ISSN 1725-2415

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

C 277

Έκδοση στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

52ο έτος

17 Νοεμβρίου 2009

Ανακοίνωση αριθ. Περιεχόμενα Σελίδα

I *Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις*

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

453η σύνοδος ολομέλειας της 13ης και 14ης Μαΐου 2009

2009/C 277/01 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έρευνα και ανάπτυξη προς ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας» 1

2009/C 277/02 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο αντίκτυπος των νομοθετικών εμποδίων στα κράτη μέλη επί της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ» (διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αίτησης της Τσεχικής Προεδρίας) 6

2009/C 277/03 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κοινωνία της ενέργειας χωρίς εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα – εκπαίδευση και κατάρτιση» (διερευνητική γνωμοδότηση) 15

2009/C 277/04 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις θαλάσσιες και στις εσωτερικές πλωτές μεταφορές» (διερευνητική γνωμοδότηση) 20

2009/C 277/05 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Οι μεταφορές το 2020: Οι προσδοκίες της κοινωνίας των πολιτών» (διερευνητική γνωμοδότηση) 25

2009/C 277/06 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην ανατολική εταιρική σχέση» (διερευνητική γνωμοδότηση) 30

2009/C 277/07 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην υλοποίηση σχεδίων δράσης της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας στις χώρες του Νότιου Καυκάσου: Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν και Γεωργία» 37

EL

Τιμή: 7 EUR

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

Ανακοίνωση αριθ.	Περιεχόμενα *(συνέχεια)*	Σελίδα
2009/C 277/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Περιοχή της Βαλτικής: ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στη βελτίωση της περιφερειακής συνεργασίας και στον προσδιορισμό μίας περιφερειακής στρατηγικής»	42

III *Προπαρασκευαστικές πράξεις*

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

453η σύνοδος ολομέλειας της 13ης και 14ης Μαΐου 2009

2009/C 277/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την κατάργηση των οδηγιών 71/317/ΕΟΚ, 71/347/ΕΟΚ, 71/349/ΕΟΚ, 74/148/ΕΟΚ, 75/33/ΕΟΚ, 76/765/ΕΟΚ, 76/766/ΕΟΚ και 86/217/ΕΟΚ σχετικά με τη μετρολογία» COM(2008) 801 τελικό – 2008/0227 (COD)	49
2009/C 277/10	Γνωμόδοτηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί προστασίας των ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς» (COM(2008) 543 τελικό – 2008/0211 COD)	51
2009/C 277/11	Γνωμόδοτηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου περί της θέσπισης κοινοτικού συστήματος ελέγχου για την εξασφάλιση της τήρησης των κανόνων της κοινής αλιευτικής πολιτικής» COM(2008) 721 τελικό – 2008/0216 (CNS)	56
2009/C 277/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών – Αντιμετώπιση των προκλήσεων της αποψίλωσης και της υποβάθμισης των δασών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και της απώλειας της βιοποικιλότητας» [COM(2008) 645 τελικό]	62
2009/C 277/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών – Μία στρατηγική της ΕΕ για τη βελτίωση των πρακτικών διάλυσης των πλοίων» COM(2008) 767 τελικό	67
2009/C 277/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη φάση ΙΙ της ανάκτησης ατμών βενζίνης κατά τη διάρκεια του ανεφοδιασμού επιβατικών οχημάτων σε πρατήρια καυσίμων» [COM(2008) 812 τελικό – 2008/0229 COD]	72
2009/C 277/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ενεργειακή απόδοση/τις ενεργειακές επιδόσεις των κτηρίων» (αναδιατύπωση) COM(2008) 780 τελικό/2 - 2008/0223 (COD).	75
2009/C 277/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου περί υποχρεώσεως διατηρήσεως ενός ελάχιστου επιπέδου αποθεμάτων αργού πετρελαίου ή/και προϊόντων πετρελαίου από τα κράτη μέλη» COM(2008) 775 τελικό/2 – 2008/0220 (CNS)	81

EL

(Συνέχεια στην 3η σελίδα του εξωφύλλου)

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

453η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 13ΗΣ ΚΑΙ 14ΗΣ ΜΑΪΟΥ 2009

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έρευνα και ανάπτυξη προς ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας»

(Διερευνητική γνωμοδότηση)

(2009/C 277/01)

Εισηγήτρια: η **κ. DARMANIN**

Στις 27 Ιουνίου 2008 η τσεχική Προεδρία ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα:

Έρευνα και ανάπτυξη προς ενίσχυση ανταγωνιστικότητας.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 24 Απριλίου 2009 με βάση εισηγητική έκθεση της κ. Darmanin.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειάς της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 14ης Μαΐου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η ΕΟΚΕ ζητεί έναν νέο ορισμό της ανταγωνιστικότητας και υποστηρίζει ότι η μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα δεν μπορεί πλέον να υπολογίζεται αποκλειστικά με βάση το ΑΕγχΠ, αλλά στο πλαίσιο μιας ευρύτερης θεώρησης, η οποία περιλαμβάνει και τους παράγοντες βιωσιμότητας της κοινωνικής, της οικονομικής και της περιβαλλοντικής οπτικής. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, με το σημερινό οικονομικό κλίμα, χρειάζεται να αρχίσουμε να επικεντρωνόμαστε στη βιώσιμη ανταγωνιστικότητα για το μέλλον.

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί την καινοτομία καθοριστικό τμήμα της βιώσιμης ανταγωνιστικότητας, δεδομένου ότι η βιωσιμότητα αποτελεί διαδικασία και εξελισσόμενο μέτρο και, συνεπώς, το στοιχείο που μπορεί να καταστήσει μια τέτοια διαδικασία αποτελεσματικότερη είναι η καινοτομία. Μία πολύ σημαντική πτυχή της διαδικασίας της καινοτομίας είναι η έρευνα και ανάπτυξη.

1.3. Στην παρούσα γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ εντοπίζει ορισμένους παράγοντες που παρεμποδίζουν την προσέγγιση της έρευνας και της καινοτομίας. Η υπέρβαση των ανασταλτικών αυτών παραγόντων απαιτεί μακροπρόθεσμο όραμα και επενδύσεις στο μέλλον. Η ΕΟΚΕ συνιστά, ως εκ τούτου, να αναληφθούν οι ακόλουθες πρωτοβουλίες, για να ελαχιστοποιηθεί ο αντίκτυπος των εν λόγω αναστολέων:

— Εναρμόνιση των ευκαιριών και των προγραμμάτων καινοτομίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Υπάρχει σήμερα μεγάλο φάσμα ευκαιριών στην ΕΕ για την προώθηση της καινοτομίας, όμως αυτές οι ευκαιρίες συχνά είναι ασύνδετες και ο συντονισμός τους δεν είναι ορατός. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να καταβληθεί μεγαλύτερη προσπάθεια για μια συντονισμένη προσέγγιση της καινοτομίας τόσο των αρμόδιων υπηρεσιών της Επιτροπής όσο και με τους άλλους φορείς που διαχειρίζονται προγράμματα καινοτομίας.

— Ελαχιστοποίηση της υπερπληθώρας πληροφοριών και παροχή ενός συνεκτικότερου και απλούστερου τρόπου πρόσβασης στις λεπτομέρειες και στις ευκαιρίες καινοτομίας και έρευνας. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι υπήρξαν πράγματι προσπάθειες να μειωθεί ο κατακλυσμός ασύνδετων πληροφοριών· ωστόσο, χρειάζεται να γίνουν περισσότερα. Ιδίως προς όφελος των ΜΜΕ, οι πληροφορίες πρέπει να είναι στοχοθετημένες, απλές, αποτελεσματικές και συντονισμένες.

— Περαιτέρω επενδύσεις στα εκπαιδευτικά συστήματα με την ενίσχυση προγραμμάτων όπως το Erasmus και το Comenius, τα οποία δίνουν τη δυνατότητα στους σπουδαστές να έχουν πρόσβαση και να επωφελούνται από την εκπαίδευση εκτός της χώρας καταγωγής τους. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το κυριότερο στάδιο στο οποίο μπορεί να επιτευχθεί μόνιμη αλλαγή είναι η πρωτοβάθμια και η δευτεροβάθμια εκπαίδευση· επομένως, οι δυνατότητες όπως τα προαναφερόμενα προγράμματα αποτελούν σημαντικό ορόσημο στην κατάρτιση των εκπαιδευομένων.

— Συμπερίληψη της επιχειρηματικότητας στα προγράμματα σπουδών ως αναπόσπαστο τμήμα τους. Η επιχειρηματική νοοτροπία είναι σημαντική, τόσο στο πεδίο της έρευνας όσο και στη βιομηχανία, και η νοοτροπία αυτή μπορεί να καλλιεργηθεί αν εξασφαλιστεί η μεθοδική επικέντρωση του εκπαιδευτικού συστήματος στην ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος.

— Βελτίωση των πιθανοτήτων οικονομικής επιβίωσης των νεαρών επιχειρηματιών που ασχολούνται με καινοτόμους διαδικασίες ή προϊόντα υψηλής τεχνολογίας.

— Καθορισμός των όρων απασχόλησης των νεαρών ερευνητών σε επίπεδο όχι απλώς αξιοπρεπές, αλλά και τέτοιο που να προσελκύει τα ικανότερα άτομα στο επάγγελμα. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι ενδέχεται να υπάρχουν διαφορές μεταξύ των κρατών μελών ως προς τους όρους απασχόλησης των ερευνητικών επαγγελμάτων, αλλά τονίζει ότι θα πρέπει να υπάρξει συντονισμένη πανευρωπαϊκή προσπάθεια να διευθετηθεί αυτό το ζήτημα.

— Συμμετοχή όλων των κρατών μελών ως σημαντικών εταίρων στη διαδικασία της καινοτομίας, η οποία θα ωφεληθεί έτσι από το δυναμικό και των 27 χωρών της ΕΕ-27 και όχι μόνο εκείνων που έχουν τη μεγαλύτερη πείρα στο πεδίο της Ε&ΤΑ.

— Ενίσχυση των δομών διαρκούς ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ των πανεπιστημίων και της βιομηχανίας.

1.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η έρευνα και η καινοτομία δεν αφορούν μόνο τα πανεπιστήμια και τα ειδικά τμήματα των εταιρειών, αλλά τον καθένα. Αν σκεφθούμε όλους τους ανθρώπους που απασχολούνται στους διάφορους χώρους εργασίας, υπάρχουν τεράστιοι πόροι και πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω η έννοια της καινοτομίας που προέρχεται από τους εργαζόμενους. Η έννοια αυτή πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στη συνεργασία στον χώρο εργασίας, στο ζήτημα της διά βίου μάθησης και στις εργασίες των επιτροπών επιχείρησης.

1.5. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι στη νέα Ατζέντα της Λισσαβώνας μετά το 2010 δεν πρέπει να αναφέρεται στόχος μόνο για τις επενδύσεις των κρατών μελών στην Ε&Α&Κ, αλλά και στόχος για τις δαπάνες του ΑΕγχΠ για την παιδεία, την οποία η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό καταλύτη της καινοτομίας. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ συνιστά να συμπεριληφθούν στη νέα Ατζέντα της Λισσαβώνας για την περίοδο μετά το 2010 οι εξής στόχοι:

— 7 %του ΑΕγχΠ για την παιδεία, από την πρωτοβάθμια μέχρι την ανώτατη εκπαίδευση·

— 1 % του ΑΕγχΠ για τις δημόσιες επενδύσεις σε Ε&Α·

— 2 % για ιδιωτικές επενδύσεις σε Ε&Α.

1.6. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει επίσης ότι οι πιο ανταγωνιστικές χώρες και επιχειρήσεις στο μέλλον θα είναι εκείνες που έχουν υψηλό βαθμό βιώσιμης παραγωγής, ισχυρή νέα τεχνολογία και παραγωγή που βασίζεται σε μεγάλο βαθμό οικολογικής αποδοτικότητας. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην ΕΕ να συνεκτιμά τον παράγοντα της οικολογικής αποδοτικότητας και να τον εντάσσει στις πολιτικές της για την εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία, τη βιομηχανία, τις μεταφορές, την ενέργεια και το κλίμα, όπως και στην κοινωνική πολιτική και στην πολιτική απασχόλησης, και να υποστηρίξει μια στενότερη και εντονότερη συνεργασία μεταξύ των διάφορων τομέων πολιτικής.

1.7. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η σημερινή χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση εγκυμονεί τον εξής σοβαρό κίνδυνο: πολλές επιχειρήσεις θα αναγκασθούν ίσως να μειώσουν τις δραστηριότητές τους στον τομέα Ε&Α και να αντιδράσουν με πάγωμα των προσλήψεων, βυθίζοντας στην ανεργία τους αποφοίτους πανεπιστημίων. Εν μέσω της σοβαρότατης αυτής κρίσης, η ΕΟΚΕ απευθύνει συνεπώς έκκληση προς την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αντιμετωπίσουν την απειλή της ανεργίας των νέων επιστημόνων και μηχανικών λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου τα ερευνητικά ιδρύματα που χρηματοδοτούνται από το κράτος να υιοθετήσουν μία αντικυκλική πολιτική προσλήψεων και να συνεχίσουν να ενθαρρύνουν τις σπουδές στους τομείς της τεχνολογίας και της επιστήμης.

2. **Ανταγωνιστικότητα**

2.1. Κατά την ΕΟΚΕ, είναι σημαντικό να δοθεί νέα ώθηση στην ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα, γεγονός που συνεπάγεται ειδικές επιλογές και σημαντικά αυξημένους πόρους, με πλήρη συμμετοχή του συνόλου της επιστημονικής και τεχνικής εμπειρογνωσίας και των σχετικών δομών που υπάρχουν ανά την Κοινότητα. Μόνο μέσω της αποτελεσματικής συνέργειας μεταξύ μιας αναζωογονημένης πολιτικής για την καινοτομία και όλων των υπόλοιπων κοινοτικών πολιτικών θα μπορέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση να κερδίσει το χαμένο έδαφος και να θέσει τα θεμέλια για την ανάπτυξη ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου, το οποίο θα βασίζεται στην ανάπτυξη των δικών της εξαγωγικών ικανοτήτων έναντι των αναδυόμενων χωρών, οι οποίες μπορούν να στηριχθούν στο χαμηλό εργατικό κόστος.

2.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η εστίαση της ανταγωνιστικότητας στο εσωτερικό της Ευρώπης πρέπει να διευρυνθεί πέραν του μέτρου του ΑΕγχΠ των κρατών μελών. Απαιτείται, δηλαδή, μετάβαση σε μια πιο ολιστική θεώρηση της ανταγωνιστικότητας, με έμφαση στην βιώσιμη ανταγωνιστικότητα. Υπάρχουν διάφορα μέτρα για την επίτευξη αυτής της ανταγωνιστικότητας, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εργαλεία. Το έγγραφο αναφοράς του σχεδίου Paradiso (που εκπονήθηκε από τα μέλη της Λέσχης της Ρώμης) επισημαίνει, πράγματι, διάφορα τέτοια μέτρα. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι πρέπει να υιοθετηθεί ένα νέο μέτρο, το οποίο να συνεκτιμά διάφορα υφιστάμενα εργαλεία. Το νέο αυτό μέτρο θα πρέπει να εξετάζει τις έννοιες των βιώσιμων κοινωνικών εφαρμογών, των βιώσιμων οικονομικών σεναρίων και της βιωσιμότητας του πλανήτη μας.

2.3. Εξαιτίας της ύφεσης στον βιομηχανοποιημένο κόσμο και των αρνητικών προοπτικών για την οικονομία της ΕΕ, η ΕΟΚΕ προτίθεται να συμβάλει στον εντοπισμό των απαντήσεων που θα απαιτηθούν για την υπέρβαση αυτής της κρίσης. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ υποδέχεται με ικανοποίηση την πρόταση της τσεχικής Προεδρίας να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα «Έρευνα και ανάπτυξη για τη στήριξη της ανταγωνιστικότητας».

2.4. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι από μία αρνητική φάση, όπως αυτή που διανύουμε, ενδέχεται να αναδειχθούν ως πρωταγωνιστές και να ανακάμψουν ταχέως μόνο εκείνες οι επιχειρήσεις που θα μπορέσουν να φανούν ανταγωνιστικές στις αγορές παραδοσιακών προϊόντων υψηλής ποιότητας και προϊόντων υψηλής τεχνολογίας. Ο μόνος τρόπος διασφάλισης του μέλλοντος είναι η μεγαλύτερη δέσμευση στην έρευνα και την τεχνολογία. Είναι προφανές ότι όσοι είχαν επενδύσει στην έρευνα κατά το παρελθόν διαθέτουν σήμερα τις κατάλληλες δομές και το ανθρώπινο δυναμικό και, συνεπώς, έχουν περισσότερες πιθανότητες να υπερβούν την κρίση νωρίτερα και με μεγαλύτερη επιτυχία από εκείνους που αμέλησαν αυτή τη δέσμευση.

3. **Έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία**

3.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η έρευνα και η ανάπτυξη αποτελούν τις κινητήριες δυνάμεις της καινοτομίας. Η βιομηχανική καινοτομία είναι ένα ζήτημα που πρέπει οπωσδήποτε να εξεταστεί αυτή την ιδιαίτερα ευαίσθητη περίοδο που διανύει σήμερα η Ευρώπη. Ως αντίδραση στην οικονομική κάμψη και στην εντεινόμενη ύφεση, η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να ξεκινήσει μια καινοτόμος διαδικασία που θα ωθήσει την πρόοδο προς έναν «πραγματικό παράγοντα ανταγωνιστικότητας», με βάση ορισμένους κύριους πυλώνες που μπορούν να αναζωογονήσουν αποτελεσματικά το ευρωπαϊκό βιομηχανικό σύστημα, αξιοποιώντας ενεργά τα πλεονεκτήματα που παρέχει η διευρυμένη εσωτερική αγορά. Οι πυλώνες αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

— έρευνα, καινοτομία και επιχειρηματικότητα

— στήριξη των επενδύσεων και

— ισχυρή και ανανεωμένη δέσμευση στην κατάρτιση.

3.2. Είναι σήμερα σαφές ότι εντός της ΕΕ έχουν καταβληθεί ομολογουμένως τεράστιες προσπάθειες στο πεδίο της έρευνας και της καινοτομίας· απαιτούνται όμως περισσότερες επενδύσεις, εάν αναλογιστούμε τις ανάγκες που επιβάλλει η σοβαρότητα της κρίσης. Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε περισσότερες προσπάθειες για την εμπορία των καινοτόμων αποτελεσμάτων που επιτυγχάνονται από τα ερευνητικά προγράμματα. Συνιστά επίσης περισσότερη διαφάνεια στη διαδικασία κατανομής των πόρων και στη διαδικασία αξιολόγησης.

3.3. Το «Ευρωπαϊκό σχέδιο για την ανάκαμψη της οικονομίας» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής παρέχει επίσης περαιτέρω κίνητρα για καινοτομία. Τούτο γίνεται σαφέστερο από την πρόβλεψη μελλοντικής χρηματοδότησης για τις πρωτοβουλίες «Πράσινα αυτοκίνητα», «Κτίρια υψηλής ενεργειακής απόδοσης» και «Εργοστάσια του μέλλοντος». Όλες αυτές οι πρωτοβουλίες έχουν σκοπό να ωθήσουν περαιτέρω την έρευνα στους τρεις αυτούς τομείς, που έχουν πληγεί από την τρέχουσα οικονομική κρίση.

3.3.1. Η Ευρώπη έχει πραγματοποιήσει σημαντικές επενδύσεις σε δομές που προωθούν την Έρευνα και την Τεχνολογική Ανάπτυξη (Ε&ΤΑ), όπως καταδεικνύεται από τον αριθμό των δομών και των προγραμμάτων που υπάρχουν σήμερα στο πλαίσιο των διάφορων κεντρικών, εθνικών και περιφερειακών συστημάτων.

4. **Το τρίγωνο της γνώσης**

4.1. Είναι σαφές ότι, για να υπάρξει πραγματική καινοτομία και Ε&ΤΑ στη βιομηχανία, και τα τρία συστατικά του τριγώνου της γνώσης πρέπει να συμμετέχουν αποτελεσματικά στην όλη διαδικασία.

4.2. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, θεμελιώδης στόχος θα είναι να επιτευχθεί υψηλό επίπεδο συνεργασίας μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής έρευνας, πανεπιστημιακών μελετών και βιομηχανίας, δηλαδή μεταξύ όλων των παραγόντων που θεωρούνται ουσιαστικοί για τη δημιουργία ενός θετικού κύκλου ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας.

4.3. Πρόσφατα υιοθετήθηκε μια ειδική γνωμοδότηση για αυτά τα θέματα με τίτλο «Συνεργασία και μεταφορά γνώσεων μεταξύ ερευνητικών οργανισμών, βιομηχανίας και ΜΜΕ – μια σημαντική προϋπόθεση για την καινοτομία» (INT/448). Στόχος της γνωμοδότησης αυτής ήταν να εξεταστεί σε βάθος η παρούσα φάση ως προς τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν και τις προοπτικές, ενώ, παράλληλα, εφιστούσε την προσοχή στα εμπόδια που πρέπει να υπερνικηθούν με γρήγορη και αποτελεσματική μεταφορά γνώσεων μεταξύ δύο κόσμων, οι οποίοι για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα ήταν πολύ απομακρυσμένοι ο ένας από τον άλλον και χωρίς καμία επικοινωνία μεταξύ τους.

4.4. Στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ του επιστημονικού κόσμου και της βιομηχανίας, η ΕΟΚΕ έχει υποστηρίξει και επικροτήσει τη σύσταση ερευνητικών κοινοπραξιών με κοινή δημόσια και ιδιωτική χρηματοδότηση, όπως το σχήμα που προτείνεται στις πρόσφατες Κοινές Τεχνολογικές Πρωτοβουλίες (ΚΤΠ), το οποίο η ΕΟΚΕ έχει αξιολογήσει θετικά και έχει ζητήσει την ταχεία υλοποίηση και την ευρύτερη εφαρμογή του [1]. Η ΕΟΚΕ έχει ταχθεί υπέρ της επέκτασης των πρωτοβουλιών αυτών και σε άλλους τομείς, δεδομένου ότι, όχι μόνο καθορίζουν τις εταιρικές σχέσεις δημοσίου-ιδιωτικού τομέα και την ισοκατανομή των πόρων ευθύς εξαρχής, αλλά προσφέρουν επίσης στις πανεπιστημιακές δομές, στα δημόσια και ιδιωτικά ερευνητικά κέντρα και στους επιστημονικούς αντιπροσωπευτικούς φορείς τη δυνατότητα να γίνουν μέλη αυτών των επιχειρήσεων.

4.5. Στο σημείο αυτό, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επαναλάβει την επείγουσα έκκληση που είχε διατυπώσει σε προηγούμενη γνωμοδότησή της (INT/335) για ένα εργαλείο ενεργού συντονισμού και παγίωσης των σχέσεων μεταξύ του πανεπιστημιακού κόσμου και των επιχειρήσεων, ένα ρόλο που έχει ήδη αναγνωριστεί ότι μπορεί να αναλάβει το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας (ΕΙΤ). Η ΕΟΚΕ θεωρεί επείγουσα ανάγκη την πλήρη λειτουργία αυτού του Ινστιτούτου με την παροχή των απαραίτητων οικονομικών και ανθρώπινων πόρων.

4.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι έχει ζωτική σημασία ο ανωτέρω ρόλος του κοινοτικού συντονισμού στον τομέα της τεχνολογίας, μέσω της πραγματικής συνεργασίας και διεπαφής των πανεπιστημίων και της βιομηχανίας. Αυτός είναι ο αποφασιστικός παράγοντας για την ανάπτυξη εκείνων των καινοτόμων προϊόντων και διαδικασιών που είναι ουσιώδη για την ανταγωνιστικότητα του ευρωπαϊκού βιομηχανικού συστήματος.

5. **Ανασταλτικοί παράγοντες στην αποτελεσματική αξιοποίηση της έρευνας και της ανάπτυξης για καινοτομία**

5.1. Για να αποκτήσουμε ακριβέστερη εικόνα της σημερινής κατάστασης της Ευρώπης στον τομέα της καινοτομίας, χρειάζεται να αναλύσουμε τους υφιστάμενους παράγοντες που εμποδίζουν την ώθηση στην καινοτομία.

5.2. Η ΕΟΚΕ εντοπίζει αρκετούς τέτοιους ανασταλτικούς παράγοντες, οι οποίοι, πιο παραδοσιακά, μπορούν να περιγραφούν ως εξής:

— Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν έχουν την τάση να ωθούν τους νέους προς την ανάληψη ερευνητικών σταδιοδρομιών.

[1] ΕΕ C 204 της 9.8.2008, σελ. 19, ΕΕ C 44 της 16.2.2008, σελ. 11, ΕΕ C 44 της 16.2.2008, σελ. 15; , ΕΕ C 44 της 16.2.2008, σελ. 19, ΕΕ C 44 της 16.2.2008, σελ. 22.

— Οι δυσμενείς όροι απασχόλησης των νεαρών ερευνητών σε σύγκριση με τους ομολόγους τους σε άλλες χώρες όπως οι ΗΠΑ ή με άλλα επαγγέλματα είναι ισχυρός αποτρεπτικός παράγοντας της προσέλκυσης καλών νεαρών ερευνητών στο επάγγελμα.

— Τα ερευνητικά ιδρύματα δεν έχουν αρκετή επαφή με τις πραγματικές οικονομικές απαιτήσεις της βιομηχανίας.

— Η βιομηχανία δεν απορροφά απαραίτητα τις ευκαιρίες καινοτομίας που εντοπίζουν τα ερευνητικά ιδρύματα.

5.3. Σε βαθύτερο επίπεδο, η ΕΟΚΕ διακρίνει ορισμένους πρόσθετους ανασταλτικούς παράγοντες:

— Η επιχειρηματικότητα είναι μια κλίση που δεν προωθείται και δεν καλλιεργείται αρκετά από την ευρωπαϊκή πολιτιστική νοοτροπία, ξεκινώντας από τα ευρωπαϊκά σχολεία. Το αποτέλεσμα είναι ότι τόσο οι ενισχύσεις για τους νεαρούς ερευνητές όσο και οι οικονομικές προϋποθέσεις και πιθανότητες των νεοσύστατων επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας να επιβιώσουν μετά την πρώτη τους πενταετία συρρικνώνονται ραγδαία και δεν παρέχουν, έτσι, επαρκή κίνητρα.

— Η πανεπιστημιακή νοοτροπία ενδέχεται να μην οδηγεί στον τύπο έρευνας που ενισχύει την ανταγωνιστικότητα.

— Η βιομηχανική νοοτροπία ενδέχεται να μην οδηγεί στη διερεύνηση των αλλαγών και της προορατικότητας.

— Ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ και, ιδιαίτερα, τα 12 που εντάχθηκαν πρόσφατα έχουν χαμηλότερη συμμετοχή στα προγράμματα καινοτομίας και Ε&ΤΑ.

6. **Επαγγελματική εκπαίδευση: ουσιώδης παράγοντας της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας**

6.1. 1 Η παροχή, σε ανθρώπινους πόρους υψηλού επαγγελματισμού, επιλογών κατάρτισης που είναι τουλάχιστον ισάξιες με τα υψηλότερα διεθνή πρότυπα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη μετατροπή των προγραμμάτων και των προτεραιοτήτων που καθορίζονται σε κοινοτικό επίπεδο σε υψηλή ανταγωνιστικότητα.

6.2. Το ανθρώπινο κεφάλαιο αποτελεί πράγματι τον σημαντικότερο πόρο έρευνας και ανάπτυξης. Από την ίδρυσή της, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνώριζε πάντοτε την ανάγκη συμπερίληψης της εκπαίδευσης και του πολιτισμού στις διεργασίες ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Το άρθρο 127 της Συνθήκης της Ρώμης (άρθρο 150 της ΣΕΚ) ορίζει ότι «η Κοινότητα εφαρμόζει πολιτική επαγγελματικής εκπαίδευσης, η οποία στηρίζει και συμπληρώνει τις δράσεις των κρατών μελών, σεβόμενη ταυτόχρονα πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών μελών για το περιεχόμενο και την οργάνωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης».

6.3. Υπήρχαν πολλές δηλώσεις προθέσεων, αλλά ελάχιστη πρακτική δράση για την επαγγελματική εκπαίδευση έως τη δεκαετία του 1980. Η τάση αυτή αναστράφηκε με τη δημιουργία του EURYDICE, του επίσημου δικτύου συλλογής, παρακολούθησης και διάδοσης πληροφοριών για τα εκπαιδευτικά συστήματα και τις πολιτικές στην Ευρώπη. Το 1985 προσδιορίστηκε η νομική βάση για την εκπαιδευτική πολιτική, με την ευρεία ερμηνεία της έννοιας της «επαγγελματικής εκπαίδευσης», έτσι ώστε να καλύπτει όλες τις μορφές διδασκαλίας για την προετοιμασία για ένα επάγγελμα, επιτήδευμα ή απασχόληση, συμπεριλαμβανομένης της ανώτατης εκπαίδευσης.

6.4. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί το σημείο όπου η προσοχή στην κατάρτιση κατέστη ζήτημα προτεραιότητας για τις κοινοτικές πολιτικές και υλοποιήθηκε με τα πρώτα σχετικά κοινοτικά προγράμματα (COMETT, ERASMUS, LINGUA για την ανώτατη εκπαίδευση και PETRA, EUROTECNET και FORCE για την επαγγελματική εκπαίδευση).

6.5. Ένα παραστατικό παράδειγμα του αντίκτυπου των προγραμμάτων αυτών στο ρόλο της κατάρτισης σε κοινοτικό επίπεδο είναι το ERASMUS, το οποίο, παρά τα αρχικά εμπόδια που συνάντησε σε ορισμένα κράτη μέλη, έχει δώσει τη δυνατότητα, σε περίοδο άνω των 20 ετών, σε 1 500 000 νέους και 250 000 εκπαιδευτικούς να περάσουν μια περίοδο φοίτησης ή διδασκαλίας σε ένα πανεπιστήμιο χώρας άλλης από τη δική τους, με θετικό αντίκτυπο στην προώθηση της συνολικής διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

6.6. Έπειτα από μια μακρά περίοδο προτάσεων όσον αφορά όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, από την πρωτοβάθμια έως την τριτοβάθμια, τον Μάρτιο του 2000, στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έθεσε τον στρατηγικό στόχο να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση «η πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο» και λίγο αργότερα, το 2002, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης επιβεβαίωσε τον σημαντικό αυτό ρόλο και έθεσε τον στόχο να καταστούν τα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης «παγκόσμιο ποιοτικό σημείο αναφοράς έως το 2010».

6.7. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι μόνο πολύ ταλαντούχοι νέοι μπορούν να ακολουθήσουν το στάδιο του ερευνητή και γι' αυτό θα πρέπει να καταστούν ελκυστικές οι σχετικές σταδιοδρομίες. Ερευνητές, πανεπιστήμια και η κοινωνία εν γένει έχουν επενδύσει στην απόκτηση και ανάπτυξη ειδικευμένης γνώσης. Θα πρέπει λοιπόν όχι μόνο να βελτιστοποιείται η επένδυση αλλά και να διασφαλίζεται ότι δεν είναι περιττή και ανώφελη. Επιπλέον, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση των ερευνητικών ιδρυμάτων. Τα εν λόγω κίνητρα υπογραμμίζονται και σε προγενέστερη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ (2).

7. **Από την οπτική των ΜΜΕ:**

7.1. Στο επίπεδο των ΜΜΕ υφίστανται περαιτέρω ανασταλτικοί παράγοντες, με κυριότερο, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, το γεγονός ότι οι ΜΜΕ δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους για να επενδύσουν στην έρευνα και να αξιοποιήσουν τις καινοτόμους ιδέες και ερευνητικές ευκαιρίες. Υπάρχουν διάφοροι τύποι ευκαιριών, αλλά αυτή ακριβώς η αφθονία πληροφοριών και ευκαιριών αποτελεί πρόσθετο ανασταλτικό παράγοντα, επειδή αποξενώνει.

7.2. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει, εντούτοις, τη σημασία της δημιουργίας ενός ευνοϊκού πλαισίου για την άμεση συμμετοχή των ΜΜΕ στις κοινοτικές πρωτοβουλίες υπέρ της έρευνας και της καινοτομίας, όπως προβλέπεται στις σημαντικές δράσεις του προγράμματος «Ικανότητες» του 7ου προγράμματος-πλαισίου, λόγω της μεγάλης αριθμητικής τους εξάπλωσης και της σημασίας τους για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

(2) ΕΕ C 110 της 30.4.2004, σελ. 3

7.3. Η συμμετοχή των ΜΜΕ συχνά δυσχεραίνεται εξαιτίας της έλλειψης κατάλληλων διαδικασιών για το μέγεθός τους, παράγοντας ο οποίος –μαζί με το κεφάλαιο κινδύνου που απαιτείται κατά τη φάση της εκκίνησης– αποτελεί την κυριότερη αιτία της δυσκολίας συμμετοχής τους. Πράγματι, ενώ οι μεγάλες επιχειρήσεις διαθέτουν κατάλληλα διαρθρωμένα γραφεία και τις απαραίτητες πληροφορίες για την υποβολή αιτήσεων χρηματοδότησης προγραμμάτων, οι μικρές επιχειρήσεις συχνά παραιτούνται από την υποβολή αιτήσεων ενώπιον των υπερβολικών γραφειοκρατικών διαδικασιών τόσο για την υποβολή της αίτησης όσο και για την προετοιμασία της σύμβασης και τη μετέπειτα διοικητική της διαχείριση.

7.4. Όλα αυτά δυσχεραίνουν την επίτευξη ενός στρατηγικού στόχου που αναφέρεται σε όλες τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ για τον συμμετοχικό ρόλο των ΜΜΕ, οι οποίες ωστόσο αποτελούν ένα τεράστιο δυναμικό καινοτομίας. Η ΕΟΚΕ ζητεί για μία ακόμη φορά την απλοποίηση των κανόνων για τη συμμετοχή των ΜΜΕ, οι οποίες διαθέτουν αξιοσημείωτο δυναμικό δημιουργικότητας και αποτελούν μια θεμελιώδη παρουσία, λόγω της εγγύτητάς τους στις προσδοκίες και στα αιτήματα νέων προϊόντων που διατυπώνει η κοινωνία των πολιτών.

8. **Συμπληρωματικές παρατηρήσεις**

8.1. Αποδεχόμενοι πλήρως ότι μια σημαντική δέσμευση στην έρευνα και την τεχνολογία αποτελεί συνιστώσα όλων των σύγχρονων οικονομιών, δεν μπορούμε να λησμονήσουμε ότι η ίδια η διεργασία πρέπει να βασίζεται σε παραγωγή απόλυτα φιλική προς το περιβάλλον, σε αυστηρή προστασία των συστημάτων αξιών μας και σε σταθερή υπεράσπιση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου.

8.2. Προκειμένου να καταστεί πραγματικότητα η νέα πολιτική που βασίζεται στην έρευνα και την καινοτομία και να δώσει τη δυνατότητα στο ευρωπαϊκό σύστημα να ανακτήσει την ανταγωνιστικότητά του έναντι άλλων αναπτυγμένων οικονομιών και αναδυόμενων χωρών, οφείλουμε να αναλάβουμε μια στρατηγική δέσμευση και να αυξήσουμε σημαντικά τους πόρους, τόσο τους ανθρώπινους όσο και τους οικονομικούς, ώστε να δώσουμε τη δυνατότητα στην Ευρώπη να επιτύχει υψηλό επίπεδο παγκόσμιας επιστημονικής αριστείας.

8.3. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει επίσης ότι προϋπόθεση για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα είναι η κατάλληλη επαγγελματική κατάρτιση και εκπαίδευση που παρέχεται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, από το δημοτικό ως το πανεπιστήμιο, προκειμένου να εμπνέονται οι νέοι να ακολουθούν επιστημονικές σταδιοδρομίες και να διασφαλίζονται έτσι ανθρώπινοι πόροι με υψηλό επαγγελματισμό και κίνητρα, χάρη σε ευκαιρίες κατάρτισης που τηρούν τα υψηλότερα διεθνή πρότυπα.

8.4. Ο αρμόδιος για τις οικονομικές υποθέσεις Επίτροπος κ. Joaquín Almunia διαβίβασε στα 27 κράτη μέλη δεδομένα για τις «άμεσες οικονομικές προβλέψεις», τα οποία προκάλεσαν μεγάλη ανησυχία. Οι προβλέψεις αυτές επιβεβαιώνουν ότι η Ευρώπη αντιμετωπίζει σοβαρή ύφεση, με μέση συρρίκνωση του ΑΕγχΠ κατά 1,8 %. Όσον αφορά τις χώρες της ευρωζώνης, οι προβλέψεις είναι εξίσου ανησυχητικές και για εκείνες τις χώρες που αποτελούσαν πάντοτε την κινητήρια δύναμη της ευρωπαϊκής οικονομίας όπως η Γερμανία (– 2,3 %). Η Ιρλανδία έχει πληγεί σοβαρά από την χρηματοπιστωτική κρίση (– 5 %), όπως και η Ισπανία και η Ιταλία (– 2 %) και η Γαλλία (– 1,8 %). Σύμφωνα με τις προβλέψεις αυτές, η πτώση του ευρωπαϊκού ΑΕγχΠ θα έχει καταστρεπτικές επιπτώσεις στην απασχόληση, εκτοξεύοντας το ποσοστό ανεργίας στο 8,2 %, με απώλειες 3,5 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας και δημόσιο έλλειμμα το οποίο, σε 12 από τα 27 κράτη μέλη, θα είναι υψηλότερο από το μέγιστο όριο του 3 % που ορίζει η Συνθήκη του Μάαστριχτ· τα υψηλότερα ποσοστά προβλέπεται να σημειωθούν στην Ιρλανδία (11 %), την Ισπανία (6,2 %) και τη Γαλλία (5,4 %).

8.5. Τα δεδομένα αυτά αφορούν τον Ιανουάριο του 2009, αλλά φαίνονται ήδη αρκετά απομακρυσμένα από τη σημερινή πραγματικότητα. Ο ίδιος Επίτροπος έχει κρούσει επανειλημμένα τον κώδωνα του κινδύνου για την προοδευτική και συνεχή επιδείνωση της οικονομίας και την προβλεπόμενη απώλεια 6 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας στην Ευρώπη έως το 2010. Σε μία ομιλία του στην ΕΟΚΕ, ο κ. Almunia ανέφερε συγκεκριμένα ότι «κρίνοντας από τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα, οι οικονομικές προβλέψεις του περασμένου Ιανουαρίου πρέπει να αναθεωρηθούν προς τα κάτω».

8.6. Προκειμένου να μετρηθεί το χάσμα που υπάρχει ακόμη και η απόσταση από τον στόχο που απαιτείται για την οικονομική ανάκαμψη σε κοινοτικό επίπεδο, μπορούμε μόνο να συγκρίνουμε τις επενδύσεις που πραγματοποιούνται στην Ευρώπη και στις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι ΗΠΑ επενδύουν σταθερά το 3 % του ΑΕγχΠ τους στην έρευνα, ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση επενδύει ποσοστό μικρότερο του 2 % και ορισμένα κράτη μέλη επενδύουν πολύ λιγότερο από τον στόχο του 3 % που προβλέπει η στρατηγική της Λισσαβώνας. Σήμερα πλέον, στη νέα αυτή περίοδο της ύφεσης, ακόμη και αυτός ο στόχος κρίνεται εντελώς ανεπαρκής από ποσοτική άποψη.

8.7. Το αρνητικό αυτό σενάριο αποκαλύπτει σαφώς πόσο υστερεί η Ευρώπη και πόσες προσπάθειες απαιτούνται για να επιτύχει επαρκώς υψηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας σε ένα διεθνές βιομηχανικό περιβάλλον που μεταβάλλεται ραγδαία, κυρίως λόγω των αναδυόμενων οικονομιών.

8.8. Συνεπώς, η Ευρώπη θα πρέπει να μάθει να αξιοποιεί τα οφέλη από τις επενδύσεις στη γνώση (έρευνα και ανάπτυξη, εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση) και να τα μετατρέπει σε ανταγωνιστικότητα, να διδαχθεί από την ανάπτυξη των βιομηχανοποιημένων οικονομιών και να κινηθεί αποφασιστικά προς αυτή την κατεύθυνση.

8.9. Οι εκθέσεις δείχνουν ότι οι εταιρείες αποκομίζουν μεγαλύτερο όφελος από την έρευνα όταν συνεργάζονται με τους υπαλλήλους τους, αναπτύσσουν τις δεξιότητές τους και οργανώνουν τον χώρο εργασίας κατά τέτοιον τρόπο ώστε οι ιδέες των εργαζομένων να μπορούν να αναπτυχθούν και να μετατραπούν σε έμπρακτη πολιτική της επιχείρησης.

8.10. Η καινοτομία που προέρχεται από τους εργαζόμενους βελτιώνει τη θέση των επιχειρήσεων, τους εξοικονομεί πολλά χρήματα και αυξάνει την ανταγωνιστικότητά τους. Η έννοια αυτή πρέπει να υποστηριχθεί, μπορεί δε να αποβεί χρήσιμη όταν μιλάμε, όχι για σκληρότερη, αλλά για εξυπνότερη εργασία.

Βρυξέλλες, 14 Μαΐου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο αντίκτυπος των νομοθετικών εμποδίων στα κράτη μέλη επί της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ»

(διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αίτησης της Τσεχικής Προεδρίας)

(2009/C 277/02)

Εισηγητής: **ο κ. Joost van IERSEL**

Με την από 27ης Ιουνίου 2008 επιστολή του, ο κ. Alexandr Vondra, αντιπρόεδρος της Τσεχικής Κυβέρνησης, αρμόδιος για Ευρωπαϊκές Υποθέσεις, ζήτησε, εξ ονόματος της Τσεχικής Προεδρίας του Συμβουλίου, από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να εκπονήσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα:

Ο αντίκτυπος των νομοθετικών εμποδίων στα κράτη μέλη επί της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, ενέκρινε τη γνωμοδότησή του στις 24 Απριλίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. van Iersel.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 14ης Μαΐου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 198 ψήφους υπέρ, 4 ψήφους κατά και 10 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η εσωτερική αγορά ως γενικός πολιτικός στόχος για την προαγωγή οικονομικής ανάπτυξης και θέσεων εργασίας και για τη δημιουργία βιώσιμης ανάπτυξης βρίσκεται στο επίκεντρο της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η επιτυχία της ενιαίας αγοράς έγκειται στο γεγονός ότι κατάργησε τεράστιο αριθμό νομικών εμποδίων προς όφελος των πολιτών και των καταναλωτών, των επιχειρήσεων και της κοινωνίας, γενικότερα [1]. Στα πλαίσια αυτά, θεμελιώδης αρχή είναι το κράτος δικαίου.

1.2. Όμως, σε σαφή αντίθεση με την άποψη που εκφράζεται συνήθως, ότι η εσωτερική αγορά έχει ολοκληρωθεί, η οικονομική δυναμική απαιτεί συνεχείς προσπάθειες για τη δημιουργία μιας πραγματικής ενιαίας αγοράς για τους δημόσιους και τους ιδιωτικούς οικονομικούς παράγοντες σε ολόκληρη την ΕΕ. Επιπλέον, η κοινοτική νομοθεσία δεν έχει εξασφαλίσει ακόμη την αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς σε σημαντικούς τομείς, όπως η χρηματοδότηση και η ενέργεια. Στην παρούσα συγκυρία, απαιτείται επειγόντως ένα αποτελεσματικό νομικό πλαίσιο για τον χρηματοπιστωτικό τομέα.

1.3. Μπροστά στη δεινότερη ύφεση της σύγχρονης ιστορίας και τη συστημική κρίση των χρηματοπιστωτικών αγορών, η αποκατάσταση της αξιοπιστίας και της εμπιστοσύνης στην Ευρώπη έχει καίρια σημασία. Για να αντιμετωπιστεί η κρίση, πρέπει να αναθεωρηθούν οι εφαρμοζόμενες πολιτικές, και ειδικότερα του χρηματοπιστωτικού τομέα. Για να αποφευχθούν οι κίνδυνοι του προστατευτισμού και των πολιτικών επανεθνικοποίησης και για να προστατευθούν οι ανοικτές αγορές της ΕΕ και πέραν αυτής, η ΕΕ οφείλει κατεπειγόντως να χαράξει μία σαφή πολιτική γραμμή. Η ΕΟΚΕ ζητεί από το Συμβούλιο και τα κράτη μέλη να δεσμευθούν ότι θα καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να αποφευχθεί ο προστατευτισμός και ο κατακερματισμός της αγοράς.

1.4. Μέτρα για τη μείωση των επιπτώσεων της κρίσης, όπως άμεσες κρατικές παρεμβάσεις, ή η κρατική ιδιοκτησία των τραπεζών, καθώς και συγκεκριμένα φορολογικά και χρηματοδοτικά μέτρα τόνωσης, που οπωσδήποτε είναι απαραίτητα λόγω της παρούσας κρίσης, δεν θα πρέπει να υπονομεύσουν τους συμφωνημένους μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους της ΕΕ ή να θέσουν σε κίνδυνο τους υφιστάμενους επιτυχείς όρους πλαισίου, συμπεριλαμβανομένων των ρυθμίσεων που θα ισχύουν για τις ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης. Διαφορετικά ενδέχεται να προκύψουν ευρείας κλίμακας στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Είναι εντούτοις σημαντικό να μάθουμε από την κρίση τι κανόνες και τι είδους χρηματοοικονομική υποστήριξη χρειάζεται να θεσπισθούν για να επιτευχθεί μια μακροχρόνια βιώσιμη ανάπτυξη.

1.5. Η σοβαρότατη οικονομική ύφεση χρειάζεται ένα δίκαιο, εύρωστο και ανθεκτικό περιβάλλον για τους ευρωπαίους εργαζόμενους και τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, προκειμένου να ενθαρρυνθεί η οικονομική μεγέθυνση, η κοινωνική πρόοδος, η καινοτομία, η δημιουργία θέσεων εργασίας και η αειφόρος ανάπτυξη. Η ατζέντα Λισσαβώνας - Γκέτεμποργκ [2] παραμένει ο ακρογωνιαίος λίθος για την ανάπτυξη και την απασχόληση, την προώθηση της βιωσιμότητας και της καινοτομίας, τόσο εντός της ΕΕ όσο και σε παγκόσμια κλίμακα.

1.6. Από την άποψη αυτή, η βελτίωση της νομοθεσίας και όλων των συναφών πρωτοβουλιών σε κοινοτικό επίπεδο καθώς και η εφαρμογή, η ποιότητα της ορθής μεταφοράς τους - και η εφαρμογή τους στα κράτη μέλη και σε περιφερειακό επίπεδο, έχει τεράστια σημασία. Οι βασικοί φορείς, ήτοι η Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και τα ίδια τα κράτη μέλη, πρέπει να παραμείνουν απολύτως προσηλωμένα στους στόχους αυτούς.

1.7. Στον τομέα της χρηστής διακυβέρνησης, εκτός από τους κυβερνητικούς παράγοντες, πρέπει να συνεισφέρουν οι επιχειρήσεις και οι οργανώσεις τους, οι κοινωνικοί εταίροι και η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών ώστε να αισθάνονται συνυπεύθυνοι και υπόλογοι για όλη τη διαδικασία.

---

(1) Για μια επισκόπηση των εμποδίων που παραμένουν στην ενιαία αγορά, βλ. τη μελέτη του ΠΕΑ της ΕΟΚΕ: http://www.eesc.europa.eu/smo/news/index_en.asp

(2) Η σύνοδος κορυφής του Συμβουλίου στο Γκέτεμποργκ, τον Ιούνιο του 2001 πρόσθεσε στην ατζέντα της Λισσαβώνας τη διάσταση του περιβάλλοντος.

1.8. Στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση συμβάλλουν, επίσης, θετικά οι νέες ενότητες, όπως η νέα προσέγγιση και η δέσμη μέτρων 2008 για τα προϊόντα, ο περιορισμός των αδικαιολόγητων διοικητικών επιβαρύνσεων και η αναγνώριση των τυπικών επαγγελματικών προσόντων.

1.9. Οι τρέχουσες εξελίξεις υπογραμμίζουν και πάλι την πάγια άποψη της ΕΟΚΕ ότι η Επιτροπή, ως θεματοφύλακας των Συνθηκών, πρέπει να λαμβάνει περισσότερους πόρους, αντί να παρεμποδίζεται, όπως συμβαίνει συχνά, έτσι ώστε να διασφαλίζει με αποτελεσματικότητα τη συνεκτικότητα της εθνικής νομοθεσίας με τις συμπεφωνημένες νομικές απαιτήσεις της ΕΕ.

1.10. Η εν εξελίξει εφαρμογή της οδηγίας για τις υπηρεσίες εντός του 2009 θα ανοίξει νέους δρόμους προς όφελος των πολιτών και των επιχειρήσεων. Θα πρέπει ωστόσο να διασφαλισθεί αποτελεσματική εποπτεία για να αποφευχθεί η υποβάθμιση των κοινωνικών, ποιοτικών, περιβαλλοντικών προτύπων και των προτύπων ασφάλειας.

1.11. Η άρση των νομικών εμποδίων και ο τρόπος επίτευξής της απαιτεί, ιδίως σήμερα, καλύτερη επικοινωνιακή στρατηγική τόσο σε επίπεδο Κοινότητας όσο και κρατών μελών. Η επικοινωνία αυτή πρέπει να ενισχύσει την αξιοπιστία της ΕΕ, ν ενθαρρύνει την εμπιστοσύνη μεταξύ των πολιτών και των εταιρειών και να καταπολεμήσει τον ευρωσκεπτικισμό.

1.12. Η άρση των νομικών κωλυμάτων, η βελτίωση της νομοθεσίας και οι συμφωνημένοι όροι πλαίσια στην ΕΕ θα ενισχύσουν επίσης τη θέση της κατά τις διαπραγματεύσεις με άλλους εμπορικούς συνασπισμούς, στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και στον Γύρο της Ντόχα.

1.13. Τέλος, η ΕΕ μπορεί να διδαχθεί από την ιστορία της ότι και στα δύσκολα χρόνια μπορεί να σημειωθεί πρόοδος. Η κρίση της δεκαετίας του 70 και των αρχών της δεκαετίας του 80 τον περασμένο αιώνα επιβεβαίωσε την πολιτική βούληση για μια ΟΝΕ, και είχε ως αποτέλεσμα, το 1985, την Ενιαία Πράξη που ήταν η βάση για «την Ευρώπη του 1992», ο δρόμος προς την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς.

2. **Εισαγωγή**

2.1. Η παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση, την οποία καταρτίζει η ΕΟΚΕ κατόπιν αίτησης της Τσεχικής Προεδρίας, με θέμα «Ο αντίκτυπος των νομοθετικών εμποδίων στην ανταγωνιστικότητα» εστιάζεται στην επίτευξη μιας εσωτερικής αγοράς χωρίς αδικαιολόγητα διοικητικά κωλύματα η οποία θα βασίζεται στη βελτίωση της νομοθεσίας. Ενιαία αγορά σημαίνει καθιέρωση ενός ασφαλούς και αδιαμφισβήτητου περιβάλλοντος για τους ευρωπαίους πολίτες και τις επιχειρήσεις όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των αγαθών, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων σε ολόκληρη την ΕΕ.

2.2. Στο πρόγραμμά της, η τρέχουσα Προεδρία της Τσεχίας επικεντρώνεται ειδικότερα στην έγκαιρη και σωστή εφαρμογή της οδηγίας για τις υπηρεσίες, καθώς και στην περαιτέρω άρση των εμπορικών κωλυμάτων μεταξύ των κρατών μελών, σύμφωνα με την αναθεώρηση της στρατηγικής για την εσωτερική αγορά. Οι στόχοι αυτοί ορθώς θεωρείται ότι εμπίπτουν στην ευρύτερη προοπτική των εθνικών μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων και της στρατηγικής της Λισσαβώνας, καθώς και της αναθεώρησης και ενδεχόμενης αναπροσαρμογής της κατά το 2010.

2.3. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται η σχέση ανάμεσα στη βελτίωση της νομοθεσίας [3], τη βελτιωμένη χρήση των αξιολογήσεων σχετικά με τις επιπτώσεις και την εν εξελίξει εφαρμογή και αξιολόγηση των μέτρων περιορισμού των διοικητικών επιβαρύνσεων για τις επιχειρήσεις, καθώς και η στήριξη για τη θέσπιση μιας πράξης για τις μικρές επιχειρήσεις στην Ευρώπη και μια αειφόρο κοινοτική βιομηχανική πολιτική, περιλαμβανομένης μιας κατάλληλης πολιτικής για την καινοτομία.

2.4. Οι προθέσεις και οι προτάσεις αυτές πρέπει να υλοποιηθούν εν μέσω μιας πολύ σοβαρής οικονομικής ύφεσης [4]. Καθίσταται δε σαφές ότι η Προεδρία, συμπορευόμενη με τις απόψεις της Επιτροπής, προβλέπει στο πρόγραμμά της τη διατήρηση των στρατηγικών προσανατολισμών, όπως αυτοί καθορίστηκαν σε μια ευνοϊκότερη χρονική συγκυρία. Η Προεδρία σκοπεύει, για τον λόγο αυτό, να δώσει νέα ώθηση στην εντολή της νέας Επιτροπής.

2.5. Επιθυμεί να διατηρήσει τις προγενέστερα καταρτισθείσες στρατηγικές πολιτικές, ασχέτως των οποιωνδήποτε βραχυπρόθεσμων μέτρων που πιθανόν να ληφθούν για την απορρόφηση εκτεταμένων αιφνίδιων κραδασμών της οικονομικής κρίσης που πλήττουν τους διάφορους κλάδους, τις επενδύσεις και την απασχόληση.

2.6. Η άρση των περιορισμών όσον αφορά την αυθόρμητη περαιτέρω ανάπτυξη των επιχειρήσεων στην Ευρώπη αποτελεί το κύριο θέμα της παρούσας γνωμοδότησης. Υπό την έννοια αυτή, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας πρέπει να οριστεί ως ενίσχυση των ίσων όρων ανταγωνισμού στην ΕΕ, καθιστώντας την κοινή νομοθετική βάση όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική.

2.7. Ο ακρογωνιαίος λίθος της διαδικασίας αυτής είναι η συμφωνηθείσα ατζέντα για τη βελτίωση της νομοθεσίας και η εστίαση της στην ποιοτική νομοθεσία, στις αξιολογήσεις αντίκτυπου, στην απλούστευση, στη θέσπιση νέων νόμων, όπου χρειάζεται, και στη μείωση του διοικητικού φόρτου με 25 % έως το 2012 [5].

2.8. Η παρούσα γνωμοδότηση εστιάζεται στην άρση των νομικών κωλυμάτων και στην αποτελεσματικότητα της νομοθεσίας μέσω της αποκατάστασης της εμπιστοσύνης στην αγορά έχοντας υπόψη την ολοένα και πιο ισχυρή παγκόσμια διάσταση που λαμβάνουν για την ΕΕ τα ζητήματα της ανταγωνιστικότητας. Όσο καλύτερα λειτουργεί το ρυθμιστικό πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς, τόσο ισχυρότερη θα καθίσταται η θέση της ΕΕ στην παγκόσμια σκηνή.

2.9. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει τις απόψεις της επί μιας σειράς τομέων. Καθώς το ζήτημα της ανταγωνιστικότητας είναι εξαιρετικά ευρύ, η παρούσα γνωμοδότηση θα επικεντρωθεί σε μια επιλογή θεμάτων που θεωρούνται ιδιαίτερα επείγοντα υπό τις παρούσες συνθήκες.

---

(3) ΕΕ C 24 της 31ης.1.2006, σελ. 39.

(4) Βλ. πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ υπέρ της συνέχισης ρυθμιστικής και προανταγωνιστικής μεταρρύθμισης κατά την παρούσα κρίση (Με στόχο την ανάπτυξη 2009).

(5) Βλ. σχετικά την Τρίτη στρατηγική επισκόπηση για τη βελτίωση της νομοθεσίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση COM(2009) 15 τελικό

2.10. Έχουν επιτευχθεί εντυπωσιακές βελτιώσεις όσον αφορά τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς. Ωστόσο, ταυτοχρόνως δεν χωρά αμφιβολία ότι εξακολουθεί να υπάρχει σοβαρή έλλειψη εναρμόνισης σε συγκεκριμένους τομείς – ενέργεια, χρηματοπιστωτική αγορά, το πιθανώς πρωτοπόρο κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (!) και ανάγκη δράσης στον κοινωνικό τομέα. Οι δράσεις που εφαρμόζει η κάθε κυβέρνηση χωριστά – νομοθεσία και διοικητικές πρακτικές – απαιτούν διαρκή προσοχή από ευρωπαϊκή άποψη ([6]).

2.11. Η απουσία της επιθυμητής εναρμόνισης ή της ανάληψης δράσης εκ μέρους των κυβερνήσεων δημιουργεί συχνά σοβαρά προβλήματα για τις μεγάλες εταιρείες και παρακωλύει τις επενδύσεις των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή επικράτεια.

2.12. Οι ΜΜΕ αποτελούν ζωτικό τμήμα της συνολικής ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας. Οι μεγάλες εταιρείες είναι απολύτως απαραίτητες για τη διατήρηση της ευρωπαϊκής ισχύος. Ωστόσο, λόγω της ανάθεσης υπεργολαβιών, του κατακερματισμού των επιχειρηματικών διαδικασιών και της αλυσίδας εφοδιασμού και προστιθέμενης αξίας, οι ΜΜΕ αποτελούν τους κινητήριους μοχλούς για τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Διακρίνονται κατά κανόνα από επαρκή ευελιξία όσον αφορά την προσαρμογή στην απαιτούμενη αειφόρο παραγωγή και συχνά αποτελούν, ιδίως ως εταίροι στην αλυσίδα προστιθέμενης αξίας και εφοδιασμού, την πηγή εφευρέσεων και νέων συστημάτων που προάγουν την αειφόρο και οικολογική παραγωγή.

2.13. Τα νομικά κωλύματα δεν πλήττουν μόνο τις επιχειρήσεις αλλά και τη διασυνοριακή κυκλοφορία των εργαζομένων ([7]). Είναι σημαντικό να διασφαλισθεί ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι κανόνες της αγοράς εργασίας τηρούνται για όλους τους εργαζόμενους ([8]).

3. **Πλαίσιο και γενικά σχόλια**

3.1. Η ενιαία αγορά είναι μια δυναμική έννοια. Το περιεχόμενό της και η δημιουργία ίσων όρων ανταγωνισμού για τους οικονομικούς παράγοντες της Ευρώπης καθορίζονται από τους κατάλληλους πολιτικούς στόχους της ΕΕ και τους εγγυάται η ευρωπαϊκή νομοθεσία. Εξάλλου, οι στόχοι και οι κανόνες υπόκεινται σε προσαρμογές με την πάροδο του χρόνου, εξαιτίας των μεταβαλλόμενων συνθηκών. Εφόσον είναι απαραίτητο και ενδεδειγμένο, πρέπει να ληφθούν το συντομότερο δυνατό ειδικά και συγκεκριμένα μέτρα που να καθιστούν σαφές ότι οι οικονομικές ελευθερίες και οι κανόνες περί ανταγωνισμού δεν έχουν προτεραιότητα έναντι των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων.

3.2. Η τρέχουσα οικονομική ύφεση, πλήττει τους πάντες οικονομικώς και κοινωνικώς. Επηρεάζει επίσης τη θέση της Ευρώπης ως παγκόσμιου παράγοντα. Ενδεχομένως, σε έκτακτες περιστάσεις χρειάζονται έκτακτες προσεγγίσεις και λύσεις – π.χ. σημαντική κρατική βοήθεια, που εγκρίθηκε «για την άρση σοβαρής διαταραχής της οικονομίας κράτους μέλους ([9])» σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής σχετικά με τις «έκτακτες ανάγκες» ([10]) – όμως δεν πρέπει να αμφισβητηθούν συνθήκες πλαίσια που έχουν συναφθεί, ενώ κάθε παρέμβαση θα πρέπει να αιτιολογείται δεόντως.

3.3. Συχνά η εθνική νομοθεσία καταρτίζεται κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται σε όλων των ειδών τις προκλήσεις σε εθνικό πλαίσιο. Στο πλαίσιο αυτό, είναι αναγκαία και πρέπει να ενθαρρύνονται τα μόνιμα προγράμματα άρσης υφιστάμενων και δυνητικών νομοθετικών κωλυμάτων μεταξύ των κρατών μελών.

3.4. Τα βραχυπρόθεσμα κίνητρα, ιδίως σήμερα, μπορούν εύκολα να υπονομεύσουν την πολιτική βούληση για την ανάληψη της δέουσας δράσης. Ο ανοικτός ή κρυφός προστατευτισμός καραδοκεί. Περισσότερο από ποτέ χρειάζεται μια σαφής έκκληση για τη συνέχιση όσων δράσεων έχουν δρομολογηθεί σχετικά με τα νομοθετικά κωλύματα. Όσο καλύτερα προετοιμάζουμε τον δρόμο τώρα, τόσο ανθεκτικότερη θα είναι στο μέλλον η ευρωπαϊκή οικονομία.

3.5. Η σημερινή κατάσταση απαιτεί αναμφίβολα ενισχυμένες προσπάθειες για τον καθορισμό διαφανών νέων συνθηκών πλαισίων στον τομέα της χρηματοδότησης και της ενέργειας.

3.5.1. Στο πλαίσιο της τρέχουσας οικονομικής κρίσης, τα κράτη έχουν κερδίσει έδαφος ως κεντρικοί φορείς του οικονομικού συστήματος, παρέχοντας σημαντική «έκτακτη» βοήθεια σε μείζονα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Πέραν από τον δυνητικό αντίκτυπο στα δημόσια οικονομικά, η προσέγγιση αυτή θα μπορούσε να οδηγήσει σε στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, εάν δεν εφαρμόζονται οι νόμοι για τις κρατικές ενισχύσεις ([11]) και να θέσει σε μειονεκτική θέση τις τράπεζες που λειτουργούν με πιο δεοντολογικό τρόπο.

3.5.2. Παρότι η ΕΟΚΕ δεν αμφισβητεί την ανάγκη έγκαιρης παρέμβασης σε αυτές τις έκτακτες περιστάσεις, είναι σημαντικό να υπάρχει στενή παρακολούθηση ([12]) όσον αφορά την εξέλιξη της κατάστασης, προκειμένου να διασφαλίζονται η υφιστάμενη συνεκτικότητα, το κράτος δικαίου και το επίπεδο του ανταγωνισμού εντός της ευρωπαϊκής αγοράς, παράγοντες που είναι όλοι σημαντικοί για τους πολίτες και την οικονομία.

([6]) Βλ. στο πλαίσιο αυτό το πρόσφατο διαφωτιστικό έντυπο με τίτλο «When will it really be 1992?» (Πότε θα έρθει πραγματικά το 1992;) των ολλανδικών ομοσπονδιών εργοδοτών (VNO – NCW, MKB – που δημοσιεύτηκε τον Δεκέμβριο του 2008). Το 1992 είχε κηρυχθεί τότε ως το έτος ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς.

([7]) ΕΕ C 228 της 22.9.2009, σ. 14

([8]) Βλ. γνωμοδότηση με θέμα «*Εντοπισμός των κυριότερων εμποδίων κινητικότητας στην εσωτερική αγορά εργασίας*» ΕΕ C 228 της 22.9.2009, σ. 14, σημείο 1.5.

([9]) Βλ. άρθρο 87 παράγραφος 3 στοιχείο β) της Συνθήκης ΕΚ. Πρόκειται για συνειδητή αλλαγή της νομικής βάσης από το άρθρο 87 παράγραφος 3 στοιχείο γ) που εφαρμόζεται συνήθως. Παρέχει τη δυνατότητα για οικονομική ενίσχυση των κρατών μελών που πιθανόν να οδηγήσει σε στρεβλώσεις. Επιπλέον, "αυτή η συνειδητή και εγκεκριμένη στρέβλωση οφείλει να παρακολουθείται και να εποπτεύεται αυστηρά από την Επιτροπή, και να διορθωθεί όταν οι οικονομικές συνθήκες εξομαλυνθούν", βλ. γνωμοδότηση ΕΕ C 228 της 22.9.2009, σ. 47.

([10]) ΕΕ C 16 της 22.1.2009, σ. 1.

([11]) ΕΕ C 270 της 25ης.10.2008, σελ. 8, ΕΕ C 10 της 15ης.1.2009, σελ. 2, ΕΕ C 72 της 26ης.3.2009, σελ. 1.

([12]) Ο όρος «παρακολούθηση» χρησιμοποιείται εδώ, όπως και στα σημεία 4.2.1 και 4.2.6 με τη γενική έννοια χωρίς λεπτομερή ορισμό του ρόλου και της εντολής της Επιτροπής. Ποικίλει ανάλογα με τα νομικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται στις συγκεκριμένες περιστάσεις.

3.5.3. Χρειάζονται νέες συνθήκες-πλαίσια και νέες νομικές διατάξεις. Πρέπει να επικεντρώνονται σε μια ευρωπαϊκή –ή τουλάχιστον στενά συντονισμένη σε ευρωπαϊκό επίπεδο– επίβλεψη του τραπεζικού τομέα, στον απαραίτητο κανονισμό του οικονομικού τομέα, και στις πραγματικά αποκλίνουσες πολιτικές έναντι των τραπεζών ([13]). Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι ανάγκη για βελτίωση της νομοθεσίας και έλεγχο του χρηματοπιστωτικού τομέα, όπως προτείνεται στην *έκθεση de Larosière*, εκ μέρους της Επιτροπής, κατά την Τσεχική Προεδρία ([14]). Εκτός από τον τραπεζικό τομέα, η ευρωπαϊκή επίβλεψη πρέπει να περιλαμβάνει και τον ασφαλιστικό.

3.5.4. Η επικείμενη συζήτηση για μια νομική χρηματοπιστωτική αρχιτεκτονική πρέπει να θέτει επίσης ως στρατηγικό στόχο ένα αξιόπιστο πλαίσιο για τη μελλοντική ευελιξία της ευρωπαϊκής οικονομίας, γενικότερα. Μέχρι σήμερα, η ευρύτερη αυτή προοπτική δεν προβάλλεται αρκετά.

3.5.5. Η ενέργεια ως βασική πρώτη ύλη για όλη την κοινωνία μπορεί να είναι από πολλές απόψεις - τιμές, κρατική παρέμβαση βαθμός απελευθέρωσης, ανταγωνισμός, κλπ.- μια τεράστια (ανεπιθύμητη) πηγή νομικών κωλυμάτων, που εμποδίζουν πραγματικές ισότιμες συνθήκες, με πιθανές αρνητικές συνέπειες για άλλους βιομηχανικούς τομείς. Η άρση παρόμοιων διαρθρωτικών και των νομικών κωλυμάτων στο εσωτερικό εμπόριο και στις επενδύσεις θα έπρεπε να αποτελέσει πολύ σημαντικό κίνητρο για τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς ενέργειας.

3.6. Η ανοικτή μέθοδος συντονισμού (ΑΜΣ) ([15]) έχει εγείρει υψηλές προσδοκίες όσον αφορά τη δυνατότητα συντονισμού των εθνικών δράσεων. Η ελαστική αυτή προσέγγιση αφήνει μεγάλο περιθώριο χειρισμών στα κράτη μέλη, πράγμα που αποτελεί πρόσθετη πηγή νομικών κωλυμάτων. Θα ήταν ευπρόσδεκτη μια πιο δομημένη προσέγγιση.

3.7. Εν προκειμένω, ένα σημαντικό θέμα προς συζήτηση είναι κατά πόσο θα έπρεπε σε συγκεκριμένες περιπτώσεις να επιλέγονται κοινοτικές οδηγίες ή κανονισμοί ως η πλέον κατάλληλη νομική βάση ενοποίησης. Παρομοίως, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι σε πολλές περιπτώσεις είναι ιδιαίτερα ωφέλιμη η περαιτέρω προώθηση της τυποποίησης, η οποία οδηγεί, μεταξύ άλλων, σε ένα διαφανές περιβάλλον και σε βελτίωση της διαλειτουργικότητας.

3.8. Τα κωλύματα στο ανταγωνιστικό περιβάλλον της Ευρώπης είναι πολλαπλά. Μπορούν βασικά να ταξινομηθούν σε διάφορες κατηγορίες, καθεμιά από τις οποίες πρέπει να αντιμετωπιστεί με τον δικό της τρόπο:

3.8.1. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει απλώς τα υφιστάμενα κωλύματα που αντιμετωπίζουν τόσο οι πολίτες όσο και οι εταιρείες που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν σε ένα άλλο κράτος μέλος. Αυτού του είδους τα κωλύματα μπορεί να οφείλονται σε εθνικούς νόμους, κανονισμούς ή διοικητικές διαδικασίες που δεν εξαρτώνται από την κοινοτική νομοθεσία και τη μεταφορά της αυτή καθεαυτήν, και συνεπώς είναι πιο δύσκολο να προβλεφθούν εκ των προτέρων από μια εταιρεία που σχεδιάζει να αναπτύξει διασυνοριακές δραστηριότητες.

3.8.2. Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση δεν οδηγεί απαραιτήτως σε περιορισμό των εθνικών κανόνων· πολλές φορές μάλιστα οδηγεί στο ακριβώς αντίθετο. Πολύ συχνά, αυτοί οι (πρόσθετοι) εθνικοί κανόνες δημιουργούν συμπληρωματικούς φραγμούς. Επιπλέον, στην τρέχουσα οικονομική κατάσταση, οι διάφορες ειδικές νομικές διατάξεις μπορούν εύκολα να έχουν επιπτώσεις προστατευτικού χαρακτήρα.

3.8.3. Ένα άλλο είδος κωλυμάτων μπορεί να προκύψει από υφιστάμενες πρωτοβουλίες, όπως οι υπηρεσίες ολοκληρωμένης εξυπηρέτησης επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν ήδη συσταθεί, αλλά δεν λειτουργούν πλήρως, όπως αναμενόταν. Αυτό μπορεί να προκληθεί από έλλειψη επαρκών πόρων ή από άλλου είδους προβλήματα, όπως η διαθεσιμότητα πληροφοριών μόνο στη γλώσσα της εκάστοτε χώρας.

3.8.4. Ένα τέταρτο είδος εμποδίων είναι οι επιθυμητές πρωτοβουλίες για τη δημιουργία ίσων όρων ανταγωνισμού, οι οποίες ωστόσο είτε δεν αναλαμβάνονται είτε δεν υλοποιούνται πλήρως. Αυτού του είδους τα κωλύματα προκύπτουν από την ανεπαρκή τήρηση των ευρωπαϊκών νομοθετικών ή ρυθμιστικών κανόνων από τα κράτη μέλη ([16]).

3.8.5. Άλλα ειδικά κωλύματα που πρέπει να επισημανθούν στο σημείο αυτό προκαλούνται, μεταξύ άλλων, από τη διάκριση μεταξύ μελών της ευρωζώνης και λοιπών κρατών μελών, από τις υποχρεωτικές γλώσσες εργασίας στα κράτη μέλη, από τα αποκλίνοντα φορολογικά καθεστώτα και φορολογικές βάσεις.

3.9. Ορισμένα από τα προαναφερθέντα κωλύματα αποτελούν υποπροϊόν των χαρακτηριστικών των εθνικών διοικητικών και νομοθετικών συστημάτων. Αυτό πρέπει να συντελέσει ώστε να δοθεί μεγάλη έμφαση στη σύγκλιση της επεξεργασίας των διασυνοριακών προβλημάτων.

3.10. Εάν δεν συντονίζονται καταλλήλως, τα συγκεκριμένα οικονομικά κίνητρα και ιδίως εάν δεν εφαρμόζονται οι κανόνες της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις, τότε μπορεί να προκύψουν νέα κωλύματα. Η ΕΟΚΕ επιμένει ότι σε όλες τις περιπτώσεις το *κοινοτικό κεκτημένο* – κανονισμοί και μέσα – πρέπει να εφαρμόζονται.

3.11. Κρίνεται ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη η λειτουργία ειδικών δικτύων μεταξύ της ΕΕ και των εθνικών διοικήσεων, όπως το Enterprise Europe Network, το SOLVIT, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού και οι επιγραμμικές πλατφόρμες ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών, που επικεντρώνονται στην άρση των περιττών εμποδίων.

3.12. Η έλλειψη συνεργασίας και αμοιβαίας πληροφόρησης μεταξύ των εθνικών υπηρεσιών για την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ αποτελεί πολύ σοβαρό πρόβλημα. Η ΕΟΚΕ προετοιμάζει τώρα μία γνωμοδότηση σχετικά με την πρωτοβουλία για το σύστημα πληροφόρησης της εσωτερικής αγοράς (IMI) ([17]).

([13]) ΕΕ C 224 της 30ης.8.2008, σ. 11.

([14]) Βλ. *Έκθεση de Larosière* για την επίβλεψη του χρηματοπιστωτικού τομέα στην ΕΕ (de Larosière Report on financial supervision in the EU), 25 Φεβρουαρίου 2009.

([15]) Η μέθοδος αυτή προβλέπει ένα πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ στους τομείς πολιτικής που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά τους, όπως η απασχόληση, η κοινωνική προστασία, η κοινωνική ένταξη, η εκπαίδευση, η νεολαία και η κατάρτιση. Πρόκειται για ένα τυπικά διακυβερνητικό εργαλείο πολιτικής. Για περισσότερες πληροφορίες: http://europa.eu/scadplus/glossary/open_method_coordination_el.htm.

([16]) ΕΕ C 325 της 30ης.12.2006, σελ. 3.

([17]) Βλ. COM(2008) 703, και επίσης ΕΕ C 325 της 30ης.12.2006, σελ. 3.

3.13. Επιπλέον, η αυξανόμενη επικοινωνία μεταξύ των εθνικών διοικήσεων μπορεί επίσης να αποτελέσει ένα πρόσθετο μέσο ελέγχου των δυνητικών (συγκεκαλυμμένων) κωλυμάτων που προκύπτουν από εθνικούς κανόνες και υποχρεώσεις σε συγκεκριμένους τομείς.

3.14. Παρομοίως, έχει καίρια σημασία η κατάρτιση και η προετοιμασία των δημόσιων υπαλλήλων που ασχολούνται με την κοινοτική νομοθεσία. Προς τον σκοπό αυτό, απαιτούνται επαρκείς πόροι για τη διαρκή επιμόρφωσή τους. Τούτο έχει ιδιαίτερη σημασία δεδομένης της μεγαλύτερης έμφασης στα εργαλεία χάραξης πολιτικής βάσει στοιχείων και της αυξανόμενης χρήσης τους, όπως είναι οι αξιολογήσεις επιπτώσεων και ο υπολογισμός των διοικητικών επιβαρύνσεων.

3.15. Η ΕΟΚΕ έχει υποστηρίξει σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της ότι είναι απαραίτητη η εκ μέρους της Επιτροπής αποτελεσματική παρακολούθηση της εφαρμογής της νομοθεσίας και των συμφωνιών της ΕΕ στα κράτη μέλη.

3.16. Όσον αφορά τη χρηστή διακυβέρνηση της ενιαίας αγοράς, εκτός από τους κυβερνητικούς φορείς, οι επιχειρήσεις και οι επιχειρηματικές οργανώσεις, οι κοινωνικοί εταίροι και η οργανωμένη κοινωνία πολιτών πρέπει να συνεισφέρουν με το μερίδιό τους και να αισθάνονται συνυπεύθυνοι και υπόλογοι για την προώθηση των συνθηκών πλαισίου για ένα πεδίο δραστηριότητας ίσων ευκαιριών στην Ευρώπη. Τα μέσα είναι: πρακτική εμπειρία, ανταλλαγές ορθών πρακτικών, αυτορρύθμιση, κοινωνικοί διάλογοι σε διάφορα επίπεδα, επικοινωνία και ενημέρωση, και άλλα.

4. **Ειδικά ζητήματα**

4.1. *Βελτίωση της νομοθεσίας*

4.1.1. Η βελτίωση της νομοθεσίας αποτελεί σημαντική στρατηγική για ένα ευέλικτο επιχειρηματικό περιβάλλον. Η ατζέντα για τη βελτίωση της νομοθεσίας, όπως ορίζεται στο σημείο 2.7, αποτελεί το βασικό μοχλό αυτής της στρατηγικής.

4.1.2. Η βελτίωση της νομοθεσίας σχετίζεται τόσο με την επιλογή των θεμάτων που πρέπει να εναρμονιστούν σε επίπεδο ΕΕ όσο και με τη νομοπαρασκευαστική διαδικασία, π.χ. μέσω κανονισμών, λεπτομερών οδηγιών ή οδηγιών πλαισίων. Τα νομικά κωλύματα μεταξύ των κρατών μελών μπορούν να παραμείνουν ανέπαφα όταν οι οδηγίες είναι υπερβολικά αόριστες ή ορίζουν μόνο ελάχιστα πρότυπα.

4.1.3. Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένως εκφράσει την ικανοποίηση της για τη στοχοθετημένη αναθεώρηση της κοινοτικής νομοθεσίας από την Επιτροπή. Μια τέτοια αναθεώρηση μπορεί να συμβάλει στις ρυθμίσεις λόγω των μεταβαλλόμενων περιστάσεων και στην κατάργηση των υφιστάμενων νομικών εμποδίων.

4.1.4. Πρέπει να αναγνωριστεί ότι ορισμένα θέματα δεν προσφέρονται για εναρμόνιση λόγω των διαφορετικών νομοθετικών πλαισίων των κρατών μελών. Στις περιπτώσεις αυτές, θα πρέπει τα δυνητικά νομικά κωλύματα να υπόκεινται σε ειδική εξέταση.

4.1.5. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πραγματοποιεί με επιτυχία αξιολογήσεις επιπτώσεων, μολονότι στον τομέα αυτό υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις σε επίπεδο κρατών μελών. Το γεγονός αυτό υπονομεύει τις ίσες συνθήκες ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις και για την κινητικότητα γενικά.

4.1.6. Οι αξιολογήσεις επιπτώσεων αποτελούν ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο, τόσο για την καταπολέμηση των υπερβολικών ρυθμίσεων, όσο και ενόψει των νέων κανόνων. Έχουν ως αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη συνειδητοποίηση του θέματος εκ μέρους της Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Η ΕΟΚΕ εμμένει στην άποψη ότι το Συμβούλιο και το ΕΚ οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τις αξιολογήσεις επιπτώσεων και τις επικαιροποιήσεις τους καθ' όλη τη διάρκεια της νομοθετικής διαδικασίας.

4.1.7. Οι αξιολογήσεις επιπτώσεων απαιτούν μια συνολική και ολοκληρωμένη προσέγγιση όχι μόνο στις τεχνικές πτυχές των αγαθών και των υπηρεσιών, αλλά και των συνεπειών τους, όπως στο περιβάλλον και τον καταναλωτή. Από την άλλη πλευρά, στη νομοθεσία για το περιβάλλον και τον καταναλωτή θα έπρεπε να λαμβάνεται πάντα υπόψη η ανάγκη για μια ανταγωνιστική βιομηχανία. Στις επιτυχημένες αξιολογήσεις επιπτώσεων έχουν τη θέση τους όλοι οι φορείς.

4.2. *Εφαρμογή και εκτέλεση* [18]

4.2.1. Η ορθή και έγκαιρη εφαρμογή και εκτέλεση στο εσωτερικό της χώρας αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της βελτίωσης του νομοθετικού έργου. Από την πράξη φαίνεται ότι τόσο η μη ικανοποιητική όσο και η υπερβολική εφαρμογή (αποφυγή συσσώρευσης υπερβολικά πολλών ρυθμιστικών παρεμβάσεων (το αποκαλούμενο goldplating) και η τυχαία επιλογή (cherry picking)) αποτελούν κύρια πηγή νομικών κωλυμάτων, διασυνοριακών προβλημάτων και προστατευτισμού. Για τον λόγο αυτό, πρέπει επίσης να αξιολογηθούν προσεκτικά οι πόροι και τα εργαλεία που χρειάζονται για την παρακολούθηση και την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας σε επίπεδο κρατών μελών.

4.2.2. Πρέπει να τηρείται η αρχή της επικουρικότητας, όχι όμως μονομερώς. Πράγματι, η ΕΕ οφείλει να μην παρεμβαίνει σε εθνικές διαδικασίες και διοικητικά συστήματα. Αλλά σύμφωνα με τη Συνθήκη, η ΕΕ οφείλει να διασφαλίζει τους στόχους και τη λειτουργία της αγοράς βάσει των συμφωνηθέντων κανόνων. Τα πρακτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις, άλλοι οργανισμοί και οι πολίτες μπορούν να επιλυθούν με ικανοποιητικό τρόπο μόνο υπό την προϋπόθεση αυτή.

4.2.3. Με άλλα λόγια, η σχέση μεταξύ των κοινοτικών κανόνων και της επικουρικότητας είναι λεπτή. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι στο πλαίσιο της διαδικασίας εμβάθυνσης της ολοκλήρωσης, η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ του απαραίτητου σεβασμού των εθνικών διοικητικών παραδόσεων και συστημάτων και της κοινοτικής παρακολούθησης πρέπει να ορίζεται και να εφαρμόζεται βάσει των στόχων που έχουν συμφωνηθεί.

4.2.4. Από την άποψη αυτή, οι τοπικές και περιφερειακές αρχές αποτελούν ειδική περίπτωση σε ορισμένα κράτη μέλη εφόσον είναι αρμόδιες για την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου. Οι αρχές αυτές πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη το κοινοτικό δίκαιο.

---

[18] ΕΕ C 24 της 31ης.1.2006, σελ. 52.

4.2.5. Ένας άλλος τεράστιος και σημαντικός τομέας είναι οι «δημόσιες συμβάσεις». Παρά την εφαρμογή των οδηγιών του 2004, εξακολουθούν να ισχύουν παραδοσιακές πρακτικές και διοικητικές διαδικασίες, περιλαμβανομένων των νομικών εμποδίων, που αποτελούν τροχοπέδη για τον διασυνοριακό ανταγωνισμό στις δημόσιες συμβάσεις. Οι δημόσιες συμβάσεις είναι ένας τομέας για τον οποίο απαιτείται διαρκής προσοχή, παράλληλα με την τήρηση του δικαιώματος για τη διεξαγωγή συλλογικών διαπραγματεύσεων μεταξύ των κοινωνικών εταίρων.

4.2.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να βελτιωθεί σημαντικά η διακυβέρνηση προκειμένου να αρθούν τα νομοθετικά κωλύματα στην ΕΕ.

4.2.6.1. Η υφιστάμενη ανατροφοδότηση σχετικά με την εφαρμογή στην πράξη της νομοθεσίας δεν είναι ικανοποιητική ([19]).

4.2.6.2. Ως αναπόσπαστο μέρος του κράτους δικαίου, η παρακολούθηση από την Επιτροπή πρέπει να επεκταθεί συστηματικά στην εφαρμογή και στην επιβολή του κοινοτικού δικαίου. Το ζήτημα χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και πολιτικής συζήτησης.

4.2.6.3. Εξάλλου, είναι ευκταία η δημιουργία δικτύων αξιολόγησης μεταξύ των εθνικών διοικήσεων ([20]) εκεί όπου δεν υπάρχουν ακόμη, καθώς και η ενθάρρυνση των διοικητικών δεξιοτήτων στα κράτη μέλη.

4.2.6.4. Με το ίδιο πνεύμα, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως την πρόσφατη καθιέρωση του δικτύου παρακολούθησης της επικουρικότητας από την Επιτροπή των Περιφερειών, με σκοπό τη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ της ΕΕ και των τοπικών και περιφερειακών αρχών.

4.2.6.5. Η Επιτροπή πρέπει να εγγυηθεί ότι οι εθνικοί ρυθμιστικοί φορείς εφαρμόζουν τους κανόνες της ΕΕ με παρόμοιο και συντονισμένο τρόπο.

4.2.6.6. Η ευκταία διακυβέρνηση που αναφέρεται στο σημείο 4.2.6. πρέπει επίσης να εφαρμόζεται και στην περίπτωση των παράνομων κωλυμάτων που οφείλονται συχνά στις ισχύουσες διοικητικές πρακτικές.

4.3. *Η ενιαία αγορά υπηρεσιών*

4.3.1. Η Ευρώπη βρίσκεται σε κρίσιμη καμπή όσον αφορά την εσωτερική αγορά υπηρεσιών. Η κατάσταση της μεταφοράς και της εφαρμογής της οδηγίας για τις υπηρεσίες, η οποία προβλέπεται για τα τέλη του 2009, πρέπει να παρακολουθηθεί στενά, για να διασφαλιστεί ότι δεν θα προστεθούν νέα κωλύματα και νέες αποκλίσεις σε εθνικό επίπεδο. Δεν πρέπει, ωστόσο να υποβαθμιστούν τα κοινωνικά, ποιοτικά και περιβαλλοντικά πρότυπα καθώς και τα πρότυπα ασφάλειας. Για την εφαρμογή της ευρωπαϊκής οδηγίας σχετικά με τις υπηρεσίες απαιτείται επαρκώς εκπαιδευμένο διοικητικό προσωπικό (ξένες γλώσσες, διαπολιτισμικές ικανότητες).

4.3.1.1. Η τρέχουσα προσέγγιση που ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη στήριξη της μεταφοράς της οδηγίας σε εθνικό επίπεδο φαίνεται πως αποδίδει και πρέπει να ενθαρρυνθεί περαιτέρω.

4.3.2. Όσον αφορά ορισμένες ειδικές πτυχές της οδηγίας για τις υπηρεσίες, η ελευθερία εγκατάστασης και οι διασυνοριακές δραστηριότητες αποτελούν βασικά συστατικά για τη δημιουργία του κατάλληλου περιβάλλοντος για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις ([21]).

4.3.2.1. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που ελήφθησαν από τους ενδιαφερόμενους φορείς φαίνεται ότι, παρά την ύπαρξη ad hoc μέτρων που διευκολύνουν τη σύσταση επιχειρήσεων σε άλλο κράτος μέλος, υπάρχουν ακόμα περιθώρια για βελτιώσεις.

4.3.3. Ένα άλλο ζήτημα που πρέπει να εξεταστεί είναι η προσέγγιση που πρέπει να υιοθετηθεί σε τομείς που δεν καλύπτονται επί του παρόντος από την οδηγία για τις υπηρεσίες.

4.3.3.1. Ορισμένοι τομείς, όπως οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, οι ηλεκτρονικές επικοινωνίες και οι οπτικοακουστικές υπηρεσίες ρυθμίζονται χωριστά, ενώ άλλοι τομείς δεν ρυθμίζονται σε κοινοτικό επίπεδο.

4.3.3.2. Στην τελευταία αυτή κατηγορία τομέων μπορεί να εμφανιστούν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών και, κατά συνέπεια, να προκληθούν εν δυνάμει απροσδόκητα κωλύματα. Συνεπώς, είναι ανάγκη να ενισχυθεί ο συντονισμός μεταξύ των εθνικών κυβερνήσεων με σκοπό να αποφευχθεί η υιοθέτηση αντικρουόμενων προσεγγίσεων επί συγκεκριμένων ζητημάτων που επηρεάζουν άμεσα το επιχειρηματικό περιβάλλον της ΕΕ.

4.3.4. Επιπλέον, πρέπει να τονιστεί ότι σήμερα, η διαχωριστική γραμμή μεταξύ αγαθών και υπηρεσιών γίνεται ολοένα και πιο δυσδιάκριτη. Για τον λόγο αυτό, η ορθή εφαρμογή της ελευθερίας της εγκατάστασης και των διασυνοριακών δραστηριοτήτων στις υπηρεσίες θα είναι επίσης εξαιρετικά ωφέλιμη για τη μεταποιητική βιομηχανία.

4.3.4.1. Ακόμη και εάν υπάρχει πλήρης και ορθή μεταφορά της οδηγίας για τις υπηρεσίες, τα ευρωπαϊκά όργανα και τα κράτη μέλη πρέπει να επιβλέπουν στενά τον τομέα για να εξετάσουν τα εκκρεμή θέματα και να αποτρέψουν την εμφάνιση νέων κωλυμάτων. Δεδομένου ότι η μεγαλύτερη πρόοδος έχει επιτευχθεί στην αγορά αγαθών όσον αφορά τη διαμόρφωση ίσων συνθηκών ανταγωνισμού, τα διδάγματα που μπορεί να αντληθούν από τον τομέα αυτό μπορούν να προσφέρουν πολύτιμα στοιχεία για τον καθορισμό του βέλτιστου τρόπου αντιμετώπισης των κωλυμάτων που συνεχίζουν να υπάρχουν στον τομέα των υπηρεσιών.

4.4. *Η νέα προσέγγιση, η δέσμη 2008 για τα προϊόντα και η τυποποίηση*

4.4.1. Η νέα προσέγγιση στο θέμα της τεχνικής εναρμόνισης και τυποποίησης ([22]) και η εν εξελίξει αναθεώρησή της αποτελεί ένα από τα πιο απτά παραδείγματα επιτυχίας όσον αφορά την άρση των φραγμών στην ανταγωνιστικότητα εντός της εσωτερικής αγοράς.

([19]) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει διάφορες πηγές πληροφοριών που περιλαμβάνουν για τις καταγγελίες όπως το άμεσο κέντρο κλήσης της Ευρώπης, Eurojus, τα εθνικά SOLVIT κέντρα, τα ευρωπαϊκά καταναλωτικά κέντρα, το δίκτυο της επιχειρηματικής Ευρώπης και η πύλη της Ευρώπης σας.

([20]) Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο σύστημα πληροφόρησης της εσωτερικής αγοράς (Internal Market Information system – IMI), το οποίο ανέπτυξε η Επιτροπή για τη διευκόλυνση της αμοιβαίας ενημέρωσης των εθνικών διοικήσεων σχετικά με την κοινοτική νομοθεσία.

([21]) ΕΕ C 221 της 8ης.9.2005, σελ. 11.

([22]) Θεσπισθείσα το 1985, η νέα προσέγγιση στο θέμα της τεχνικής εναρμόνισης και τυποποίησης αποτελεί σταθμό στην κοινοτική νομοθεσία για την εσωτερική αγορά. Εγκρίθηκε ως μέσο αντιμετώπισης του σύνθετου νομοθετικού περιβάλλοντος που είχε προκύψει από ένα σύνολο λεπτομερών κανόνων που είχαν τεθεί για τη δημιουργία και την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς αγαθών.

4.4.2. Στο πλαίσιο της σημερινής κατάστασης, έχει εξαιρετική σημασία να διατηρηθεί η μέθοδος της νέας προσέγγισης και να αποφευχθεί η αναίρεση των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων μέσω κινήσεων με χαρακτήρα προστατευτισμού.

4.4.3. Αξίζει επίσης να αξιολογηθεί η εφαρμογή και χρήση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης. Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να εξεταστεί ιδιαίτερα κατά πόσο μπορεί να διασφαλισθεί η βιώσιμη ανάπτυξη σε οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο. Επίσης, πρέπει να παρακολουθηθεί ο πραγματικός *αντίκτυπος της «δέσμης 2008 για τα προϊόντα», που στόχο έχει τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας της αμοιβαίας αναγνώρισης* και να παρακολουθηθεί ο πραγματικός αντίκτυπος της «δέσμης 2008 για τα προϊόντα», που στόχο έχει τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας της αμοιβαίας αναγνώρισης.

4.4.4. Ένας άλλος τομέας είναι η τυποποίηση, η οποία βασίζεται συνήθως σε εθελοντικά μέτρα και όχι στη νομοθεσία. Η αδιαμφισβήτητη συμβολή της τυποποίησης στην οικονομική ολοκλήρωση της Ευρώπης επισύρει την προσοχή σε ζητήματα που εκκρεμούν και τα οποία εξακολουθούν να εμποδίζουν τις προσπάθειες που καταβάλλονται στην εσωτερική αγορά καθώς και την ανταγωνιστική θέση της ΕΕ στην παγκόσμια σκηνή.

4.4.5. Σε άλλες περιπτώσεις, η έλλειψη προτύπων σε συγκεκριμένο τομέα δημιουργεί (νομικούς) φραγμούς, όπως στις δημόσιες συμβάσεις, όπου η έλλειψη συναίνεσης μεταξύ των φορέων της βιομηχανίας έχει αρνητικό αντίκτυπο στον ανταγωνισμό στη ΕΕ. Αυτό είναι π.χ. εμφανές όταν οι επιχειρήσεις αρχίζουν μια «μάχη προτύπων» για να καθιερώσουν ή να υπερασπίσουν μια μονοπωλιακή θέση στην αγορά, εις βάρος του ανταγωνισμού και της επιλογής των καταναλωτών. Στις περιπτώσεις αυτές, πρέπει να προβλεφθεί η δυνατότητα παρέμβασης, σε επίπεδο ΕΕ, για να διευκολυνθεί μια συμφωνία μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών.

4.4.6. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη εντατικοποίησης των προσπαθειών τυποποίησης σε ορισμένους τομείς, όπως οι δημόσιες συμβάσεις, η πληροφορική και οι υπηρεσίες επικοινωνίας. Ωστόσο, για την αποφυγή στρεβλώσεων στο πλαίσιο της διαδικασίας, είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις όλων των σχετικών φορέων κατά τη θέσπιση ενός προτύπου. Εν προκειμένω, θα έπρεπε να ενθαρρυνθούν περαιτέρω εν εξελίξει πρωτοβουλίες όπως το έργο του NORMAPME (European Office of Crafts, Trades and Small and Medium-sized Enterprises for Standardisation – Ευρωπαϊκό Γραφείο Τυποποίησης για τη Βιοτεχνία και τις ΜΜΕ) σχετικά με την τυποποίηση και τις ΜΜΕ.

4.5. *Ο περιορισμός των αδικαιολόγητων διοικητικών επιβαρύνσεων*

4.5.1. Μια από τις κεντρικότερες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι το πρόγραμμα δράσης του 2007 σχετικά με τον υπολογισμό των διοικητικών επιβαρύνσεων, με σκοπό την απλούστευση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις.

4.5.1.1. Χρησιμοποιώντας το τυποποιημένο μοντέλο κόστους, το οποίο υιοθετήθηκε αρχικά στις Κάτω Χώρες, η ΕΕ βρίσκεται σήμερα στο στάδιο της οριστικοποίησης του υπολογισμού των επιβαρύνσεων που προκαλούνται από την κοινοτική νομοθεσία ([23]).

([23]) Η προσέγγιση αυτή –η οποία συχνά αποκαλείται «πάταξη της γραφειοκρατίας»– σκοπεύει στον προσδιορισμό και τον υπολογισμό όλων των διοικητικών επιβαρύνσεων για τις επιχειρήσεις που απορρέουν από τη νομοθεσία της ΕΕ, προκειμένου να εξευρεθούν λύσεις για τον περιορισμό των επιβαρύνσεων αυτών κατά 25 %.

4.5.1.2. Η συγκρότηση της ομάδας Stoiber –μιας ομάδας υψηλού επιπέδου αποτελούμενης από 15 εμπειρογνώμονες– για την υποβολή συγκεκριμένων προτάσεων όσον αφορά τον περιορισμό των επιβαρύνσεων, αποτελεί ένα ακόμη βήμα προς τη συγκεκριμενοποίηση της πρωτοβουλίας αυτής.

4.5.2. Το πρόγραμμα περιορισμού των διοικητικών επιβαρύνσεων κερδίζει επίσης ολοένα και περισσότερο έδαφος σε εθνικό επίπεδο και τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν ήδη δεσμευθεί να υπολογίσουν και να περιορίσουν τις διοικητικές επιβαρύνσεις σε εγχώριο επίπεδο.

4.5.2.1. Στο σημείο αυτό, είναι απολύτως απαραίτητος ο συντονισμός των εθνικών στρατηγικών υπολογισμού και περιορισμού σε ολόκληρη την Ευρώπη και μεταξύ της ΕΕ και του εθνικού επίπεδου για την επιτυχία της προσπάθειας και την αποφυγή πρόσθετων νομικών φραγμών.

4.6. *Η αναγνώριση των τυπικών επαγγελματικών προσόντων*

4.6.1. Για να λειτουργήσει αποτελεσματικά η εσωτερική αγορά, πέραν από την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών και υπηρεσιών, πρέπει να ενθαρρυνθεί και η ελεύθερη κυκλοφορία των επαγγελματιών. Σύμφωνα με την απόφαση που ελήφθη στο Συμβούλιο Έρευνας όσον αφορά την κινητικότητα των ερευνητών, χρειάζεται να διευρυνθεί η εφαρμογή της ώστε να καλύψει και άλλες κατηγορίες επαγγελματιών.

4.6.2. Η αναγνώριση των τυπικών επαγγελματικών προσόντων εντός της ΕΕ είναι ένα σύνθετο ζήτημα που υπερβαίνει το ζήτημα των νομικών φραγμών· πρέπει να αντιμετωπιστεί διότι σε ορισμένες πτυχές του συνδέεται άμεσα με το πρόβλημα των (συγκεκαλυμμένων) φραγμών στην εσωτερική αγορά.

4.6.3. Προσφάτως συντελέστηκε σημαντική πρόοδος στον τομέα αυτό με τη θέσπιση του ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων, της αποκαλούμενης πέμπτης ελευθερίας, δηλαδή της κινητικότητας των ερευνητών. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει ένα σημαντικό βήμα προόδου.

4.7. *Άλλες πρωτοβουλίες*

4.7.1. Λόγω της διάρκειας και του κόστους των παραδοσιακών δικαστικών διαδικασιών, οι εναλλακτικοί μηχανισμοί διευθέτησης διαφορών αποτελούν πολύτιμη συμβολή για την επίλυση των διαφορών που προκύπτουν από διαπεριφερειακές δραστηριότητες.

4.7.1.1. Ωστόσο, λιγοστά στοιχεία είναι διαθέσιμα για την κατάσταση που επικρατεί ως προς τη χρήση και την πρόσβαση στα εργαλεία αυτά από τις επιχειρήσεις και τους πολίτες. Είναι θλιβερό το γεγονός ότι οι μη δεσμευτικές συστάσεις της Επιτροπής στον τομέα αυτό εφαρμόζονται μόνο από ένα μικρό αριθμό κρατών μελών.

4.7.1.2. Θα άξιζε να διερευνηθεί σε μεγαλύτερος βάθος το ζήτημα και να προσδιοριστούν τρόποι πρακτικής στήριξης και προώθησής του ως πρόσθετου μέσου για τον περιορισμό των υφιστάμενων κωλυμάτων και προβλημάτων.

4.7.2. Όταν λειτουργεί αποτελεσματικά, το δίκτυο SOLVIT δικαίως συγκεντρώνει εγκωμιαστικά σχόλια για την ικανότητά του να εξευρίσκει γρήγορα λύσεις και να αποτρέπει την εμφάνιση πρόσθετων προβλημάτων. Κάθε κράτος μέλος πρέπει να διασφαλίζει ότι οι πόροι και το ανθρώπινο δυναμικό που έχουν διατεθεί στα εθνικά κέντρα ανταποκρίνονται δεόντως στις υπάρχουσες ανάγκες ([24]) και ότι τα εμπλεκόμενα μέρη γνωρίζουν την ύπαρξη του δικτύου και τις λειτουργίες του.

4.7.3. Ο ρόλος του δικτύου Enterprise Europe Network (το οποίο αντικαθιστά το πρώην δίκτυο των ευρωπαϊκών κέντρων πληροφόρησης– ΕΚΠ) επιτελεί επίσης βασικό ρόλο όσον αφορά τη στήριξη, ιδίως των ΜΜΕ, και τη βελτίωση του περιβάλλοντος όπου αυτές δραστηριοποιούνται. Μάλιστα, το δίκτυο Enterprise Europe Network αποτελεί συχνά το πρόσωπο της Ευρώπης για τους φορείς στο τοπικό επίπεδο.

4.7.3.1. Σύμφωνα με προηγούμενες μελέτες ([25]), ενώ το πρώην δίκτυο των ΕΚΠ συνήθως παρέχει ποιοτικές υπηρεσίες, οι μηχανισμοί αναφοράς μεταξύ των κέντρων και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δεν λειτουργούν πάντοτε αποτελεσματικά. Θα έπρεπε να αξιολογηθεί εκ νέου η πτυχή αυτή και να ληφθούν επαρκή μέτρα παρέμβασης στις περιπτώσεις όπου το πρόβλημα εξακολουθεί να υπάρχει.

4.7.4. Οι καταγγελίες για τα νομικά κωλύματα μπορούν επίσης να υποβάλλονται απευθείας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Αυτός ο πρόσθετος δίαυλος επικοινωνίας θα έπρεπε να προβληθεί επαρκώς.

4.7.5. Η σημερινή κατάσταση των πρωτοβουλιών αυτορρύθμισης και συρρύθμισης έχουν επίσης αντίκτυπο στο επιχειρηματικό περιβάλλον και μπορούν να συμβάλουν στην άρση των υφιστάμενων κωλυμάτων. Είναι επιθυμητή η εμβάθυνση της γνώσης σχετικά με την αυτορρύθμιση και τη συρρύθμιση, με στόχο τη διάδοση των βέλτιστων πρακτικών ([26]).

Βρυξέλλες, 14 Μαΐου 2009,

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

([24]) ΕΕ C 77 της 31ης.3.2009, σελ. 15.

([25]) Renda A., Schrefler L. and Von Dewall F. (2006), Ex post evaluation of the MAP 2001-2005 initiative and suggestions for the CIP 2007-2013, CEPS Studies.

([26]) Η ΕΟΚΕ έχει συγκροτήσει μια βάση δεδομένων ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών αυτορρύθμισης και συρρύθμισης σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: http://eesc.europa.eu/self-and-coregulation/index.asp.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Το ακόλουθο σημείο της γνωμοδότησης του ειδικευμένου τμήματος απορρίφθηκε κατόπιν της έγκρισης μίας τροπολογίας εκ μέρους της ολομέλειας, συγκέντρωσε ωστόσο περισσότερο από το ένα τέταρτο των εκπεφρασμένων ψήφων.

Σημείο 3.1

«Η ενιαία αγορά είναι μια δυναμική έννοια. Το περιεχόμενό της και η δημιουργία ίσων όρων ανταγωνισμού για τους οικονομικούς παράγοντες της Ευρώπης καθορίζονται από τους κατάλληλους πολιτικούς στόχους της ΕΕ και τους εγγυάται η ευρωπαϊκή νομοθεσία. Εξάλλου, οι στόχοι και οι κανόνες υπόκεινται σε προσαρμογές με την πάροδο του χρόνου, εξαιτίας των μεταβαλλόμενων συνθηκών.»

Αιτιολογία

Βλ. γνωμοδότηση SOC/315.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Η τροπολογία υιοθετήθηκε με 125 ψήφους υπέρ, 76 κατά και 9 αποχές.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κοινωνία της ενέργειας χωρίς εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα – εκπαίδευση και κατάρτιση»

(διερευνητική γνωμοδότηση)

(2009/C 277/03)

Εισηγητής: **ο κ. ΙΟΖΙΑ**

Με επιστολή της, της 23ης Οκτωβρίου 2008 και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα:

Κοινωνία της ενέργειας χωρίς εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα - εκπαίδευση και κατάρτιση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 15 Απριλίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. ΙΟΖΙΑ.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειάς της της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 161 ψήφους υπέρ, 7 ψήφους κατά και 5 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η ΕΟΚΕ έχει πλήρη γνώση του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζει η εκπαίδευση σε όλες τις ηλικίες και η κατάρτιση τεχνικών και πτυχιούχων για την προετοιμασία μιας κοινωνίας που θα πρέπει να μηδενίσει τις εκπομπές που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Οι κυβερνήσεις και η επιστήμη έχουν αναγνωρίσει ως προτεραιότητα την αναχαίτιση της προοδευτικής υπερθέρμανσης του πλανήτη. Οι πιο αναπτυγμένες χώρες, οι οποίες και προκαλούν το μεγαλύτερο μέρος των εκπομπών, οφείλουν να καταβάλουν τις μεγαλύτερες προσπάθειες και να υποστηρίξουν τις αναπτυσσόμενες χώρες (ΑΧ) στη χάραξη πολιτικών βιώσιμης ανάπτυξης από περιβαλλοντικής και κοινωνικής πλευράς.

1.2. Παρά τις επίσημες δεσμεύσεις (Δήλωση του Κιέβου 2003, Δεκαετία περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, UN 2005-2014), είναι εντελώς ανεπαρκείς οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται στο πεδίο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης από πλευράς κυβερνήσεων και τοπικών αρχών, εκτός λίγων αλλά σημαντικών εξαιρέσεων.

1.3. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δεσμευτεί να προωθήσει την ενεργειακή απόδοση των κρατών μελών, με τη μείωση της κατανάλωσης, την ενεργειακή απεξάρτηση από τρίτες χώρες, την υλοποίηση διακρατικών συνδέσεων του δικτύου μέσω της απλοποίησης των πρωτόκολλων σύνδεσης καταβάλλοντας κάθε δυνατή προσπάθεια για την οικοδόμηση μιας Ευρώπης της Ενέργειας που θα εκφράζεται με μία φωνή. Τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος, αλλά δεν έχει υπάρξει απτή και πραγματική συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και η πρόοδος που έχει σημειωθεί στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης είναι πραγματικά ελάχιστη. Η ΕΟΚΕ προσβλέπει σε αποτελεσματικότερο συντονισμό των δράσεων της ΕΕ για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, μέσω της συγκέντρωσης των αρμοδιοτήτων υπό την εποπτεία μίας ενιαίας αρχής.

1.4. Σε ορισμένες χώρες, με πρωτοβουλία κυρίως των ΜΚΟ που ασχολούνται αποκλειστικά με τον ειδικό αυτό στόχο, έχουν πολλαπλασιαστεί οι πρωτοβουλίες για τη διάδοση πληροφοριών και γνώσης σε αυτόν τον τομέα. Κατά τη διάρκεια ακρόασης που διοργάνωσε η ΕΟΚΕ, στην οποία συμμετείχε και ο επίτροπος για την ενέργεια Andris Piebgals, παρουσιάστηκαν ορισμένες από αυτές τις εμπειρίες, όπως Terra Mileniul III Eurec, το ίδρυμα Collodi (ο Πινόκιο θα μπορούσε να είναι ένα εξαίρετο παράδειγμα για την περιβαλλοντική εκπαίδευση των παιδιών), Arene-Ile-de-France, KITH ((Kyoto in the home). Ακόμη και επαγγελματικές οργανώσεις η EBC (European Building Confederation), οργανώσεις της κοινωνικής κατοικίας, όπως η CECODHAS ή οργανώσεις των παραγωγών κυψελών καυσίμου, όπως η Fuel Cell Europe συμβάλλουν σημαντικά στη διάδοση ενημερωτικών δράσεων σχετικά με τις δυνατότητες που παρέχει η αγορά.

1.5. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι πρέπει να καταβληθούν περισσότερες και αποτελεσματικότερες προσπάθειες από το ευρύ φάσμα των φορέων που διαδραματίζουν ρόλο καθοριστικής σημασίας στην κοινωνία:

— Εκπαιδευτικοί: Πρέπει να επενδύσουμε στους δασκάλους προκειμένου να μεταφέρουν στις νέες γενιές περιβαλλοντική γνώση και συνείδηση. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση πρέπει να συμπεριληφθεί όχι μόνο στην κανονική εκπαίδευση αλλά και στην δια βίου μάθηση.

— Δημοτικοί υπάλληλοι διοίκησης: Έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν τόσο τις αστικές επιλογές όσο και τα εκπαιδευτικά προγράμματα για τις νέες γενιές, ενσωματώνοντας στα διοικητικά τους προγράμματα τα στοιχεία που είναι απαραίτητα για μία κοινωνία με χαμηλό επίπεδο εκπομπής CO_2. Η ευρωπαϊκή πρωτοβουλία: «Covenant of Mayor» (Σύμφωνο των Δημάρχων), στην οποία συμμετέχουν πάνω από τριακόσιοι δήμαρχοι που έχουν δεσμευτεί να στηρίξουν την εξοικονόμηση ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση στις περιφέρειές τους, καταδεικνύει τη σημασία της δράσης και το δυναμικό της.

— Επιχειρηματικές ενώσεις, ιδίως οι ΜΜΕ: Κάθε τοπική ένωση θα πρέπει να διαθέτει μια υπηρεσία για τις επιχειρήσεις προκειμένου να διευκολύνει την υλοποίηση σχεδίων ενημέρωσης και κατάρτισης. Στην Ισπανία δοκιμάστηκαν με επιτυχία οι «κινητές τάξεις», δηλαδή εξοπλισμένα λεωφορεία που ναυλώνουν οι επιχειρήσεις για την παράδοση «ιπτάμενων» μαθημάτων κατάρτισης, δηλαδή στην έδρα της επιχείρησης. Το σχέδιο που πραγματοποιήθηκε από κοινού μεταξύ επιχειρήσεων και με τη συμμετοχή του δήμου «Junta de Leon y Castilla» εκπαίδευσε 5 600 εργαζόμενους στη βιομηχανία της ανανεώσιμης ενέργειας.

— Συνδικαλιστικές οργανώσεις: Η TUC για παράδειγμα ξεκίνησε ένα πιλοτικό σχέδιο: το «Green Workplaces» που έχει δώσει ικανοποιητικά αποτελέσματα, με τη σύναψη συμφωνιών μεταξύ ορισμένων επιχειρήσεων και ιδρυμάτων για τη μείωση της κατανάλωσης και των εκπομπών. Η συμπερίληψη στις συλλογικές διαπραγματεύσεις προγραμμάτων ενεργειακής απόδοσης με κοινούς επιδιωκόμενους στόχους, οι οποίοι αν επιτευχθούν θα πρέπει να πριμοδοτηθούν, μπορεί να καταστεί ένας ευφυής τρόπος αύξησης των εισοδημάτων και των κερδών.

— ΜΚΟ: Η ικανότητα των περιβαλλοντικών οργανώσεων, μαζί με την διδακτική εμπειρία των καθηγητών και των επιστημόνων, αποτελεί αδιαμφισβήτητη προστιθέμενη αξία. Μαθήματα για εκπαιδευτικούς, για επιχειρήσεις και για δημόσιους υπαλλήλους θα μπορούσαν να οργανωθούν από κοινού με τις τοπικές αρχές.

— Αρχιτέκτονες και πολιτικοί μηχανικοί που μπορούν να συνεισφέρουν τα μάλα τόσο στις νέες κατασκευές όσο και στην ανακαίνιση κατοικιών.

— Δημόσιες αρχές, με την αύξηση του ποσοστού των «Πράσινων δημοσίων συμβάσεων», δηλαδή συμβάσεων που να περιέχουν ολοένα και αυστηρότερα κριτήρια προστασίας του περιβάλλοντος, οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν θετικά τον προσανατολισμό της αγοράς.

— Κυβερνήσεις των κρατών μελών, οι οποίες θα πρέπει πλέον να κάνουν πράξη τις επίσημες δηλώσεις τους σχετικά με την υποστήριξη της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

1.6. Οι επενδύσεις σε μορφές ενέργειας με χαμηλές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (GES) είναι ενδιαφέρουσες από όλες τις πλευρές. Χρειάζονται ακόμη εκατομμύρια νέων ποιοτικών θέσεων εργασίας για να υλοποιηθούν οι στόχοι μείωσης των εκπομπών, μείωσης της εξάρτησης από εξωτερικούς προμηθευτές, ανάπτυξης καινοτόμων τεχνολογιών, έρευνας.

1.7. Επειδή δεν είναι δυνατόν να οριστεί το περιεχόμενο των μαθημάτων σε ευρωπαϊκή κλίμακα, ενδείκνυται ο σχεδιασμός μιας «ποιοτικής συγκριτικής αξιολόγησης».

1.8. Η ανάπτυξη ικανοτήτων και η πρόκληση του ενδιαφέροντος των παιδιών για δραστηριότητες που σχετίζονται με τα περιβαλλοντικά προβλήματα, ακόμη και εκτός σχολείου, με την εξασφάλιση ελεύθερων πρωτοβουλιών, θα επιφέρει αλλαγή του τρόπου ζωής και συνεπώς εκ νέου ανακάλυψη της αξίας της κοινωνικοποίησης. Τα παιδιά θα μπορούν, κλείνοντας την τηλεόραση, να ξαναβρούν τα παιχνίδια της ηλικίας τους με τους φίλους τους.

1.9. Το μεγαλύτερο μέρος των δράσεων που πρέπει να αναληφθούν εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, των τοπικών και περιφερειακών αρχών, των ιδρυμάτων, των παραγωγικών και κοινωνικών φορέων και εν γένει των πολιτών. Η ΕΕ θα μπορούσε ωστόσο να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, ενθαρρύνοντας και προωθώντας την ευρύτατη δέσμη των απαραίτητων μέτρων.

1.10. Εκπαίδευση των καταναλωτών. Είναι απαραίτητο να ενδυναμωθεί και επεκταθεί η οδηγία 2006/32 γενικώς και πιο συγκεκριμένα οι ειδικές διατάξεις περί διαδόσεως προς τους καταναλωτές των πληροφοριών που αφορούν την ενεργειακή απόδοση των διάφορων αγαθών και υπηρεσιών, προκειμένου να ενεργούν ως «υπεύθυνοι πολίτες». Η Επιτροπή θα πρέπει να συμπεριλάβει μεταξύ των προτύπων που θα περιέχουν τις πληροφορίες σχετικά με τα εθνικά ενεργειακά προγράμματα τις πρωτοβουλίες που προτίθεται να υλοποιήσει κάθε κράτος μέλος στους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της ενημέρωσης.

1.11. Η σημασία του τομέα των κατασκευών. Η νέα οδηγία που προτείνει η Επιτροπή θα βελτιώσει την ενεργειακή απόδοση των ακινήτων. Η Επιτροπή θα μπορούσε να δρομολογήσει ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την τόνωση και επίσπευση της βελτίωσης όσον αφορά την ανάπτυξη των προσόντων των τεχνικών.

1.12. Δημόσιες συμβάσεις. Οι δημόσιες συμβάσεις μπορούν να επηρεάσουν σημαντικότατα τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης. Όλες οι δημόσιες συμβάσεις που συνάπτονται στον τομέα των κατασκευών θα πρέπει να προβλέπουν ενισχυμένα και αυστηρά κριτήρια ενεργειακής απόδοσης, έτσι ώστε η εξοικονόμηση ενέργειας να θεωρείται ως καθοριστικό στοιχείο για την αξιολόγηση των προτάσεων που κατατίθενται στο πλαίσιο της υποβολής προσφορών. Θα πρέπει να προβλεφθεί επίσης ειδική κατάρτιση των εμπλεκόμενων υπαλλήλων.

1.13. Λόγω του διεπιστημονικού χαρακτήρα του θέματος, είναι απαραίτητο να προβλεφθεί η οργάνωση ειδικών μαθημάτων για την κατάρτιση του διδακτικού προσωπικού. Η δημιουργία ευρωπαϊκού δικτύου εθνικών φόρουμ για την εκπαίδευση στην καθαρή ενέργεια, βάσει των υφιστάμενων πρωτοβουλιών και των οργανώσεων που υποστηρίζουν τις καθαρές ενέργειες και λειτουργούν ως εθνικοί φορείς διάδοσης μέσω κατάλληλων προγραμμάτων και υλικών, θα μπορούσε να διευκολύνει την ενσωμάτωση των καθαρών ενεργειών στα σχολικά προγράμματα.

2. **Εισαγωγή**

2.1. Στη Διάσκεψη των Υπουργών Περιβάλλοντος, (Κίεβο, 2003) δηλωνόταν επίσημα: «Αναγνωρίζουμε ότι η παιδεία είναι θεμελιώδες μέσο για την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο ανάπτυξη. Καλούμε όλες τις χώρες να συμπεριλάβουν την αειφόρο ανάπτυξη στα εκπαιδευτικά συστήματα όλων των βαθμίδων, από το νηπιαγωγείο έως το πανεπιστήμιο, ώστε η εκπαίδευση να λειτουργήσει ως άξονας της αλλαγής».

2.2. Τον Δεκέμβριο του 2002 στην 57η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών δηλώνεται ότι το διάστημα από το 2005 έως το 2014 θα είναι η δεκαετία για την εκπαίδευση και την αειφόρο ανάπτυξη, σε συνεργασία με την UNESCO και άλλους αρμόδιους οργανισμούς.

2.3. Ο Επίτροπος Piebgals, δήλωσε: «Οφείλουμε να αναπτύξουμε μια κοινωνία που να χρησιμοποιεί τους πόρους της Γης κατά τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται μακροπρόθεσμα η επιβίωση των μελλοντικών γενεών και οφείλουμε να το πράξουμε εξασφαλίζοντάς μας υγεία, ειρήνη και ευημερία. Πρόκειται για μια πρόκληση που απαιτεί ριζική αλλαγή της κοινωνίας, δηλαδή μια τρίτη βιομηχανική επανάσταση».

2.4. Η σημερινή συγκέντρωση CO_2 στην ατμόσφαιρα, που για χιλιάδες χρόνια είχε διατηρηθεί σταθερή γύρω στα 260 ppm, σήμερα αγγίζει τα 390 ppm, με ετήσια αύξηση κατά δύο σχεδόν 2 ppm. Εάν δεν ληφθούν σημαντικά μέτρα για τη συγκράτηση των εκπομπών, το 2050 θα φτάσουμε στα 550 ppm. Με τέτοιο επίπεδο συγκέντρωσης, οι διεθνείς οργανισμοί και η ΔΕΚΑ (Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή) θεωρούν πιθανή μια αύξηση της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη έως και 6 °C κατά τη διάρκεια του 21ου αιώνα.

2.5. Η Ευρώπη, έχοντας πλήρη συνείδηση ότι είναι ένας από τους κύριους «ρυπαίνοντες», θα παρευρεθεί στη Διάσκεψη της Κοπεγχάγης, με τα χαρτιά της έτοιμα, προκειμένου να ζητήσει από τους άλλους μεγάλους διεθνείς εταίρους της δεσμεύσεις το ίδιο σημαντικές. Η πρόσφατη σύσταση μιας ΓΔ για την ενέργεια είναι πολύ σημαντική, αλλά θα ήταν λογικό τα προβλήματα σχετικά με την κλιματική αλλαγή να τεθούν υπό την εποπτεία μιας ενιαίας αρχής.

2.6. Είναι σαφές ότι για να επιτευχθούν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, απαιτείται συνολική προσπάθεια από την κοινωνία, από κάθε μεμονωμένο πολίτη, και πρέπει να διαμορφωθεί μια συνείδηση και μια αποδοχή από τη σχολική ηλικία, αν όχι από την προσχολική. Το πρόβλημα της υπερθέρμανσης του πλανήτη πρέπει να ενταχθεί στο γενικότερο πρόβλημα της ανεπάρκειας των πόρων και της αειφόρου ανάπτυξης.

2.7. Κατά τη διάρκεια δημόσιας ακρόασης, ο εκπρόσωπος της ΚΙΤΗ ολοκλήρωσε την παρέμβασή του παραφράζοντας τον J.F. Kennedy: «Μην αναρωτιέσαι τι μπορεί να κάνει για σένα η Γη, αλλά τι μπορείς να κάνεις εσύ για τη Γη». Αυτή η αλλαγή νοοτροπίας θα είναι το κλειδί για το μέλλον της ανθρωπότητας.

3. **Σημασία της εκπαίδευσης και της κατάρτισης σε μια κοινωνία με χαμηλές εκπομπές CO_2**

3.1. Η επίτευξη μιας κοινωνίας με χαμηλό επίπεδο εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, απαιτεί την ταχεία ανάπτυξη ενός δικτύου υποδομών. Μεταξύ αυτών ιδιαίτερη σημασία έχουν οι υποδομές που αποσκοπούν: 1) στην εξασφάλιση στους πολίτες σωστής ενημέρωσης για τα θέματα που συνδέονται με τις εκπομπές CO_2, 2) στην κατάρτιση επαρκούς αριθμού τεχνικών διαφόρων επιπέδων, ειδικευμένων στον νέο τομέα των τεχνολογιών χωρίς χρήση άνθρακα και 3) στις επενδύσεις έρευνας και ανάπτυξης του τομέα. Διαπιστώνεται συχνά ότι τα συνήθη πρότυπα συμπεριφοράς παρεμποδίζουν την υιοθέτηση μίας πιο υπεύθυνης στάσης έναντι των εκπομπών CO_2· για την αντιμετώπιση αυτής της κατάστασης απαιτείται η λήψη μέτρων στον τομέα της εκπαίδευσης. Επιπλέον, είναι αναγκαία η επιστημονική και τεχνική εκπαίδευση των πολιτών· απαραίτητη δε προϋπόθεση αποτελεί η κατάρτιση του τεχνικού προσωπικού ώστε η ανάπτυξη του τομέα να μην παρεμποδιστεί από έλλειψη κατάλληλα ειδικευμένων τεχνικών. Μεταξύ των τεχνολογιών χαμηλού άνθρακα για τις οποίες θα χρειαστεί η κατάρτιση επαρκούς αριθμού τεχνικών και μηχανικών, δεν πρέπει να αγνοηθεί ο πυρηνικός τομέας ο οποίος για πολλά χρόνια ακόμη θα παραμείνει πηγή ενέργειας με χαμηλές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Στον εν λόγω τομέα κεφαλαιώδους σημασίας είναι η παροχή πλήρους και διαφανούς ενημέρωσης στους πολίτες σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που συνεπάγεται η επιλογή της πυρηνικής ενέργειας.

3.2. Οι πρωτοβουλίες με τις οποίες τα παιδιά ενθαρρύνονται μέσω του παιχνιδιού να ευαισθητοποιηθούν για την προστασία του περιβάλλοντος, όπως με μικρούς διαγωνισμούς που βασίζονται στον αντίκτυπο των οικιακών δραστηριοτήτων στο περιβάλλον. Τα παιδιά, αναφέροντας στο σχολείο τον κατάλογο των ενεργειών που πραγματοποιούνται κάθε ημέρα στην οικογένειά τους και μαθαίνοντας να υπολογίζουν την εξοικονόμηση ενέργειας ή τις εκπομπές CO_2, που συνδέονται με πολλές μικρές καθημερινές πράξεις, συναγωνίζονται, συμμετέχουν, ενημερώνουν και ευαισθητοποιούν ακόμη και τους ενήλικες ώστε να υιοθετήσουν σωστή συμπεριφορά.

3.3. Η εκπαίδευση πρέπει να αρχίζει από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Είναι ασφαλώς χρήσιμη διότι ευαισθητοποιεί τους νέους στα περιβαλλοντικά προβλήματα και προάγει νέα πρότυπα συμπεριφοράς προσανατολισμένα στην εξοικονόμηση ενέργειας, αλλά θα πρέπει να αναπτυχθεί βαθμιαία στο μέγιστο δυνατό τεχνικό επίπεδο σε όλες τις σχολές ανώτερης εκπαίδευσης, κυρίως δε στις σχολές τεχνικού και επιστημονικού προσανατολισμού, με τον διττό στόχο να καταστήσει την κοινωνία περισσότερο συνειδητοποιημένη και να παράσχει σε πολλούς νέους μια βάση ειδικών γνώσεων που ενδεχομένως θα τους καθοδηγήσουν στην επιλογή ενός επαγγέλματος που να συνδέεται με τον έλεγχο των εκπομπών CO_2.

3.4. Η Ευρώπη έχει σήμερα εμπλακεί σε μια παγκόσμια οικονομική κρίση. Δυνατότητα εξόδου από την κρίση αυτή παρέχει η ανάπτυξη τομέων υψηλής τεχνολογίας με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος. Η μείωση των εκπομπών CO_2 είναι ασφαλώς μία από αυτές τις τεχνολογίες, εφόσον εφαρμόζεται σε πολλούς καθοριστικής σημασίας τομείς των προηγμένων οικονομιών, όπως η αυτοκινητοβιομηχανία, οι δημόσιες μεταφορές επιβατών και εμπορευμάτων, οι δομικές κατασκευές, καθώς και η ίδια η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας που συχνά συνδέεται με πιθανή εξοικονόμηση για μεγαλύτερη ενεργειακή απόδοση.

3.5. Η ταχύτητα με την οποία το ευρωπαϊκό παραγωγικό σύστημα θα μπορέσει να προσανατολιστεί στις νέες τεχνολογίες, σε σχέση με άλλους πρωταγωνιστές της παγκόσμιας οικονομίας, είναι καθοριστικής σημασίας παράγοντας για το οικονομικό μέλλον της Ευρώπης.

3.6. Σε πολλά τεχνολογικά πεδία που συνδέονται με την εξοικονόμηση ενέργειας και με τις χαμηλές εκπομπές CO_2, ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες κατέχουν την πρωτοπορία παγκοσμίως, αλλά οι πρόσφατες επενδύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί σε άλλα μέρη του κόσμου (για παράδειγμα από την αμερικανική κυβέρνηση στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας) ενδέχεται να θέσουν γρήγορα την Ευρώπη στην πολύ επικίνδυνη θέση του ουραγού.

3.7. Εν πάση περιπτώσει, οι έντονες διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τόσο την ικανότητα παραγωγής και καινοτομίας στο πεδίο αυτό όσο και το επίπεδο ποιότητας της εκπαίδευσης και της σχολικής και πανεπιστημιακής κατάρτισης σε αυτούς τους τομείς πρέπει να μειωθούν με την ενθάρρυνση των ανταλλαγών μεταξύ των κρατών μελών στους τομείς υψηλού επιπέδου τεχνολογικής κατάρτισης.

3.8. Η δυσκολία εισαγωγής ενιαίων διδακτικών προτύπων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν πρέπει να εμποδίζει τη διάδοση των γνώσεων με την αξιοποίηση των δυνατοτήτων των πλέον προηγμένων χωρών. Θα πρέπει να εισαχθεί μια ποιοτική συγκριτική αξιολόγηση για την βελτίωση του μέσου ευρωπαϊκού επιπέδου.

3.9. Τα προγράμματα της ΕΕ ManagEnergy, Intelligent Energy Europe, COMENIUS και LEONARDO DA VINCI, που με διαφορετικό τρόπο αφορούν την κατάρτιση, την παροχή συμβουλών και την εκπαίδευση, αποτελούν σημαντική συμβολή για την ανάπτυξη μιας Ευρώπης που θα χρησιμοποιεί με τον βέλτιστο δυνατό τρόπο τους ανθρώπινους και περιβαλλοντικούς της πόρους.

3.10. Η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικτύου εθνικών φόρουμ για την εκπαίδευση στον τομέα των καθαρών ενεργειών, στη βάση των υφιστάμενων οργανώσεων και πρωτοβουλιών για την καθαρή ενέργεια, που να λειτουργεί ως δίαυλος διάδοσης σε εθνικό επίπεδο και να συνδέει τους εκπαιδευτές με τα κατάλληλα προγράμματα και υλικά, ενδέχεται να διευκολύνει την ενσωμάτωση της καθαρής ενέργειας και του περιβάλλοντος στα εθνικά προγράμματα διδασκαλίας.

3.11. Είναι συνεπώς σκόπιμο να αναπτύξει τάχιστα η ΕΕ, κατά τρόπο συνεκτικό και συντονισμένο, μία δράση ανάπτυξης του τομέα των τεχνολογιών με χαμηλές εκπομπές CO_2. Καθοριστικής σημασίας στοιχείο είναι ο σχηματισμός μιας «κρίσιμης μάζας» εμπειρογνωμόνων ικανών να τροφοδοτούν την ανάπτυξη του τομέα κατά τις προσεχείς δεκαετίες.

3.12. Η κατάρτιση στις ανώτερες σχολές και στα πανεπιστήμια, χωρίς γλωσσικούς φραγμούς, μπορεί και πρέπει να συντονιστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Παραδείγματα παρόμοιου συντονισμού μεταξύ πανεπιστημίων υφίστανται ήδη στην Ευρώπη. Η κοινοπραξία EUREC, που απονέμει ένα ευρωπαϊκό μεταπτυχιακό δίπλωμα στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας με τη συνεργασία πανεπιστημίων της Γερμανίας, της Γαλλίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ελλάδας και της Ισπανίας, και το διεθνές μεταπτυχιακό δίπλωμα στις τεχνολογίες για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, που απονέμεται κατόπιν συνεργασίας των πανεπιστημίων της Περούντζια (Ιταλία), της Λιέγης (Βέλγιο) και του Malardalen University di Vasteras (Σουηδία) (www.masterghg.unipg.it). Τα παραδείγματα αυτά πρέπει να διαδοθούν και να χρηματοδοτηθούν από την Κοινότητα, ο δε προγραμματισμός τους να βασίζεται σε ειδικά θέματα στο πλαίσιο ενός συντονισμένου σχεδίου που να εγγυάται τη διαμόρφωση μιας γενιάς υψηλού επιπέδου ειδίκευσης τεχνικών σε όλους τους σημαντικούς τομείς της οικονομίας.

3.13. Σε επίπεδο πανεπιστημιακής και παραπανεπιστημιακής εκπαίδευσης, η έναρξη μαθημάτων για την απόκτηση πτυχίου και μεταπτυχιακού διπλώματος στον τομέα της αειφόρου ανάπτυξης (προβλήματα CO_2, αλλά και εξοικονόμηση ενέργειας, παραγωγή καθαρής ενέργειας, κλπ) θα πρέπει να συνοδεύεται από σημαντική αύξηση της χρηματοδότησης της έρευνας στους τομείς αυτούς. Πράγματι, δεν είναι δυνατή η ύπαρξη διδασκαλίας υψηλού επιπέδου εάν οι διδάσκοντες δεν συμμετέχουν σε σχέδια έρευνας διεθνούς επιπέδου στο πεδίο που διδάσκουν.

4. **Εκπαίδευση: παραδείγματα προς μίμηση**

4.1. Υπάρχουν στην Ευρώπη και στον κόσμο άριστα παραδείγματα διδακτικής δραστηριότητας σχετικά με τη διάδοση της προστασίας του περιβάλλοντος και τα οποία, σε μερικές περιπτώσεις, αφορούν ειδικά τη μείωση των εκπομπών CO_2.

4.2. Το πανεπιστήμιο του Τέξας στο Austin και η σχολή του Jackson School of Geosciences, εδώ και μερικά χρόνια έχει ξεκινήσει ένα πρόγραμμα συνεργασίας με τα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Πολιτείας που ονομάζεται Πρόγραμμα GK-12. Με δημόσιους πόρους χρηματοδοτούνται τα μαθήματα για καθηγητές και μαθητές (οι καθηγητές λαμβάνουν μάλιστα μικρό επίδομα 4 000$/έτος).

4.3. Στην Ευρώπη υπάρχουν παρά πολλές παρόμοιες πρωτοβουλίες, μεταξύ των οποίων η πρωτοβουλία της βρετανικής κυβέρνησης που καλεί στον υπολογισμό του ατομικού αποτυπώματος CO_2 και παρέχει συμβουλές για τη μείωση της κατανάλωσης (http://actonco2.direct.gov.uk/index.html).

4.4. Το περιφερειακό συμβούλιο της Ile-de-France, οργάνωσε και χρηματοδότησε πρόσφατα (2007) ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και αειφόρου ανάπτυξης (EEDD), με το οποίο ενθαρρύνονται ειδικές παιδαγωγικές πρωτοβουλίες και η σύσταση ενώσεων για τον συντονισμό των πρωτοβουλιών σε περιφερειακό επίπεδο.

4.5. Το πρόγραμμα Young Energy Savers της ΕΕ, θα παράξει μια σειρά ευχάριστων κινούμενων σχεδίων, υπό την εποπτεία των μεγαλύτερων σχεδιαστών του κλάδου, που θα δείχνουν στα παιδιά με ευχάριστο και διασκεδαστικό τρόπο ότι, όπως οι ήρωες των κινούμενων σχεδίων έτσι και αυτά μπορούν να προβούν σε μικρές αλλά αποτελεσματικές ενέργειες για να μειώσουν το αποτύπωμά τους σε CO_2.

4.6. Το σχολείο, η οικογένεια, η εργασία είναι οι καλύτεροι χώροι για τη διάδοση, μέσω εκπαιδευτικών μέσων, της γνώσης και της περιβαλλοντικής συνείδησης. Μόνο με γενικευμένη και ευρέως διαδεδομένη συλλογική συμπεριφορά, καθώς και με την επιλογή νέου τρόπου ζωής, θα επιτευχθούν οι φιλόδοξοι στόχοι που έχουν τεθεί.

4.7. Πρέπει να δημιουργηθούν μηχανισμοί και μέσα που θα δίδουν τη δυνατότητα στους νέους να προωθούν τις δικές τους δράσεις εκτός του σχολικού περιβάλλοντος. Οι νέοι διαθέτουν ικανότητες καινοτομίας και είναι ενθουσιώδεις έναντι της αλλαγής, συχνά όμως θέλουν να δρουν αφ'εαυτών. Πολλοί νέοι δεν συμμετέχουν στις δραστηριότητες των ενηλίκων, αλλά το πνεύμα τους τονώνεται κατά πολλούς και διάφορους τρόπους.

5. **Η επαγγελματική κατάρτιση για τεχνικούς και για ανώτερο στελεχικό δυναμικό**

5.1. Θα δημιουργηθούν εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας στην Ευρώπη και στον κόσμο.

5.2. Τον Σεπτέμβριο του 2008 δημοσιεύτηκε υπό την αιγίδα των UNEP, ILO, IOE κα ITUC μελέτη με θέμα «Πράσινες θέσεις εργασίας: προς μια αξιοπρεπή εργασία σε έναν βιώσιμο και με χαμηλό άνθρακα κόσμο». Όσον αφορά την ΕΕ αυτή η πολύ ενδιαφέρουσα μελέτη προβλέπει ότι θα πρέπει να δημιουργηθούν από 950 000 έως 1 700 000 θέσεις εργασίας έως το 2010 και από 1 400 000 έως 2 500 000 θέσεις εργασίας έως το 2020 ανάλογα με τον τύπο της στρατηγικής, κανονικής ή προηγμένης. Μεταξύ του 60 και του 70 % αυτών των θέσεων εργασίας θα πρέπει να δημιουργηθούν στη βιομηχανία των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τουλάχιστον το ένα τρίτο της αύξησης αφορά υψηλού επιπέδου ειδίκευση.

5.3. Εάν ληφθούν υπόψη οι τεχνολογίες και οι δραστηριότητες που συνδέονται με την ενεργειακή απόδοση και την εξοικονόμηση ενέργειας, με τη διαχείριση των αποβλήτων και την ανακύκλωση, με τη διανομή νερού και την αποτελεσματική διαχείρισή του, με τις βιώσιμες και καινοτόμες μεταφορές, οι αναμενόμενες επενδύσεις, που θα συμβάλουν στη σημαντική αύξηση της απασχόλησης, ανέρχονται σε εκατοντάδες δισεκατομμύρια δολάρια.

5.4. Από τα ανωτέρω προκύπτει ο βασικός ρόλος της επιστημονικής και επαγγελματικής κατάρτισης στην προετοιμασία των εργαζομένων για τα μελλοντικά επαγγέλματα.

5.5. Για να επιταχυνθεί η αντιστροφή της τάσης αυτής, παρά τις δυσκολίες των κρατικών προϋπολογισμών, πρέπει να πραγματοποιηθούν μαζικές επενδύσεις στη δημιουργία «πράσινων θέσεων εργασίας». Σημαντικές κρατικές επενδύσεις πρέπει να στραφούν προς τα μαθήματα κατάρτισης για τις νέες γενιές και επαγγελματικής ανάπτυξης για τους εργαζόμενους.

5.6. Βιομηχανίες, συνδικάτα, μη κυβερνητικοί οργανισμοί και δημόσιες αρχές πρέπει από κοινού να καταβάλουν προσπάθειες, με τη σύγκληση ειδικών διασκέψεων, για την εξεύρεση λύσεων προσαρμοσμένων στις εθνικές ιδιαιτερότητες προκειμένου να στηρίξουν τις δράσεις εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης στους πλέον καινοτόμους τομείς γενικά και στον τομέα χαμηλών εκπομπών CO_2 ειδικότερα.

5.7. Κατά τη διάρκεια της δημόσιας ακρόασης, υπογραμμίστηκε, κυρίως όσον αφορά τη δημόσια διοίκηση, η σημασία των δράσεων ενημέρωσης και τεχνικής υποστήριξης για τα στελέχη και τους δημόσιους υπαλλήλους, που συμβάλουν στην αποτελεσματική οργάνωση της εργασίας, στη γνώση των διαθέσιμων προϊόντων και τεχνολογιών με χαμηλές εκπομπές CO_2, καθώς και ο καθορισμός λογικών ποσοτικά κανόνων για τις «πράσινες» δημόσιες συμβάσεις.

5.8. Στον τομέα των δομικών κατασκευών είναι πλέον δυνατή η σημαντική εξοικονόμηση ενέργειας με επακόλουθο τη μείωση των εκπομπών. Το 40 % της ενέργειας χρησιμοποιείται στα κτήρια και το 22 % από το ποσοστό αυτό θα μπορούσε να εξοικονομηθεί. Το 41,7 % των εργαζομένων (με σημαντικές διακυμάνσεις από χώρα σε χώρα) έχουν χαμηλού επιπέδου ειδίκευση, και η κατάρτισή τους συνεπάγεται απαγορευτικό κόστος για τις μικρές επιχειρήσεις. Για τον λόγο αυτό πρέπει να ενθαρρυνθούν πρωτοβουλίες όπως αυτή της Ισπανίας, όπου ένα κινητό σχολείο εκπαιδεύει τους εργαζόμενους για τις οικολογικά συμβατές τεχνολογίες στον τομέα των δομικών κατασκευών χωρίς να τους απομακρύνει για πολύ χρόνο από τον χώρο εργασίας τους. Οι οργανισμοί εργατικής κατοικίας εγκαινίασαν ένα σύνολο πρωτοβουλιών για την ενημέρωση των διαχειριστών και των χρηστών των εν λόγω κατοικιών. Σκοπός του προγράμματος «*Energy Ambassadors*» είναι η εκπαίδευση «Πρέσβεων της ενέργειας», που στρατολογούνται από τις τάξεις του προσωπικού τοπικών και περιφερειακών αρχών, μη κερδοσκοπικών οργανώσεων και κοινωνικών οργανισμών, προκειμένου να γίνουν κατ' αρχάς σύνδεσμοι επαφής για την ενέργεια στους κόλπους των οργανώσεών τους και κατόπιν υπεύθυνοι για τη διάδοση των γνώσεων προς το κοινό.

5.9. Μεταξύ των επαγγελματικών κατηγοριών που μπορούν να επηρεάσουν θετικά τις εκπομπές είναι οι αρχιτέκτονες στους οποίους παρατηρείται μια αλλαγή πολιτιστικής προσέγγισης σύμφωνα με την οποία προτείνεται η προσαρμογή του τρόπου ζωής και ο σχεδιασμός χώρων στη βάση φυσικών ρυθμών και όχι για την ικανοποίηση τεχνητού τρόπου ζωής, με τη χρήση της μηχανικής και της ηλεκτρικής ενέργειας. Εξάλλου είναι επίσης σημαντική η διάδοση ειδικών τεχνικών γνώσεων για τα χαρακτηριστικά των καινοτόμων υλικών που συμβάλλουν στην εξοικονόμηση ενέργειας.

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις θαλάσσιες και στις εσωτερικές πλωτές μεταφορές»

(διερευνητική γνωμοδότηση)

(2009/C 277/04)

Εισηγήτρια: η **δρ BREDIMA**

Στις 3 Νοεμβρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει διερευνητική γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις θαλάσσιες και στις εσωτερικές πλωτές μεταφορές (διερευνητική γνωμοδότηση).

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 15 Απριλίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση της δρος ΜΠΡΕΔΗΜΑ.

Κατά τη 453η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 182 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 3 αποχές.

1. **Συμπεράσματα**

1.1. Στην παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση εξετάζεται το ερώτημα πώς μπορεί να ενσωματωθεί η περιβαλλοντική διάσταση στις θαλάσσιες και τις εσωτερικές πλωτές μεταφορές και να διατηρηθεί παράλληλα η ανταγωνιστικότητα του κλάδου, σε συμφωνία με τη στρατηγική της Λισσαβώνας. Αυτό το «πρασίνισμα» των θαλάσσιων και των ποτάμιων μεταφορών μπορεί να επιτευχθεί μέσω μιας ολιστικής πολιτικής που θα προωθεί τις «πράσινες επενδύσεις» και θα δημιουργεί «πράσινη απασχόληση». Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η πράσινη οικονομία δεν είναι πολυτέλεια και, κατά συνέπεια, επικροτεί μια τέτοια προσέγγιση.

1.2. Οι θαλάσσιες μεταφορές αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της παγκοσμιοποίησης, καθώς μεταφέρουν το 90 % περίπου (του όγκου) του παγκόσμιου εμπορίου, το 90 % του εξωτερικού εμπορίου της ΕΕ και το 45 % του ενδοκοινοτικού εμπορίου. Η εσωτερική ναυσιπλοΐα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στις εσωτερικές μεταφορές της ΕΕ, δεδομένου ότι το μερίδιο των ποτάμιων μεταφορών αντιστοιχεί στο 5,3 % των συνολικών χερσαίων μεταφορών στην ΕΕ. Και τα δύο είδη μεταφορών είναι ανταγωνιστικά, βιώσιμα και φιλικά προς το περιβάλλον.

1.3. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να υποβάλλει εφεξής χωριστές αιτήσεις γνωμοδότησης για την εσωτερική ναυσιπλοΐα και να τη συγκαταλέγει στις χερσαίες μεταφορές.

1.4. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι περιβαλλοντικές επιδόσεις των θαλάσσιων και των εσωτερικών πλωτών μεταφορών θα πρέπει να εξετάζονται σε συνάρτηση με τις επιδόσεις των χερσαίων μεταφορών της ΕΕ και τη ρύπανση που προκαλείται από τις χερσαίες πηγές. Επαναλαμβάνει ότι τα μέτρα της ΕΕ κατά της περιβαλλοντικής ρύπανσης θα πρέπει να εφαρμόζονται και στα σκάφη αναψυχής, όπως επίσης –ει δυνατόν– και στα πολεμικά πλοία. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να εφαρμόζονται σε όλα τα πλοία (ανεξαρτήτως σημαίας) και να είναι όσο το δυνατόν πιο πρακτικά και πιο αποδοτικά από πλευρά κόστους. Πρέπει επίσης να βασίζονται σε ορθή περιβαλλοντική, τεχνική και κοινωνικο-οικονομική αξιολόγηση.

1.5. Στο Ευρωπαϊκό Έτος Δημιουργικότητας και Καινοτομίας (2009), η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ΕΕ θα πρέπει να αναλάβει ηγετικό ρόλο στην έρευνα των «πράσινων» τεχνολογιών για τον σχεδιασμό και τη λειτουργία των πλοίων και των λιμένων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να μελετήσει την εμπορική διάθεση των ευρωπαϊκών πράσινων τεχνολογιών σε άλλες περιοχές του κόσμου. Η πρωτοβουλία αυτή θα έχει το πρόσθετο όφελος ότι θα δημιουργήσει περισσότερη απασχόληση στην ΕΕ («πράσινες θέσεις εργασίας»). Οι έξυπνες επενδύσεις σε περισσότερο φιλοπεριβαλλοντικά συστήματα για τα πλοία, την ενεργειακή απόδοση και τους λιμένες θα επισπεύσουν την έξοδο από την παγκόσμια οικονομική κρίση.

1.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την άποψη ότι μπορούν να επιτευχθούν καλύτερα αποτελέσματα εφόσον υπάρχει ισορροπία μεταξύ νομοθεσίας και πρωτοβουλιών του κλάδου. Καλεί την Επιτροπή να εξετάσει πώς μπορούν να αξιοποιηθούν στο έπακρο οι βέλτιστες πρακτικές σε επίπεδο ΕΕ. Η ενίσχυση της περιβαλλοντικής διάστασης στις μεταφορές είναι εμπορικά συμφέρουσα και μπορεί να δημιουργήσει περισσότερες θέσεις απασχόλησης. Δεν υπάρχει ασυμβατότητα μεταξύ κερδοφορίας και βιώσιμων θαλάσσιων και εσωτερικών πλωτών μεταφορών.

1.7. Η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως επίσημος δίαυλος παρουσίασης των νέων, «πράσινων» πολιτικών στην ευρωπαϊκή οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και να συντελέσει έτσι στη διαμόρφωση οικολογικής παιδείας. Μπορεί να λειτουργήσει ως ευρωπαϊκό φόρουμ που θα ευαισθητοποιήσει περισσότερο την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών σε θέματα περιβάλλοντος. Μέχρις ότου αναπτυχθούν «οικολογικά πλοία», «πράσινα καύσιμα» και «πράσινοι λιμένες», θα πρέπει να αλλάξουμε τον τρόπο με τον οποίο σκεπτόμαστε και ενεργούμε και να αποκτήσουμε μια περισσότερο οικολογική συνείδηση.

1.8. Από άποψη εκπομπών CO_2, οι θαλάσσιες και οι εσωτερικές πλωτές μεταφορές είναι αναγνωρισμένα ο αποτελεσματικότερος τρόπος εμπορευματικών μεταφορών. Η προαγωγή των εσωτερικών πλωτών μεταφορών μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη των κύριων στόχων της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ. Η εκτεταμένη χρήση τους είναι το κλειδί για τη μείωση των εκπομπών CO_2 του τομέα των μεταφορών.

1.9. Οι θαλάσσιες μεταφορές θα συνεχίσουν να αυξάνονται στο προβλέψιμο μέλλον για να εξυπηρετούν τις συνεχώς αυξανόμενες παγκόσμιες εμπορικές συναλλαγές και, επομένως, θα αυξάνονται και οι εκπομπές αερίων. Συνεπώς, οι συνολικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου αναμένεται να αυξηθούν. Σημαντικές μειώσεις μπορούν να επιτευχθούν μέσω μιας σειράς τεχνικών και λειτουργικών μέτρων.

1.10. Η ενδεχόμενη ανάπτυξη ενός συστήματος εμπορίας εκπομπών (ETS) για τις θαλάσσιες μεταφορές δεν θα πρέπει να θίξει την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής ναυτιλίας στην παγκόσμια αγορά. Ένα παγκόσμιο σύστημα για τη μείωση των εκπομπών CO_2 της διεθνούς ναυτιλίας θα ήταν πολύ πιο αποτελεσματικό από ό,τι ένα περιφερειακό σύστημα της ΕΕ ή άλλης περιοχής του κόσμου.

1.11. Η εφαρμογή του ETS είναι σημαντικά πιο περίπλοκη στις θαλάσσιες από ό,τι στις αεροπορικές μεταφορές, ιδίως όταν πρόκειται για μεταφορές με ελεύθερα φορτηγά πλοία. Ένα τέλος επί (των εκπομπών CO_2) των καυσίμων των πλοίων ή κάποιος άλλος τρόπος φορολόγησης θα ήταν εξίσου «αποτελεσματικός» και πολύ πιο απλός στην εφαρμογή του στις θαλάσσιες μεταφορές, εφόσον αυτό γίνει σε διεθνή κλίμακα.

1.12. Θα είναι ωφέλιμο, ιδίως για τις μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων, να τυποποιηθούν τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης για τα πληρώματα των σκαφών εσωτερικής ναυσιπλοΐας, κατά τρόπο ανάλογο με τα πρότυπα που υπάρχουν για τις θαλάσσιες μεταφορές.

2. **Συστάσεις**

2.1. Αν και οι θαλάσσιες και οι εσωτερικές πλωτές μεταφορές προσφέρουν έναν ανταγωνιστικό, βιώσιμο και φιλικό προς το περιβάλλον τρόπο μεταφοράς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να μελετήσει τη δυνατότητα περαιτέρω βελτιώσεων μέσω συνεργιών μεταξύ ρυθμιστικών δράσεων και πρωτοβουλιών του κλάδου.

2.2. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι υπάρχει ανάγκη βελτίωσης των υποδομών των λιμένων και των διωρύγων προκειμένου να επιτραπεί η διέλευση μεγαλύτερων πλοίων, να μειωθεί η συμφόρηση των λιμένων και να ολοκληρώνεται το ταχύτερο δυνατό ο κύκλος εξυπηρέτησης πλοίων.

2.3. Τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα σε ατομική αλλά και συλλογική βάση, ούτως ώστε να έχουν την ετοιμότητα, τα μέσα και τις δυνατότητες να ανταποκριθούν, να καταπολεμήσουν και να μετριάσουν τις συνέπειες της ρύπανσης των κοινοτικών υδάτων.

2.4. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να μελετήσει τον τομέα καθώς και άλλες πρωτοβουλίες για το περιβάλλον και να εξετάσει πώς μπορούν να αξιοποιηθούν στο έπακρο οι βέλτιστες αυτές πρακτικές σε επίπεδο ΕΕ προκειμένου να μειωθούν οι εκπομπές αερίων από πλοία.

2.5. Για την επίτευξη του «οικολογικού πλοίου» και των «πράσινων λιμένων» του μέλλοντος, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλείται να στηρίξει τη βιομηχανία ώστε να αναλάβει ηγετικό ρόλο στην έρευνα για καινοτόμες τεχνολογίες για τα σκάφη και τους λιμένες.

2.6. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εξετάσει την εμπορική διάθεση ευρωπαϊκών «πράσινων» τεχνολογιών σε άλλες περιοχές του κόσμου. Η πρωτοβουλία αυτή θα έχει το πρόσθετο όφελος ότι θα δημιουργήσει περισσότερη απασχόληση στις χώρες της ΕΕ («πράσινες θέσεις εργασίας»).

2.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη βελτίωση της εφοδιαστικής, όπως καλύτερη επιλογή διαδρομών, μείωση των ταξιδιών με άδειο αμπάρι/δεξαμενή (ταξίδια άνευ φορτίου) και προσαρμογές για τη βελτιστοποίηση των ωρών άφιξης ως μέσα μείωσης των εκπομπών αερίων από πλοία.

2.8. Η ΕΕ οφείλει να στηρίξει τις προσπάθειες του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΔΝΟ) ώστε να διατυπώσει κανονισμούς παγκόσμιας εμβέλειας για τις διεθνείς θαλάσσιες μεταφορές και να συμβάλει στην ανάπτυξη ικανότητας για την εφαρμογή ρυθμίσεων περί ευθύνης των κρατών σημαίας.

2.9. Τα περισσότερα ατυχήματα στον τομέα των μεταφορών οφείλονται σε ανθρώπινο σφάλμα. Συνεπώς, είναι σημαντικό να εξασφαλίζεται η ευεξία των ναυτικών στο πλοίο (συνθήκες διαβίωσης και εργασίας). Επομένως, πρέπει να καταβάλλονται προσπάθειες προκειμένου να υπάρξει ευαισθητοποίηση σε θέματα ασφάλειας και κοινωνικής εταιρικής νοοτροπίας.

2.10. Η ποιότητα των καυσίμων των πλοίων έχει αντίκτυπο στην ανθρώπινη υγεία. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι για τις επιχειρήσεις του κλάδου αυτού αποτελεί θέμα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης να λαμβάνουν εθελοντικά μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος και βελτίωσης της ποιότητας ζωής του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

2.11. Η ανάπτυξη του παγκόσμιου στόλου που κινείται με υγροποιημένο φυσικό αέριο (ΥΦΑ) αποτελεί σημαντική πρόκληση, εφόσον απαιτεί το πλήρωμα του πλοίου να απαρτίζεται από καλά εκπαιδευμένους διπλωματούχους αξιωματικούς. Η έλλειψη εκπαιδευμένων αξιωματικών απαιτεί δράσεις για να βελτιωθεί το επίπεδο προσλήψεων και κατάρτισης.

2.12. Οι δραστηριότητες και τα περιστατικά στην ανοικτή θάλασσα μπορεί να έχουν επιπτώσεις στα κοινοτικά ύδατα. Η ΕΟΚΕ προτείνει να γίνεται χρήση των διευκολύνσεων που προσφέρει ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Ασφάλειας της Ναυσιπλοΐας (EMSA), όπως η υπηρεσία ετοιμότητας και ανταπόκρισης για την αντιμετώπιση της ρύπανσης, η υπηρεσία επιφυλακής πλοίων άμεσης επέμβασης για την αντιμετώπιση πετρελαιοκηλίδων και η υπηρεσία δορυφορικής επιτήρησης και ελέγχου. Οι διευκολύνσεις αυτές προσφέρουν μεγαλύτερες δυνατότητες ανίχνευσης, έγκαιρης επέμβασης και συμπληρωματικών δράσεων. Οι συντονιστικές ικανότητες του EMSA θα ενισχυθούν, εφόσον υπάρξει η δέουσα χρηματοδότηση.

2.13. Πρέπει να αναπτυχθούν προγράμματα πρόσληψης, εκπαίδευσης και κατάρτισης για πληρώματα πλοίων της εσωτερικής ναυσιπλοΐας, ιδίως όσον αφορά τις μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων, προκειμένου να προσελκύονται οι νέοι στον κλάδο και να διατηρηθούν οι απαραίτητες δεξιότητες στον τομέα αυτό.

3. **Γενική εισαγωγή**

3.1. Η παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση βασίζεται στους ακόλουθους δύο άξονες: «Πώς μπορεί να ενσωματωθεί η περιβαλλοντική διάσταση στις θαλάσσιες καθώς και στις εσωτερικές πλωτές μεταφορές με παράλληλη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας του τομέα των μεταφορών». Το ερώτημα αυτό τίθεται στο πλαίσιο των Ανακοινώσεων «Πιο οικολογικές μεταφορές» [1] και «Στρατηγική για την εσωτερίκευση του εξωτερικού κόστους» [2]. Η δέσμη περιλαμβάνει στρατηγική που επιδιώκει να διασφαλίσει ότι οι τιμές των μεταφορών αντικατοπτρίζουν καλύτερα το πραγματικό κόστος τους για την κοινωνία, έτσι ώστε να μειωθούν σταδιακά το περιβαλλοντικό κόστος και η κυκλοφοριακή συμφόρηση με τρόπο που να ενισχύει την αποδοτικότητα των μεταφορών και την οικονομία στο σύνολό της. Η ΕΟΚΕ επικροτεί αυτές τις πρωτοβουλίες, οι οποίες ενισχύουν την περιβαλλοντική διάσταση σε συμφωνία με τη στρατηγική της Λισσαβώνας και του Γκέτεμποργκ.

3.2. Για την εσωτερική ναυσιπλοΐα, η στρατηγική αναγγέλλει την εσωτερίκευση των εξωτερικών στοιχείων του κόστους. Για τις θαλάσσιες μεταφορές, όπου η εσωτερίκευση δεν έχει ακόμη αρχίσει, δεσμεύει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναλάβει δράση το 2009, εάν ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός (ΔΝΟ) δεν έχει λάβει μέχρι τότε συγκεκριμένα μέτρα για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών, η στρατηγική θα καταρτιστεί σύμφωνα με τη νέα Ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική της ΕΕ.

---

[1] COM(2008) 433 τελικό, SEC(2008)2206.

[2] COM(2008) 435 τελικό.

3.3. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όσο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχουν τονίσει τη σημασία μιας βιώσιμης πολιτικής μεταφορών, ιδίως στο πλαίσιο της καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής. Θεωρούν ότι οι μεταφορές πρέπει να συνεισφέρουν στη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου.

3.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι θαλάσσιες μεταφορές, συμπεριλαμβανομένης της ναυσιπλοΐας μικρών αποστάσεων, είναι ένας τρόπος μεταφοράς που πρέπει να διαχωρίζεται σαφώς από τις εσωτερικές πλωτές μεταφορές, από οικονομική, κοινωνική, τεχνική και ναυτιλιακή σκοπιά. Υπάρχουν μεγάλες και καθοριστικές διαφορές στις αγορές όπου λειτουργούν αυτοί οι τρόποι, στους κοινωνικούς κανόνες και συνθήκες που ισχύουν, στην καταμέτρηση του έρματος βάρους και των κινητήρων, του ωφέλιμου φορτίου, των δρομολογίων και της διάρθρωσης των πλωτών οδών. Οι θαλάσσιες και οι εναέριες μεταφορές είναι σαφώς παγκόσμιοι τρόποι μεταφοράς, ενώ οι εσωτερικές πλωτές μεταφορές στην Ευρωπαϊκή ήπειρο εντάσσονται κατά κανόνα στην κατηγορία των αποκαλούμενων «χερσαίων μεταφορών», οι οποίες περιλαμβάνουν επίσης τις ευρωπαϊκές οδικές και σιδηροδρομικές μεταφορές ([3]). Επομένως, η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή εφεξής να καταρτίζει χωριστά έγγραφα και να υποβάλλει χωριστές αιτήσεις γνωμοδότησης και να τις συγκαταλέγει στις χερσαίες μεταφορές.

4. **Το πλαίσιο της κλιματικής αλλαγής**

4.1. Η υπερθέρμανση του πλανήτη, οι επιπτώσεις της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην ανθρώπινη υγεία και η περιορισμένη παγκόσμια προσφορά πετρελαίου αποτελούν σημαντικά κίνητρα για να καταστεί η ευρωπαϊκή πολιτική των μεταφορών στην ΕΕ λιγότερο εξαρτώμενη από τα ορυκτά καύσιμα. Η κατανάλωση ορυκτών καυσίμων εκλύει διοξείδιο του άνθρακα (CO_2), που είναι το κυριότερο αέριο του θερμοκηπίου. Επομένως, οι τρέχουσες περιβαλλοντικές πολιτικές εστιάζονται σχεδόν αποκλειστικά στις προσπάθειες μείωσης των εκπομπών CO_2. Ωστόσο, το σημαντικότερο αέριο εκτός του CO_2 είναι το μεθάνιο (CH_4), το οποίο εκλύεται από κτηνοτροφικές δραστηριότητες.

4.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι περιβαλλοντικές επιδόσεις των θαλάσσιων μεταφορών και της εσωτερικής ναυσιπλοΐας θα πρέπει να εξετάζονται σε συνάρτηση με τις επιδόσεις των χερσαίων μεταφορών της ΕΕ και με τις χερσαίες πηγές ρύπανσης. Επαναλαμβάνει την άποψή της ([4]) ότι απαιτείται μια ολιστική προσέγγιση η οποία θα συνεκτιμά τη διαθέσιμη τεχνολογία για τη μείωση των εκπομπών, την ανάγκη ενθάρρυνσης της καινοτομίας, την οικονομική κατάσταση του παγκοσμίου εμπορίου και την ανάγκη αποφυγής των αρνητικών επιπτώσεων από την αύξηση των εκπομπών CO_2 όταν επιτυγχάνεται μείωση άλλων ρύπων, δηλαδή να ελαχιστοποιεί τις ανεπιθύμητες αλληλεπιδράσεις μεταξύ των πολιτικών.

4.3. Τα μέτρα για τη μείωση των εκπομπών από τις θαλάσσιες μεταφορές και την εσωτερική ναυσιπλοΐα θα πρέπει να είναι πρακτικά, αποδοτικά από πλευρά κόστους και να εφαρμόζονται σε όλα τα πλοία (ανεξαρτήτως σημαίας) συμπεριλαμβανομένων των σκαφών αναψυχής και, στο μέτρο που είναι δυνατόν, των πολεμικών πλοίων ([5]). Τα μέτρα θα πρέπει, επιπλέον, να βασίζονται σε ορθή περιβαλλοντική, τεχνική και κοινωνικο-οικονομική αξιολόγηση. Ακόμη, η νομοθεσία που αποσκοπεί στην επίτευξη οριακών εξοικονομήσεων αερίων του θερμοκηπίου, με σημαντικό κόστος, ενδέχεται να επιφέρει στροφή σε άλλους, λιγότερο φιλικούς προς το περιβάλλον τρόπους μεταφοράς. Το αποτέλεσμα θα είναι η γενική επιδείνωση του προβλήματος της υπερθέρμανσης του πλανήτη.

4.4. Μία πτυχή των περιβαλλοντικών πολιτικών που συχνά παραβλέπεται είναι το οικονομικό όφελος. Πράγματι, η «πράσινη οικονομία» είναι ένας από τους τρόπους με τους οποίους μπορούμε να βγούμε από την παγκόσμια κρίση. Η αναδυόμενη πράσινη οικονομία δημιουργεί νέες δυνατότητες απασχόλησης ([6]). Ο Επίτροπος κ. Δήμας δήλωσε ότι οι «πράσινες επενδύσεις» θα δημιουργήσουν 2 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στην ΕΕ μέσα στην επόμενη δεκαετία. Επομένως, η «πράσινη οικονομία» δεν είναι πολυτέλεια.

4.5. Παρότι οι περαιτέρω μειώσεις των εκπομπών CO_2 από τις θαλάσσιες μεταφορές και την εσωτερική ναυσιπλοΐα είναι δυνατές, ο αντίκτυπός τους θα είναι ελάχιστος, καθότι τα αγαθά πρέπει να μεταφέρονται ανεξαρτήτως των πρόσθετων επιβαρύνσεων, τις οποίες σε κάθε περίπτωση θα επωμιστεί ο καταναλωτής.

5. **Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις θαλάσσιες μεταφορές**

5.1. Η αυξανόμενη εκβιομηχάνιση και ελευθέρωση των οικονομιών διεύρυνε τις παγκόσμιες εμπορικές συναλλαγές και τη ζήτηση καταναλωτικών προϊόντων. Το Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για τη Θαλάσσια Πολιτική ([7]) προσδίδει ιδιαίτερη έμφαση στις θαλάσσιες μεταφορές ως ανταγωνιστικό, βιώσιμο και φιλικό προς το περιβάλλον τρόπο μεταφοράς.

5.2. Οι περιβαλλοντικές επιδόσεις της ναυτιλίας βελτιώνονται σταθερά εδώ και πολλά χρόνια. Η λειτουργική ρύπανση έχει μειωθεί σε αμελητέα ποσότητα. Σημαντικές βελτιώσεις στην απόδοση των κινητήρων και στο σχεδιασμό του κύτους επέφεραν μείωση των εκπομπών και αύξηση της απόδοσης των καυσίμων. Σε σχέση με τον όγκο των εμπορευμάτων που μεταφέρονται με πλοία, το μερίδιο των θαλάσσιων μεταφορών στις παγκόσμιες εκπομπές CO_2 είναι μικρό (2,7 %) ([8]).

5.3. Η τήξη του πάγου που καλύπτει τη θαλάσσια περιοχή της Αρκτικής δημιουργεί προοδευτικά νέες ευκαιρίες ναυσιπλοΐας στα Αρκτικά ύδατα ([9]). Η συντόμευση των ταξιδιών από την Ευρώπη στον Ειρηνικό θα συντελέσει στην εξοικονόμηση ενέργειας και στη μείωση των εκπομπών. Η σημασία των θαλάσσιων αρτηριών της Αρκτικής έχει υπογραμμιστεί στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την «Ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική για την ΕΕ» ([10]). Ταυτόχρονα, γίνεται επιτακτικότερη η ανάγκη προστασίας και διατήρησης του θαλάσσιου περιβάλλοντός της σε αρμονία με τον πληθυσμό της και βελτίωσης της πολυμερούς διακυβέρνησής της. Οι νέες θαλάσσιες διασυνδέσεις στην περιοχή αυτή πρέπει να εξεταστούν με περίσκεψη, έως ότου πραγματοποιηθεί μελέτη από τον ΟΗΕ σχετικά με τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο. Βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα, η ΕΟΚΕ θα συνιστούσε να θεωρηθεί η περιοχή αυτή προστατευόμενη. Για το σκοπό αυτό, θα ήταν σκόπιμο να υπάρξει μέριμνα σε επίπεδο ΕΕ και ΟΗΕ για την εξισορρόπηση των διαφόρων παραμέτρων αυτής της νέας διαδρομής. Αναμένονται περαιτέρω οφέλη από την επέκταση της Διώρυγας του Παναμά, που προβλέπεται να αποπερατωθεί το 2015.

([3]) Ο όρος «πλωτές» (μεταφορές), που ισχύει και για τις δύο περιπτώσεις, αναφέρεται μόνο στη μορφή υπό την οποία διεξάγεται η μεταφορά. Δεν υποδεικνύει το μέσο μεταφοράς και τις επιπτώσεις του στην περιβαλλοντική πολιτική. Το γεγονός ότι η Γενική Διεύθυνση Μεταφορών συμπεριέλαβε τις οδικές και σιδηροδρομικές μεταφορές αλλά όχι την εσωτερική ναυσιπλοΐα στον τίτλο των εσωτερικών μεταφορών, δεν αλλάζει το γεγονός αυτό.

([4]) ΕΕ C 168, 20.7.2007, σελ. 50, ΕΕ C 211, 19.8.2008, σελ. 31.

([5]) Βλ. υποσημείωση 4.

([6]) Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον, *«Πράσινη» Εργασία*.

([7]) SEC (2007) 1278.

([8]) ΔΝΟ: Επικαιροποιημένη μελέτη σχετικά με τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου από τα πλοία (2000).

([9]) COM (2008) 763.

([10]) ΕΕ C 211 της 19.8.2008, σελίδα 31

5.4. Οι θαλάσσιες μεταφορές είναι αυστηρά ρυθμισμένες από 25 σημαντικές διεθνείς Συμβάσεις και Κώδικες. Η κυριότερη διεθνής σύμβαση που καλύπτει την πρόληψη της ρύπανσης της θάλασσας από τα πλοία για λειτουργικές αιτίες ή ατυχήματα είναι η MARPOL 73/78 ([11]). Οι θαλάσσιες μεταφορές ρυθμίζονται επίσης από ολοκληρωμένη νομοθεσία της ΕΕ, συγκεκριμένα από τις δέσμες ERIKA I και II και από την τρίτη δέσμη μέτρων για την ασφάλεια στη θάλασσα (2009). Η νομοθεσία αυτή βελτίωσε σημαντικά την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας, την επιτήρηση της ρύπανσης και, όποτε χρειάζεται, την παρέμβαση για την πρόληψη ή τον περιορισμό των συνεπειών των ατυχημάτων.

5.5. Το πρόσφατα αναθεωρημένο Παράρτημα VI της Σύμβασης MARPOL, που αφορά την πρόληψη της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από τα πλοία, εισάγει αυστηρότερα όρια για τις εκπομπές οξειδίων του θείου (SO_x), σωματιδίων (PM) και οξειδίων του αζώτου (NO_x). Με πληθώρα τεχνικών και λειτουργικών μέτρων μπορούν να επιτευχθούν σημαντικές μειώσεις των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα από τα πλοία. Πολλά από αυτά τα μέτρα μπορούν να εφαρμοσθούν μόνο σε εθελοντική βάση. Η μείωση της ταχύτητας (slow steaming) είναι το πλέον αποτελεσματικό μέτρο, με σημαντικό άμεσο αντίκτυπο. Ωστόσο, η εφαρμογή του θα εξαρτηθεί από τις ανάγκες του κλάδου.

5.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι μπορούν να επιτευχθούν καλύτερα αποτελέσματα με ένα ισορροπημένο μίγμα από νομοθετικές πρωτοβουλίες και πρωτοβουλίες αυτορύθμισης, όπως τα πρωτοπόρα προγράμματα της Ελληνικής Ένωσης Προστασίας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος (HELMEPA) ([12]), το βραβείο «Poseidon Challenge» ([13]), την πρωτοβουλία «Floating Forest» ([14]) και το ίδρυμα «Green Award Foundation» ([15]).'

5.7. Η ενδεχόμενη ανάπτυξη ενός συστήματος εμπορίας εκπομπών (ETS) για τις θαλάσσιες μεταφορές δεν θα πρέπει να θίξει την ανταγωνιστικότητα του ευρωπαϊκού ναυτιλιακού κλάδου στην παγκόσμια αγορά, διαφορετικά θα αντέβαινε στους στόχους της Λισσαβώνας. Πριν ληφθούν αποφάσεις, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να δώσει σαφείς απαντήσεις στα ακόλουθα ερωτήματα: τι όφελος θα έχει το περιβάλλον από την καθιέρωση ενός τέτοιου συστήματος για τη διεθνή ναυτιλία και πώς θα εφαρμοστεί στην πράξη το σύστημα σε έναν τόσο διεθνή κλάδο; Όπως έχουν τα πράγματα, ένα παγκόσμιο σύστημα υπό την αιγίδα του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΔΝΟ) θα ήταν πολύ πιο αποτελεσματικό για τη μείωση των εκπομπών CO_2 από τη διεθνή ναυτιλία από ό,τι ένα περιφερειακό σύστημα της ΕΕ ή άλλης περιοχής του κόσμου.

5.8. Είναι φανερή η πολιτική πίεση για να ενταχθούν οι θαλάσσιες μεταφορές στο σύστημα ETS της ΕΕ μέχρι το 2013. Η εφαρμογή του συστήματος ETS είναι πολύ πιο περίπλοκη στις θαλάσσιες μεταφορές από ό,τι στην αεροπορία, ιδίως όταν πρόκειται για μεταφορές με ελεύθερα φορτηγά πλοία («tramp shipping»), λόγω των ιδιαιτεροτήτων του παγκόσμιου θαλάσσιου εμπορίου, οι οποίες καθιστούν ιδιαίτερα δυσχερείς τους υπολογισμούς του ETS. Η διεθνής ναυτιλία επιδίδεται κατά κύριο λόγο στις μεταφορές φορτίων στο πλαίσιο μεταβαλλόμενων εμπορικών συνθηκών σε όλο τον κόσμο. Τα περισσότερα ευρωπαϊκά πλοία φορτώνουν ή εκφορτώνουν σε λιμένες εκτός ΕΕ, οι οποίοι καθορίζονται από τον ναυλωτή. Τα πλοία δεν είναι παρόμοια, πράγμα που δυσχεραίνει τη θέσπιση σημείων αναφοράς. Χαρακτηριστικό της ναυτιλίας είναι η ύπαρξη πολλών μικρών εταιρειών, πράγμα το οποίο επιδεινώνει όλως ιδιαιτέρως το διοικητικό φόρτο που συνεπάγεται ένα ETS. Πολλά πλοία στον κλάδο των ελεύθερων μεταφορών, ο οποίος καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του ναυτιλιακού τομέα, καταπλέουν μόνο περιστασιακά σε λιμένες της ΕΕ. Ο ανεφοδιασμός πλοίων με καύσιμα κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού μπορεί να πραγματοποιηθεί σε λιμένες εκτός ΕΕ και ο υπολογισμός της κατανάλωσης καυσίμων μεταξύ λιμένων βασίζεται μόνο σε εκτιμήσεις. Υπό τις σημερινές συνθήκες, πολλές χώρες θα μπορούσαν να εμπλέκονται στην κατανομή των εκπομπών με βάση το σύστημα ETS, όπως π.χ. η χώρα του πλοιοκτήτη, του εφοπλιστή, του ναυλωτή, του ιδιοκτήτη αλλά και του παραλήπτη του φορτίου. Επιπλέον, ένα ευρωπαϊκό σύστημα ETS θα πρέπει να εφαρμόζεται επί όλων των πλοίων που καταπλέουν σε κοινοτικούς λιμένες, πράγμα που καθιστά εφικτή την πιθανότητα λήψης αντιμέτρων από χώρες εκτός ΕΕ οι οποίες δεν εφαρμόζουν το σύστημα ETS, για λογαριασμό των πλοίων που φέρουν τη σημαία τους.

5.9. Η επιβολή τέλους επί των καυσίμων πλοίων ή κάποιος άλλος τρόπος φορολόγησης θα ήταν εξίσου «αποτελεσματικός» και πολύ πιο απλός στην εφαρμογή του. Επιπροσθέτως, θα είναι ευκολότερο να εξασφαλιστεί ότι οι πόροι που θα συγκεντρωθούν με αυτόν τον τρόπο θα χρησιμοποιηθούν πραγματικά για να προωθηθούν πρωτοβουλίες βελτίωσης των περιβαλλοντικών επιδόσεων.

5.10. Στο προβλέψιμο μέλλον, τα συστήματα πρόωσης των πλοίων θα συνεχίσουν να κυριαρχούν και να χρησιμοποιούν ορυκτά καύσιμα. Το φυσικό αέριο ως εναλλακτικό καύσιμο θα χρησιμοποιηθεί ευρύτερα όταν καταστούν διαθέσιμες οι υποδομές διανομής. Οι μελέτες σκοπιμότητας για τις κυψέλες καυσίμου που λειτουργούν με φυσικό αέριο αναφέρουν σημαντική μείωση των εκπομπών CO_2. Επιπλέον, ο ΔΝΟ θα εστιάσει τις μελλοντικές εργασίες του στη μείωση της ηχορύπανσης που προκαλούν τα πλοία.

5.11. Είναι απίθανο κατά τις δύο επόμενες δεκαετίες να διατίθενται, με τρόπο βιώσιμο, επαρκή βιοκαύσιμα για τις θαλάσσιες μεταφορές ή ό,τι η δέσμευση και αποθήκευση υδρογόνου και διοξειδίου του άνθρακα θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στη ναυτιλία. Η τεχνολογία αιολικής ενέργειας, όπως στην περίπτωση της εταιρίας Skysails, και η ηλιακή ενέργεια δεν κινούν από μόνες τους τα πλοία, αλλά μπορούν να συμβάλουν παράλληλα με τους κινητήρες. Η ηλεκτροδότηση ελλιμενισμένων πλοίων από την ξηρά («cold ironing») θα συμβάλει σε μια πιο οικολογική λειτουργία των λιμένων. Η πυρηνική πρόωση, που απαιτεί ειδική υποδομή και μέσα αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, δεν αποτελεί βιώσιμη επιλογή για τα εμπορικά πλοία.

6. **Το «πρασίνισμα» της εσωτερικής ναυσιπλοΐας**

6.1. Ο ρόλος που διαδραματίζει η εσωτερική ναυσιπλοΐα στις ευρωπαϊκές εσωτερικές μεταφορές δεν είναι αμελητέος, δεδομένου ότι το μερίδιο των ποτάμιων μεταφορών αντιστοιχεί στο 5,3 % των συνολικών χερσαίων μεταφορών στην ΕΕ, ενώ σε συγκεκριμένες περιοχές με μεγάλες πλωτές αρτηρίες υπερβαίνει ενίοτε το 40 %. Πρόκειται για ένα αξιόπιστο, αποτελεσματικό από άποψη κόστους, ασφαλή και ενεργειακά αποδοτικό τρόπο μεταφοράς. Η προαγωγή των εσωτερικών πλωτών μεταφορών μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη των κύριων στόχων της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ. Η ευρύτερη χρήση τους είναι το κλειδί για τη μείωση των εκπομπών CO_2 του τομέα των μεταφορών. Αυτό συνάδει με την πολιτική αντιμετώπισης της οδικής κυκλοφοριακής συμφόρησης της ΕΕ.

([11]) Η προληπτική δράση κατά της ρύπανσης από πλοία θα ενισχυθεί περαιτέρω με τη μελλοντική εφαρμογή των πλέον πρόσφατων Διεθνών Συμβάσεων για τα συστήματα υφαλοχρωματισμού, το υδάτινο έρμα, την ανέλκυση των ναυαγίων, τα καύσιμα των πλοίων και την ανακύκλωση των πλοίων (η οποία θα υιοθετηθεί το 2009).

([12]) Η HELMEPA, η οποία ιδρύθηκε το 1981, αποτέλεσε πρότυπο για τη δημιουργία των αντίστοιχων Ενώσεων προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος CYMEPA, TURMEPA, AUSMEPA, NAMEPA, UKRMEPA, URUMEPA και INTERMEPA.

([13]) Το οποίο καθιέρωσε η Διεθνής Οργάνωση Ανεξάρτητων Ιδιοκτητών Δεξαμενοπλοίων (Intertanko) το 2005.

([14]) Καθιερώθηκε στο HB, info@flyingforest.org

([15]) Εδρεύει στις Κάτω Χώρες, www.greenaward.org

6.2. Παραδοσιακά, η εσωτερική ναυσιπλοΐα ρυθμίζεται από τους κανόνες της Κεντρικής Επιτροπής για τη Ναυσιπλοΐα στο Ρήνο (ΚΕΡ), η οποία εισήγαγε αυστηρά τεχνικά πρότυπα και πρότυπα ασφαλείας. Η νομοθεσία που έχει ως βάση της τη Σύμβαση του Μανχάιμ εφαρμόζεται στις παρόχθιες χώρες του Ρήνου και περιέχει διατάξεις σχετικά με την ασφάλεια, την ευθύνη και την πρόληψη της ρύπανσης. Χάρη στα υψηλά αυτά πρότυπα η εσωτερική ναυσιπλοΐα χαρακτηρίζεται από υψηλό ενοποιημένο επίπεδο ποιότητας και ασφάλειας εξοπλισμού των σκαφών και κατάρτισης των πληρωμάτων. Η ΕΕ, βασιζόμενη στις διατάξεις της Σύμβασης του Μανχάιμ, εισήγαγε πρόσφατα, με την Οδηγία 2006/87/ΕΚ, ολοκληρωμένες τεχνικές και λειτουργικές απαιτήσεις για τα πλοία εσωτερικής ναυσιπλοΐας.

6.3. Η νομοθεσία της ΕΕ ([16]) θέτει όρια εκπομπών για την ποιότητα των καυσίμων που χρησιμοποιούν τα πλοία εσωτερικής ναυσιπλοΐας. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ([17]) σχετικά με την περιεκτικότητα σε θείο των καυσίμων είχε ως σκοπό να εισαγάγει μείωση της περιεκτικότητας σε θείο των καυσίμων τόσο για τα σκάφη της θαλάσσιας όσο και της εσωτερικής ναυσιπλοΐας. Ο κλάδος της εσωτερικής ναυσιπλοΐας υποστήριζε τη μείωση της περιεκτικότητας σε θείο των καυσίμων σε μία μόνο φάση από 1 000 μέρη ανά εκατομμύριο (ppm) σε 10 μέρη ανά εκατομμύριο (ppm). Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υιοθέτησε πρόσφατα την πρόταση του κλάδου της εσωτερικής ναυσιπλοΐας και αποφάσισε τη μείωση σε μία μόνο φάση της περιεκτικότητας των καυσίμων σε θείο στα 10 μέρη ανά εκατομμύριο (ppm) από το 2011. Η εσωτερική ναυσιπλοΐα αναμένεται να επωφεληθεί σύντομα από τη χρήση συστημάτων μηδενικών εκπομπών όπως οι κυψέλες καυσίμου. Συγκεκριμένα, υπάρχουν ήδη τα παραδείγματα του νέου ποταμόπλοιου «CompoCa-Nord», του νεοναυπηγηθέντος δεξαμενόπλοιου Futura στη Γερμανία και του ολλανδικού υδρογονοκίνητου υβριδικού ρυμουλκού λιμένος με σχεδόν μηδενικές εκπομπές ρύπων. Επιπλέον, νέα νομοθεσία ([18]) ρυθμίζει τη μεταφορά επικίνδυνων φορτίων οδικώς, σιδηροδρομικώς ή μέσω εσωτερικής ναυσιπλοΐας τόσο στο εσωτερικό όσο και μεταξύ των κρατών μελών.

6.4. Με την πρόσφατη διεύρυνση της ΕΕ, το δίκτυο των εσωτερικών πλωτών οδών επεκτάθηκε από τη Βόρεια Θάλασσα στον Εύξεινο Πόντο μέσω της σύνδεσης των ποταμών Ρήνου και Δούναβη. Οι εσωτερικές πλωτές οδοί της Ευρώπης προσφέρουν μεγάλο δυναμικό για αξιόπιστες εμπορευματικές μεταφορές και παρουσιάζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι άλλων τρόπων μεταφοράς, οι οποίοι συχνά αντιμετωπίζουν προβλήματα συμφόρησης και χωρητικότητας.

6.5. Δεν θα ήταν ρεαλιστικό να αντιμετωπιστεί η εσωτερική ναυσιπλοΐα όπως οι εθνικές δραστηριότητες που μπορούν να ρυθμιστούν με εθνική ή περιφερειακή νομοθεσία. Σκάφη εσωτερικής ναυσιπλοΐας με κροατική, ουκρανική, σερβική και μολδαβική σημαία διαπλέουν τους ποταμούς και τις διώρυγες της Ευρώπης, ενώ η επικείμενη ελευθέρωση των ποτάμιων μεταφορών της Ρωσίας και η πρόσβαση σε αυτές των μεταφορέων της ΕΕ και αντιστρόφως θα προσδώσει διεθνή διάσταση και στην εσωτερική ναυσιπλοΐα της ΕΕ.

6.6. Μία από τις σημαντικότερες προϋποθέσεις και προκλήσεις για την αξιοπιστία της εσωτερικής ναυσιπλοΐας είναι η βελτίωση των φυσικών υποδομών, ώστε να εξαλειφθούν τα σημεία συμφόρησης, και η απαραίτητη συντήρηση. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει προηγούμενη σχετική γνωμοδότηση ([19]) και ελπίζει ότι οι δράσεις στο πλαίσιο του προγράμματος NAIADES ([20]) θα αναζωογονήσουν την εσωτερική ναυσιπλοΐα και θα καταστήσουν δυνατή τη χρηματοδότηση έργων για την ανάπτυξη των υποδομών της.

6.7. Η εσωτερική ναυσιπλοΐα δεν θα πρέπει να πρωτοστατήσει στην εσωτερίκευση του εξωτερικού κόστους, δεδομένου ότι το μερίδιό της στις μεταφορές είναι σχετικά περιορισμένο. Οποιαδήποτε πολιτική φορολόγησης των εκπομπών CO2 της εσωτερικής ναυσιπλοΐας αναμένεται να προσκρούσει σε νομικές δυσχέρειες, επειδή σύμφωνα με τη Σύμβαση του Μανχάιμ (1868), δεν μπορούν να επιβληθούν τέλη στο Ρήνο. Σχεδόν το 80 % της εσωτερικής ναυσιπλοΐας πραγματοποιείται κατά μήκος του ποταμού Ρήνου. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι η ασυμβατότητα των νομικών καθεστώτων της Σύμβασης του Ρήνου και της Σύμβασης του Δούναβη δημιουργεί προβλήματα για την περιβαλλοντική νομοθεσία στο Δούναβη. Για το λόγο αυτό, συνιστά να ενταθούν οι προσπάθειες της ΕΕ για τη μελλοντική καθιέρωση ενιαίων κανόνων (περιβαλλοντικών, κοινωνικών, τεχνικών), με στόχο τη διευκόλυνση της εσωτερικής ναυσιπλοΐας.

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

([16]) Οδηγία ΕΚ/26/2004, ΕΕ L 225, 25.6.2004, σελ. 3.
([17]) COM (2007) 18.
([18]) Οδηγία ΕΚ/68/2008, ΕΕ L 260 της 30.9.2008, σελ. 13.
([19]) ΕΕ C 318 της 23.12.2006, σελ. 218
([20]) COM (2006) 6.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Οι μεταφορές το 2020: Οι προσδοκίες της κοινωνίας των πολιτών»

(διερευνητική γνωμοδότηση)

(2009/C 277/05)

Εισηγητής: **ο κ. SIMONS**

Στις 24 Νοεμβρίου 2008, η Προεδρία της Τσεχίας στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ζήτησε γραπτώς από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης της ΕΚ, να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση για το ακόλουθο θέμα:

Οι μεταφορές το 2020: Οι προσδοκίες της κοινωνίας των πολιτών

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 15 Απριλίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Simons.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειάς της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 89 ψήφους υπέρ, 33 ψήφους κατά και 17 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η ΕΟΚΕ αποφάσισε να περιορίσει κατά κάποιον τρόπο το φάσμα που καλύπτει η παρούσα γνωμοδότηση και αυτό μετά από περαιτέρω πληροφορίες που χορηγήθηκαν από την τσεχική Προεδρία του Συμβουλίου. Έτσι, η γνωμοδότηση αναφέρεται στις οδικές μεταφορές εμπορευμάτων. Οι επαγγελματικές μεταφορές προσώπων είναι ένα θέμα που θα πρέπει να εξεταστεί σε ξεχωριστή γνωμοδότηση.

1.2. Όλες οι προγνώσεις σχετικά με τις οδικές μεταφορές εμπορευμάτων δείχνουν ότι μέχρι το 2020 θα έχει σημειώσουν έντονη αύξηση κατά δεκάδες ποσοστιαίες μονάδες. Λόγω της υφιστάμενης οικονομικής κρίσης, η ανάπτυξη των μεταφορών τα επόμενα χρόνια αναμένεται να παραμείνει στάσιμη, αλλά αυτό δεν θα επηρεάσει αισθητά την κατάσταση το 2020.

1.3. Σε περίπτωση που η τελική εικόνα που θα προκύψει το 2020 δείξει αύξηση, η προσέγγιση για την πολιτική μεταφορών, όπως ορίζεται στην ενδιάμεση εξέταση της αντίστοιχης Λευκής Βίβλου, δηλαδή η ιδέα της συντροπικότητας την οποία προσυπογράφει και η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότηση που εξέδωσε στις 15 Μαρτίου 2007, πρέπει να συνεχιστεί οπωσδήποτε με συνέπεια, έτσι ώστε να προκύψει μια ολοκληρωμένη πολιτική μεταφορών που θα στηρίζεται σε οικονομικές, κοινωνικές και οικολογικές αρχές.

1.4. Η προβλεπόμενη αύξηση συνεπάγεται και ορισμένα προβλήματα τα οποία ήδη αντιμετωπίζουν οι υπερεθνικές και οι δημόσιες αρχές, οι ομάδες συμφερόντων και οι πολίτες, προβλήματα όπως η αυξανόμενες εκπομπές CO_2, η εξάρτηση των μεταφορών από ορυκτά καύσιμα, η έλλειψη αρκετά ασφαλών υποδομών και η διασφάλιση ικανοποιητικών συνθηκών εργασίας για τους οδηγούς.

1.5. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι, προκειμένου να υπάρξει η απαραίτητη συναίνεση για την από κοινού αντιμετώπιση των προβλημάτων, πρέπει να καλλιεργηθεί μια κοινή αίσθηση επείγουσας ανάγκης.

1.6. Σε ό,τι αφορά τα μέτρα που πρέπει οπωσδήποτε να ληφθούν, για παράδειγμα για τις εκπομπές CO_2, η ΕΟΚΕ συνιστά να ενταθούν οι προσπάθειες για τον περιορισμό τους στην πηγή, εκτός άλλων με την – ταχύτερη - ανάπτυξη ενεργειακά οικονομικών κινητήρων νέας γενιάς.

1.7. Σχετικά με την εξάρτηση των επαγγελματικών μεταφορών από τα ορυκτά καύσιμα, η ΕΟΚΕ κρίνει αναγκαίο να καταρτισθεί ένα αποτελεσματικό και επαρκώς χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα έρευνας και ανάπτυξης με στόχο τη χρήση βιώσιμων πηγών ενέργειας στις μεταφορές.

1.8. Ακόμη και η παροχή φορολογικών διευκολύνσεων για την προώθηση προϊόντων και/ή μέτρων που στοχεύουν σε εναλλακτικούς τρόπους μετακίνησης και στη μείωση των εκπομπών σε CO_2, συνιστά κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση. Η επίσπευση της απόσυρσης φορτηγών οχημάτων παλαιότερου τύπου θα μπορούσε να είναι ένα από τα μέτρα αυτά.

1.9. Εκτός από τις τεχνικές καινοτομίες και τις συναφείς επενδύσεις, πρέπει να δρομολογηθεί το συντομότερο δυνατό η κατασκευή των απαραίτητων υποδομών – όπως είναι, μεταξύ άλλων, η δημιουργία κατάλληλα εξοπλισμένων, ασφαλών και φυλασσόμενων χώρων στάθμευσης και σταθμών εξυπηρέτησης. Οι υποδομές αυτές πρέπει να επιτρέπουν στους οδηγούς να τηρούν τα υποχρεωτικά διαλλείματα και τις ώρες ανάπαυσης και να χαλαρώνουν κατά τη διάρκεια αυτών. Ιδιαιτέρως, πρέπει να εξασφαλιστεί η προστασία των οδηγών από κλοπές, επιθέσεις και άλλες μορφές εγκληματικότητας. Πρέπει να αναπτυχθούν παγκοσμίως εφαρμόσιμα πρότυπα (διαρθρωτικός σχεδιασμός, παρεχόμενες υπηρεσίες, συστήματα καθοδήγησης στάθμευσης) και να εισαχθούν χωρίς καθυστέρηση σε σταθμούς εξυπηρέτησης και στάθμευσης – όχι μόνο σε αυτοκινητόδρομους. Η βελτίωση των χώρων στάθμευσης και εξυπηρέτησης μπορεί να χρηματοδοτηθεί μέσω διοδίων που καταβάλλουν τα φορτηγά οχήματα. Ένα πρόσθετο πλεονέκτημα που προσφέρουν αυτού του είδους τα μέτρα είναι ότι, με δεδομένη την υφιστάμενη κρίση, οι επενδύσεις αυτές συμβάλουν και στην αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας.

1.10. Το επάγγελμα του οδηγού πρέπει να παραμείνει ελκυστικό. Για το σκοπό αυτό πρέπει να εξασφαλιστούν καλές συνθήκες και ένα ικανοποιητικό περιβάλλον εργασίας, με τη ρύθμιση του ωραρίου και την εναρμόνιση των χρόνων οδήγησης και ανάπαυσης, και αυτό όχι μόνο στα χαρτιά αλλά και στην πράξη. Η ΕΟΚΕ πιστεύει επίσης ότι πρέπει να εναρμονιστούν σε υψηλό επίπεδο στην ΕΕ και οι έλεγχοι για την τήρηση των κοινωνικών κανόνων στον κλάδο αυτό και να προβλεφθούν κυρώσεις, όπου είναι απαραίτητο. Ταυτόχρονα, είναι της άποψης ότι για την εύρυθμη λειτουργία του κλάδου πρέπει να αρχίσει να διενεργείται κοινωνικός διάλογος μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων σε επίπεδο κρατών μελών καθώς και σε επίπεδο ΕΕ.

1.11. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι οι προτάσεις που περιλαμβάνονται στην παρούσα γνωμοδότηση δεν πρέπει μόνο να προξενήσουν μιαν αίσθηση επείγουσας ανάγκης, αλλά πολύ περισσότερο να καταστήσουν σαφές ότι πρέπει να ληφθούν άμεσα μέτρα έτσι ώστε η αναμενόμενη ανάπτυξη να συνοδευτεί από μια πολιτική βιωσιμότητας.

2. **Εισαγωγή**

2.1. Στις 24 Νοεμβρίου 2008, ο υπουργός μεταφορών της Τσεχίας, κ. Aleš Řebíček, έστειλε επιστολή στον Γενικό Γραμματέα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, κ. Westlake, ενόψει της ανάληψης της Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε. από την Δημοκρατία της Τσεχίας το πρώτο εξάμηνο του 2009.

2.2. Ο υπουργός μεταφορών της Τσεχίας αναφέρει στην επιστολή του ότι αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην καλή συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή προκειμένου να εκτελεσθεί όσο το δυνατό καλύτερα το πρόγραμμα της τσεχικής Προεδρίας.

2.3. Σε αυτό το πλαίσιο η τσεχική Προεδρία καλεί την ΕΟΚΕ να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα «*Οι μεταφορές το 2020: Οι προσδοκίες της κοινωνίας των πολιτών*». Πρόκειται για ένα θέμα πολιτικής σημασίας που συνδέεται στενά τόσο με την περαιτέρω εξέλιξη του ευρωπαϊκού σήματος τέλους κυκλοφορίας (ευρωβινιέτα) όσο και με το πρόγραμμα ΔΔ-Μ (διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών) που πρόκειται να δημοσιευτεί σύντομα.

2.4. Προκειμένου να συγκεντρωθούν σύντομα στοιχεία σχετικά με τις θέσεις των ενδιαφερομένων κοινωνικών ομάδων, η ΕΟΚΕ έκρινε σκόπιμο να διοργανώσει ακρόαση κατά την οποία οι εκπρόσωποι αυτών θα μπορούσαν να εκφράσουν τη γνώμη τους.

2.5. Οι θέσεις των εκπροσώπων των διαφόρων κοινωνικών ομάδων, όπως εκφράστηκαν κατά την ακρόαση αυτή, παρουσιάζονται στο παράρτημα της παρούσας γνωμοδότησης ([1]).

2.6. Περαιτέρω πληροφορίες εκ μέρους της τσεχικής Προεδρίας είχαν ως αποτέλεσμα ο όρος «οδικές μεταφορές» που χρησιμοποιείται στην παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση να καλύπτει μόνο τις οδικές μεταφορές εμπορευμάτων. Οι επαγγελματικές μεταφορές επιβατών θα πρέπει να εξεταστούν σε ξεχωριστή γνωμοδότηση.

2.7. Ο περιορισμός αυτός συνεπάγεται όμως την ανάγκη ενός πολύ προσεκτικού χειρισμού των συμπερασμάτων που θα εξαχθούν, για παράδειγμα στον τομέα των υποδομών, δεδομένου ότι δεν περιλαμβάνουν έναν ιδιαίτερο κλάδο των μεταφορών -τις ιδιωτικές μεταφορές επιβατών- με σημαντικό αντίκτυπο στις υποδομές.

2.8. Η σημασία του αιτήματος της τσεχικής Προεδρίας να σκιαγραφηθεί η εικόνα της αγοράς οδικών μεταφορών μέχρι το 2020 καθίσταται σαφής, κυρίως αν ληφθεί υπόψη ότι, σύμφωνα με την ενδιάμεση εξέταση της Λευκής Βίβλου που δημοσίευσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2001, μέχρι το 2020 θα σημειωθεί για την ΕΕ των 25 αύξηση των οδικών μεταφορών εμπορευμάτων της τάξης του 50 % (σε τόνους ανά χιλιόμετρο) και ότι, όπως διαπιστώθηκε το 2006, στην Ευρώπη των 27 κρατών μελών, στις εσωτερικές μεταφορές, περίπου τα τρία τέταρτα των τόνων ανά χιλιόμετρο (73 %) αντιστοιχούν στις οδικές μεταφορές.

2.9. Οι σιδηροδρομικές μεταφορές εμπορευμάτων αντιπροσωπεύουν το 17 % του συνολικού όγκου σε τόνους ανά χιλιόμετρο, ενώ οι εσωτερικές πλωτές μεταφορές και οι μεταφορές με αγωγούς το 5 %. Πρέπει λοιπόν να ληφθούν μέτρα για να αυξηθεί το μερίδιο αυτών των μέσων μεταφοράς και της ακτοπλοΐας.

2.10. Αν επαληθευτούν οι προγνώσεις σχετικά με την αύξηση των μεταφορών έως το 2020, με το διπλασιασμό του όγκου των διεθνών μεταφορών σε σύγκριση με τις εθνικές, θα υπάρξουν σοβαρές συνέπειες σε ορισμένους τομείς. Ένα σχετικό παράδειγμα είναι η ανεπάρκεια των υποδομών με αποτέλεσμα την πρόκληση κυκλοφοριακής συμφόρησης. Επίσης, εάν δεν ληφθούν δραστικά μέτρα, θα αυξηθούν πολύ οι εκπομπές CO_2, η ηχορύπανση και η κατανάλωση ενέργειας. Τέλος, εάν δεν αλλάξει η πολιτική που εφαρμόζεται, θα προκύψει επιδείνωση των συνθηκών και του περιβάλλοντος εργασίας, με αποτέλεσμα να μειωθεί η ελκυστικότητα του επαγγέλματος του οδηγού.

2.11. Είναι προφανές ότι τα σημεία αυτά πρέπει να χαρακτηρισθούν ως προβληματικά και ότι πρέπει να γίνουν επιλογές που έχουν καθοριστική σημασία για την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς στον κλάδο των οδικών μεταφορών.

2.12. Ένα στοιχείο που περιπλέκει την κατάσταση είναι η δομή της αγοράς των οδικών μεταφορών, η οποία είναι κατακερματισμένη. Στην ΕΕ υπάρχουν περίπου 900 000 επιχειρήσεις, εκ των οποίων πάνω από το ήμισυ συγκαταλέγεται στις μικρές επιχειρήσεις. Ο αριθμός αυτός τείνει να σταθεροποιηθεί, παρατηρείται ωστόσο αύξηση του μεγέθους των επιχειρήσεων. Πέραν αυτών, ένα χαρακτηριστικό του κλάδου των οδικών μεταφορών είναι η περιορισμένη συνοχή του. Υπάρχουν ως επί το πλείστον μικρές επιχειρήσεις που λειτουργούν σε ατομική βάση και με λίγη διάθεση συνεργασίας, με αποτέλεσμα να προκύπτουν προσκόμματα στο τομέα της εφοδιαστικής. Κατά συνέπεια, υπάρχουν ακόμα πολλά σημεία του κλάδου που επιδέχονται βελτίωση.

([1]) Τα παραρτήματα των γνωμοδοτήσεων δεν δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ. Τα παραρτήματα αυτά είναι ωστόσο διαθέσιμα στην ιστοσελίδα της ΕΟΚΕ www.eesc.europa.eu.

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το 2006, στα 25 από 27 κράτη μέλη το ποσοστό των οδικών μεταφορών σε σχέση με τα υπόλοιπα μέσα εσωτερικών μεταφορών, δηλαδή το σιδηρόδρομο, τις εσωτερικές πλωτές μεταφορές και τους αγωγούς, υπερβαίνει το 50 % (σε χιλιομετρικούς τόνους). Στην Εσθονία και στη Λετονία περισσότερο από 60 % των μεταφορών διεκπεραιώνεται με το σιδηρόδρομο. Σύμφωνα με την ίδια μελέτη της Eurostat, το μερίδιο των σιδηροδρόμων υπερβαίνει το 60 % και στην Ελβετία.

3.2. Εξάλλου, είναι γνωστό ότι το 85 % του συνολικού όγκου των εμπορευμάτων μεταφέρεται σε αποστάσεις μικρότερες από 150 χιλιόμετρα, και μόνο το 15 % σε μεγαλύτερες αποστάσεις.

3.3. Η διαπίστωση αυτή καθιστά σαφές το ισχυρότερο πλεονέκτημα των οδικών μεταφορών εμπορευμάτων: την ευελιξία αυτού του μέσου, δεδομένου ότι για τις μικρές αποστάσεις δεν υπάρχουν πολλές εναλλακτικές.

3.4. Σε ό,τι αφορά τις εσωτερικές μεταφορές, ο σιδηρόδρομος και οι πλωτές μεταφορές μπορούν να αποτελέσουν αληθινή εναλλακτική λύση για τις οδικές μεταφορές εμπορευμάτων, ιδιαιτέρως για μεγαλύτερες αποστάσεις και ανάλογα με το είδος των μεταφερόμενων προϊόντων, με την προϋπόθεση ότι η ποιότητα των υπηρεσιών θα είναι τουλάχιστον εφάμιλλη και το – αναπόφευκτο – κόστος μεταφόρτωσης των εμπορευμάτων λογικό. Από την άποψη αυτή, η εσωτερίκευση του εξωτερικού κόστους θα μπορούσε να αποβεί καθοριστική.

3.5. Σε ό,τι αφορά τις παράκτιες μεταφορές, οι θαλάσσιες μεταφορές κοντινών αποστάσεων θα μπορούσαν, επίσης, να αποτελέσουν εναλλακτική λύση, με την προϋπόθεση ότι θα εξαλειφθούν τα εμπόδια που αντιμετωπίζει ο κλάδος αυτός όσον αφορά τις τελωνειακές και γραφειοκρατικές διατυπώσεις και ότι τα έξοδα μεταφόρτωσης θα διατηρηθούν σε ανεκτά επίπεδα.

3.6. Αν εξετάσει κανείς τις αναμενόμενες εξελίξεις για το 2020 με βάση τις μελέτες που πραγματοποίησαν στον τομέα αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο έγγραφο «Η ενέργεια και οι μεταφορές στην Ευρώπη» και το ερευνητικό ίδρυμα NEA, θα διαπιστώσει ότι το ΑΕγχΠ και κατ' επέκταση οι μεταφορές θα σημειώσουν αισθητή αύξηση, εκτός αν ληφθούν μέτρα για να διακοπεί ο σύνδεσμος μεταξύ αυτών των δύο παραγόντων, όπως αναγνωρίστηκε και κατά την ενδιάμεση αξιολόγηση της Λευκής Βίβλου για τις μεταφορές.

3.7. Με βάση τις προγνώσεις για τη ροή των εμπορευμάτων το 2020 σε σύγκριση με τα στοιχεία του 2005, διαπιστώνεται ότι:

— οι εσωτερικές μεταφορές στη Δυτική Ευρώπη θα αυξηθούν κατά 33 %,

— οι εσωτερικές μεταφορές στη Ανατολική Ευρώπη θα αυξηθούν κατά 77 %,

— οι μεταφορές από τη Δυτική προς την Ανατολική Ευρώπη θα αυξηθούν κατά 68 %,

— οι μεταφορές από την Ανατολική προς τη Δυτική Ευρώπη θα αυξηθούν κατά 55 %.

Με δεδομένη την εξάρτηση του κλάδου από τα ορυκτά καύσιμα, αυτή η αναμενόμενη αύξηση των οδικών μεταφορών εμπορευμάτων το 2020 θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στα ενεργειακά αποθέματα.

3.8. Επομένως, αναμένεται εν γένει αύξηση της ροής των εμπορευμάτων. Αν και λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης και της οικονομικής ύφεσης που συνεπάγεται, η αύξηση αυτή θα είναι ασφαλώς μικρότερη από την αναμενόμενη, θα πρέπει ωστόσο να ληφθούν μέτρα για την μετρίαση αυτής της αύξησης. Μέχρι το 2020 απομένουν τουλάχιστον δέκα χρόνια και οι πιθανότητες να παραμείνει η κρίση αισθητή μέχρι και τότε είναι ελάχιστες.

3.9. Η αναμενόμενη αύξηση των μεταφορών απορρέει από την οικονομική ανάπτυξη στην ΕΕ και πρέπει να συμβεί σε μια πιο ολοκληρωμένη αγορά, όπου θα έχουν καθιερωθεί και μέτρα όπως εναρμονισμένοι αυστηροί έλεγχοι και κυρώσεις.

3.10. Παράλληλα με την ανάπτυξη εναλλακτικών και την προώθηση των επενδύσεων, για να εξασφαλιστεί εν καιρώ ένα υψηλό επίπεδο κινητικότητας και προστασίας του περιβάλλοντος, η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία την πολιτική προσέγγιση που προτίθεται να εφαρμόσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δηλαδή την εγκατάλειψη του υποχρεωτικού αναπροσανατολισμού των μεταφορών προς άλλα μέσα και την προτίμηση της επονομαζόμενης συντροπικότητας [2] που σημαίνει βελτιστοποίηση κάθε μέσου μεταφοράς και προώθηση μιας όσο το δυνατό αποτελεσματικότερης συνεργασίας όλων των μέσων.

3.11. Κατά τη συνεδρίαση της 15ης Μαρτίου 2007 [3], η ΕΟΚΕ υποστήριξε τους στόχους της αναθεωρημένης Λευκής Βίβλου, δηλαδή τη βελτιστοποίηση όλων των τρόπων μεταφοράς, τόσο μεμονωμένα όσο και σε συνδυασμό, με την αξιοποίηση των ιδιαίτερων δυνατοτήτων του καθενός, και υπογράμμισε την ανάγκη να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα των σιδηροδρομικών, των θαλάσσιων και των εσωτερικών πλωτών μεταφορών.

3.12. Για να αντιμετωπιστεί η αναμενόμενη αύξηση, πρέπει να εξασφαλιστεί η υποστήριξη και η συνεργασία των ενδιαφερόμενων φορέων. Συνεπώς, ήταν χρήσιμη η διοργάνωση ακρόασης με τις ενδιαφερόμενες ομοσπονδιακές διεθνείς οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών προκειμένου να συμπεριληφθούν οι απόψεις τους στην παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση.

3.13. Ένα από τα συμπεράσματα που μπορεί να εξαχθεί σχετικά με την αναμενόμενη αύξηση της ροής εμπορευμάτων έως το 2020, είναι ότι χρειάζεται να ενισχυθούν οι υλικές υποδομές όλων των μέσων εσωτερικών μεταφορών. Στις ακτοπλοϊκές μεταφορές, πρέπει να εξαλειφθούν οπωσδήποτε τα τεχνικά εμπόδια των τελωνειακών και διοικητικών διατυπώσεων.

---

[2] Στη σελίδα 4, σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ενδιάμεση εξέταση της Λευκής Βίβλου για τις Μεταφορές, που εκδόθηκε το 2001, (COM(2006) 314 τελικό) «η συντροπικότητα, ήτοι η αποτελεσματική χρήση των διαφόρων τρόπων μεταφοράς, μεμονωμένα και σε συνδυασμό, θα οδηγήσει στη βέλτιστη και βιώσιμη χρήση των πόρων»

[3] Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Η Ευρώπη σε συνεχή κίνηση - Βιώσιμη κινητικότητα στην ήπειρό μας Ενδιάμεση εξέταση της Λευκής Βίβλου του 2001 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις μεταφορές»(COM(2006)314 τελικό) στην ΕΕ C 161 της 13.7.2007.

3.14. Ένα άλλο συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί είναι ότι, εφόσον η αναμενόμενη αύξηση των επαγγελματικών μεταφορών εμπορευμάτων αφορά τις οδικές μεταφορές, πρέπει να βρεθούν λύσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων, όπως για παράδειγμα η αύξηση των εκπομπών σε CO_2, τα τροχαία ατυχήματα, η κατανάλωση ενέργειας, αλλά και οι κοινωνικές επιπτώσεις, οπωσδήποτε πάντως η έλλειψη ικανοποιητικού αριθμού ασφαλών και προστατευόμενων χώρων στάθμευσης και σταθμών εξυπηρέτησης.

3.15. Πέραν αυτών, πρέπει να σημειωθεί πρόοδος σε ό,τι αφορά την οδήγηση άνευ φορτίου, την εναρμόνιση των ελέγχων και των προστίμων, δηλαδή να προαχθεί πραγματικά η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς και να σημειωθεί βελτίωση της αποτελεσματικότητας, μεταξύ άλλων, με την κατά το δυνατό εφαρμογή μιας προσέγγισης κατά ενότητες, τη συντόμευση των συνοριακών ελέγχων, την εφαρμογή της εφοδιαστικής στον κλάδο και τη διενέργεια μελετών σχετικά με την τήρηση της ταχύτητας ταξιδιού και τη βελτίωση των ελαστικών.

3.16. Η ΕΟΚΕ συνειδητοποιεί ταυτόχρονα ότι για την μετά το 2020 περίοδο θα χρειαστεί ένα ευρύτερο πολιτικό όραμα. Καλεί συνεπώς την Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο, καθώς και τον ίδιο τον ενδιαφερόμενο κλάδο να ασχοληθούν με το θέμα αυτό στην επικείμενη συζήτηση με θέμα «Το μέλλον των μεταφορών» που έχει ανακοινωθεί για το 2010 από τον αρμόδιο για τις μεταφορές επίτροπος κ. Antoni Tajani.

4. **Ειδικές παρατηρήσεις**

4.1. Ενόψει της αναμενόμενης αύξησης των διεθνών οδικών μεταφορών εμπορευμάτων και των (ελάχιστων) δυνατοτήτων να απορροφηθεί η αύξηση αυτή από τα άλλα μέσα μεταφοράς, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρέπει να χαραχθεί η απαιτούμενη στρατηγική σε διεθνές αλλά και σε εθνικό επίπεδο.

4.2. Χρειάζονται πρωτοβουλίες για τη δημιουργία ή την αναβάθμιση (εξάλειψη των σημείων συμφόρησης) των υλικών οδικών και των μεταφορικών υποδομών, τόσο σε ευρωπαϊκή όσο και σε εθνική κλίμακα. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί επίσης στην έλλειψη – δηλαδή στην ανάγκη αύξησης του αριθμού - κατάλληλα εξοπλισμένων, ασφαλών και προστατευόμενων χώρων στάθμευσης και σταθμών εξυπηρέτησης.

4.3. Σε σχέση με αυτά, εφιστάται η προσοχή στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Στρατηγική για την εσωτερίκευση του εξωτερικού κόστους» [4] και στην επικείμενη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για το θέμα αυτό.

4.4. Το επάγγελμα του οδηγού πρέπει να παραμείνει ελκυστικό. Για το σκοπό αυτό πρέπει να εξασφαλιστούν καλές συνθήκες και ένα ικανοποιητικό περιβάλλον εργασίας, με τη ρύθμιση του ωραρίου και την εναρμόνιση των χρόνων οδήγησης και ανάπτυξης και αυτό όχι μόνο στα χαρτιά αλλά και στην πράξη. Η ΕΟΚΕ πιστεύει επίσης ότι πρέπει να εναρμονιστούν σε επίπεδο ΕΕ και οι έλεγχοι για την τήρηση των κοινωνικών κανόνων στον κλάδο αυτό. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τη νομοθεσία, πρέπει να εισαχθούν και να επιβάλλονται κυρώσεις, κυρίως με τη μορφή οικονομικών αντικινήτρων. Ταυτόχρονα, είναι της άποψης ότι για την εύρυθμη λειτουργία του κλάδου πρέπει να αρχίσει να διενεργείται κοινωνικός διάλογος μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων σε επίπεδο κρατών μελών καθώς και σε επίπεδο ΕΕ.

4.5. Τα τελευταία χρόνια, διάφορες εταιρείες οδικών μεταφορών της Δυτικής Ευρώπης ίδρυσαν θυγατρικές επιχειρήσεις σε χώρες όπως η Πολωνία, η Τσεχία και η Ουγγαρία. Αυτές οι μεταγκατεστημένες επιχειρήσεις εξασφαλίζουν, μαζί με τις πατροπαράδοτες εθνικές επιχειρήσεις, το μεγαλύτερο μέρος των οδικών μεταφορών εμπορευμάτων μεταξύ της Δυτικής και της Ανατολικής Ευρώπης. Η τάση αυτή αναμένεται να επιταθεί.

4.6. Ενόψει της προβλεπόμενης αύξησης, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της εξάλειψης των σημείων συμφόρησης τόσο σε επίπεδο κυκλοφορίας όσο και σε διοικητικό επίπεδο, που εμποδίζουν τη χρήση των συνδυασμένων μεταφορών. Θεωρεί δε απαραίτητο να χρησιμοποιούνται εξίσου όλα τα μέσα μεταφοράς με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, πάντα με βάση την ύπαρξη ίσων όρων ανταγωνισμού.

4.7. Η ΕΟΚΕ κρίνει επίσης ότι είναι εξαιρετικά σημαντικό να εντατικοποιηθεί η επιδίωξη των στόχων στον τομέα της ενέργειας και του κλίματος, στα πλαίσια της αντιμετώπισης της αναμενόμενης αύξησης των μεταφορών. Όπως έχει ήδη αναφέρει στη γνωμοδότησή της για την ενδιάμεση εξέταση της Λευκής Βίβλου για τις μεταφορές, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρωταρχικός στόχος πρέπει να είναι ο περιορισμός της εξάρτησης από ορυκτά καύσιμα και η μείωση των εκπομπών CO_2. Το τελευταίο μπορεί να επιτευχθεί μέσω της λήψης μέτρων για την καταπολέμηση της ρύπανσης στην πηγή, όπως π.χ. μέσω της βελτίωσης των κινητήρων ώστε να εκπέμπεται λιγότερο CO_2 (euro V, VI και κινητήρες νεότερης γενιάς).

4.8. Σύμφωνα με σχετική μελέτη, αν η αύξηση συνεχιστεί και ανάλογα με τις εκάστοτε προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης, οι εκπομπές CO_2ο θα αυξηθούν κατά 17 έως 55 % μέχρι το 2020. Το συνολικό ποσοστό των εκπομπών CO_2 θα αρχίσει να μειώνεται από το 2040 και μετά. Τα στοιχεία αυτά προξενούν την έντονη ανησυχία της ΕΟΚΕ. Πρέπει να επιστρατευτούν όλες οι γνώσεις και να ληφθεί με αποφασιστικότητα κάθε δυνατό μέτρο, ακόμη και το πιο ανορθόδοξο, που επιφέρει μείωση των εκπομπών CO_2, ήδη πριν το 2020. Ένα τέτοιο μέτρο θα ήταν η επίσπευση της απόσυρσης φορτηγών οχημάτων παλαιότερων τύπων και η δέσμευση των πόρων που συγκεντρώνονται με τον καταλογισμό του εξωτερικού κόστους.

4.9. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, παρότι η μείωση της εξάρτησης των οδικών μεταφορών από τα ορυκτά καύσιμα δεν είναι βραχυπρόθεσμα εφικτή, πρέπει να καταβληθούν πρόσθετες προσπάθειες προκειμένου να βρεθούν μακροπρόθεσμα εναλλακτικές λύσεις. Στην προαναφερθείσα γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ είχε υπογραμμίσει ότι είναι αναγκαίο να καταρτισθεί ένα πρόγραμμα έρευνας και ανάπτυξης το οποίο να χρηματοδοτείται με τους απαραίτητους πόρους και να προάγει τη χρήση βιώσιμων πηγών ενέργειας.

4.10. Στο σχέδιο δράσης για την ενεργειακή απόδοση [5], η Επιτροπή εκτιμά στο 26 % το ποσοστό εξοικονόμησης ενέργειας για τις μεταφορές μέχρι 2020.

4.11. Πώς μπορούν τότε να περιοριστούν οι βλαβερές συνέπειες των οδικών επαγγελματικών μεταφορών; Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, μεγάλη σημασία έχει η καλύτερη οργάνωση των συστημάτων εφοδιαστικής, η οποία θα οδηγήσει σε βελτίωση των επιδόσεων του κλάδου των οδικών μεταφορών.

---

[4] COM(2008) 435 τελικό, 8.7.2008 και TEN/357 «Εσωτερίκευση του εξωτερικού κόστους».

[5] Ανακοίνωση της Επιτροπής «Σχέδιο δράσης για την ενεργειακή απόδοση: Αξιοποίηση του δυναμικού» COM(2006) 545.

4.12. Πέραν αυτών, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το κλειδί της επιτυχίας είναι η δημιουργία ερείσματος και η προαγωγή της επίγνωσης. Στην προκειμένη περίπτωση πρέπει να χρησιμοποιηθεί και το ραβδί και το καρότο. Οι δράσεις πρέπει να περιλαμβάνουν την ανταμοιβή επιδόσεων με τη παροχή οικονομικών κινήτρων ή επιδοτήσεων για την πραγματοποίηση επενδύσεων σε φορτηγά οχήματα και λεωφορεία που προάγουν την αειφορία, τη διαφοροποίηση των διοδίων και/ή διαφόρων άλλων τελών, την παροχή παρόμοιων φορολογικών κινήτρων για την προαγωγή προϊόντων που μπορούν να προωθούνται με τη χρήση εναλλακτικών μέσων όπως είναι τα «πράσινα» φορτηγά οχήματα και λεωφορεία και την εφαρμογή αυστηρών ρυθμιστικών μέτρων.

4.13. Τέλος, η ΕΟΚΕ συνιστά στον κλάδο των οδικών μεταφορών να προωθήσει τη διενέργεια συγκριτικής αξιολόγησης με αντικείμενο τις εξελίξεις που σημειώνονται στο χώρο της τεχνολογικής προόδου και της διαχείρισης, έτσι ώστε να μπορέσει να αξιοποιήσει εφαρμογές που έχουν καθιερωθεί σε άλλους κλάδους.

4.14. Η ΕΟΚΕ συνειδητοποιεί ότι δεν υπάρχουν πλέον περιθώρια χρόνου. Εφιστά συνεπώς την προσοχή στο ότι οι προτάσεις που περιλαμβάνονται στην παρούσα γνωμοδότηση, αλλά και άλλες συναφείς προτάσεις, δεν πρέπει μόνο να προξενήσουν μιαν αίσθηση επείγουσας ανάγκης, αλλά πολύ περισσότερο να καταστήσουν σαφές ότι πρέπει να ληφθούν άμεσα μέτρα έτσι ώστε η αναμενόμενη ανάπτυξη να συνοδευτεί από μια πολιτική βιωσιμότητας.

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην ανατολική εταιρική σχέση»

(διερευνητική γνωμοδότηση)

(2009/C 277/06)

Εισηγητής: ο **κ. VOLEŠ**

Σε επιστολή της 12ης Ιανουαρίου 2009, η κ. Milena Vicenová, πρέσβης και μόνιμη αντιπρόσωπος της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα

Συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην ανατολική εταιρική σχέση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Απριλίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. VOLEŠ.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειας της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την παρούσα γνωμοδότηση με 160 ψήφους υπέρ, 15 ψήφους κατά και 18 αποχές.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει και στηρίζει την πρόταση θέσπισης μιας ανατολικής εταιρικής σχέσης, η οποία συνιστά μια ανώτερη ποιοτικά μορφή συνεργασίας με τις χώρες της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας (ΕΠΓ) στα ανατολικά. Η εν λόγω εταιρική σχέση πρέπει να θεμελιώνεται στην αποδοχή κοινών δημοκρατικών αξιών και στο σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται ο κοινωνικός διάλογος και ο διάλογος μεταξύ των πολιτών, καθώς και η αναγνώριση του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζουν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στις δημοκρατικές κοινωνίες.

1.2. Το πρόγραμμα συνεργασίας στο πλαίσιο της ανατολικής εταιρικής σχέσης πρέπει να επικεντρωθεί σε μια ειδική ενίσχυση προς τις χώρες εταίρους, ιδίως σήμερα που οι σκληρές επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης γίνονται αισθητές στην οικονομία των εν λόγω χωρών, με σοβαρές κοινωνικές συνέπειες. Η ανατολική εταιρική σχέση θα πρέπει επίσης να συνεισφέρει στην ενίσχυση των θεσμών και στην ειρηνική επίλυση των υφιστάμενων συγκρούσεων.

1.3. Η ανατολική εταιρική σχέση δεν επιλύει το ζήτημα της προοπτικής προσχώρησης στην ΕΕ, στην οποία προσβλέπουν ορισμένες από τις οικείες χώρες. Αφότου εξασφαλίσουν τη συμμόρφωση της νομοθεσίας τους με τους ευρωπαϊκούς κανόνες στους εκάστοτε τομείς, οι χώρες εταίροι θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν ένα προνομιακό καθεστώς που θα τους επιτρέπει, όπως στις χώρες μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, να συμμετέχουν στην ανάπτυξη του κοινοτικού κεκτημένου σε ορισμένους τομείς, χωρίς ωστόσο να έχουν δικαίωμα ψήφου.

1.4. Για την υλοποίηση της ανατολικής εταιρικής σχέσης θα πρέπει να αξιοποιηθεί η εμπειρία από την πενταετή εφαρμογή της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας:

— σκόπιμη είναι η βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ της ΕΕ και των χωρών εταίρων όσον αφορά την κατάρτιση μέτρων εφαρμογής σχεδίων δράσης σε εθνικό επίπεδο·

— η κοινωνία των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων, θα πρέπει συμμετέχει στην κατάρτιση σχεδίων δράσης και στην παρακολούθηση της εφαρμογής τους·

— όσον αφορά τη συνεργασία σε τομεακά ζητήματα με βάση τις συμφωνίες εταιρικής σχέσης και συνεργασίας, οι ημερομηνίες συνεδρίασης των μικτών υποεπιτροπών θα πρέπει να τηρούνται και η εφαρμογή των συμπερασμάτων τους θα πρέπει να αποτελεί αντικείμενο παρακολούθησης, με τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών·

— οι όροι πρόσβασης σε προγράμματα των κοινοτικών θεσμικών οργάνων και οργανισμών θα είναι σαφείς προκειμένου να παρακινήσουν τους εταίρους να ευθυγραμμιστούν με την οικεία κοινοτική νομοθεσία·

— σκόπιμη είναι η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην επιλογή των θεμάτων που θα εξετασθούν στο πλαίσιο των θεματικών ενοτήτων. Καταρχάς θα πρέπει να εξετασθούν θέματα όπως η ορθή διακυβέρνηση, το κράτος δικαίου, οι αρχές της κοινωνικής οικονομίας της αγοράς και το κανονιστικό της πλαίσιο, ο κοινωνικός διάλογος και ο διάλογος μεταξύ των πολιτών, η μετανάστευση, η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, η εξάλειψη της φτώχειας, τα εμπόδια στις εμπορικές συναλλαγές, η διασυνοριακή συνεργασία, η προστασία του περιβάλλοντος, οι διαπροσωπικές επαφές, κλπ.

1.5. Η συμμετοχή των χωρών εταίρων στην ανατολική εταιρική σχέση θα πρέπει να προϋποθέτει τη βούληση και την πρόθεσή τους να συμμεριστούν κοινές αξίες με την ΕΕ, να σεβαστούν τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες, καθώς και να αναπτύξουν και να στηρίξουν τον κοινωνικό διάλογο και το διάλογο μεταξύ των πολιτών. Αυτό αφορά ιδιαίτερα τη Λευκορωσία.

1.6. Η ανατολική εταιρική σχέση δεν θα πρέπει να οδηγήσει στην εμφάνιση νέων διαχωριστικών γραμμών στην ανατολική Ευρώπη και θα πρέπει να επιτρέπει τη συμμετοχή τρίτων χωρών σε τομείς κοινών συμφερόντων με την ΕΕ και την ανατολική εταιρική σχέση, όπως η ενεργειακή ασφάλεια, η μετανάστευση, η προστασία του περιβάλλοντος, κλπ. Πολυάριθμες είναι οι προτεραιότητες της ανατολικής εταιρικής σχέσης που αποτελούν αντικείμενο μιας στρατηγικής εταιρικής σχέσης μεταξύ της ΕΕ και της Ρωσίας. Η ΕΟΚΕ προτείνει τη συμμετοχή, στο πλαίσιο του φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών και των θεματικών ενοτήτων, των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών της Ρωσίας, της Τουρκίας ή και άλλων χωρών στις διαπραγματεύσεις που αφορούν θέματα κοινού ενδιαφέροντος.

1.7. Για την εκπλήρωση των στόχων της ανατολικής εταιρικής σχέσης είναι απαραίτητη η προώθηση της κινητικότητας και των διαπροσωπικών επαφών. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της απλούστευσης των καθεστώτων θεώρησης για ορισμένες ομάδες υπηκόων των εν λόγω χωρών, με την προοπτική σταδιακής κατάργησης των επιβαλλόμενων απαιτήσεων αλλά και με σεβασμό των συμφερόντων των δύο μερών στον τομέα της ασφάλειας.

1.8. Η ΕΟΚΕ σκοπεύει να συμβάλει στην υλοποίηση της ανατολικής εταιρικής σχέσης με τη στήριξη της κοινωνίας των πολιτών των χωρών εταίρων και να μοιραστεί την εμπειρία που έχει αποκτήσει από τη δημιουργία δικτύων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών σε αρκετές χώρες και περιφέρειες, καθώς και στους ανατολικούς γείτονες. Καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο να της εμπιστευθούν έναν κεντρικό ρόλο για τη δημιουργία του φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών της ανατολικής εταιρικής σχέσης. Το φόρουμ αυτό θα είναι ένα ευέλικτο και ανοικτό δίκτυο της κοινωνίας των πολιτών της ΕΕ και των χωρών της ανατολικής εταιρικής σχέσης, το οποίο θα συνέρχεται μία φορά ετησίως και θα ασκεί τα καθήκοντά του με ομάδες εργασίας που θα εξετάζουν συγκεκριμένα θέματα, με σκοπό την έκδοση προτάσεων για προγράμματα και σχέδια που αφορούν την εκπλήρωση των στόχων της ανατολικής εταιρικής σχέσης. Η διάθεση σχετικής χρηματοδότησης θα πρέπει να ενθαρρύνει την κοινωνία των πολιτών να συμμετέχει πλήρως και αποτελεσματικά στο εν λόγω φόρουμ.

1.9. Σε διμερές επίπεδο, η ΕΟΚΕ θα στηρίξει τη δημιουργία δομών στις χώρες εταίρους προκειμένου να εξασφαλίσει τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και άλλων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία διαβούλευσης για την εφαρμογή διμερών προγραμμάτων, τα οποία αναπτύσσει η ΕΕ με τις χώρες εταίρους, καθώς και για την κατάρτιση εθνικών σχεδίων δράσης, για την εφαρμογή τους και για την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων τους.

1.10. Για να μπορέσει η κοινωνία των πολιτών να αντεπεξέλθει στο ρόλο της, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ενσωματώσει τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στο νέο συνολικό πρόγραμμα δημιουργίας θεσμών και στα προγράμματα εταιρικής σχέσης, στο πλαίσιο της χρηματοδότησης από το σχετικό κεφάλαιο του ευρωπαϊκού μηχανισμού γειτονίας και εταιρικής σχέσης (IEVP).

1.11. Η ΕΟΚΕ προτίθεται να λάβει μέρος, μαζί με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών των χωρών εταίρων, σε καθεμία από τις τέσσερις θεματικές ενότητες (πλατφόρμες). Οι πλατφόρμες αυτές αφορούν προβλήματα, για τα οποία η ΕΟΚΕ εργάζεται ενεργά και έχει ήδη καταρτίσει πολυάριθμες γνωμοδοτήσεις σε συνδυασμό με παρατηρήσεις.

2. **Εισαγωγή και περιεχόμενο της πρότασης για τη θέσπιση μιας ανατολικής εταιρικής σχέσης**

2.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την αίτηση της τσεχικής Προεδρίας σχετικά με την κατάρτιση διερευνητικής γνωμοδότησης, η οποία θα εξετάζει τις δυνατότητες και τις μορφές συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών στην ανατολική εταιρική σχέση με βάση την πρόταση που παρουσιάζεται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 3ης Δεκεμβρίου 2008 [1].

2.2. Η ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας, η οποία τέθηκε σε εφαρμογή στο πλαίσιο της διεύρυνσης της ΕΕ το 2004, επέτρεψε την εντατικοποίηση των διμερών σχέσεων της ΕΕ με τις γειτονικές χώρες στα ανατολικά σύνορά της [2] και οδήγησε σε πολλαπλές επιτυχίες όσον αφορά την εδραίωση αμοιβαίων σχέσεων. Ωστόσο, η πολιτική αυτή δεν ανταποκρίθηκε απόλυτα στις προσδοκίες των χωρών που έτρεφαν μεγαλύτερες φιλοδοξίες όσον αφορά την ΕΕ.

2.3. Η Πολωνία και η Σουηδία παρουσίασαν μια πρόταση σχετικά με τη δημιουργία μιας «ανατολικής εταιρικής σχέσης» που συνιστά μια ανώτερη ποιοτικά μορφή της ΕΠΓ, κατά τη διάρκεια του Συμβουλίου «Γενικές υποθέσεις και εξωτερικές σχέσεις» που πραγματοποιήθηκε στις 26 Μαΐου 2008. Η πρόταση κέρδισε την υποστήριξη της τσεχικής Προεδρίας, η οποία ανήγαγε το θέμα αυτό σε μία από τις προτεραιότητές της.

2.4. Στις 3 Δεκεμβρίου 2008 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε μια ανακοίνωση για την ανατολική εταιρική σχέση. Μετά από υιοθέτηση από το Συμβούλιο κατά τη σύνοδο κορυφής του Μαρτίου [3], η έναρξη της ανατολικής εταιρικής σχέσης θα πραγματοποιηθεί στις 7 Μαΐου 2009 στην Πράγα, κατά τη διάρκεια μιας διάσκεψης κορυφής της ΕΕ με τις χώρες εταίρους της ανατολικής εταιρικής σχέσης.

2.5. Η ανατολική εταιρική σχέση επιδιώκει να στηρίξει πιο σθεναρά τις χώρες εταίρους στις προσπάθειες που καταβάλλουν να προσεγγίσουν την Ένωση, καθώς και να τους προσφέρει την απαραίτητη ενίσχυση για την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων όσον αφορά τη δημοκρατία και την οικονομία της αγοράς, την εφαρμογή των αρχών του κράτους δικαίου, την ορθή διακυβέρνηση, το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου, το σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων, καθώς και την εφαρμογή των αρχών που διέπουν την οικονομία της αγοράς και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

2.6. Πιο συγκεκριμένα, η ανατολική εταιρική σχέση θα υλοποιηθεί σε διμερή κλίμακα με στόχο τη σύναψη συμφωνιών σύνδεσης [4], εφόσον οι εταίροι έχουν σημειώσει πρόοδο στον τομέα της δημοκρατίας, του σεβασμού του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων [5]. Κάθε συμφωνία σύνδεσης θα περιλαμβάνει τη δημιουργία ενός βαθιά θεμελιωμένου και ολοκληρωμένου χώρου ελεύθερων συναλλαγών.

---

[1] Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο για την ανατολική εταιρική σχέση, COM(2008) 823 τελικό, της 3.12.2008.

[2] Οι ανατολικοί εταίροι (ή οι «εταίροι»), για τους οποίους γίνεται λόγος στην παρούσα γνωμοδότηση, είναι οι χώρες της ανατολικής Ευρώπης ή του νότιου Καυκάσου που συμμετέχουν στην ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας: Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Λευκορωσία, Γεωργία, Δημοκρατία της Μολδαβίας και Ουκρανία.

[3] Συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις Βρυξέλλες (19 και 20 Μαρτίου 2009), 7880/09.

[4] Έχουν ήδη ξεκινήσει διαπραγματεύσεις όσον αφορά τη συμφωνία σύνδεσης με την Ουκρανία, η οποία θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως πρότυπο για τις υπόλοιπες χώρες εταίρους.

[5] Αυτό αφορά ιδίως τη Λευκορωσία, όπου η πρόοδος προς αυτήν την κατεύθυνση είναι ανεπαρκής.

2.7. Το πολυμερές επίπεδο προβλέπει τη δημιουργία τεσσάρων θεματικών ενοτήτων: 1) δημοκρατία, ορθή διακυβέρνηση και σταθερότητα· 2) οικονομική ολοκλήρωση και σύγκλιση με τις πολιτικές της ΕΕ· 3) ενεργειακή ασφάλεια· και 4) διαπροσωπικές επαφές. Το πολυμερές πλαίσιο θα ενισχύσει τις σχέσεις μεταξύ των χωρών εταίρων με την προοπτική μιας μελλοντικής οικονομικής κοινότητας γειτονίας. Συγκεκριμένοι στόχοι στον τομέα της πολυμερούς συνεργασίας θα μπορούσαν να επιτευχθούν στο πλαίσιο **εμβληματικών πρωτοβουλιών** ([6]). Οι πρωτοβουλίες αυτές θα μπορούσαν να χρηματοδοτούνται από διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, από τον ιδιωτικό τομέα και από διάφορους χορηγούς.

2.8. Οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ και των χωρών της ανατολικής εταιρικής σχέσης θα συνέρχονται κάθε δύο χρόνια, οι υπουργοί εξωτερικών υποθέσεων κάθε χρόνο, οι συνεδριάσεις υψηλόβαθμων υπαλλήλων ανάλογα με κάθε πλατφόρμα θα πραγματοποιούνται κάθε εξάμηνο, όπως και οι συνεδριάσεις εμπειρογνωμόνων εντός των ομάδων εργασίας.

2.9. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο υπολογίζουν στη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών για την εκπλήρωση των στόχων της ανατολικής εταιρικής σχέσης και προτείνουν τη δημιουργία ενός φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών για τη διεξαγωγή διαλόγου με τις δημόσιες αρχές. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάλεσε την Επιτροπή των Περιφερειών και την ΕΟΚΕ να λάβουν μέρος στις εργασίες που εντάσσονται στο πλαίσιο των θεματικών ενοτήτων για τη δημοκρατία, την ορθή διακυβέρνηση και τη σταθερότητα, καθώς και τις διαπροσωπικές επαφές.

2.10. Οι πηγές χρηματοδότησης της ανατολικής εταιρικής σχέσης θα αυξηθούν από 450 εκατομμύρια ευρώ για το οικονομικό έτος 2008 σε 600 εκατομμύρια ευρώ το 2013, επομένως θα χρειαστούν συμπληρωματικά κονδύλια τα οποία θα παρασχεθούν από τα αποθεματικά του προϋπολογισμού του ευρωπαϊκού μηχανισμού γειτονίας και εταιρικής σχέσης.

3. **Πώς μπορεί η ανατολική εταιρική σχέση να γίνει μέσο για την καλύτερη εφαρμογή της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας**

3.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ανατολική εταιρική σχέση συνιστά το νέο στρατηγικό πλαίσιο της ανατολικής διάστασης της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας, καθώς και μια εκδήλωση αλληλεγγύης με τον πληθυσμό της ανατολικής Ευρώπης. Πρέπει να βασίζεται στην αποδοχή κοινών αξιών, τη στήριξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, την ορθή διακυβέρνηση και την οικοδόμηση μιας δημοκρατικής κοινωνίας, αναπόσπαστο μέρος της οποίας αποτελεί η κοινωνία των πολιτών. Η πολιτική βούληση των κυβερνήσεων των χωρών εταίρων να αναπτύξουν το διάλογο με την κοινωνία των πολιτών και να στηρίξουν το διάλογο μεταξύ των κοινωνικών εταίρων θα πρέπει να λειτουργεί ως δείκτης για τη χρήση των υφιστάμενων μέσων και προγραμμάτων συνεργασίας στο πλαίσιο της ανατολικής εταιρικής σχέσης.

3.2. Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση που γίνεται ολοένα και πιο αισθητή απειλεί την οικονομική ανάπτυξη και τη σταθερότητα των ανατολικών γειτόνων της ΕΕ. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, το πρόγραμμα συνεργασίας της ανατολικής εταιρικής σχέσης και τα χρηματοπιστωτικά μέσα που χορηγούνται στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού μηχανισμού γειτονίας και εταιρικής σχέσης θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για τη μακροπρόθεσμη υποστήριξη των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, καθώς και για να βοηθήσουν τις κυβερνήσεις των χωρών εταίρων να σταθεροποιήσουν την οικονομική και κοινωνική κατάσταση και να εξαλείψουν τις αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης στις πιο ευπαθείς κατηγορίες του πληθυσμού.

3.3. Η ανατολική εταιρική σχέση επιδιώκει να βοηθήσει τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης να εκσυγχρονιστούν σύμφωνα με τα πρότυπα της ΕΕ, χωρίς ωστόσο να παρέχει άμεση προοπτική ένταξης, γεγονός που δεν θα πρέπει να περιορίζει τις φιλοδοξίες των διαφόρων χωρών σχετικά με τις μελλοντικές τους σχέσεις με την ΕΕ. Για την ενίσχυση των κινήτρων των χωρών εταίρων προκειμένου να εφαρμόσουν πιο ενεργά στις μεταρρυθμίσεις και τα πρότυπα της ΕΕ, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της παροχής στις εν λόγω χώρες της δυνατότητας να αποκτήσουν ένα προνομιακό καθεστώς, αφότου μεταφέρουν το κοινοτικό κεκτημένο στους προβλεπόμενους τομείς. Με τον τρόπο αυτόν, κατά το παράδειγμα των χωρών του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ([7]), οι εν λόγω χώρες θα μπορούν να ενσωματωθούν στην εσωτερική αγορά, να συμμετέχουν σε προγράμματα των κοινοτικών θεσμικών οργάνων και των οργανισμών, καθώς και στην κατάρτιση, σε επίπεδο εμπειρογνωμόνων, νέων κοινοτικών νομοθετικών πράξεων χωρίς δικαίωμα ψήφου.

3.4. Η ανατολική εταιρική σχέση θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως το μέσο με το οποίο η ΕΕ θα επιτρέψει στο Αζερμπαϊτζάν –και μακροπρόθεσμα στη Λευκορωσία– να ικανοποιήσει τους όρους προσχώρησης στον ΠΟΕ. Το γεγονός ότι όλες οι υπόλοιπες χώρες της ανατολικής εταιρικής σχέσης είναι ήδη μέλη του ΠΟΕ παρέχει ένα ευνοϊκό πλαίσιο για την εδραίωση ενός πολυμερούς διαλόγου που δεν αφορά μόνο την απελευθέρωση των διμερών ανταλλαγών μεταξύ της ΕΕ και των διαφόρων χωρών εταίρων, αλλά και την περιφερειακή απελευθέρωση του εμπορίου μεταξύ των χωρών της ανατολικής εταιρικής σχέσης. Ήδη από την έναρξη αυτής της εταιρικής σχέσης, προτεραιότητα της ΕΕ θα πρέπει να είναι η δημιουργία μιας Οικονομικής Κοινότητας Γειτονίας, κατά το πρότυπο του ΕΟΧ ([8]).

3.5. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, για την υλοποίηση της πολιτικής της ανατολικής εταιρικής σχέσης θα πρέπει να αξιοποιηθεί η εμπειρία της εφαρμογής της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας την περίοδο 2004 - 2008 ([9]). Η εμπειρία αυτή μπορεί να συνοψισθεί ως ακολούθως:

3.5.1. Η κοινωνία των πολιτών θα πρέπει να συμμετέχει στις μελλοντικές διαπραγματεύσεις σχετικά με τις συμφωνίες σύνδεσης μεταξύ της ΕΕ και των χωρών εταίρων και σχετικά με το ρόλο της κοινωνίας των πολιτών και τη δυνατότητα δημιουργίας, στο πλαίσιο των ίδιων συμφωνιών, μεικτών συμβουλευτικών επιτροπών με εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών των χωρών εταίρων και των κρατών μελών της ΕΕ.

([6]) Οι πρωτοβουλίες αυτές αφορούν για παράδειγμα ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα διαχείρισης των συνόρων, ένα μέσο για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, τη στήριξη των περιφερειακών αγορών ηλεκτρικής ενέργειας, της ενεργειακής απόδοσης και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την ανάπτυξη του ενεργειακού διαδρόμου του Νότου ή τη συνεργασία για την πρόληψη των φυσικών καταστροφών.

([7]) Νορβηγία, Λιχτενστάιν και Ισλανδία.

([8]) COM(2008) 823 τελικό, σ. 10.

([9]) Βλέπε τα συμπεράσματα του σχεδίου που εκπονήθηκε από το κέντρο έρευνας της σλοβακικής ένωσης για την εξωτερική πολιτική με τη στήριξη του ιδρύματος Friedrich-Ebert-Stiftung, τα οποία δημοσιεύθηκαν στο πόνημα με τίτλο *The reform of the European Neighbourhood Policy: Tools, Institutions and a Regional Dimension*, συγγραφείς: Duleba, Najšlová, Benč και Bilčík, 2009.

3.5.2. Οι κυβερνήσεις των χωρών εταίρων θα πρέπει να οργανώσουν και να εφαρμόσουν τις προτεραιότητες των εθνικών σχεδίων δράσης σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα υπόλοιπα συμβαλλόμενα μέρη (πολιτικές δυνάμεις, κοινωνικοί εταίροι, κοινωνία των πολιτών, τοπικές και περιφερειακές αρχές), ούτως ώστε η εφαρμογή των σχεδίων αυτών να έχει την ευρύτερη δυνατή στήριξη. Τα σχέδια δράσης θα πρέπει να περιλαμβάνουν διατάξεις που θα επιτρέπουν στην κοινωνία των πολιτών να συμμετέχει πιο αποτελεσματικά στη διαδικασία διαβούλευσης, εξασφαλίζοντας μεταξύ άλλων τη μετάφραση των ευρωπαϊκών εγγράφων στις εθνικές γλώσσες.

3.5.3. Οι μεικτές υποεπιτροπές, οι οποίες είναι αρμόδιες για τη συνεργασία σε τομεακά ζητήματα και δημιουργούνται δυνάμει των συμφωνιών εταιρικής σχέσης και συνεργασίας, φροντίζουν για τη διάδοση και την ανταλλαγή πληροφοριών στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας και ασκούν μόνο εν μέρει αυτόν τον ρόλο, δεδομένου ότι συνεδριάζουν σπάνια και σε μη τακτά διαστήματα. Οι συνεδριάσεις των υποεπιτροπών και ο έλεγχός τους θα πρέπει να αποκτήσουν δεσμευτικό χαρακτήρα. Οι εκπρόσωποι των θεσμικών μηχανισμών που πρόκειται να δημιουργηθούν στο πλαίσιο της ανατολικής εταιρικής σχέσης (κοινοβουλευτική συνεργασία EuroNest, φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών, τοπική και περιφερειακή συνέλευση), θα πρέπει να παρακολουθούν τις εργασίες των υποεπιτροπών και τις δραστηριότητες των εθνικών οργάνων όσον αφορά την εφαρμογή των προτεραιοτήτων των σχεδίων δράσης. Η αξιολόγηση της προόδου θα πρέπει να βασίζεται σε σαφή, κοινώς αποδεκτά, διαφανή και μετρήσιμα κριτήρια αναφοράς και η κοινωνία των πολιτών θα πρέπει να έχει δυνατότητα συμμετοχής στον προσδιορισμό αυτών των κριτηρίων και στην παρακολούθηση της εφαρμογής τους.

3.5.4. Η πρωτοβουλία της ανατολικής εταιρικής σχέσης θα πρέπει να περιλαμβάνει έναν πιο σαφή ορισμό των τομεακών μέσων. Σκόπιμο είναι να ορισθούν επακριβώς τα κριτήρια που επιτρέπουν στις χώρες εταίρους να συμμετάσχουν σε ένα δεδομένο τομεακό πρόγραμμα ή οργανισμό, προκειμένου κάθε χώρα να γνωρίζει τους όρους που πρέπει να πληροί για να μπορεί να έχει πρόσβαση στα προγράμματα και τους οργανισμούς της Κοινότητας.

3.5.5. Οι θεματικές πλατφόρμες θα πρέπει να επιτρέπουν την τακτική ανταλλαγή ορθών πρακτικών μεταξύ της ΕΕ, των κρατών μελών και των χωρών εταίρων, καθώς και να προσδιορίζουν κοινά πολυμερή σχέδια στους κατάλληλους τομείς. Στο πλαίσιο αυτό, οι διαπραγματεύσεις θα μπορούσαν να αφορούν θέματα όπως τα ακόλουθα:

— οι αρχές του κράτους δικαίου·

— οι αρχές της κοινωνικής οικονομίας της αγοράς και το ρυθμιστικό της πλαίσιο·

— η ορθή διακυβέρνηση·

— η καταπολέμηση της διαφθοράς και της παραοικονομίας·

— τα κοινωνικά προβλήματα, συμπεριλαμβανομένης της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών·

— η μετανάστευση και οι διαπροσωπικές σχέσεις·

— η προώθηση του κοινωνικού διαλόγου και του διαλόγου μεταξύ των πολιτών·

— η εξάλειψη των εμποδίων στις εμπορικές συναλλαγές·

— η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας·

— η εξάλειψη της φτώχειας·

— η ενεργειακή ασφάλεια και αποτελεσματικότητα·

— ο σεβασμός των κανόνων στον τομέα της επισιτιστικής ασφάλειας·

— η αντιμετώπιση του προβλήματος των εισαγωγών επικίνδυνων εμπορευμάτων από τρίτες χώρες·

— η προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας·

— η διασυνοριακή συνεργασία, κλπ.

Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που εκπροσωπούνται στο φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να συμμετέχουν στην επιλογή και την εξέταση αυτών των θεμάτων. Για να μπορέσουν να διαδραματίσουν αυτόν τον ρόλο, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να λαμβάνουν επαρκή χρηματοδότηση.

3.6. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, οι χώρες εταίροι δεν μπορούν να συμμετέχουν στο πρόγραμμα συνεργασίας στο πλαίσιο της ανατολικής εταιρικής σχέσης παρά μόνον εάν υιοθετήσουν και διασφαλίσουν πλήρως το σεβασμό κοινών αξιών, όπως τα δικαιώματα του ανθρώπου και οι θεμελιώδεις ελευθερίες, η ορθή διακυβέρνηση και ο διάλογος με την ανεξάρτητη κοινωνία των πολιτών και τους κοινωνικούς εταίρους. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τη Λευκορωσία και τη συμμετοχή της στην ανατολική εταιρική σχέση.

3.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να μην οδηγήσει η ανατολική εταιρική σχέση στην εμφάνιση νέων διαχωριστικών γραμμών στην ανατολική Ευρώπη και να παραμείνει ανοικτή στη συμμετοχή των εκπροσώπων τρίτων χωρών για θέματα που αφορούν κοινά συμφέροντά τους. Πολλαπλές είναι οι προτεραιότητες της ανατολικής εταιρικής σχέσης που αποτελούν αντικείμενο μιας στρατηγικής εταιρικής σχέσης μεταξύ της ΕΕ και της Ρωσίας. Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται το παράδειγμα του διαλόγου για την ενεργειακή ασφάλεια, τη μετανάστευση, το περιβάλλον ή για άλλα περιφερειακά ή παγκόσμια προβλήματα, ο οποίος μπορεί να οδηγήσει σε συγκεκριμένα αποτελέσματα μόνο με τη συμμετοχή της Ρωσίας, της Τουρκίας ή ακόμη και εκπροσώπων των χωρών της κεντρικής Ασίας. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών των εν λόγω τρίτων χωρών θα πρέπει να συμμετέχουν στις διαπραγματεύσεις για τα θέματα αυτά, στο πλαίσιο είτε του φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών είτε, ενδεχομένως, στο πλαίσιο άλλων μηχανισμών.

3.8. Η ανατολική εταιρική σχέση θα πρέπει να συμπληρώνει τη συνέργεια του Εύξεινου Πόντου. Οι δύο αυτές πρωτοβουλίες έχουν διαφορετικούς στόχους και χρησιμοποιούν διαφορετικά μέσα, μοιράζονται όμως ορισμένους βασικούς τομείς παρέμβασης. Είναι συνεπώς απαραίτητος ο συντονισμός των προσεγγίσεων που υιοθετούνται στο πλαίσιο αυτών των δύο πρωτοβουλιών προκειμένου να αποφεύγεται η περιττή επικάλυψη ή η επανάληψη ορισμένων δραστηριοτήτων.

3.9. Για την εκπλήρωση των στόχων της ανατολικής εταιρικής σχέσης είναι απαραίτητη η προώθηση των διαπροσωπικών επαφών. Η κινητικότητα συνιστά ένα καίριο στοιχείο τόσο στο πλαίσιο των διμερών σχέσεων όσο και στο πολυμερές επίπεδο. Για την επίτευξη του τελικού στόχου που συνίσταται στην κατάργηση των θεωρήσεων για τις χώρες αυτές είναι απαραίτητη η σταδιακή απλούστευση των απαιτήσεων που επιβάλλονται στους φοιτητές, τους επιχειρηματίες, τα άτομα που ταξιδεύουν τακτικά στα κράτη μέλη της ΕΕ και τα μέλη της οικογένειάς τους, καθώς και η μείωση των τελών θεώρησης. Προς το σκοπό αυτό είναι σκόπιμη η σύναψη των απαραίτητων συμφωνιών με τις χώρες εταίρους.

3.10. Η ΕΟΚΕ προτείνει τη διεξαγωγή διαλόγου με τις χώρες εταίρους, τα κράτη μέλη, τους κοινωνικούς εταίρους και την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών σχετικά με θέματα που αφορούν την αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης και της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού, καθώς και την υιοθέτηση κοινών μέτρων για την καταπολέμηση της παράνομης εργασίας και της παραβίασης των σημαντικών συμβάσεων της ΔΟΕ.

4. **Χαρακτηριστικά των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στις χώρες της ανατολικής εταιρικής σχέσης**

4.1. Μολονότι το ιστορικό, πολιτικό και κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο των έξι χωρών της ανατολικής εταιρικής σχέσης διαφέρει, η κοινωνία των πολιτών παρουσιάζει πολλές ομοιότητες λόγω της κοινωνιακής εξέλιξης που γνώρισαν οι χώρες αυτές την εποχή της Σοβιετικής Ένωσης. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών δεν ήταν τότε παρά ένα απλό φερέφωνο του κομμουνιστικού κόμματος που βρισκόταν στην εξουσία.

4.2. Η πτώση της Σοβιετικής Ένωσης άνοιξε στις χώρες αυτές το δρόμο προς την ανεξαρτησία και ταυτόχρονα προκάλεσε κατάρρευση της οικονομίας τους. Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις για τη μετάβαση από το συγκεντρωτικό μοντέλο στην οικονομία της αγοράς πραγματοποιήθηκαν αργά και χωρίς συνολικό όραμα. Επιπλέον, η κατάσταση περιπλέχθηκε λόγω της πολιτικής αστάθειας και της μάχης για την εξουσία. Τουλάχιστον σε τέσσερις χώρες (Μολδαβία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Γεωργία), η κατάσταση επιδεινώθηκε λόγω των ένοπλων συγκρούσεων με γειτονικές χώρες ή με αποσχιστικές περιφέρειες.

4.3. Παρά την οικονομική μεγέθυνση που σημειώθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 90 και μετά το 2000, οι συνθήκες που επικρατούν στις εν λόγω χώρες παραμένουν ασταθείς, γεγονός το οποίο καθιστά ακόμη πιο επώδυνες τις επιπτώσεις της τρέχουσας οικονομικής κρίσης. Υπάρχουν βαθιές κοινωνικές διαφορές· ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού ζει από την παραοικονομία ή έχει μεταναστεύσει στο εξωτερικό για την ανεύρεση εργασίας. Τα κυριότερα εμπόδια που παρακωλύουν τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη εξακολουθούν να είναι η γραφειοκρατία, η υπέρμετρη ρύθμιση και η διαφθορά.

4.4. Σε όλες τις χώρες εταίρους, το πεδίο δράσης της κοινωνίας των πολιτών διευρύνθηκε σταδιακά τα τελευταία χρόνια. Μια μικρή βελτίωση παρατηρείται ακόμη και στη Λευκορωσία υπό την πίεση της ΕΕ και της διεθνούς κοινής γνώμης. Η ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας και τα μέσα της, καθώς και η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ), συμβάλλουν στη σταδιακή εδραίωση του κοινωνικού διαλόγου και της θεσμοθέτησής του στις χώρες εταίρους. Οι κοινοτικοί κανόνες απέχουν ακόμη πολύ από το να εφαρμόζονται όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, την κατανομή των εξουσιών και των ευθυνών μεταξύ της κεντρικής εξουσίας και των τοπικών και περιφερειακών αρχών, την ορθή ερμηνεία και εφαρμογή των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών, καθώς και την ανεξαρτησία των μέσων μαζικής επικοινωνίας. Οι κυβερνήσεις διστάζουν να αποδεχτούν τον πλουραλισμό της κοινωνίας, την ανεξαρτησία των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και το δικαίωμά τους στον κοινωνικό διάλογο και τον διάλογο μεταξύ των πολιτών που ενισχύει την κοινωνία συνολικά.

4.5. Τα τελευταία πέντε χρόνια η ΕΟΚΕ ασχολείται ιδιαίτερα με την κατάσταση της κοινωνίας των πολιτών σε όλες τις χώρες εταίρους, ιδίως όσον αφορά την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, την εγγραφή, τους φορολογικούς κανόνες και τις σχετικές διαδικασίες, την ελευθερία έκφρασης και τη λειτουργία τριμερών διαβουλεύσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ εκπόνησε γνωμοδοτήσεις με πολυάριθμες συστάσεις ([10]).

4.6. Οι συμμετέχοντες στη διάσκεψη για τον κοινωνικό διάλογο και το διάλογο μεταξύ των πολιτών στο πλαίσιο της συνέργειας του Εύξεινου Πόντου και της ανατολικής εταιρικής σχέσης, η οποία συνδιοργανώθηκε από την ΕΟΚΕ και τη ΔΟΕ στις 2 και 3 Μαρτίου 2009, επιβεβαίωσαν ότι ένας τριμερής διάλογος υφίσταται επίσημα σε όλες τις χώρες εταίρους, αλλά το περιεχόμενό του απέχει πολύ από την εκπλήρωση της αποστολής του. Επιπλέον, δεν υπάρχει δυνατότητα καθιέρωσης κοινωνικού διαλόγου σε περιφερειακή κλίμακα ή τομεακού διαλόγου. Όλοι οι συμμετέχοντες επισήμαναν ότι η κοινωνία των πολιτών πρέπει να συμμετέχει ουσιαστικά σε αυτές τις δύο περιφερειακές πρωτοβουλίες.

4.7. *Κατάσταση των διαφόρων ομάδων της κοινωνίας των πολιτών*

4.7.1. Οργανώσεις εργοδοτών

Σε όλες τις χώρες εταίρους υπάρχουν παραδοσιακοί φορείς που εκπροσωπούν τους επιχειρηματίες και τους παρέχουν τις απαραίτητες πληροφορίες, όπως τα εμπορικά επιμελητήρια και οι ενώσεις επιχειρηματιών. Οι τρέχουσες μεταρρυθμίσεις και η ανάγκη υπόδειξης εταίρων, από την πλευρά των εργοδοτών, στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου οδήγησαν στη δημιουργία οργανώσεων εργοδοτών στις οποίες συμμετέχουν οι μεγάλες επιχειρήσεις και οι επαγγελματικές ενώσεις. Οι οργανώσεις αυτές εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν πολλές δυσκολίες, ορισμένες δεν εκπροσωπούνται επαρκώς, είναι κατακερματισμένες και υπάρχει ανταγωνισμός μεταξύ τους. Σε κάποιες χώρες, και ιδίως εκεί όπου ο δημόσιος τομέας εξακολουθεί να κυριαρχεί στην οικονομία, όπως στη Λευκορωσία, τη Μολδαβία ή το Αζερμπαϊτζάν, οι οργανώσεις αυτές συνδέονται στενά με την εξουσία, γεγονός που περιορίζει τις δυνατότητές τους να ασκήσουν ανεξάρτητη κριτική στην κυβερνητική πολιτική ή να εναντιωθούν σε αυτήν. Αυτό περιορίζει σημαντικά το ενδιαφέρον και την πρόθεσή τους να συμμετέχουν στον κοινωνικό διάλογο.

4.7.2. Συνδικαλιστικές οργανώσεις

4.7.2.1. Στην πλειονότητα των χωρών εταίρων, τα παραδοσιακά συνδικάτα σοβιετικού τύπου μεταρρυθμίστηκαν και υιοθέτησαν, με κυμαινόμενο βαθμό επιτυχίας, τις αρχές της δημοκρατίας, της ανεξαρτησίας και της ελευθερίας, τις οποίες προασπίζονται τα διεθνή και ευρωπαϊκά συνδικαλιστικά κινήματα. Νέες συνδικαλιστικές οργανώσεις δημιουργήθηκαν στη Λευκορωσία και την Ουκρανία. Ωστόσο, η αρχή της ανεξαρτησίας των οργανώσεων των εργαζομένων απέχει πολύ από το να τηρείται, όπως επιβεβαιώνουν σε ορισμένες χώρες οι διάφορες κυβερνητικές παρεμβάσεις που αποτελούν αντικείμενο καταγγελιών στη ΔΟΕ για καταπάτηση των συνδικαλιστικών ελευθεριών.

([10]) Γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ: «Ευρύτερη Ευρώπη - Γειτονικές σχέσεις: ένα νέο πλαίσιο σχέσεων με τους γείτονές μας στα ανατολικά και νότια σύνορά μας», ΕΕ C 80 της 30.3.2004, σ. 148-155 «Η κοινωνία των πολιτών στη Λευκορωσία», ΕΕ C 318 της 23.12.2006, σ. 123-127· «Οι σχέσεις της ΕΕ με τη Μολδαβία: ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών», ΕΕ C 120 της 16.5.2008, σ. 89-95· «ΕΕ-Ουκρανία: ένας νέος δυναμικός ρόλος για την κοινωνία των πολιτών», ΕΕ C 77 της 31.3.2009, σ. 157-163· «Δημιουργία δικτύων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στην παρευξείνια περιοχή», ΕΕ C 27 της 3.2.2009, σ. 144-151· γνωμοδότηση REX/241, του Μαΐου 2009 η οποία δεν έχει ακόμη δημοσιευτεί στην Επίσημη Εφημερίδα, με θέμα «Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην υλοποίηση σχεδίων δράσης της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας στις χώρες του Νότιου Καυκάσου», εισηγητής: ο κ. Adamczyk.

4.7.2.2. Μολονότι το σύνολο των χωρών εταίρων έχει κυρώσει τις κύριες συμβάσεις της ΔΟΕ, η σύμβαση για το δικαίωμα συλλογικής διαπραγμάτευσης και την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι αποτελεί αντικείμενο παραβιάσεων με τη μορφή δυσκολιών σε επίπεδο εγγραφής και περιορισμών σχετικά με το δικαίωμα απεργίας. Στις επιχειρήσεις, τα θεμελιώδη δικαιώματα παραγκωνίζονται και ορισμένοι συνδικαλιστές έχουν απολυθεί.

4.7.2.3. Συνολικά έχει σημειωθεί, ωστόσο, πρόοδος που επιτρέπει στα συνδικάτα να διαδραματίσουν θετικό ρόλο στην εδραίωση δημοκρατικών διαδικασιών στις χώρες εταίρους.

4.7.3. Μη κυβερνητικές οργανώσεις

4.7.3.1. Ο αριθμός των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών γνωρίζει σημαντική αύξηση σε όλες τις χώρες εταίρους. Οι δραστηριότητες των οργανώσεων αυτών αφορούν κυρίως την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και κοινωνικά θέματα όπως η μετανάστευση, η εκπαίδευση, η υγεία, η κοινωνική οικονομία, η καταπολέμηση της φτώχειας, η προστασία του περιβάλλοντος, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του πολίτη, η καταπολέμηση της διαφθοράς, η προστασία των δικαιωμάτων των καταναλωτών ή η εκπροσώπηση των συμφερόντων των γεωργών και των βιοτεχνών. Οι οργανώσεις αυτές ανήκουν σε ευρωπαϊκά και διεθνή δίκτυα και συνέβαλαν ενεργά στην προάσπιση των δημοκρατικών αξιών κατά την ουκρανική και τη γεωργιανή επανάσταση.

4.7.3.2. Σε όλες τις χώρες εταίρους, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις αντιμετωπίζουν πολυάριθμα προβλήματα που οφείλονται στη δυσπιστία των κυβερνήσεων απέναντι στην κοινωνία των πολιτών. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα όταν η κυβέρνηση δεν μπορεί να ελέγξει τις ΜΚΟ και προσπαθεί να περιορίσει με νόμιμο τρόπο τα περιθώρια ανεξάρτητης δράσης τους. Οι ανεξάρτητες μη κυβερνητικές οργανώσεις αντιμετωπίζουν κυρίως δυσκολίες χρηματοδότησης, με αποτέλεσμα να είναι υποχρεωμένες να ζητούν ενίσχυση από το εξωτερικό. Για το λόγο αυτό υπόκεινται σε κριτική, σύμφωνα με την οποία φέρονται να εξυπηρετούν τα ξένα συμφέροντα εις βάρος των εθνικών συμφερόντων. Σε πολλές χώρες εταίρους υπάρχουν μη κυβερνητικές οργανώσεις που πρόσκεινται στην κυβέρνηση και προωθούνται σε διάφορα φόρουμ διαλόγου της κοινωνίας των πολιτών.

4.7.3.3. Μολαταύτα, η κατάσταση και η συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας διεξαγωγής ενός πολιτικού διαλόγου βελτιώνονται σταδιακά, ιδίως χάρη στην ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών και στη δημιουργία διαφόρων δικτύων της κοινωνίας των πολιτών. Σημαντική πρόοδος έχει σημειωθεί στην Ουκρανία όσον αφορά το διάλογο μεταξύ της κυβέρνησης και των μη κυβερνητικών οργανώσεων που στηρίζουν ενεργά την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

5. **Ο ρόλος της ΕΟΚΕ στην ανατολική εταιρική σχέση**

5.1. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να συνεχίσει να διαδραματίζει το ρόλο της προκειμένου να ενισχύσει τη θέση, τις ικανότητες και την ανάπτυξη περιφερειακών και εθνικών δικτύων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στις χώρες εταίρους για να μπορούν να συμμετέχουν αποτελεσματικά στα διμερή και πολυμερή προγράμματα και μέσα, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην εκπλήρωση των στόχων της ανατολικής εταιρικής σχέσης.

5.2. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, η ΕΟΚΕ απέκτησε πολύτιμη εμπειρία όσον αφορά τη δημιουργία δικτύων της κοινωνίας των πολιτών σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, για παράδειγμα σε επίπεδο Euromed, στις χώρες ΑΚΕ, στην Καραϊβική, στην Κεντρική Αμερική, στη Mercosur, στην Κίνα, στην Ινδία και στη Βραζιλία. Η ΕΟΚΕ συμμετέχει επίσης ως εταίρος στις μεικτές συμβουλευτικές επιτροπές που δημιουργήθηκαν σύμφωνα με τις συμφωνίες σύνδεσης με την Τουρκία, την Κροατία και στο μέλλον με την ΠΓΔΜ. Οι δραστηριότητες της ΕΟΚΕ συνέβαλαν στην ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών στο σύνολο των οικείων περιφερειών και χωρών.

5.3. Η ΕΟΚΕ διαδραματίζει επίσης παρόμοιο ρόλο στο πλαίσιο των σχέσεών της με τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης και του νότιου Καυκάσου. Το 2004 δημιούργησε την ομάδα «Ανατολικοί γείτονες», εκπόνησε βασικές αναλύσεις σχετικά με το καθεστώς και το πεδίο δράσης των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στις χώρες εταίρους και ανέπτυξε άμεσες επαφές μαζί τους. Η ΕΟΚΕ οργάνωσε διάφορες εκδηλώσεις, μεταξύ των οποίων η διάσκεψη για τον κοινωνικό διάλογο και το διάλογο μεταξύ των πολιτών στο πλαίσιο της συνέργειας του Εύξεινου Πόντου και της προαναφερθείσας ανατολικής εταιρικής σχέσης.

5.4. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο να της εμπιστευθούν έναν κεντρικό ρόλο για την εξασφάλιση της ενεργού συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών στη θεσμική δομή της ανατολικής εταιρικής σχέσης. Για τη δημιουργία του φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών της εν λόγω εταιρικής σχέσης μπορεί να αξιοποιηθεί η εμπειρία και η τεχνογνωσία, τις οποίες διαθέτει η ΕΟΚΕ στον τομέα αυτόν, και να χρησιμοποιηθούν οι επαφές της με την κοινωνία των πολιτών, τους κοινωνικούς εταίρους και τα εθνικά και περιφερειακά δίκτυά τους τόσο στις χώρες εταίρους όσο και στην επικράτεια της ΕΕ. Το φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών της ανατολικής εταιρικής σχέσης θα πρέπει να δημιουργηθεί αμέσως μετά την επίσημη παρουσίαση της εν λόγω πρωτοβουλίας κατά τη διάρκεια του δεύτερου εξαμήνου του 2009.

5.5. Το φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών της ανατολικής εταιρικής σχέσης θα πρέπει να έχει λειτουργικό και ευέλικτο χαρακτήρα. Το φόρουμ αυτό θα επιτρέπει τη συγκέντρωση αντιπροσωπευτικών, δημοκρατικών και ανεξάρτητων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών της ΕΕ και των χωρών εταίρων, οι οποίες εκπροσωπούν τους εργοδότες, τους μισθωτούς και λοιπές μη κυβερνητικές οργανώσεις που μπορούν να προσφέρουν συγκεκριμένη προστιθέμενη αξία για την εφαρμογή της εν λόγω πρωτοβουλίας. Το φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών θα μπορούσε να συνεδριάζει τουλάχιστον μια φορά ετησίως, εναλλάξ στην ΕΕ και σε μια χώρα εταίρο. Θα μπορούσε να δημιουργήσει ομάδες εργασίας για να εξετάζουν συγκεκριμένες δέσμες προβλημάτων (βλ. σημείο 3.5.5) βάσει του τέταρτου λειτουργικού επιπέδου της ανατολικής εταιρικής σχέσης με τη σύσταση ειδικών ομάδων και τη διατύπωση προτάσεων και συστάσεων στους εκπροσώπους της ΕΕ και των κυβερνήσεων των χωρών εταίρων. Οι οργανωτικές και διοικητικές πτυχές θα εξασφαλίζονται από τη γραμματεία στο πλαίσιο της ΕΟΚΕ, με την οικονομική συνεισφορά του αντίστοιχου κεφαλαίου του ευρωπαϊκού μηχανισμού γειτονίας και εταιρικής σχέσης.

5.6. Η ΕΟΚΕ θα συνεχίζει να στηρίζει τη δημιουργία δομών συγκέντρωσης των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, συμπεριλαμβανόμενων των κοινωνικών εταίρων, στις χώρες εταίρους προκειμένου να συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία διαβούλευσης κατά την κατάρτιση των κοινών προτεραιοτήτων των σχεδίων δράσης και του ευρωπαϊκού μηχανισμού γειτονίας και εταιρικής σχέσης, κατά τον καθορισμό των απαραίτητων δράσεων σε εθνικό επίπεδο, την παρακολούθηση και την ανταλλαγή των πληροφοριών, καθώς και για τη μεταγενέστερη αξιολόγηση της προόδου. Το φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών θα μπορούσε να είναι η κατάλληλη πλατφόρμα για την ανταλλαγή των βέλτιστων πρακτικών σχετικά με το ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στις εθνικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων και στην ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου.

5.7. Οι μεικτές συμβουλευτικές επιτροπές που συνδέουν την κοινωνία των πολιτών της ΕΕ και τις οικείες χώρες θα μπορούσαν επίσης να συμμετέχουν σε αυτήν τη διαδικασία, εφόσον έχουν συσταθεί με βάση τις συμφωνίες σύνδεσης.

5.8. Για να μπορέσουν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να ανταποκριθούν στα δύσκολα καθήκοντά τους, θα πρέπει να τους παρασχεθεί η απαραίτητη στήριξη και ενίσχυση. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να ενσωματώσει στο συνολικό πρόγραμμα δημιουργίας θεσμών, πέραν των δημόσιων διοικήσεων, και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν την εμπειρία των ομολόγων τους στα κράτη μέλη της ΕΕ στο πλαίσιο των προγραμμάτων εταιρικής σχέσης.

5.9. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάλεσε την ΕΟΚΕ να συμμετάσχει στις θεματικές πλατφόρμες «Δημοκρατία, ορθή διακυβέρνηση και σταθερότητα» και «Διαπροσωπικές επαφές». Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι διαθέτει τις απαραίτητες ικανότητες και εμπειρίες προκειμένου να συμμετάσχει και στις πλατφόρμες «Οικονομική ολοκλήρωση» και «Ενεργειακή ασφάλεια». Υποστηρίζει επιπλέον ότι η κοινωνία των πολιτών των χωρών εταίρων, καθώς και το φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών, θα πρέπει να συμμετέχουν επίσης σε αυτές τις πλατφόρμες.

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην υλοποίηση σχεδίων δράσης της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας στις χώρες του Νότιου Καυκάσου: Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν και Γεωργία»

(2009/C 277/07)

Εισηγητής: **ο κ. Andrzej ADAMCZYK**

Κατά τη σύνοδο ολομελείας της που πραγματοποιήθηκε στις 15 και 16 Φεβρουαρίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα

«Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην υλοποίηση σχεδίων δράσης της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας στις χώρες του Νότιου Καυκάσου: Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν και Γεωργία».

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Απριλίου 2009, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Andrzej Adamczyk.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 14ης Μαΐου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 151 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και.1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Συμπεράσματα**

1.1. Ο Νότιος Καύκασος εμφανίζει μια εξαιρετική εθνοτική, ιστορική, γλωσσική, θρησκευτική και πολιτική πολυμορφία. Τούτο, σε συνδυασμό με συνεχιζόμενες εδαφικές συγκρούσεις και αιώνες ξένης κυριαρχίας, καθιστά την οικοδόμηση ανεξάρτητων κρατών, την προώθηση της εθνικής ταυτότητας και την προάσπιση της ανεξαρτησίας, θέματα που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής, και όχι μόνο από τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

1.2. Από την έναρξη των σχετικών διαπραγματεύσεων έως σήμερα, ούτε οι κοινωνικοί εταίροι, ούτε οι λοιπές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών διαδραμάτισαν ικανοποιητικό ρόλο στην ανάπτυξη και στην εφαρμογή των συμφωνιών εταιρικής σχέσης και συνεργασίας, οι οποίες τέθηκαν σε ισχύ το 1999, ή των σχεδίων δράσης στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας για την περίοδο 2007-2011.

1.3. Τόσο η εφαρμογή των σχεδίων δράσης και οι προβλεπόμενες διαπραγματεύσεις για τις διμερείς συμφωνίες εταιρικής σχέσης και συνεργασίας, όσο και η πολυμερής πρωτοβουλία για την ανατολική εταιρική σχέση, αποτελούν ισάριθμες ευκαιρίες για τη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών σε σχετιζόμενες δραστηριότητες. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, απαιτείται, ωστόσο, η συμμετοχή των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και των κρατών μελών.

1.4. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να ενθαρρύνει τις κυβερνήσεις των κρατών του Νότιου Καυκάσου να συνεργασθούν ενεργά με τους κοινωνικούς εταίρους και με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στην εφαρμογή των σχεδίων δράσης και των συμφωνιών εταιρικής σχέσης και συνεργασίας.

1.5. Παράλληλα, τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα οφείλουν, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για τα σχέδια δράσης, να δώσουν έμφαση στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δημοκρατικών κανόνων καθώς και στις αρχές του κοινωνικού διαλόγου και του διαλόγου των πολιτών. Στις ετήσιες εκθέσεις για την εφαρμογή των σχεδίων δράσης θα πρέπει να περιλαμβάνεται αξιολόγηση των ζητημάτων αυτών. Με τον τρόπο αυτό, θα ενισχυθεί τόσο η σημασία της κοινωνίας των πολιτών και η ανεξαρτησία των οργανώσεών της όσο και θα υπάρξει θετικός αντίκτυπος στο σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων των εργαζομένων και της ισότητας γυναικών και ανδρών.

1.6. Η δημιουργία ενός φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών, όπως προβλέπεται στην πρωτοβουλία για την ανατολική εταιρική σχέση, μπορεί να διευκολύνει το διάλογο τόσο μεταξύ οργανώσεων από τα κράτη της εν λόγω εταιρικής σχέσης, όσο και μεταξύ των οργανώσεων αυτών και των δημόσιων αρχών. Ωστόσο, πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε οι οργανώσεις που θα συμμετάσχουν στον εν λόγω διάλογο να είναι πραγματικά αντιπροσωπευτικές και ανεξάρτητες. Σε αυτό, η ΕΟΚΕ μπορεί να διαδραματίσει προεξέχοντα ρόλο τόσο στη διασφάλιση της τήρησης των προαναφερθέντων κριτηρίων όσο και στη λειτουργία του φόρουμ.

1.7. Επίσης, χρειάζεται να προωθηθούν, σε όλους τους τομείς, οι στενότερες επαφές μεταξύ προσώπων και μεταξύ οργανώσεων των χωρών της περιοχής και των κρατών μελών της ΕΕ, ακόμη και σε διμερή βάση. Για το λόγο αυτό, είναι απαραίτητο να διευκολυνθεί η χορήγηση θεωρήσεων στους πολίτες των χωρών του Νότιου Καυκάσου.

1.8. Τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα μπορούσαν να συμβάλουν στις απόπειρες επίλυσης των συγκρούσεων μεταξύ των κρατών της περιοχής του Νότιου Καυκάσου και, συνεπώς, οφείλουν να καταβάλουν προσπάθειες για τη συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στην ειρηνευτική διαδικασία, δεδομένου ότι τούτες μπορούν να επηρεάσουν θετικά στη διαδικασία συμφιλίωσης.

2. **Εισαγωγή**

2.1. Η περιοχή του Νότιου Καυκάσου περιλαμβάνει τρεις χώρες: την Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν και τη Γεωργία. Παρά τη μικρή γεωγραφική του έκταση, ο χώρος αυτός εμφανίζει εξαιρετική εθνοτική, γλωσσική, ιστορική, θρησκευτική και πολιτική πολυμορφία.

2.2. Η κατάσταση καθίσταται ακόμη πιο περίπλοκη από το γεγονός ότι δύο χώρες της περιοχής, η Αρμενία και το Αζερμπαϊτζάν, βρίσκονται αντιμέτωπες εδώ και 20 χρόνια σε μια εδαφική σύγκρουση για το Άνω Καραμπάχ, ενώ η Γεωργία έχει απολέσει εδώ και καιρό τον έλεγχο σε δύο από τις επαρχίες της, την Αμπχαζία και τη Νότια Οσετία, οι οποίες βρίσκονται σε ακόμη πιο ευαίσθητη κατάσταση μετά τον πρόσφατο πόλεμο με τη Ρωσία.

2.3. Παρότι διαφέρουν όσον αφορά τις παραδόσεις, την ιστορία και την αναπτυξιακή τους πορεία, οι χώρες του Νότιου Καυκάσου συνδέονται λόγω του κοινού παρελθόντος της συμμετοχής στη Σοβιετική Ένωση, η οποία άφησε πολύ έκδηλα σημάδια σε πολλούς τομείς, και ειδικότερα στην οικονομική και κοινωνική ζωή.

2.4. Ως αποτέλεσμα του πολυεθνοτικού χαρακτήρα του Νότιου Καυκάσου και των αδιάκοπων ένοπλων συγκρούσεων, η ενίσχυση της εθνικής ταυτότητας, η οικοδόμηση κράτους και θεσμών και η προάσπιση της ανεξαρτησίας αποτελούν ζητήματα προτεραιότητας σε καθεμία από τις τρεις χώρες, μεταξύ άλλων και για τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

2.5. Η πολιτική κατάσταση της περιοχής χαρακτηρίζεται από σοβαρό δημοκρατικό έλλειμμα. Κατά την πρόσφατη σχεδόν εικοσαετή περίοδο ανεξαρτησίας, η πολιτική ζωή της περιοχής χαρακτηρίστηκε από πραξικοπήματα, εμφύλιους πολέμους και επαναστάσεις κατά το μάλλον ή ήττον επιτυχημένες. Οι κυβερνήσεις που ανέλαβαν διαδοχικά την εξουσία επιδίωξαν να περιορίσουν τη δράση της πολιτικής αντιπολίτευσης, να θέσουν υπό έλεγχο τα μέσα ενημέρωσης και να ασκήσουν επιρροή στην οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, και ειδικότερα στους κοινωνικούς εταίρους. Στη Γεωργία, η δημοκρατική αλλαγή επιτεύχθηκε μόνον μετά την «Επανάσταση των Ρόδων», γεγονός που δεν εμπόδισε, ωστόσο, ανεξάρτητες οργανώσεις και εξωτερικούς παρατηρητές να καταγγείλουν πολλές ελλείψεις στη λειτουργία της γεωργιανής δημοκρατίας.

2.6. Η οικονομική κατάσταση παραμένει δυσχερής. Η έλλειψη σύγχρονων υποδομών, η παρωχημένη τεχνολογία, η ανεπάρκεια των εγχώριων επενδυτικών κεφαλαίων, η χρηματοδότηση εξοπλισμών και πολεμικών εγκαταστάσεων καθώς και η κατάρρευση των διεξόδων που πρόσφερε η αγορά των πρώην σοβιετικών δημοκρατιών είναι τα κύρια αίτια των δυσχερών οικονομικών συνθηκών. Χάρη στα κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου που διαθέτει, το Αζερμπαϊτζάν βρίσκεται σε διαφορετική θέση, παρότι η εξάρτηση της οικονομίας του από ένα τομέα και η απώλεια του Άνω Καραμπάχ και των γύρω περιοχών της επικράτειάς του σημαίνουν ότι τα οικονομικά προβλήματα της χώρας παραμένουν σοβαρά.

2.7. Η κοινωνική κατάσταση είναι επίσης εξαιρετικά κρίσιμη: σημαντικό τμήμα του πληθυσμού ζει κάτω από το όριο της φτώχειας, οι διαφορές εισοδήματος μεταξύ πλουσίων και φτωχών αυξάνονται έντονα και τα κοινωνικά προβλήματα είναι τεράστια, ιδίως για τους ηλικιωμένους και τους ασθενείς. Το υψηλό ποσοστό ανεργίας και ο μεγάλος αριθμός προσφύγων πολέμου, ιδίως στη Γεωργία και το Αζερμπαϊτζάν, οπωσδήποτε επιδεινώνουν την κατάσταση. Εξάλλου, σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, ο Νότιος Καύκασος αντλεί έως και το 60 % των εισοδημάτων του από την άτυπη οικονομία, εξ ου και η πληθώρα σοβαρών κοινωνικών δυσκολιών. Η πολύ ζοφερή αυτή κατάσταση επιδεινώνεται από την εξελισσόμενη οικονομική κρίση. Και, επιπλέον, προστίθεται και το πρόβλημα της εκτεταμένης διαφθοράς.

2.8. Λαμβάνοντας υπόψη τις τεταμένες σχέσεις που διατηρούν τα κράτη του Νότιου Καυκάσου μεταξύ τους και με τις γειτονικές χώρες, η γεωπολιτική κατάσταση στην περιοχή αποδεικνύεται εξαιρετικά περίπλοκη. Είναι σαφές ότι οι χώρες αυτές θα δυσκολευθούν να ξεπεράσουν την κατάσταση της γεωγραφικής τους απομόνωσης από τον υπόλοιπο κόσμο χωρίς την ενεργή συμμετοχή μεγάλων γειτονικών χωρών, όπως η Τουρκία ή η Ρωσία. Για τον λόγο αυτό, είναι προς το συμφέρον τους να επισημοποιήσουν και να βελτιώσουν τις σχέσεις με τις χώρες αυτές. Χρήσιμο μπορεί να αποδειχθεί, επίσης, το γεγονός ότι και οι τρεις χώρες του Νοτίου Καυκάσου συμμετέχουν, μαζί με τη Ρωσία και την Τουρκία, στη Συνέργεια του Ευξείνου Πόντου που αποτελεί τη νέα πρωτοβουλία πολυμερούς περιφερειακής συνεργασίας.

2.9. Η γεωργία, απαρχαιωμένη και κατεστραμμένη τόσο από την παράλογη πολιτική που εφάρμοζε το κράτος στο παρελθόν όσο και από την παρούσα έλλειψη επενδύσεων, θα μπορούσε να αποτελέσει δυνητική πηγή πλούτου για τις χώρες του Νότιου Καυκάσου. Συνεπώς, καθοριστικός παράγοντας για την τόνωση της ανάπτυξης του γεωργικού τομέα θα είναι το πλήρες άνοιγμα των εμπορικών σχέσεων, τόσο μεταξύ των τριών χωρών όσο και με την παραδοσιακή αγορά τους, τη Ρωσία.

3. **Η ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας (ΕΠΓ) στον Νότιο Καύκασο**

3.1. Αρχικά, η ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας (ΕΠΓ) δεν περιλάμβανε το Νότιο Καύκασο. Νέες προοπτικές συνεργασίας διαγράφηκαν μετά το ενδιαφέρον που εκδηλώθηκε από την περιοχή για μια προσέγγιση με την Ευρώπη και, κυρίως, μετά την «Επανάσταση των Ρόδων» στη Γεωργία.

3.2. Για τις τρεις χώρες, τα σχέδια δράσης εγκρίθηκαν τον Νοέμβριο του 2006, κατόπιν διετών διαπραγματεύσεων. Αποτελούν τη βάση της συνεργασίας για την περίοδο 2007-2011 και περιλαμβάνουν παρόμοιες προτεραιότητες για την Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν και τη Γεωργία, συνιστώντας μεταξύ άλλων τα εξής:

— την ενίσχυση του κράτους δικαίου, ιδίως μέσω της μεταρρύθμισης του δικαστικού συστήματος σύμφωνα με τα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης,

— την ενίσχυση της δημοκρατίας και τη διασφάλιση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως με την ενίσχυση της τοπικής αυτοδιοίκησης,

— τη διαμόρφωση των συνθηκών που διασφαλίζουν την ανεξαρτησία των μέσων ενημέρωσης,

— τη βελτίωση της κατάστασης της οικονομίας μέσω της δημιουργίας ενός ευνοϊκότερου κλίματος για τις επιχειρήσεις και το επιχειρηματικό πνεύμα, τη μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος και την καταπολέμηση της διαφθοράς,

— την επίτευξη μεγαλύτερης σταθερότητας με τη στήριξη της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής, με τη μείωση των θυλάκων φτώχειας καθώς και με την ανάληψη δράσης στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος,

— την ενίσχυση της περιφερειακής συνεργασίας στον Νότιο Καύκασο,

— την αναζήτηση ειρηνικής λύσης στις εδαφικές συγκρούσεις.

3.3. Παρότι δεν συνδέεται με κανέναν τρόπο με την προοπτική ενδεχόμενης ένταξης των κρατών του Νότιου Καυκάσου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας καθορίζει ωστόσο τους τομείς ενισχυμένης συνεργασίας που θα μπορούσαν να συμβάλουν ώστε οι χώρες αυτές να προσεγγίσουν τα πρότυπα του κοινοτικού κεκτημένου. Ενδεχομένως, θα μπορούσε να οδηγήσει τις χώρες αυτές σε ένταξη στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, εφόσον οι ίδιες το επιθυμούν.

3.4. Έως σήμερα, οι κοινωνικοί εταίροι και οι οργανώσεις της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών δεν έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, ούτε στη διαπραγμάτευση των αρχών που διέπουν τις συμφωνίες εταιρικής σχέσης και συνεργασίας και των σχεδίων δράσης, ούτε στην εφαρμογή τους, παρότι η κατάσταση διαφέρει ανάλογα με τη χώρα και το δυναμισμό των διαφόρων οργανώσεων. Οι οργανώσεις που επεδίωξαν να συμμετάσχουν στη διαδικασία αυτή το έπραξαν συχνά με δική τους πρωτοβουλία, χωρίς να τους ζητηθεί από τις αρχές, το αντίθετο μάλιστα.

3.5. Η εφαρμογή των σχεδίων δράσης, τα οποία αποτελούν το καίριο μέσο της διμερούς προσέγγισης, καθώς και η νέα πολυμερής πρωτοβουλία ανατολικής εταιρικής σχέσης παρέχουν την ευκαιρία για μεγαλύτερη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στο πραγματοποιούμενο έργο και στα σχετικά μέτρα· ωστόσο, για να μπορέσει η κοινωνία των πολιτών να συμμετάσχει ουσιαστικά σε μια τέτοια συνεργασία, χρειάζονται πρωτοβουλίες και παρακολούθηση από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και στήριξη από τις οργανώσεις εταίρους των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4. **Εργοδότες**

4.1. Οι αρχές φαίνεται να ασκούν ισχυρή επιρροή στις οργανώσεις εργοδοτών στις τρεις χώρες του Νότιου Καυκάσου, εάν μη τι άλλο επειδή σημαντικό μέρος της οικονομικής δραστηριότητας εξελίσσεται στον κρατικό τομέα. Ωστόσο, τα αίτια και οι μηχανισμοί στους οποίους βασίζεται η εν λόγω επιρροή δεν είναι ίδια σε όλα τα κράτη.

4.2. Κοινό χαρακτηριστικό των οργανώσεων επιχειρήσεων είναι η θεμελιώδης σημασία των εμπορικών και βιομηχανικών επιμελητηρίων. Μολονότι δεν αποτελούν οργανώσεις εργοδοτών υπό την αυστηρή έννοια του όρου και μολονότι οι αποστολές και το πεδίο δράσης τους υπερβαίνουν την απλή εκπροσώπηση των επιχειρήσεων υπό την ιδιότητα του κοινωνικού εταίρου, οι στενοί δεσμοί τους με τις κυβερνήσεις και το συχνά σχεδόν δημόσιο καθεστώς τους τις καθιστούν πολύ έγκυρες αλλά όχι ιδιαίτερα ανεξάρτητες οργανώσεις.

4.3. Εξ αιτίας των αδυναμιών τους, της περιορισμένης αντιπροσωπευτικότητάς τους και των δεσμών τους με τις δημόσιες αρχές, συνήθως σε καθεστώς εξάρτησης, οι οργανώσεις εργοδοτών δεν είναι σε θέση να αναλάβουν πλήρη ρόλο ως κοινωνικοί εταίροι στις διαπραγματεύσεις με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, οι οποίες αναγκάζονται να συζητούν πολλά θέματα απευθείας με την κυβέρνηση, είτε το επιθυμούν, είτε όχι. Ωστόσο, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους διαφέρουν από χώρα σε χώρα.

4.3.1. Παρά την έντονη πίεση που ασκεί προς την κατεύθυνση των ιδιωτικοποιήσεων η γεωργιανή κυβέρνηση, η οποία είναι προσανατολισμένη προς την αγορά, το κράτος ελέγχει σημαντικό μέρος της βιομηχανίας και οι περισσότερες ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις ανήκουν σε επενδυτές από τη Ρωσία ή το Καζαχστάν. Η κατάσταση αυτή ενισχύει περαιτέρω τόσο τη βούληση της κυβέρνησης να αναμειγνύεται στις υποθέσεις των εργοδοτών όσο και τις δυνατότητες που διαθέτει για κάτι τέτοιο.

4.3.2. Οι κύριοι τομείς δραστηριότητας της αρμενικής οικονομίας βρίσκονται στα χέρια παλαιμάχων του πολέμου του Άνω Καραμπάχ, οι οποίοι έχουν σχηματίσει μια προνομιούχα ομάδα επιχειρηματιών που δεν υπόκειται σε κανέναν έλεγχο ενώ διαιωνίζεται η οικονομική, επιχειρηματική και πολιτική διαπλοκή μεταξύ επιχειρηματιών, βουλευτών και μελών της κυβέρνησης. Φαίνεται ότι με τη σταδιακή αποχώρηση της γενεάς των αγωνιστών του Άνω Καραμπάχ και υπό την επίδραση της συνεργασίας με τις αδελφές οργανώσεις τους στην Ευρώπη, οι ομοσπονδίες επιχειρήσεων της Αρμενίας ενδέχεται να αρχίσουν να αναλαμβάνουν έναν πιο παραδοσιακό ρόλο κοινωνικού εταίρου.

4.3.3. Η οικονομία του Αζερμπαϊτζάν κυριαρχείται κατά 90 % από έναν ενεργειακό τομέα ο οποίος παραμένει υπό τον άμεσο έλεγχο του Προέδρου. Αυτή η εξάρτηση σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι επιχειρηματικοί κύκλοι σε άλλους τομείς της οικονομίας αποτελούνται από νεαρά κυρίως στελέχη πιστά στις κρατικές αρχές, πολλά από τα οποία έχουν σπουδάσει και καταρτιστεί στη Δυτική Ευρώπη και στις Ηνωμένες Πολιτείες, έχει ως επακόλουθο ότι οι οργανώσεις εργοδοτών αρχίζουν μόλις να διαδραματίζουν, ολοένα και περισσότερο, αυθεντικό ρόλο κοινωνικού εταίρου.

5. **Συνδικαλιστικές οργανώσεις**

5.1. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις στις τρεις χώρες του Νότιου Καυκάσου διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους, γεγονός που σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στο διαφορετικό οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο εντός του οποίου λειτουργούν. Κοινά χαρακτηριστικά τους είναι ότι γνώρισαν για πολλά χρόνια σημαντική και διαρκή μείωση των μελών τους και ότι προσπάθησαν, με μεγαλύτερη ή μικρότερη επιτυχία, να μεταρρυθμίσουν τις απαρχαιωμένες δομές και μεθόδους οργάνωσής τους. Παρά τις όποιες απόπειρες προς την κατεύθυνση αυτή, καμία πραγματική εναλλακτική συνδικαλιστική οργάνωση δεν κατάφερε να αναδυθεί, με αποτέλεσμα η αποκλειστικότητα της εκπροσώπησης των εργαζομένων να παραμένει στα χέρια των οργανώσεων που υπήρχαν και την εποχή της ανεξαρτησίας.

5.2. Ωστόσο, οι οργανώσεις αυτές διαφέρουν όσον αφορά τον βαθμό ανεξαρτησίας τους από τις δημόσιες αρχές και την εγγύτητά τους με τις οργανώσεις εταίρους των εργοδοτών.

5.2.1. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις της Γεωργίας διαθέτουν σχετική ανεξαρτησία έναντι της κυβέρνησης και της προεδρικής διοίκησης, με τις οποίες βρίσκονται σε κατάσταση σύγκρουσης. Βρίσκονται σε δύσκολη κατάσταση, αφού κατηγορούνται ότι επιδεικνύουν μη πατριωτική στάση, ακόμη και ότι υπονομεύουν μια χώρα σε εμπόλεμη κατάσταση, πράγμα ωστόσο αναπόφευκτο μπροστά σε μια εξουσία, η οποία είναι αλαζονική και δεν λαμβάνει υπόψη τη γνώμη των κοινωνικών εταίρων. Σε πολλές περιπτώσεις, τα δικαιώματα των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των εργαζομένων παραβιάζονται, και ο νέος εργατικός κώδικας θεσπίσθηκε χωρίς προηγούμενες διαβουλεύσεις.

5.2.2. Η Αρμενία είναι η χώρα του Νότιου Καυκάσου στην οποία ξεκίνησε με τη μεγαλύτερη καθυστέρηση η μεταρρύθμιση των συνδικαλιστικών οργανώσεων. Οι οργανώσεις αυτές πολύ σπάνια ασκούν κριτική ή έστω τηρούν ανεξάρτητη στάση έναντι των δημοσίων αρχών και άρχισαν να προβαίνουν σε άξιες λόγου μεταρρυθμίσεις πολύ μετά την ανεξαρτησία από τη σοβιετική δομή. Τούτο αποδίδεται στην εμπόλεμη κατάσταση και στην αρχή του «πολιτικά ορθού» που επικρατεί στη χώρα και καθιστά τη στήριξη της εξουσίας πατριωτική υποχρέωση. Η αλλαγή ηγεσίας στη συνομοσπονδία συνδικαλιστικών οργανώσεων το 2007 έδωσε την ευκαιρία για εντονότερη δραστηριότητα και μεγαλύτερη ανεξαρτησία.

5.2.3. Στο Αζερμπαϊτζάν, οι κρατικές αρχές, μετά την ανάληψη της εξουσίας από την παρούσα ομάδα, προσδίδουν μεγάλη προσοχή στον κοινωνικό διάλογο και στη διατήρηση της κοινωνικής ειρήνης, ενώ οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, οι οποίες υποστηρίζουν την πολιτική αυτή, προσπαθούν να εξασφαλίζουν όσο το δυνατόν περισσότερα πλεονεκτήματα για τους εργαζομένους χωρίς να έρχονται σε έντονη σύγκρουση με τις αρχές, ούτε να διακυβεύουν την εθνική ενότητα. Τούτο έχει ως συνέπεια τη διαμόρφωση ενός ιδιαίτερου συνδικαλιστικού προτύπου, ιδίως στους ευπορότερους τομείς της οικονομίας (ενέργεια) και στις δημόσιες υπηρεσίες. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, οι οποίες χαίρουν σχετικά σημαντικής ανεξαρτησίας, αγωνίζονται ενεργά για τα κοινωνικά δικαιώματα και την ευημερία των μελών τους, αποφεύγοντας, ωστόσο, την άμεση αντιπαράθεση με την κυβέρνηση, καθώς η στρατηγική αυτή φαίνεται να είναι η μόνη εφικτή επί του παρόντος.

6. **Μη κυβερνητικές οργανώσεις εκπροσώπησης άλλων συμφερόντων**

6.1. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις του Νότιου Καυκάσου κατανέμονται σε τρεις κατηγορίες, ανάλογα με τον τρόπο χρηματοδότησης των δραστηριοτήτων τους:

— ανεξάρτητες οργανώσεις, οι οποίες χρηματοδοτούν τις δραστηριότητές τους χάρη στις συνεισφορές των μελών τους, τις υπηρεσίες που παρέχουν εξωτερικά ή ακόμη τα περιουσιακά στοιχεία που συγκέντρωσαν ή κληρονόμησαν,

— οργανώσεις που ιδρύονται, χρηματοδοτούνται και ελέγχονται από το κράτος,

— οργανώσεις που εξαρτώνται από εξωτερικούς χορηγούς, συνήθως αλλοδαπούς.

6.2. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις στην περιοχή του Νότιου Καυκάσου χαρακτηρίζονται από τη μεγάλη ποικιλία των στόχων που υπηρετούν και των αποστολών που εκτελούν καθώς και, συχνά, από τον εφήμερο χαρακτήρα τους. Δεν είναι σπάνιο να εξαφανίζονται αφού φέρουν εις πέρας μια συγκεκριμένη αποστολή ή όταν διακοπεί η χρηματοδότησή τους.

6.3. Η δημιουργία πραγματικά ανεξάρτητων οργανώσεων προσκρούει σε εμπόδια, τα οποία οφείλονται στην απουσία παραδόσεων όσον αφορά τη δράση της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, τις ένοπλες συγκρούσεις καθώς και στις δυσκολίες χρηματοδότησης των δραστηριοτήτων τους.

6.4. Λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική καταστροφή και την κοινωνική κατάρρευση που ακολούθησαν τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, σημαντικό μερίδιο των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών αφοσιώθηκε σε μεγάλο βαθμό στην καταπολέμηση της φτώχειας και στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης.

6.4.1. Η δυναμικότερη ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών εμφανίζεται στη Γεωργία. Περίπου εκατό μη κυβερνητικές οργανώσεις εξασφάλισαν την αναγνώριση ανεξάρτητων παρατηρητών και δραστηριοποιούνται στον τομέα της καταπολέμησης της διαφθοράς, της προώθησης του κράτους δικαίου, των ανθρώπινων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης, της προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και της ενεργειακής ασφάλειας.

6.4.2. Στην Αρμενία, οι κυριότερες κατηγορίες μη κυβερνητικών οργανώσεων είναι, αφενός, εκείνες στις οποίες το κράτος ή οι διεθνείς οργανώσεις αναθέτουν την κατάρτιση πολιτικών αναλύσεων και την επεξεργασία στρατηγικών εγγράφων και, αφετέρου, εκείνες που υλοποιούν σχέδια σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η προστασία της υγείας ή η κοινωνική ασφάλιση. Παρατηρείται το αξιοσημείωτο φαινόμενο, όταν ολοκληρώνουν το σχέδιό τους, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις να μετατρέπονται σε μικρές εμπορικές επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών.

6.4.3. Στο Αζερμπαϊτζάν, το Εθνικό Φόρουμ των ΜΚΟ, που συστάθηκε το 1999 με τη στήριξη του Προγράμματος ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, εκπροσωπεί συνολικά περισσότερες από 400 ΜΚΟ που εξαρτώνται εν μέρει από την κυβέρνηση, από αλλοδαπούς χορηγούς ή από κόμματα της αντιπολίτευσης, ενώ οι λιγοστές άλλες, επιβιώνουν εισπράττοντας αμοιβές για τις υπηρεσίες τους. Ωστόσο, υπάρχει μικρός αριθμός οργανώσεων οι οποίες τηρούν πολιτική ουδετερότητα και ενδέχεται να διαδραματίσουν στο μέλλον σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης.

7. **Προοπτικές και συστάσεις**

7.1. Όσον αφορά την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου και του διαλόγου με τους πολίτες στις χώρες του Νότιου Καυκάσου για θέματα ευρωπαϊκής συνεργασίας, η εφαρμογή των σχεδίων δράσης στο πλαίσιο της κοινοτικής πολιτικής γειτονίας αποτελεί μια ευκαιρία η οποία παρέμεινε αναξιοποίητη έως τώρα.

7.1.1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να ενθαρρύνει τις κυβερνήσεις των κρατών του Νότιου Καυκάσου να διαβουλεύονται με τους κοινωνικούς εταίρους και με τις λοιπές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με τα σχέδια δράσης και να τις συμπεριλαμβάνουν στις κοινές προσπάθειες όσον αφορά την υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των σχεδίων. Ακόμη και οι βέλτιστες πρακτικές σε θέματα άμεσων επαφών μεταξύ των αντιπροσωπειών της ΕΕ και επιλεγμένων οργανώσεων δεν μπορούν να υποκαταστήσουν τη διαδικασία αυτή, η οποία έχει μεγάλη σημασία, τόσο για την υλοποίηση των σχεδίων δράσης όσο και για την ενίσχυση του ρόλου και της βαρύτητας της κοινωνίας των πολιτών.

7.1.2. Κατά τις συζητήσεις σχετικά με τα σχέδια δράσης και τις συμφωνίες εταιρικής σχέσης και συνεργασίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να προσδώσει μεγαλύτερη έμφαση στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δημοκρατικών κανόνων καθώς και των αρχών του κοινωνικού διαλόγου, και ιδίως στο δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και στο δικαίωμα διεξαγωγής συλλογικών διαπραγματεύσεων. Θα ήταν σκόπιμο να περιληφθεί μια εις βάθος αξιολόγηση των θεμάτων αυτών στις ετήσιες εκθέσεις σχετικά με την υλοποίηση των σχεδίων δράσης.

7.1.3. Σε συνεννόηση με τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και σε στενή συνεργασία με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, οι κυβερνήσεις των διαφόρων χωρών πρέπει να διεξαγάγουν μια ευρεία ενημερωτική εκστρατεία σχετικά με την ΕΕ, τα θεσμικά της όργανα και το κοινοτικό κεκτημένο καθώς και σχετικά με την πολιτική γειτονίας και την υλοποίηση των σχεδίων δράσης. Για το σκοπό αυτόν, πρέπει να δημιουργηθούν κατάλληλα εργαλεία και μέσα χρηματοδότησης. Ένα από αυτά θα μπορούσε να είναι η δυνατότητα παροχής μικρών ευρωπαϊκών επιχορηγήσεων οι οποίες θα προβλεφθούν ειδικά και θα προορίζονται για τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

7.2. Η νέα πρωτοβουλία ανατολικής εταιρικής σχέσης αποτελεί μια νέα ευκαιρία ενίσχυσης των επαφών των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών του Νότιου Καυκάσου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και κυρίως ενθάρρυνσης του διαλόγου των πολιτών στην περιοχή αυτή.

7.3. Η πρόταση δημιουργίας, στο πλαίσιο της ανατολικής εταιρικής σχέσης, ενός φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών με στόχο τόσο την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των οργανώσεων όσο και την ενθάρρυνση του διαλόγου με τις αρχές αποτελεί αξιέπαινη πρωτοβουλία, εφόσον συνοδευθεί από παρακολούθηση εκ μέρους των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων προκειμένου ο εν λόγω διάλογος να αποκτήσει αυθεντικό χαρακτήρα.

7.3.1. Ως προς αυτό, θα πρέπει να διασφαλισθεί ότι οι εκπρόσωποι που θα συμμετάσχουν στο φόρουμ θα ορισθούν με δημοκρατικό τρόπο και ότι η σύνθεσή του θα περιλαμβάνει τις πιο αντιπροσωπευτικές, δημοκρατικές και ανεξάρτητες οργανώσεις. Η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να διαδραματίσει καίριο ρόλο στη διαδικασία αυτή διασφαλίζοντας ότι στη λειτουργία του φόρουμ τηρούνται τα εν λόγω κριτήρια.

7.3.2. Ακόμη, ως οργανισμός που θα ενσωματώνει και μέλη από άλλες χώρες που περιλαμβάνονται στην ανατολική εταιρική σχέση, το φόρουμ θα δώσει τη δυνατότητα στην κοινωνία των πολιτών να επεκτείνει την αρχή της πολυμερούς συνεργασίας και σε χώρες εκτός Νοτίου Καυκάσου.

7.4. Η ανατολική εταιρική σχέση πρέπει να διευκολύνει τις αποτελεσματικές επαφές μεταξύ των προσώπων και των οργανώσεων σε θέματα εκπαίδευσης, επιστήμης, πολιτισμού, καταπολέμησης των διακρίσεων και της μισαλλοδοξίας, και αμοιβαίου σεβασμού της πολιτισμικής ταυτότητας. Για την επίτευξη του αποτελέσματος αυτού, είναι απαραίτητο να διευκολυνθεί η χορήγηση θεωρήσεων στους πολίτες των χωρών του Νότιου Καυκάσου.

7.5. Η ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας και η ανατολική εταιρική σχέση παρέχουν τη δυνατότητα στην κοινωνία των πολιτών των χωρών του Νότιου Καυκάσου να αναπτύξει επαφές με τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, αλλά και να δρομολογήσει διμερή συνεργασία με τις οργανώσεις εταίρους της. Θα είναι, επίσης, ιδιαίτερα σκόπιμο να δημιουργηθεί ένας μηχανισμός στήριξης της συνεργασίας με τους ομολόγους από την ΕΕ.

7.6. Οι συνεχιζόμενες ένοπλες συγκρούσεις είναι ένα από τα δεινά που πλήττουν το Νότιο Καύκασο. Ανεξάρτητα από τον προφανή ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα στην προσπάθεια επίλυσης των συγκρούσεων αυτών, και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα μπορούσαν να στηρίξουν την ειρηνευτική διαδικασία, ιδίως εκθειάζοντάς την στους πολίτες της χώρας τους. Σε αυτό το πλαίσιο, οι κοινές περιφερειακές πρωτοβουλίες μπορούν να αποδειχθούν ιδιαίτερα σημαντικές· οι επαφές με οργανώσεις εταίρους από χώρες που βρίσκονται σε σύγκρουση μπορούν να αποτελέσουν την αφετηρία της δύσκολης διεργασίας συμφιλίωσης.

Βρυξέλλες, 14 Μαΐου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Περιοχή της Βαλτικής: ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στη βελτίωση της περιφερειακής συνεργασίας και στον προσδιορισμό μίας περιφερειακής στρατηγικής»

(2009/C 277/08)

Εισηγήτρια: **η κυρία PELTOLA**

Κατά τη σύνοδο ολομέλειάς της, της 10ης Ιουλίου 2008, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 29 § 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

«Περιοχή της Βαλτικής: ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στη βελτίωση της περιφερειακής συνεργασίας και στον προσδιορισμό μίας περιφερειακής στρατηγικής»

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 16 Απριλίου με βάση την εισηγητική έκθεση της κας Marja-Liisa Peltola.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειας της, της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 171 ψήφους υπέρ, 6 ψήφους κατά και 7 αποχές.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ οι τέσσερις στόχοι της στρατηγικής της ΕΕ για τη Βαλτική Θάλασσα προκειμένου να καταστεί μια περιοχή: 1) περιβαλλοντικά βιώσιμη, 2) ευημερούσα, 3) ελκυστική και προσιτή και 4) ασφαλής είναι ιδιαίτερα σημαντικοί, ορθά τεκμηριωμένοι και αλληλοσυμπληρούμενοι.

1.2. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών είναι καθοριστικής σημασίας για την υλοποίηση της στρατηγικής για τη Βαλτική Θάλασσα. Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή τη δημιουργία ενός συμβουλευτικού «Φόρουμ της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών της Βαλτικής Θάλασσας» προκειμένου να εξασφαλιστεί η συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στη στρατηγική για τη Βαλτική Θάλασσα.

1.3. Η πτυχή της στρατηγικής της Βαλτικής Θάλασσας που αφορά τις εξωτερικές σχέσεις, πρέπει να συνδέεται με τη συνεργασία στο πλαίσιο της Βόρειας Διάστασης ώστε να προωθηθεί ισότιμη εταιρική σχέση μεταξύ της ΕΕ και των τρίτων χωρών.

1.4. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, για την πλήρη εφαρμογή της στρατηγικής, πρέπει να υπάρξει ξεχωριστός προϋπολογισμός, διαφορετικά η στρατηγική κινδυνεύει να παραμείνει μια πολιτική δήλωση και να μην επιτύχει τους στόχους της.

1.5. Η προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και της ευημερίας απαιτεί τη θέσπιση θεσμικών μέτρων από την ΕΕ και ειδικότερα την ενίσχυση της βάσης που συνιστούν οι διεθνείς συμφωνίες. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι διάφοροι φορείς, επιχειρήσεις και ιδιώτες, θα μπορούν να συμβάλλουν σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι σήμερα, στην πραγμάτωση της οικονομικής ολοκλήρωσης και ανάπτυξης της περιοχής. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η τόνωση της οικονομίας της Βαλτικής θα αυξήσει την ελκυστικότητα της περιοχής και θα συμβάλει στη δημιουργία ενός σήματος της Βαλτικής θάλασσας. Η οικονομική ανάπτυξη θα αποφέρει, επίσης, μεγαλύτερη οφέλη στο σύνολο της ΕΕ με τη βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και την ολοκλήρωση της οικονομίας.

1.6. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η προστασία του περιβάλλοντος της Βαλτικής Θάλασσας θα επιτευχθεί αποτελεσματικότερα με την υλοποίηση του Σχεδίου Δράσης HELCOM (Επιτροπή για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος της Βαλτικής· Επιτροπή του Ελσίνκι) που έχει συμφωνηθεί μεταξύ της ΕΕ και των παράκτιων χωρών της Βαλτικής.

1.7. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ενεργός συμμετοχή των πολιτών θα αποκτήσει στο μέλλον μεγαλύτερη σημασία, ακόμη και στους τομείς και τους χώρους, όπου την αποκλειστικότητα της διαχείρισης κατέχει ο δημόσιος τομέας. Παράδειγμα προς μίμηση αποτελεί η προστασία του περιβάλλοντος στην περιοχή της Βαλτικής.

2. **Εισαγωγή**

2.1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση επεξεργάζεται τη στρατηγική για τη Βαλτική Θάλασσα. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τον Νοέμβριο του 2006, υιοθέτησε ψήφισμα για τη χάραξη στρατηγικής της ΕΕ όσον αφορά τη Βαλτική Θάλασσα. Τον Δεκέμβριο του 2007, το Συμβούλιο ανέθεσε στην Επιτροπή τη χάραξη της στρατηγικής έως τον Ιούνιο του 2009. Με τη στρατηγική αυτή τίθενται οι σημαντικότερες παράμετροι για τη βελτίωση της μελλοντικής περιφερειακής συνεργασίας στην περιοχή της Βαλτικής. Η Επιτροπή επεξεργάζεται τη στρατηγική ως πρωτοβουλία περιφερειακής πολιτικής. Στις προπαρασκευαστικές εργασίες συμμετέχουν συνολικά 19 Γενικές Διευθύνσεις της Επιτροπής.

2.2. Οι τέσσερις στόχοι που επιδιώκονται με τη στρατηγική είναι να καταστεί η περιοχή της Βαλτικής [1]: 1) περιβαλλοντικά βιώσιμη 2) ευημερούσα 3) ελκυστική και προσιτή και 4) ασφαλής. Η ΕΟΚΕ θεωρεί τους στόχους αυτούς σημαντικούς, ορθά τεκμηριωμένους και αλληλοσυμπληρούμενους. Επίσης αιτιολογημένη είναι η επιδίωξη σαφούς ταυτότητας της Βαλτικής. Με τη βοήθεια των συστάσεων για καλύτερη διακυβέρνηση, η στρατηγική της Βαλτικής Θάλασσας θα συμβάλει επίσης στην απλοποίηση των διαδικασιών και στη μείωση της γραφειοκρατίας.

[1] Στη γνωμοδότηση αυτή, περιοχή της Βαλτικής εννοούνται όλα τα παράκτια κράτη που είναι η Φινλανδία, η Σουηδία, η Δανία, η Γερμανία, η Πολωνία, η Εσθονία, η Λετονία, η Λιθουανία και η Ρωσία. Εκτός της Ρωσίας όλα τα άλλα κράτη είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.3. Το περιεχόμενο και οι συνολικές απόψεις της Επιτροπής για τη στρατηγική της Βαλτικής Θάλασσας αντλούνται από τον ανοικτό δημόσιο διάλογο και τις εκτενείς διαβουλεύσεις που διεξήχθησαν με τους αρμόδιους φορείς. Πέραν αυτών των συζητήσεων πραγματοποιήθηκε επίσης συζήτηση στο Διαδίκτυο για την ανταλλαγή απόψεων και γνωμών ([2]). Η ΕΟΚΕ στηρίζει την προσέγγιση που επέλεξε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

2.4. Η στρατηγική για τη Βαλτική Θάλασσα θα υποβληθεί στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 19.6.2009. Το σχέδιο εφαρμογής της στρατηγικής πρέπει να είναι ένα πολύ συγκεκριμένο έγγραφο στο οποίο να καθορίζονται οι αρμοδιότητες και τα χρονοδιαγράμματα και το οποίο, σε περίπτωση ανάγκης, να μπορεί να συμπληρωθεί με πρόσθετα μέτρα. Η εφαρμογή της στρατηγικής θα ξεκινήσει υπό την προεδρία της Σουηδίας στην ΕΕ και το έργο θα συνεχιστεί με τις προεδρίες των άλλων κρατών μελών παράκτιων της Βαλτικής Θάλασσας, με πρώτη την Πολωνία το 2011 και στη συνέχεια με τη Δανία και τη Λιθουανία το 2012 και το 2013.

2.5. Οι εξωτερικές σχέσεις της στρατηγικής της ΕΕ για τη Βαλτική Θάλασσα πρέπει να συνδέονται με τη συνεργασία στο πλαίσιο της Βόρειας Διάστασης ([3]). Η Βόρεια Διάσταση είναι ένα μέσο με το οποίο η ΕΕ και η Ρωσία, μαζί με τη Νορβηγία και την Ισλανδία, συνεργάζονται σε συμφωνημένους τομείς συνεργασίας στη Βόρειο Ευρώπη. Η συνεργασία της Βόρειας Διάστασης καθιστά δυνατή μια ισότιμη εταιρική σχέση μεταξύ της ΕΕ και των τρίτων χωρών. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει θερμά τη συμμετοχή όλων των παράκτιων χωρών της Βαλτικής στη συνεργασία της Βαλτικής Θάλασσας. Για τον λόγο αυτό είναι καθοριστικής σημασίας η συμμετοχή και η δέσμευση της Ρωσίας από την αρχή στη συνεργασία στην περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τα κράτη της Βαλτικής, την Νορβηγία και την Ισλανδία, οι οποίες διατηρούν στενούς ιστορικούς, οικονομικούς και πολιτιστικούς δεσμούς να συνεχίσουν τη συνεργασία τους.

2.6. Δεν προβλέπονται νέα χρηματοδοτικά μέσα για την εφαρμογή της στρατηγικής της Βαλτικής Θάλασσας. Τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά μέσα είναι τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ (55 δις ευρώ στην περιοχή της Βαλτικής για την περίοδο 2007-2013), η εθνική χρηματοδότηση από κάθε χώρα της Βαλτικής καθώς και χρηματοδοτήσεις από διεθνή χρηματοδοτικά ιδρύματα (ΕΤΕ, Σκανδιναβική Τράπεζα Επενδύσεων, ΕΤΑΑ κλπ). Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να καταστεί αποτελεσματικότερη η χρήση των χρηματοδοτικών μέσων της ΕΕ για την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Βαλτικής.

2.7. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ είναι ανάγκη να προβλεφθεί ξεχωριστός προϋπολογισμός για την εφαρμογή της στρατηγικής διαφορετικά η στρατηγική κινδυνεύει να παραμείνει μια πολιτική δήλωση και να μην επιτύχει τους στόχους της. Η ΕΟΚΕ προτίθεται να εξετάσει το θέμα της χρηματοδότησης πιο αναλυτικά σε μεταγενέστερη γνωμοδότησή της.

3. **Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών φορέας υλοποίησης της στρατηγικής της Βαλτικής**

3.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η Επιτροπή κάλεσε τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να συμμετάσχουν ενεργά στη χάραξη της στρατηγικής της Βαλτικής. Επίσης η υλοποίηση του σχεδίου δράσης της στρατηγικής της Βαλτικής προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι χωρίς τη δέσμευση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στη στρατηγική της Βαλτικής δεν είναι δυνατή η υλοποίηση των μέτρων και η επίτευξη των στόχων της.

3.2. Προς το παρόν, το σημαντικό έργο πολυάριθμων διαφορετικών οργανώσεων όπως ΜΚΟ, καταναλωτών, επιχειρηματικών ομίλων και ομάδων προστασίας του περιβάλλοντος συχνά παραμένει στο επίπεδο των συστάσεων και άγνωστο σε άλλους φορείς. Ανεπαρκής παραμένει επίσης η πρακτική εφαρμογή.

3.3. Πέραν των κρατικών οργανισμών, καθοριστικής σημασίας ρόλο διαδραματίζουν στην περιοχή της Βαλτικής οι περιφέρειες, οι πόλεις και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ είναι ανάγκη να διευκρινιστεί ο ρόλος των διαφόρων φορέων, να αυξηθεί η συνεργασία μεταξύ τους και να αναπτυχθούν συστήματα συνεργασίας. Επίσης, θα πρέπει να διευκρινιστούν τα διάφορα συγκεχυμένα προγράμματα χρηματοδότησης πρωτοβουλιών και σχεδίων με τον αποτελεσματικότερο συντονισμό των προγραμμάτων αυτών και τη συστηματική συνεκτίμηση των προτεραιοτήτων της στρατηγικής της Βαλτικής.

3.4. Η ΕΟΚΕ ενδιαφέρεται για την εφαρμογή στην πράξη και την εποπτεία του σχεδίου δράσης της στρατηγικής της Βαλτικής. Προτείνει, συνεπώς, στην Επιτροπή να προβεί στη σύσταση συμβουλευτικού «Φόρουμ της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών της Βαλτικής Θάλασσας» στόχος του οποίου θα είναι:

— η εξασφάλιση της συμμετοχής της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στη στρατηγική της Βαλτικής·

— η έκφραση των απόψεων και των συστάσεων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών για σημαντικά θέματα στις αρμόδιες αρχές της στρατηγικής της Βαλτικής·

— η παρότρυνση για ενεργό συμμετοχή των φορέων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στις χώρες τις οποίες αφορά η στρατηγική της Βαλτικής·

— η ενθάρρυνση της συμμετοχής της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην υλοποίηση της στρατηγικής της Βαλτικής σε κοινοτικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο·

— η ενίσχυση και η ενθάρρυνση του δημόσιου διαλόγου και της ενημέρωσης για τα μέτρα της στρατηγικής της Βαλτικής, την εφαρμογή τους και την επίτευξη των στόχων τόσο στα κράτη μέλη της ΕΕ όσο και στις χώρες που καλύπτει η στρατηγική της Βαλτικής·

— η χρήση διαφόρων μέσων, όπως επισκέψεις, εργαστήρια, διάδοση των βέλτιστων πρακτικών, με στόχο τη δικτύωση των φορέων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών (τόσο εντός όσο και εκτός της ΕΕ).

([2]) Η πρώτη συζήτηση πραγματοποιήθηκε στη Στοκχόλμη στις 30.9.2008 και η δεύτερη στο Rostock στις 5-6.2.2009. Επίσης διοργανώθηκαν εκδηλώσεις στρογγυλής τράπεζας στο Kaunas στις 18-19.9.2008, στο Gdansk στις 13.11.2008 και στην Κοπεγχάγη στις 1-2.12.2008 καθώς και στο Ελσίνκι στις 9.12.2008. Η ακρόαση στο Διαδίκτυο οργανώθηκε από τις 3.11. έως τις 31.12.2008

([3]) ΕΕ C 309 της 16ης Δεκεμβρίου 2006, σελ. 91

3.5. Η ΕΟΚΕ είναι έτοιμη να ξεκινήσει τις προπαρασκευαστικές εργασίες για το «Φόρουμ της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών της Βαλτικής Θάλασσας» σε ό,τι αφορά την εντολή του, τη σύνθεσή του και τη λειτουργία του. Οι υφιστάμενες σχέσεις της ΕΟΚΕ με περιφερειακές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και η εμπειρία της σε παρόμοιους τομείς την καθιστούν ικανή να διαχειριστεί τις δράσεις του Φόρουμ. Η ΕΟΚΕ έχει ιδιαίτερη εμπειρία και διαθέτει λειτουργικά πρότυπα από την ενεργό συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών σε σχέδια όπως η συνεργασία στη Μεσόγειο ([4]) και το δίκτυο συνεργασίας στη Μαύρη Θάλασσα ([5]).

4. **Η περιοχή της Βαλτικής: οικονομικός χώρος ευημερίας**

4.1. Η αποτελεσματική εφαρμογή της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ παρέχει στην περιοχή της Βαλτικής πολύ σημαντικά οφέλη από πλευράς οικονομικής ανάπτυξης. Η ΕΕ, τα κράτη και οι διεθνείς οργανισμοί δημιουργούν θεσμικές δομές για την ενίσχυση των οικονομικών σχέσεων στην περιοχή της Βαλτικής και καθιστούν δυνατή την ανάπτυξη. Είναι, ωστόσο, σαφές, ότι οι οικονομικοί φορείς, τόσο οι επιχειρήσεις όσο και οι ιδιώτες, είναι αυτοί που υλοποιούν σε τελευταία ανάλυση την οικονομική ολοκλήρωση και καθορίζουν τον βαθμό επιτυχίας και ταχύτητας της ανάπτυξης της οικονομίας στην περιοχή της Βαλτικής. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ενίσχυση της οικονομίας στην περιοχή της Βαλτικής αυξάνει σημαντικά την ελκυστικότητα της περιοχής και στηρίζει την εδραίωση του σήματος της Βαλτικής Θάλασσας. Η τόνωση της οικονομίας της περιοχής της Βαλτικής θα ωφελήσει ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ.

4.2. Ακολουθούν οι βασικές προτεραιότητες για την ολοκλήρωση της αγοράς και τα μέτρα που προάγουν την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής της Βαλτικής.

4.2.1. Ενίσχυση της βάσης που συνιστούν οι διεθνείς συμφωνίες

4.2.1.1. Η αξιοποίηση των οικονομικών δυνατοτήτων της περιοχής της Βαλτικής προϋποθέτει πριν απ' όλα ουσιαστική διεύρυνση της βάσης που συνιστούν οι διεθνείς συμφωνίες καθώς και την περαιτέρω ολοκλήρωση της ανάπτυξης της Ευρώπης. Αν και η Ρωσία είναι μέλος του ΠΟΕ και η νέα συμφωνία συνεργασίας με την ΕΕ (Νέα συμφωνία ΕΕ-Ρωσίας) δεν αφορά μόνο την περιοχή της Βαλτικής, τα οφέλη της είναι καθοριστικής σημασίας για την οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη της περιοχής. Η Βαλτική Θάλασσα αποτελεί τον σημαντικότερο και φυσικό δίαυλο της Ρωσίας και της Ασίας για την εξαγωγή των προϊόντων τους στην Ευρώπη.

4.2.1.2. Η ΕΟΚΕ προβληματίζεται για το γεγονός ότι η Ρωσία δεν έχει υπογράψει το πρόγραμμα της ΕΕ για τη Βαλτική Θάλασσα (INTERREG IVB 2007-2013), το οποίο αποσκοπεί να καταστήσει την περιοχή ελκυστικό χώρο επενδύσεων, διαβίωσης και εργασίας.

4.2.1.3. Στην αρμοδιότητα της ΕΕ και των κρατών μελών σχετικά με τη λήψη αποφάσεων εμπίπτουν πολλές συμβατικές διευθετήσεις, που ενδέχεται να έχουν θετικό αντίκτυπο στην περιοχή της Βαλτικής. Για παράδειγμα, σήμερα μια επιχείρηση που ασκεί δραστηριότητες σε κάθε μια από τις εννέα χώρες της περιοχής της Βαλτικής οφείλει να χρησιμοποιεί οκτώ νομίσματα. Μόνον η Φιλανδία και η Γερμανία ανήκουν στην ευρωζώνη. Είναι ιδιαίτερα σημαντική η διεύρυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης στη Δανία, στη Σουηδία, στην Εσθονία, στη Λετονία, στη Λιθουανία και στην Πολωνία. Ειδικότερα οι πρωτοβουλίες της Δανίας και της Σουηδίας να ενταχθούν στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση θα προσδώσουν αποτελεσματικότητα και αξιοπιστία στις προσπάθειες της πλήρους αξιοποίησης του οικονομικού δυναμικού της Βαλτικής Θάλασσας.

4.2.2. Βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς

4.2.2.1. Η ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς στην περιοχή της Βαλτικής πρέπει να διασφαλιστεί καλύτερα από ό,τι σήμερα. Λόγω της αυξανόμενης εξειδίκευσης ολοένα και περισσότερες επιχειρήσεις δρουν σε διάφορα διεθνή δίκτυα που έχουν διαμορφωθεί ανάλογα με το πεδίο δραστηριότητας. Οι επιχειρήσεις, με τους πελάτες τους, τους υπεργολάβους τους και τις εταιρικές τους σχέσεις, έχουν επαφές με τις αγορές και τους παραγωγούς ολόκληρης της περιοχής της Βαλτικής. Η αύξηση των διασυνοριακών εμπορικών συναλλαγών καθιστά ζωτικής σημασίας για την περιοχή της Βαλτικής τη δημιουργία μιας όσο το δυνατόν περισσότερο ενιαίας αγοράς, όπου το εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών, οι δημόσιες συμβάσεις καθώς και οι επενδύσεις να πραγματοποιούνται χωρίς εμπόδια και να λειτουργούν ομαλά οι αγορές κεφαλαίων και εργασίας.

4.2.2.2. Η έναρξη ισχύος της νέας Συνθήκης της Λισσαβώνας το 2010 θα είναι ιδιαίτερα σημαντική για τα κράτη μέλη της ΕΕ που βρίσκονται στην περιοχή της Βαλτικής. Η Συνθήκη ενισχύει τις αρμοδιότητες της ΕΕ σε σημαντικούς τομείς της οικονομικής ζωής όπως η τελωνειακή ένωση, οι κανόνες ανταγωνισμού και η εμπορική πολιτική.

4.2.2.3. Επίσης, ιδιαίτερα σημαντική είναι η όσο το δυνατόν περισσότερο ενιαία εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας. Για παράδειγμα, καθοριστικής σημασίας στοιχείο της αναθεωρημένης στρατηγικής της Λισσαβώνας για την απασχόληση και την ανάπτυξη είναι η οδηγία για τις υπηρεσίες η οποία πρέπει να τεθεί σε ισχύ στα κράτη μέλη της ΕΕ πριν τις 28.12.2009. Στην έκθεση των Ευρωεπιμελητηρίων ([6]) του Φεβρουαρίου 2009 ([7]) επισημαίνονται μεταξύ άλλων οι σημαντικές διαφορές εφαρμογής αυτής της οδηγίας στα κράτη μέλη της Βαλτικής τόσο από πλευράς χρονοδιαγράμματος όσο και από πλευράς περιεχομένου. Τα κράτη μέλη της Βαλτικής έχουν τώρα την ευκαιρία να συνεργαστούν για να δημιουργήσουν ένα ομοιόμορφο και κεντρικό επιχειρηματικό σύστημα για τους φορείς παροχής υπηρεσιών. Το κεντρικό αυτό σύστημα πρέπει να διευκρινίζει τη διαδικασία αδειοδότησης για την παροχή υπηρεσιών, να διευκολύνει την πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τις διοικητικές διατυπώσεις και την προστασία του καταναλωτή καθώς και να μειώνει τα εμπόδια όσο αφορά την μετακίνηση των φορέων παροχής υπηρεσιών από το ένα κράτος μέλος της ΕΕ στο άλλο.

([4]) Η ΕΟΚΕ έχει δημιουργήσει ένα δίκτυο οικονομικών και κοινωνικών επιτροπών και παρεμφερών οργανισμών στην περιοχή της Euromed το 1995 με βάση την εντολή που της εδόθη με τη δήλωση της Βαρκελώνης.

([5]) ΕΕ C 27 της 3ης Φεβρουαρίου 2009, σελ. 144

([6]) Ένωση των Ευρωπαϊκών Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιμελητηρίων.

([7]) 4η έκδοση της έρευνας για την εφαρμογή της οδηγίας για τις υπηρεσίες. www.eurochambres.eu

4.2.2.4. Σημαντικοί τομείς δράσης της περιοχής της Βαλτικής μένουν εκτός του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας για τις υπηρεσίες, όπως ορισμένες υπηρεσίες στον τομέα των μεταφορών, οι υπηρεσίες εταιρειών προσωρινής απασχόλησης, οι υπηρεσίες χρηματοδότησης καθώς και οι υπηρεσίες υγείας. Και αυτές οι υπηρεσίες πρέπει να είναι στόχος μιας λειτουργικής εσωτερικής αγοράς, κυρίως εφόσον θέλουμε να είναι οι επιχειρήσεις ενεργοί φορείς παροχής υπηρεσιών.

4.2.2.5. Διάφορα εμπόδια εμπορικής φύσεως εξακολουθούν να επηρεάζουν τις επιχειρήσεις με συνέπεια να μην λειτουργούν αποτελεσματικά στην περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας. Για την εδραίωση του κράτους δικαίου και ειδικότερα για την εξάλειψη της διαφθοράς στην περιοχή της Βαλτικής η ΕΕ αλλά και άλλοι φορείς πρέπει ακόμη να κάνουν πολλά.

4.2.2.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι εξαιρετικό δείγμα διευκόλυνσης του εμπορίου μεταξύ ΕΕ και Ρωσίας είναι το πιλοτικό σχέδιο που ξεκίνησε την 1.1.2009 με την ηλεκτρονική μεταβίβαση πληροφοριών εκτελωνισμού. Αρχικά συμμετέχουν στο σχέδιο αυτό η Ρωσία και οκτώ κράτη μέλη της ΕΕ, εκ των οποίων τρία της Βαλτικής (Λετονία, Σουηδία και Φινλανδία). Αργότερα, μέσα στο 2009 θα ενταχθούν ακόμη τρεις χώρες της Βαλτικής (Λιθουανία, Εσθονία και Πολωνία). Η ηλεκτρονική μεταβίβαση πληροφοριών εκτελωνισμού αποτελεί το πρώτο βήμα εκσυγχρονισμού των διαδικασιών εκτελωνισμού μεταξύ ΕΕ και Ρωσίας. Απαιτείται περαιτέρω εναρμόνιση προκειμένου να διευκολυνθεί ο εκτελωνισμός και παράλληλα να παρεμποδίζονται οι εγκληματικές δραστηριότητες στο πλαίσιο του τελωνειακού καθεστώτος. Η εναρμόνιση θα βελτιώσει την αλυσίδα εφοδιασμού και θα μειώσει τις σχετικές δαπάνες των επιχειρήσεων.

4.2.3. Υποδομές

4.2.3.1. Οι υποδομές χρειάζονται τη διασυνοριακή σύνδεση των θαλάσσιων, ποτάμιων, χερσαίων και αεροπορικών μεταφορών. Προς τούτο απαιτείται ανταγωνισμός και κοινός σχεδιασμός ώστε η σύνδεση να πραγματοποιηθεί απρόσκοπτα. Επίσης απαιτείται να δοθεί περισσότερη προσοχή στην ποιότητα. Η ανάπτυξη οικονομικά αποδοτικών και αποτελεσματικών αλυσίδων μεταφοράς και η εξάλειψη των επιζήμιων κυκλοφοριακών συμφορήσεων προϋποθέτουν τη συνεργασία τόσο μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ όσο και κυρίως με τη Ρωσία. Τούτο μπορεί να επιτευχθεί με την πλήρη αξιοποίηση του αυτοκινητόδρομου της Βαλτικής, της πολιτικής ΤΕΝ-Τ ([8]) της Ευρώπης για τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών καθώς και της επερχόμενης εταιρικής σχέσης στον τομέα των μεταφορών και της υλικοτεχνικής υποστήριξης της Βόρειας Διάστασης. Η ανάλυση θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει τις γειτονικές με την ΕΕ χώρες και τις διευρωπαϊκές διαδρομές μεταφορών. Τούτο αποτελεί βασική προϋπόθεση για την περαιτέρω βελτίωση της κινητικότητας αγαθών, υπηρεσιών και εργατικού δυναμικού.

4.2.4. Προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης

4.2.4.1. Σε πολλές έρευνες έχει διαπιστωθεί ότι υπάρχει θετικός συσχετισμός μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και λειτουργίας του νομικού συστήματος ([9]). Η ανεπαρκής προστασία της ιδιοκτησίας, η διαφθορά και η ανασφάλεια όσον αφορά την αξιοπιστία των συμφωνιών, η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και η μεταβαλλόμενη εφαρμογή και ερμηνεία των νόμων συμβάλλουν στην επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης. Αυξάνονται οι κίνδυνοι για τις επενδύσεις και μειώνεται η ροή των επενδύσεων. Οι χώρες της περιοχής της Βαλτικής θα πρέπει να συμφωνήσουν στη λήψη κοινών μέτρων για την αντιμετώπιση αυτών των μειονεκτημάτων. Η στρατηγική της Βαλτικής παρέχει εξαίρετες βάσεις για παρόμοια δράση.

4.2.4.2. Οι εννέα χώρες της Βαλτικής Θάλασσας είναι πολύ διαφορετικές από πολλές απόψεις. Κατά τα τελευταία είκοσι χρόνια, σημειώθηκαν σημαντικές αλλαγές στις χώρες αυτές και στις οικονομικές σχέσεις που διατηρούν μεταξύ τους. Τα επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης και η βιομηχανική δομή διαφέρουν από τη μια χώρα στην άλλη. Οι νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες που δημιουργήθηκαν από τις διαφορές προσφοράς και ζήτησης και την ποικιλομορφία θα πρέπει να αξιοποιηθούν αποτελεσματικότερα από προηγουμένως. Οι μεγάλες τάσεις που επηρεάζουν την περιοχή, η ολοκλήρωση της Ευρώπης, η μεταβαλλόμενη διεθνής θέση της Ρωσίας και οι παγκόσμιες αλλαγές στις αγορές ενέργειας, αγαθών και υπηρεσιών θα πρέπει να αξιοποιηθούν με οικονομικά και εμπορικά βιώσιμο τρόπο. Τούτο προϋποθέτει ότι οι φορείς της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών διαθέτουν τις προϋποθέσεις και τα κίνητρα για την άσκηση των δραστηριοτήτων τους.

4.2.4.3. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η οικονομική ανάπτυξη και η αποτελεσματική παραγωγή δεν χρειάζεται να είναι αντίθετη με τον περιβαλλοντικό προβληματισμό. Αντιθέτως, πρέπει να επισημανθούν οι θετικές ευκαιρίες που παρέχει η αλληλεπίδραση μιας αναπτυσσόμενης και διαφοροποιημένης οικονομίας με ένα καθαρότερο περιβάλλον.

4.2.5. Συνεργασία στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας

4.2.5.1. Στην περιοχή της Βαλτικής πραγματοποιούνται ενδιαφέροντα διεθνή σχέδια καινοτομίας στη βάση συνεργατικών σχηματισμών. Για παράδειγμα, στο Κέντρο Καινοτομίας Nordisk (Nordisk Innovations Center - NICE) έχουν ξεκινήσει πάνω από 100 διαφορετικά σχέδια και υπερεθνικά δίκτυα, τα οποία ομαδοποιούνται σε διάφορους θεματικούς τομείς: δημιουργικοί τομείς, τεχνολογία του περιβάλλοντος, μικροτεχνολογία και νανοτεχνολογία, καινοτόμες κατασκευές, λειτουργικά τρόφιμα και ασφάλεια των τροφίμων.

4.2.5.2. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τη σημασία την αποκαλούμενης πέμπτης ελευθερίας και τονίζει τη συνεργασία τόσο μεταξύ ερευνητών, σπουδαστών και καθηγητών όσο και μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Πρέπει να προωθηθεί η ανταλλαγή ερευνητικού προσωπικού μεταξύ ερευνητικών ιδρυμάτων και πανεπιστημίων. Για παράδειγμα, η ανάπτυξη ευνοϊκών προϋποθέσεων για συνεργατικούς σχηματισμούς απαιτεί την άρση των εθνικών φραγμών χρηματοδότησης της έρευνας με τη δημιουργία ενός κοινού συστήματος για τις χώρες της Βαλτικής, μέσω του οποίου να είναι δυνατός ο συνδυασμός χρηματοδότησης της έρευνας από εθνικούς πόρους. Σύμφωνα με την αναθεωρημένη στρατηγική της Λισσαβώνας, κάθε κράτος μέλος της περιοχής της Βαλτικής θα πρέπει να αυξήσει κατά 3 % του ΑΕγχΠ τις δαπάνες για την έρευνα και την ανάπτυξη.

([8]) http://ec.europa.eu/transport/infrastructure/consultations/2009_04_30_ten_t_green_paper_en.htm

([9]) European Bank for Reconstruction and Development, Transition report 2005: Business in transition and World Bank (2008), Macroeconomics and Growth Research Program/Investment Climate and the Microeconomics of Growth/Institutions and Governance. See also: http://www.enterprisesurveys.org/ about business climate conditions in various countries

4.2.5.3. Οι επιστημονικές και ερευνητικές κοινότητες των οκτώ χωρών της Βαλτικής που είναι μέλη της ΕΕ συμμετείχαν ενεργά στα προγράμματα BONUS ERA-NET. Η Επιτροπή υιοθέτησε το 2008, στο πλαίσιο του 7ΠΠ για την έρευνα, το κοινό ερευνητικό πρόγραμμα για τη Βαλτική Θάλασσα (BONUS+), το οποίο χρηματοδοτείται από κοινού από την ΕΕ και από εθνικά χρηματοδοτικά ιδρύματα των παράκτιων κρατών της Βαλτικής. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη θέσπιση αυτού του νέου μόνιμου ερευνητικού προγράμματος για τη Βαλτική BONUS+. Ελπίζει δε ότι τα αποτελέσματα αυτού του ερευνητικού προγράμματος να συμβάλουν αποτελεσματικότερα από προηγουμένως στην προστασία της Βαλτικής Θάλασσας και στη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής.

4.2.6. Κινητικότητα των εργατικού δυναμικού

4.2.6.1. Η ελεύθερη κινητικότητα του εργατικού δυναμικού στην επικράτεια της ΕΕ δεν έχει ακόμη επιτευχθεί πλήρως παρόλο που έχουν περάσει πέντε χρόνια από τη διεύρυνση της ΕΕ στην περιοχή. Σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ που βρέχονται από τη Βαλτική Θάλασσα ισχύουν, από τις 30 Μαρτίου 2008, οι διατάξεις της συμφωνίας Σένγκεν για τη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ πρέπει να τεθεί τέλος στις μεταβατικές περιόδους όσον αφορά την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού. Η κινητικότητα της εργασίας και της τεχνογνωσίας από τη μια χώρα στην άλλη, η αποκαλούμενη «κυκλοφορία εγκεφάλων» ωφελεί όλα τα μέρη. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η διάθεση ειδικευμένου εργατικού δυναμικού απαιτείται άμεσα η υιοθέτηση σε ολόκληρη της περιοχή της Βαλτικής μιας μεταναστευτικής πολιτικής βασισμένης στην απασχόληση. Τούτο είναι απαραίτητο διότι ακόμη και σε περίοδο οικονομικής ύφεσης φαίνεται ότι στην περιοχή αυξάνεται η προσφορά εργασίας για κάποιο χρονικό διάστημα. Παράλληλα πρέπει να συντονιστεί καλύτερα η προσφορά εργασίας με τον αριθμό εργατικού δυναμικού. Είναι ανάγκη να εναρμονιστεί η εργασιακή νοοτροπία με τους ελάχιστους κανόνες εργασίας προκειμένου να αποφευχθούν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και να διασφαλιστούν τα θεμελιώδη δικαιώματα των εργαζομένων. Στόχος μιας επαγγελματικής κατάρτισης προσαρμοσμένης στην αγορά εργασίας πρέπει να είναι η δημιουργία ενιαίας δομής επαγγελματικής κατάρτισης και καταλόγου επαγγελματικών προσόντων. Πρέπει να γίνουν πολλά ακόμη σε ολόκληρη την περιοχή της Βαλτικής όσον αφορά την παροχή κινήτρων εργασίας και τη διευκόλυνση της κινητικότητας από τόπο σε τόπο και από χώρα σε χώρα.

4.2.6.2. Το Δίκτυο Εργασίας της Βαλτικής Θάλασσας (BSLN) έχει ξεκινήσει ένα τριετές σχέδιο συνεργασίας με τη συμμετοχή δεκάδων εταίρων από διάφορες χώρες της περιοχής. Στόχος του είναι η δημιουργία, στην περιοχή της Βαλτικής, ενός ευρωπαϊκού προτύπου διασυνοριακής εργατικής πολιτικής και ενός ελκυστικού χώρου διαβίωσης, εργασίας και επενδύσεων. Το Δίκτυο των Συνδικαλιστικών Οργανώσεων της Βαλτικής Θάλασσας (Baltic Sea Trade Union Network - BASTUN) αποτελεί καθοριστικής σημασίας εταίρο για την υλοποίηση του σχεδίου του BSLN ([10]).

5. **Περιοχή της Βαλτικής: μια περιβαλλοντικά βιώσιμη περιοχή**

5.1. Η περιοχή της Βαλτικής είναι σημαντικό να καταστεί μια οικολογικά βιώσιμη περιοχή. Η περιοχή της Βαλτικής είναι σχετικά μικρή με αβαθή και υφάλμυρα νερά πράγμα που την καθιστά εξαιρετικά ευάλωτη από οικολογικής πλευράς.

5.2. Η κατάσταση στη Βαλτική έχει επιδεινωθεί τα τελευταία είκοσι χρόνια και οι ρίψεις αποβλήτων παραμένουν ανησυχητικές. Ο ευτροφισμός της Βαλτικής και τα υψηλά επίπεδα περιβαλλοντικής μόλυνσης είναι γεγονός. Λόγω του φορτίου αυξάνεται η περιεκτικότητα σε θρεπτικές ουσίες και η συχνότητα εμφάνισης πλαγκτόν. Η αύξηση του πλαγκτόν καθορίζεται άμεσα από τα υψηλά επίπεδα αζώτου και φωσφόρου, τα βασικά θρεπτικά συστατικά του.

5.3. Πάνω από 85 εκατομμύρια άνθρωποι ζουν στην υδρολογική λεκάνη της Βαλτικής οι οποίοι ανησυχούν ολοένα και περισσότερο για την κατάσταση της περιοχής. Η πρόκληση, ωστόσο, για την προστασία της Βαλτικής έγκειται στο γεγονός ότι υπάρχουν εννέα παράκτιες χώρες με διαφορετικό ρυθμό ανάπτυξης και άλλες δώδεκα, συμπεριλαμβανομένων της Λευκορωσίας και της Ουκρανίας, στην υδρολογική λεκάνη. Ο συντονισμός μεταξύ τόσο πολλών φορέων έχει καταστεί δύσκολος. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ανησυχητική κατάσταση της Βαλτικής απαιτεί τη λήψη άμεσων και αποτελεσματικών διασυνοριακών μέτρων ([11]).

5.4. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο ταχύτερος και αποτελεσματικότερος από πλευράς κόστους τρόπος για τη βελτίωση της κατάστασης της Βαλτικής Θάλασσας είναι η αντιμετώπιση των χειρότερων πηγών μόλυνσης σε πολύ τοπικό επίπεδο. Για παράδειγμα, στον Κόλπο της Φινλανδίας η μεγαλύτερη και μόνη πηγή μόλυνσης είναι η Αγία Πετρούπολη, από τα λύματα της οποίας δεν καθαρίζονται επαρκώς οι θρεπτικές ουσίες. Έχει, ωστόσο, σημειωθεί μεγάλη πρόοδος. Στη μεγαλύτερη εγκατάσταση επεξεργασίας αποβλήτων της Αγίας Πετρούπολης, η οποία άρχισε να λειτουργεί το 2007, η χημική ρίψη φωσφόρου στα λύματα μείωσε σημαντικά τη μόλυνση από φώσφορο και την ανάπτυξη των φυκιών στον Κόλπο της Φινλανδίας. Σε όλες τις ακτές της Βαλτικής θα πρέπει να αντιμετωπιστούν περισσότερο αποτελεσματικά διαφεύγουσες απορρίψεις οι οποίες οφείλονται κυρίως στη γεωργία. Με τη μείωση αυτών των απορρίψεων μπορεί να βελτιωθεί σημαντικά η κατάσταση των παράκτιων υδάτων.

5.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί το Σχέδιο Δράσης HELCOM (Επιτροπή για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος της Βαλτικής) ([12]), για το οποίο συμφώνησαν όλα τα παράκτια κράτη της Βαλτικής και η Επιτροπή το 2007, ως το σημαντικότερο μέσο για την αναχαίτιση του ευτροφισμού της Βαλτικής Θάλασσας.

6. **Ενέργεια και ασφάλεια στη θάλασσα**

6.1. Η ΕΟΚΕ έχει προετοιμάσει ξεχωριστή γνωμοδότηση ([13]) για την εξωτερική διάσταση της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ, στην οποία τονιζόταν η σημασία που αποδίδει η ΕΕ στα ενεργειακά θέματα που περιλαμβάνονται στη στρατηγική της Βαλτικής. Η συνεργασία στον τομέα της ενέργειας στην περιοχή καλύπτει κυρίως τις χώρες κατανάλωσης ενέργειας και τις χώρες διαμετακόμισης της ενέργειας. Η σύνδεση με τη Ρωσία είναι ζωτικής σημασίας. Βασικός στόχος στην περιοχή πρέπει να είναι η σύναψη μιας νέας συμφωνίας ΕΕ-Ρωσίας (New EU/Russia Agreement) η οποία να βασίζεται στις αρχές της αμοιβαιότητας και της αμοιβαίας κατανόησης και να καλύπτει τα θέματα της ενέργειας. Η Ρωσία θα πρέπει να επιτρέψει την διαμετακόμιση φυσικού αερίου στο δίκτυό της και να δώσει την άδεια σε ευρωπαϊκές επιχειρήσεις να επενδύσουν στην ανάπτυξη δικτύων και πηγών ενέργειας στο έδαφός της.

([10]) Στους εταίρους συμπεριλαμβάνονται οργανώσεις των εργαζομένων, διεθνείς ομοσπονδίες εργαζομένων, το Συμβούλιο των Κρατών της Βαλτικής Θάλασσας (CBSS), κεντρικές οργανώσεις εργοδοτών και το γερμανικό ινστιτούτο κοινωνικής και εκπαιδευτικής πολιτικής.

([11]) http://www.wwf.fi/wwf/www/uploads/pdf/balticseascorecard2008.pdf.

([12]) www.helcom.fi.

([13]) ΕΕ C 182 du 04/08/2009, σελ. 8

6.2. Η κατάσταση του ευάλωτου οικοσυστήματος της Βαλτικής, που είναι ήδη σοβαρά μολυσμένο, προϋποθέτει ότι το σχέδιο αγωγού φυσικού αερίου Nord Stream πρέπει να πληροί αυστηρότερα περιβαλλοντικά κριτήρια και κριτήρια ασφάλειας. Μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο ποντίσθηκαν στη Βαλτική Θάλασσα 40 000 περίπου τόνοι χημικών όπλων και δεν γνωρίζουμε ούτε που ακριβώς βρίσκονται τα όπλα αυτά ούτε την κατάστασή τους. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 8ης Ιουλίου 2008 ([14]) και συνιστά με έμφαση στα ενδιαφερόμενα μέρη του σχεδίου αγωγού φυσικού αερίου Nord Stream να αναζητήσουν εναλλακτικές επιλογές σε βάθος, κυρίως όσον αφορά τον χερσαίο αγωγό φυσικού αερίου. Ανεξάρτητα από τις εξελίξεις ως προς τον αγωγό φυσικού αερίου Nord Stream Baltic, η Ρωσία πρέπει τηρεί πλήρως το νομικό πλαίσιο της αγοράς φυσικού αερίου της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης τρίτων μερών.

6.2.1. Η ασφάλεια στη θάλασσα αποτελεί πηγή ανησυχίας στα παράκτια κράτη της Βαλτικής. Από πλευράς περιβάλλοντος πρόκληση αποτελεί η ποσότητα του μεταφερόμενου πετρελαίου μέσω της Βαλτικής η οποία έχει επταπλασιαστεί κατά τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια. Το 2007 μεταφέρθηκαν μέσω της Βαλτικής 145 εκατομμύρια τόνοι πετρελαίου και προβλέπεται να φτάσουν τα 240 εκατομμύρια τόνους έως το 2015. Η συνεργασία των παράκτιων χωρών της Βαλτικής έχει ως αποτέλεσμα τον χαρακτηρισμό της Βαλτικής Θάλασσας από τον Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό ως ιδιαίτερα ευαίσθητης θαλάσσιας περιοχής (PSSA). Η χρήση διπύθμενων πλοίων και διπλού κύτους πλοίων που θα είναι υποχρεωτική από το 2010 θα συμβάλει στην πρόληψη πιθανών διαρροών πετρελαίου. Η ΕΟΚΕ, ωστόσο, απευθύνει έκκληση στα κράτη της Βαλτικής να αναπτύξουν ένα κοινό σύστημα ελέγχου και ανταλλαγής πληροφοριών για την περαιτέρω προώθηση της ασφάλειας στη θάλασσα.

6.2.2. Η απόρριψη θρεπτικών ουσιών από τα πλοία μπορεί να μειωθεί με την αλλαγή των διατάξεων του 4ου παραρτήματος της συμφωνίας MARPOL σχετικά με τα λύματα. Στόχος της οδηγίας 2000/59/ΕΚ είναι να αυξήσει τις λιμενικές εγκαταστάσεις παραλαβής αποβλήτων πλοίων ώστε να μειωθούν οι απορρίψεις. Θα πρέπει επίσης να ενθαρρυνθεί η εθελοντική δράση μείωσης απόρριψης λυμάτων με την αύξηση για παράδειγμα των λιμενικών εγκαταστάσεων και του όγκου παραλαβής αποβλήτων πλοίων. Στα λιμάνια της Βαλτικής πρέπει επίσης να εξασφαλιστούν επαρκώς ευέλικτες και γρήγορες συνθήκες λειτουργίας προκειμένου να αντιμετωπίζουν μεγάλα κρουαζιερόπλοια ([15]).

6.3. Αν και ο ευτροφισμός της Βαλτικής δεν οφείλεται τόσο στις απορρίψεις των πλοίων, είναι ευκολότερη, εξ ου και σημαντική, η μείωση των τυχαίων απορρίψεων.

7. **Μείωση των απορρίψεων της γεωργίας**

7.1. Το σχέδιο δράσης HELCOM για τη Βαλτική θέτει σαφείς ελάχιστους στόχους σχετικά με τη ρύπανση από θρεπτικά υλικά για κάθε χώρα της Βαλτικής. Η επίτευξη των στόχων αυτών προϋποθέτει την ανάπτυξη ορισμένων τομέων της κοινής γεωργικής πολιτικής της ΕΕ στους οποίους να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαίτερες συνθήκες της γεωργικής παραγωγής και του περιβάλλοντος της περιοχής της Βαλτικής ([16]).

Είναι, συνεπώς, εποικοδομητικό που η Επιτροπή συμπεριέλαβε ευρέως, στο σχέδιο του προγράμματος δράσης, τις προτάσεις των γεωργικών οργανώσεων των χωρών της Βαλτικής, σχετικά με τη βιωσιμότητα, το περιβάλλον και τη γεωργία. Οι προτάσεις αυτές, αφορούν μεταξύ άλλων, συγκεκριμένα δράσεις όσον αφορά την περιβαλλοντική τεχνολογία, την παροχή συμβουλών, τη διαχείριση κόπρου καθώς και την εφαρμογή και τη διαχείριση των κανόνων της ΕΕ για τα φυτοφάρμακα, τις ζωοτροφές και τα τρόφιμα.

Εν προκειμένω, είναι ιδιαίτερα σημαντική η συνεργασία των διαφόρων φορέων και οργανισμών, όπως γεωργών, περιβαλλοντικών οργανώσεων και καταναλωτών. Είναι καθοριστικής σημασίας ο εντοπισμός των βέλτιστων πρακτικών, η εφαρμογή και η διάδοσή τους μεταξύ των χωρών της περιοχής. Οι πρακτικές αυτές, τις οποίες θα μπορούσαν να εφαρμόσουν συστηματικά οι διάφοροι φορείς, θα πρέπει να υπάρχουν για παράδειγμα στο αναπτυξιακό πρόγραμμα της υπαίθρου για τη νέα προγραμματική περίοδο. Επίσης θα πρέπει να αναζητηθούν τα μέσα με τα οποία θα καταστεί αποτελεσματικότερη η χρήση των λιπασμάτων και της ενέργειας ([17]).

8. **Μείωση των απορρίψεων φωσφόρου και αζώτου με την αποτελεσματική επεξεργασία των λυμάτων**

8.1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η πλήρης εφαρμογή της οδηγίας της ΕΕ για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων ([18]) είναι το σημαντικότερο βήμα για τη μείωση των απορρίψεων αζώτου και φωσφόρου. Ένα δεύτερο σημαντικό βήμα είναι η αποτελεσματική απομάκρυνση του φωσφόρου με την εφαρμογή της σύστασης 28Ε/5 της HELCOM. Οι σημερινές χρονικές απαιτήσεις της ΕΕ είναι ωστόσο πολύ χαλαρές δεδομένης της ανησυχητικής κατάστασης της Βαλτικής Θάλασσας. Απαιτούνται περισσότερο φιλόδοξοι στόχοι. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τη σημασία αποτελεσματικών μεθόδων τεχνικής και χημικής επεξεργασίας. Οι μέθοδοι αυτές είναι όχι μόνον εφικτές αλλά και αποτελεσματικές από πλευράς κόστους λόγω των γρήγορων αποτελεσμάτων τους.

([14]) Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 8ης Ιουλίου 2008 σχετικά με τις συνέπειες του σχεδίου αγωγού φυσικού αερίου στη Βαλτική Θάλασσα μεταξύ Ρωσίας και Γερμανίας (Αναφορές 0614/2007 και 0952/2006) (2007/2118(INI)).

([15]) Η σύσταση 28E10 (Εφαρμογή του συστήματος μη επιβολής ειδικών τελών σε απόβλητα και απορρίμματα πλοίων που αλιεύονται σε δίχτυα αλιείας στην περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας) της HELCOM θα πρέπει να εφαρμοστεί πλήρως.

([16]) Πρέπει να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή της οδηγίας της ΕΕ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων. Η προστασία των υδάτων στο πλαίσιο της γεωργίας μπορεί να βελτιωθεί με το να δοθεί προτεραιότητα σε περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές.

([17]) Για να μειωθούν οι απορρίψεις γεωργικών καταλοίπων στη Βαλτική Θάλασσα, απαιτείται ο σχεδιασμός και η εφαρμογή καινοτόμων μέτρων στο πλαίσιο της γεωργικής και περιβαλλοντικής πολιτικής. Για παράδειγμα, μια νέα μέθοδος θα μπορούσε να είναι η εθελοντική πρόσκληση υποβολής προσφορών σε ένα γεωργικό και περιβαλλοντικό πρόγραμμα. Ιστορικό: Η πρόσκληση υποβολής προσφορών είναι ένα εθελοντικό μέσο με το οποίο τα μέτρα εστιάζονται στους τομείς όπου ο κίνδυνος απόρριψης καταλοίπων είναι μεγαλύτερος και όπου ο λόγος κόστους-οφέλους των μέτρων προστασίας είναι καλύτερος. Με τις προσκλήσεις υποβολής προσφορών οι αρμόδιοι φορείς πληρώνουν τον γεωργό σύμφωνα με τα περιβαλλοντικά οφέλη των μέτρων που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα αντί για τις σημερινές κατ' αποκοπήν επιδοτήσεις.

([18]) Οδηγία 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1991 για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων

8.2. Παράδειγμα προς μίμηση για το πώς η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών μπορεί να δράσει για να προστατέψει το περιβάλλον της Βαλτικής είναι το Ίδρυμα John Nurminen. Κύριος στόχος του σχεδίου για καθαρή Βαλτική είναι η μείωση του ευτροφισμού της Βαλτικής και η περαιτέρω ενημέρωση για την κατάσταση της Βαλτικής ([19]). Επίκεντρο είναι οι δράσεις οι οποίες επηρεάζουν ταχύτερα και αποτελεσματικότερα από πλευράς κόστους τις φυσικές και παραγωγικές αξίες της Βαλτικής. Εξάλλου με εράνους των πολιτών χρηματοδοτούνται μέτρα για τη βελτίωση των μεθόδων χημικής απομάκρυνσης του φωσφόρου από τα αστικά λύματα που καταλήγουν στη Βαλτική. Το πλεονέκτημα του ιδρύματος ως ενεργού φορέα της προστασίας του περιβάλλοντος συνίσταται στο ότι είναι ένας ευέλικτος, μη κερδοσκοπικός και χωρίς γραφειοκρατικούς περιορισμούς οργανισμός.

8.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρωτοβουλίες ενεργών πολιτών μπορεί να είναι καθοριστικής σημασίας ακόμη και σε τομείς που εκ παραδόσεως αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης του δημόσιου τομέα. Είναι γεγονός ότι οι ιδιωτικοί φορείς και οι φορείς του τριτογενούς τομέα διαθέτουν τεχνογνωσία, γνώση και τρόπους προσέγγισης που μπορούν να συμπληρώσουν τις δράσεις του δημόσιου τομέα.

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

([19]) http://www.johnnurmisensaatio.fi/?lang=en

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

453Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 13ΗΣ ΚΑΙ 14ΗΣ ΜΑΪΟΥ 2009

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την κατάργηση των οδηγιών 71/317/ΕΟΚ, 71/347/ΕΟΚ, 71/349/ΕΟΚ, 74/148/ΕΟΚ, 75/33/ΕΟΚ, 76/765/ΕΟΚ, 76/766/ΕΟΚ και 86/217/ΕΟΚ σχετικά με τη μετρολογία»

COM(2008) 801 τελικό – 2008/0227 (COD)

(2009/C 277/09)

Εισηγητής: **ο κ. SALVATORE**

Στις 19 Δεκεμβρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την:

«*Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την κατάργηση των οδηγιών 71/317/ΕΟΚ, 71/347/ΕΟΚ, 71/349/ΕΟΚ, 74/148/ΕΟΚ, 75/33/ΕΟΚ, 76/765/ΕΟΚ, 76/766/ΕΟΚ και 86/217/ΕΟΚ σχετικά με τη μετρολογία*»

COM(2008) 801 τελικό – 2008/0227 (COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 24 Απριλίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. SALVATORE.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 14ης Μαΐου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση ομόφωνα.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής για την κατάργηση των οδηγιών 71/317/ΕΟΚ, 71/347/ΕΟΚ, 71/349/ΕΟΚ, 74/148/ΕΟΚ, 75/33/ΕΟΚ, 76/765/ΕΟΚ, 76/766/ΕΟΚ και 86/217/ΕΟΚ σχετικά με τη μετρολογία, και συμφωνεί με τους προβαλλόμενους λόγους. Οι υπό εξέταση οδηγίες μπορούν πράγματι να θεωρηθούν πλέον παρωχημένες και ακατάλληλες για την επιδίωξη του στόχου για τον οποίο θεσπίστηκαν, δηλαδή, την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών όσον αφορά τις διάφορες κατηγορίες των οργάνων μέτρησης.

1.2. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει γνώση των αποτελεσμάτων της δημόσιας διαβούλευσης και της εξωτερικής μελέτης που πραγματοποίησε η Επιτροπή με βάση τις οποίες προκύπτει ότι:

α) στους τομείς που καλύπτουν οι οκτώ οδηγίες δεν υφίστανται φραγμοί στο εμπόριο·

β) εκ των πραγμάτων οι οδηγίες χρησιμοποιούνται ολοένα και λιγότερο εφόσον αναφέρονται σε παρωχημένα πλέον όργανα·

γ) η τεχνολογική πρόοδος έχει ληφθεί υπόψη από τα διεθνή πρότυπα και τις εθνικές διατάξεις βάσει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης.

1.3. Δεδομένου ότι οι εθνικές διατάξεις εγγυώνται την απουσία φραγμών στο εμπόριο, ανεξάρτητα από την εφαρμογή των υπό εξέταση οδηγιών, η ΕΟΚΕ ελπίζει, από τη στιγμή που θα καταργηθούν οι οδηγίες, τα κράτη μέλη να μην επιφέρουν τροποποιήσεις στις υφιστάμενες διατάξεις.

2. **Εισαγωγή**

2.1. Η απλοποίηση της ισχύουσας νομοθεσίας αποτελεί πρωταρχική δράση της ΕΕ, όπως προκύπτει από το πρόγραμμα «Βελτίωση της νομοθεσίας», το οποίο βασίζεται στη στρατηγική της Λισσαβώνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Η στρατηγική της Λισσαβώνας αποσκοπεί στο να καταστήσει την κοινοτική νομοθεσία απλούστερη, εύκολη στην εφαρμογή της και κατά συνέπεια αποτελεσματικότερη όσον αφορά τους επιδιωκόμενους στόχους.

2.2. Γενικός στόχος είναι η προώθηση ενός ευρωπαϊκού ρυθμιστικού πλαισίου που να ικανοποιεί και τα πιο αυστηρά νομοθετικά κριτήρια με την τήρηση των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

2.3. Σύμφωνα με τις αρχές αυτές, η αναθεώρηση του κοινοτικού κεκτημένου προσλαμβάνει τα χαρακτηριστικά μιας συνεχούς και συστηματικής διαδικασίας η οποία επιτρέπει στις νομοθετικές αρχές να επανεξετάζουν τη νομοθεσία λαμβάνοντας υπόψη όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.

2.4. Η Επιτροπή προσφεύγει στην κατάργηση - ως μέθοδο απλοποίησης - σε όλες τις περιπτώσεις ακατάλληλων ή παρωχημένων νομικών πράξεων λόγω της τεχνικής ή της τεχνολογικής προόδου, της εξέλιξης των πολιτικών που ακολουθεί η ΕΕ, των αλλαγών των κανόνων των Συνθηκών ή της ανάπτυξης διεθνών προτύπων.

3. **Ιστορικό**

3.1. Το ρυθμιστικό πλαίσιο των οδηγιών 71/317/ΕΟΚ, 71/347/ΕΟΚ, 71/349/ΕΟΚ, 74/148/ΕΟΚ, 75/33/ΕΟΚ, 76/765/ΕΟΚ, 76/766/ΕΟΚ και 86/217/ΕΟΚ, σχετικά με τη μετρολογία, θεσπίστηκε τη δεκαετία του 70 με στόχο την άρση των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων στην εσωτερική αγορά, εμπόδια που εμφανίζονταν λόγω της ποικιλίας των σχετικών εθνικών διατάξεων.

3.2. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι το ρυθμιστικό πλαίσιο που αφορούν οι οκτώ οδηγίες ΕΟΚ για τη μετρολογία έχει στην πράξη ξεπεραστεί εφόσον έχουν εξελιχθεί οι σχετικές εθνικές νομοθεσίες λόγω της απαίτησης προσαρμογής στην τεχνολογική πρόοδο και στα πρότυπα που επιβάλλουν οι διεθνείς κανόνες [1]. Η εισαγωγή της ρήτρας της αμοιβαίας αναγνώρισης έχει εξασφαλίσει ότι γίνονται αποδεκτά τα όργανα μέτρησης με παρόμοιο επίπεδο απόδοσης έστω και αν έχουν θεσπιστεί σύμφωνα με τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους.

3.3. Η Επιτροπή διαπίστωσε μετά από δημόσια διαβούλευση και εξωτερική μελέτη ότι δεν υφίστανται σήμερα φραγμοί στο εμπόριο στους τομείς που καλύπτουν οι οκτώ οδηγίες, στις οποίες αναφέρεται η υπό εξέταση πρόταση. Εξάλλου οι οδηγίες αναφέρονται σε όργανα που χρησιμοποιούνται ολοένα και σπανιότερα.

3.4. Η πρόταση της Επιτροπής για την κατάργηση των εν λόγω οκτώ οδηγιών υπαγορεύεται από την ανάγκη συνδυασμού δύο διαφορετικών στόχων: μείωση του όγκου της νομοθεσίας και πλήρης διαφύλαξη της εσωτερικής αγοράς.

4. **Παρατηρήσεις**

4.1. Η πρόταση της Επιτροπής, με βάση τον δηλωμένο στόχο της να μειώσει τον όγκο της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και, παράλληλα, να διαφυλάξει πλήρως την εσωτερική αγορά, αποδεικνύεται καθ' όλα έγκυρη. Στον τομέα που καλύπτεται από τις υπό εξέταση οδηγίες, μια εθνική ρύθμιση που διαμορφώνεται από τα διεθνή σχετικά πρότυπα και που βασίζεται στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης συμβαδίζει με την τεχνολογική πρόοδο. Θα έχει δε το ίδιο αποτέλεσμα με έναν ρυθμιστικό μηχανισμό εναρμόνισης όπως ο μηχανισμός που συνιστούν οι οκτώ προς κατάργηση οδηγίες.

4.2. Η κατάργηση των οκτώ οδηγιών σχετικά με τη μετρολογία ευθυγραμμίζεται με την στρατηγική που ακολουθείται σε επίπεδο ΕΕ για την απλοποίηση του κοινοτικού κεκτημένου με την κατάργηση νομοθετικών πράξεων, οι οποίες εφόσον δεν έχουν κανένα αντίκτυπο έχουν καταστεί ακατάλληλες και κατά συνέπεια παρωχημένες.

4.3. Μόλις καταργηθούν οι οδηγίες και για εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα ενός συστήματος που βασίζεται στην εθελοντική τυποποίηση, η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμη τη θέσπιση περιοδικών ελέγχων των εθνικών ρυθμιστικών συστημάτων οι οποίοι να εφαρμόζονται τόσο στις νέες όσο και στις παλιές τεχνολογίες.

4.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει και εκτιμά τις προσπάθειες που καταβάλλει η Επιτροπή προκειμένου να συμμετέχουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς του κλάδου στον οποίο έχει επιπτώσεις η πρότασή της. Οι προσπάθειες αυτές καταδεικνύονται από την ευρεία εξωτερική διαβούλευση που πραγματοποιήθηκε μεταξύ Μαΐου και Ιουλίου 2008, με στόχο την καταγραφή των αντιδράσεων των κατασκευαστών οργάνων μέτρησης, των αγοραστών, των καταναλωτών και των αρχών.

Βρυξέλλες, 14 Μαΐου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

---

[1] Οι πάγιες διατάξεις και οι διεθνείς συστάσεις που αποσκοπούν στην παροχή μια κοινής διεθνούς βάσης, με την οποία να καθορίζονται οι αντίστοιχες εθνικές νομοθεσίες, είναι ιδίως αυτές που καθορίζονται από τον OIML (Διεθνής Οργανισμός Νόμιμης Μετρολογίας). Ο οργανισμός αυτός που ιδρύθηκε, βάσει σύμβασης, το 1955 με σκοπό την προώθηση της παγκόσμιας εναρμόνισης των διαδικασιών της νόμιμης μετρολογίας, είναι μια διακυβερνητική οργάνωση που, μέσω μιας τεχνικής δομής που έχει εξαπλωθεί σε όλο τον κόσμο, παρέχει στα κράτη μέλη κατευθυντήριες γραμμές μετρολογίας για την επεξεργασία των εθνικών και περιφερειακών απαιτήσεων σχετικά με την κατασκευή και τη χρήση οργάνων μέτρησης για τις εφαρμογές της νόμιμης μετρολογίας.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί προστασίας των ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς»

(COM(2008) 543 τελικό – 2008/0211 COD)

(2009/C 277/10)

Εισηγητής: ο **κ. Richard ADAMS**

Στις 12 Ιανουαρίου 2009 το Συμβούλιο αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την

Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί προστασίας των ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς

(COM(2008) 543 τελικό – 2008/0211 COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 17 Απριλίου 2009 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. ADAMS.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 173 ψήφους υπέρ, 14 ψήφους κατά και 5 αποχές.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την οδηγία αυτή, η οποία θα έπρεπε να έχει θεσπιστεί προ πολλού και με την οποία τυποποιείται και ρυθμίζεται η επιλογή, η χρήση και η μεταχείριση των ζώων για επιστημονικούς σκοπούς, αλλά διατηρεί τις επιφυλάξεις της σχετικά με τον βαθμό στον οποίο η οδηγία θα αντικαταστήσει, θα μειώσει και θα βελτιώσει, στην πράξη, τη χρήση των ζώων στην έρευνα. Για τον λόγο αυτό, πέρα από τις υπόλοιπες συστάσεις που περιλαμβάνονται στο κείμενο που ακολουθεί, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τις ακόλουθες συστάσεις.

1.2. Η Επιτροπή θα πρέπει να παρακολουθεί πιο στενά τον αριθμό των ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς. Αυτό συνεπάγεται νέες και κατά τομέα προσεγγίσεις όσον αφορά τη συλλογή στοιχείων και την παρακολούθησή τους, ορισμένες εκ των οποίων δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας.

1.3. Η οδηγία θα πρέπει να θέτει ως απαίτηση την εναρμόνιση των αξιολογήσεων της έρευνας σε όλα τα κράτη μέλη και να ορίζει ότι οι αρμόδιες αρχές κάθε κράτους μέλους διατηρούν βάση δεδομένων για τα εν εξελίξει πειράματα σε ζώα και χρησιμοποιούν αυτή τη βάση αποτελεσματικά κατά την αδειοδότηση των έργων και των διαδικασιών.

1.4. Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κέντρου Επικύρωσης Εναλλακτικών Μεθόδων (ECVAM) θα πρέπει να επεκταθεί πέραν της υποστήριξης της έρευνας και να αποκτήσει κεντρικό συντονιστικό χαρακτήρα. Θα πρέπει να συγκροτηθεί ένα ευρωπαϊκό κέντρο αριστείας, προκειμένου να δοθεί προτεραιότητα στην ανάπτυξη μεθόδων αντικατάστασης, μείωσης και βελτίωσης σε όλες τις εν εξελίξει διαδικασίες όπου χρησιμοποιούνται ζώα, συμπεριλαμβανομένης της βασικής ιατρικής έρευνας. Αυτή η γενική προσέγγιση, που είναι γνωστή στα αγγλικά ως «μέθοδος των τριών R» (Replacement, Reduction, Refinement), προσδιορίσθηκε πρώτη φορά το 1958.

1.5. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα «βαριά» πειράματα, προκειμένου να εξευρεθούν λιγότερο βάναυσες εναλλακτικές μέθοδοι. Οι μέθοδοι που ενδέχεται να προκαλούν έντονο πόνο, ταλαιπωρία ή φόβο πρέπει να εφαρμόζονται μόνον όταν δεν υφίστανται εναλλακτικές και αποτελεσματικές ερευνητικές μέθοδοι για τη διερεύνηση συγκεκριμένων ασθενειών που πλήττουν σημαντικά την ανθρώπινη υγεία. «Έντονος» είναι ο βαθμός ταλαιπωρίας ή φόβου άνω του «δριμύς» στις κατηγορίες δριμύτητας που ορίζονται στην οδηγία.

1.6. Η οδηγία θα πρέπει να ορίζει ότι, αφ' ης στιγμής καταστεί πρακτικά δυνατό, η χρήση πρωτευόντων πλην του ανθρώπου θηλαστικών σε δοκιμές με ζώα επιτρέπεται μόνο εφόσον τα ζώα αυτά γεννήθηκαν από πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου τα οποία έχουν εκτραφεί σε συνθήκες αιχμαλωσίας.

1.7. Η οδηγία θα πρέπει να αναφέρει με σαφήνεια ότι δεν περιορίζει το δικαίωμα των κρατών μελών να εφαρμόζουν ή να θεσπίζουν αυστηρότερα μέτρα για τη φροντίδα και τη στέγαση των εργαστηριακών ζώων.

1.8. Η ΕΟΚΕ καλεί την επιστημονική κοινότητα να αναγνωρίσει ότι τα ερευνητικά της προγράμματα μπορούν να ανταποκριθούν πλήρως στους στόχους των «τριών R», τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη, και να δεσμευθεί ότι θα συνεχίσει αυτή τη δυναμική προσέγγιση.

2. **Εισαγωγή**

2.1. Η καλή διαβίωση και η προστασία των ζώων, είτε κατοικίδιων είτε εκτρεφόμενων, ρυθμίζεται από ένα μεγάλο αριθμό κοινοτικών οδηγιών, αποφάσεων και κανονισμών της ΕΕ. Στο πρωτόκολλο 33 [1] σχετικά με την καλή διαβίωση των ζώων, που είναι προσαρτημένο στη Συνθήκη του Άμστερνταμ, τονίζεται «η βελτίωση της προστασίας και

[1] ΕΕ C 340 της 10ης Νοεμβρίου 1997.

ο σεβασμός της καλής διαβίωσης των ζώων, ως όντων που αισθάνονται». Η ΕΕ αναγνωρίζει, λοιπόν, ότι τα ζώα έχουν εγγενώς καθεστώς ανώτερο από αυτό της ιδιοκτησίας ή του αντικειμένου και ο τρόπος με τον οποίο τα μεταχειριζόμαστε θα πρέπει να ρυθμίζεται τόσο μέσω της δεοντολογίας όσο και μέσω της νομοθεσίας. Τα ανώτερα ζώα έχουν το καθεστώς αυτό διότι, όπως και εμείς, νοιώθουν πόνο και ευχαρίστηση, έχουν συναίσθηση της ύπαρξής τους και προτιμούν να διάγουν έναν ευχάριστο και μακρύ βίο. Ορισμένα είδη των ζώων αυτών, τα οποία έχουν παρόμοια νευρολογικά συστήματα με αυτά του ανθρώπου, χρησιμοποιούνται ευρέως σε εργαστηριακά πειράματα για διαφόρους σκοπούς. Τα αποτελέσματα των δοκιμών αυτών μπορούν να αποφέρουν, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, οφέλη στους ανθρώπους, στα ίδια τα ζώα και στο περιβάλλον, αλλά, σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορούν επίσης να προκαλέσουν πόνο, ταλαιπωρία και θάνατο στα ζώα που υποβάλλονται στα πειράματα.

2.2. Η οδηγία αυτή, με την οποία αναθεωρείται η νομοθεσία του 1986 ([2]), μπορεί να θεωρηθεί μέρος μιας σειράς νομοθετικών πράξεων που αντικατοπτρίζουν την εξέλιξη της στάσης απέναντι στη χρήση των ζώων. Πρόσφατα αναθεωρήθηκαν ορισμένες οδηγίες που ασχολούνται με τη σφαγή και τη μεταφορά ζώων και θεσπίστηκε ένα κοινοτικό σχέδιο δράσης για την προστασία και την καλή διαβίωση των ζώων, θέματα που εξέτασε πρόσφατα και η ΕΟΚΕ ([3]). Φέτος τέθηκε σε ισχύ η σχεδόν πλήρης απαγόρευση σε ολόκληρη την ΕΕ της πώλησης καλλυντικών που έχουν παρασκευαστεί με δοκιμές σε ζώα, καθώς και η απαγόρευση κάθε είδους δοκιμών σε ζώα στον τομέα των καλλυντικών ([4]).

2.3. Η προτεινόμενη οδηγία για την προστασία των ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς θα αποτελέσει μέρος των εν λόγω νομοθετικών πράξεων. Η οδηγία ενστερνίζεται πλήρως τον γενικό στόχο με τον οποίο είναι, κατ' αρχήν, σύμφωνη η ευρύτερη επιστημονική κοινότητα και ο οποίος προβλέπει την αντικατάσταση, τη μείωση και τη βελτίωση της χρήσης των ζώων στην έρευνα (τα «τρία R»). Στη γνωμοδότησή της, η ΕΟΚΕ εξετάζει, ως εκ τούτου, κατά πόσο η πρόταση προωθεί την επίτευξη του στόχου αυτού και σε ποιον βαθμό έχει επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ της καλής διαβίωσης των ζώων, των οφελών για τον άνθρωπο και της επιστημονικής προόδου.

3. **Σύνοψη της προτεινόμενης οδηγίας**

3.1. *Πεδίο εφαρμογής και επιτρεπόμενοι σκοποί*

3.1.1. Η οδηγία αφορά τα ζώα (κυρίως σπονδυλωτά) που εκτρέφονται ή χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς. Δεν αφορά τις γεωργικές πρακτικές, τις πρακτικές ζωικής παραγωγής και τις κτηνιατρικές πρακτικές. Οι σκοποί που επιτρέπονται είναι οι εξής: η βασική έρευνα με σκοπό την εξέλιξη της γνώσης στις επιστήμες της βιολογίας ή της συμπεριφοράς· η έρευνα που σκοπεύει στην αποφυγή, πρόληψη, διάγνωση ή θεραπεία ασθενειών ή στην εκτίμηση, ανίχνευση, ρύθμιση ή τροποποίηση των συνθηκών φυσιολογίας· η ανάπτυξη, παρασκευή ή δοκιμή φαρμάκων, τροφίμων και ζωοτροφών, καθώς και άλλων προϊόντων που εξυπηρετούν τους ανωτέρω στόχους· η προστασία του περιβάλλοντος με γνώμονα την καλή διαβίωση των ανθρώπων· η έρευνα με σκοπό την προστασία των ειδών· η ανώτερη εκπαίδευση ή κατάρτιση και οι ιατροδικαστικές έρευνες.

3.2. *Είδη ζώων*

3.2.1. Τα πρωτεύοντα πρέπει να έχουν εκτραφεί ειδικά για ερευνητικούς σκοπούς και μπορούν να χρησιμοποιούνται μόνο σε διαδικασίες που εφαρμόζονται «για την αποφυγή, πρόληψη, διάγνωση ή θεραπεία κλινικών παθήσεων που απειλούν τη ζωή του ανθρώπου ή που προκαλούν σοβαρή αναπηρία» Η χρήση ανθρωποειδών πιθήκων απαγορεύεται, αν και υπάρχει η διαδικασία «διασφάλισης» που επιτρέπει στα κράτη μέλη, με τη σύμφωνη γνώμη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να επιτρέψουν τη χρήση τους για έρευνα που θεωρείται ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση του είδους ή για την αντιμετώπιση απροσδόκητης εμφάνισης πάθησης που απειλεί τη ζωή. Τα είδη που απειλούνται με εξαφάνιση μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο για μεταγραφική ή εφαρμοσμένη έρευνα και δοκιμές, αλλά όχι για βασική έρευνα· δεν επιτρέπεται δε η χρήση αδέσποτων και άγριων κατοικίδιων ζώων ούτε και η απόσπαση ζώων από το φυσικό τους περιβάλλον, παρά μόνο με συγκεκριμένο επιστημονικό επιχείρημα. Επιπροσθέτως, τα συνήθη «εργαστηριακά» είδη (μύες, επίμυες, ινδικά χοιρίδια, κρικητοί, γερβίλοι, κουνέλια, βάτραχοι, σκύλοι, γάτες) πρέπει να έχουν εκτραφεί ειδικά για επιστημονικούς σκοπούς.

3.3. *Η δριμύτητα των διαδικασιών*

3.3.1. Ορίζονται τέσσερις κατηγορίες δριμύτητας των διαδικασιών: ήπιες, μέτριες, βαριές και χωρίς ανάνηψη (δηλαδή θανάτωση υπό γενική αναισθησία). Η Επιτροπή θα καθορίσει τα κριτήρια για την ταξινόμηση των διαδικασιών, τα οποία θα πρέπει να εγκριθούν από ρυθμιστική επιτροπή. Τα εν λόγω κριτήρια ισχύουν για τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται όσον αφορά τη φροντίδα και την καλή μεταχείριση των ζώων και για την «επαναχρησιμοποίηση» ζώων σε δοκιμές, ισχύουν δε ορισμένοι περιορισμοί.

3.4. *Αδειοδότηση*

3.4.1. Τα πρόσωπα χρειάζονται αδειοδότηση για την επίβλεψη ή την εκτέλεση διαδικασιών, τη θανάτωση με μη βάναυση μέθοδο και την επίβλεψη του προσωπικού που φροντίζει τα ζώα. Οι εγκαταστάσεις χρειάζονται αδειοδότηση για την εκτροφή, την προμήθεια και τη χρήση ζώων σε διαδικασίες. Το εξουσιοδοτημένο προσωπικό είναι υπεύθυνο για τα έργα και ασχολείται με περιπτώσεις μη συμμόρφωσης. Κάθε εγκατάσταση πρέπει να διαθέτει ένα μόνιμο όργανο δεοντολογικού ελέγχου. Η αρμόδια αρχή που έχει διοριστεί από το κράτος δύναται να χορηγεί άδειες έργου για μια περίοδο όχι μεγαλύτερη των τεσσάρων ετών, βάσει διαφανούς δεοντολογικής αξιολόγησης, η οποία περιλαμβάνει την επιστημονική ή νομική αιτιολόγηση του έργου, την εφαρμογή των «τριών R» στον σχεδιασμό των έργων, τη δριμύτητα των χρησιμοποιούμενων διαδικασιών και μια ανάλυση βλάβης-οφέλους (δικαιολογείται η χρήση και η ταλαιπωρία των ζώων από την αναμενόμενη πρόοδο της επιστήμης που θα ωφελήσει τελικά τους ανθρώπους, τα ζώα ή το περιβάλλον;).

([2]) ΕΕ L 358 της 18ης Δεκεμβρίου 1986.

([3]) ΕΕ C 28 της 3.2.2006, σ. 25, ΕΕ C 151 της 17.6.2008, σ.13, ΕΕ C 161 της 13.7.2007, σ. 54, ΕΕ C 324 της 30.12.2006, σ. 18, πρόσθετη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ 879/2009 (NAT/431) που υιοθετήθηκε στις 13 Μαΐου 2009.

([4]) ΕΕ L 262 της 27ης Σεπτεμβρίου 1976, ΕΕ L 66 της 11ης Μαρτίου 2003.

3.4.2. Σε όλες τις αιτήσεις χορήγησης άδειας έργου είναι υποχρεωτικό να δημοσιεύονται μη τεχνικές περιλήψεις έργου. Τα κράτη μέλη δύνανται να αποφασίσουν να χρησιμοποιήσουν ένα σύστημα συνοπτικής πρότασης έργου (που επίσης περιλαμβάνει τέτοιες περιλήψεις) για κάθε έργο που περιλαμβάνει πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου και χρησιμοποιεί αποκλειστικά διαδικασίες που χαρακτηρίζονται ως «ήπιες».

3.5. *Φροντίδα και επιθεώρηση*

3.5.1. Οι αναθεωρημένες κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των σπονδυλωτών ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς (Συμβούλιο της Ευρώπης, Σειρά Ευρωπαϊκών Συνθηκών – αριθ. 123) σχετικά με τη στέγαση και τη φροντίδα των εργαστηριακών ζώων θα αποτελούν ως επί το πλείστον δεσμευτικές υποχρεώσεις. Όλα τα κράτη μέλη θα πρέπει να διαθέτουν κατάλληλες υποδομές με επαρκή αριθμό καταρτισμένων επιθεωρητών και κάθε εγκατάσταση θα επιθεωρείται τουλάχιστον 2 φορές ετησίως από την εθνική αρχή, τουλάχιστον μία εκ των οποίων θα γίνεται χωρίς προειδοποίηση, ενώ οι μεγαλύτερες εγκαταστάσεις θα επιθεωρούνται συχνότερα. Υπάρχει μία διάταξη που προβλέπει ότι η Επιτροπή μπορεί να προβεί σε ελέγχους των υποδομών και της διενέργειας των εθνικών επιθεωρήσεων. Επιπλέον, θα είναι υποχρεωτική η τήρηση λεπτομερών στοιχείων για την προέλευση, τη χρήση, τον επαναπατρισμό και τη διάθεση των ζώων, με πρόσθετες διατάξεις για τους σκύλους, τις γάτες και τα πρωτεύοντα εκτός του ανθρώπου.

3.6. *Εναλλακτικές μέθοδοι χωρίς χρήση ζώων*

3.6.1. Τα στοιχεία για τις μεθόδους δοκιμών που απαιτούνται από τον νόμο σε ένα κράτος μέλος θα γίνονται δεκτά από όλους για την αποφυγή περιττής επανάληψης διαδικασιών. Κάθε κράτος μέλος συνεισφέρει στην ανάπτυξη εναλλακτικών προσεγγίσεων που δεν περιλαμβάνει τη χρήση ζώων, πρέπει δε να διορίζει εθνικά εργαστήρια αναφοράς για την επικύρωση εναλλακτικών μεθόδων. Η Επιτροπή θα ορίσει τις προτεραιότητες εργασίας για αυτά τα εθνικά εργαστήρια αναφοράς σε συνεννόηση με τα κράτη μέλη και θα τα συντονίζει. Εάν υπάρχει μια μέθοδος δοκιμών που δεν περιλαμβάνει τη χρήση ζώων και μπορεί να χρησιμοποιηθεί αντί μιας διαδικασίας, τα κράτη μέλη έχουν ρητή υποχρέωση να διασφαλίζουν τη χρήση της εναλλακτικής αυτής μεθόδου. Τα κράτη μέλη οφείλουν επίσης να διασφαλίζουν ότι ο αριθμός των ζώων που χρησιμοποιούνται σε έργα μειώνεται στον ελάχιστο δυνατό, χωρίς να διακυβεύονται οι σκοποί του έργου.

4. **Γενικές παρατηρήσεις**

4.1. Παρότι συνεχίζεται η συγκέντρωση στοιχείων για τα πειράματα με ζώα, ο αριθμός των ζώων που χρησιμοποιούνται σε εργαστηριακές δοκιμές έχει αρχίσει να αυξάνεται προσφάτως και πλέον εκτιμάται ότι ανέρχεται σε τουλάχιστον 12 εκατομμύρια στην Ευρώπη. Πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι στα στοιχεία αυτά δεν περιλαμβάνονται τα «πλεονάζοντα» ζώα – ζώα που εκτρέφονται, αλλά δεν χρησιμοποιούνται και στη συνέχεια θανατώνονται, και ζώα που εκτρέφονται και θανατώνονται και των οποίων ο ιστός χρησιμοποιείται στη συνέχεια για δοκιμές (λεπτομέρειες σχετικά με τον αριθμό των χρησιμοποιούμενων ζώων που παραχωρούνται εκουσίως δημοσιεύονται στο έγγραφο της Επιτροπής: *Πέμπτη έκθεση της Επιτροπής σχετικά με τα στατιστικά στοιχεία για τον αριθμό των ζώων που χρησιμοποιήθηκαν για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 5.11.2007. Παραδείγματος χάρη τα τρωκτικά και τα κουνέλια αποτελούν το 77,5 %, τα πτηνά το 5,4 % και τα πρωτεύοντα θηλαστικά το 0,1 % του συνόλου των χρησιμοποιούμενων ζώων). Η αύξηση αυτή οφείλεται εν μέρει στην τάση των ερευνητών να χρησιμοποιούν γενετικώς τροποποιημένα ζώα στα πειράματα, καθώς και στις νέες νομικές απαιτήσεις για τις δοκιμές – επί παραδείγματι ο κανονισμός REACH ([5]). Οι οργανώσεις για την καλή μεταχείριση των ζώων εκφράζουν ανησυχία σχετικά με τον συνολικό αντίκτυπο που θα έχει ο κανονισμός REACH όσον αφορά τις δοκιμές σε ζώα, αποτέλεσμα του οποίου θα είναι η αύξηση του αριθμού των χρησιμοποιούμενων ζώων. Άλλοι φορείς, όπως επί παραδείγματι το WWF (http://www.wwf.org.uk/filelibrary/pdf/aniamltesting03.pdf - διατίθεται μόνον στα αγγλικά), επισημαίνουν τα σημαντικά πλεονεκτήματα του οφέλους για το περιβάλλον που θα προκύψει μακροπρόθεσμα για την πανίδα.

4.2. Φορείς του τομέα της βιοϊατρικής έρευνας έχουν εγείρει μια σειρά ζητημάτων που χρήζουν διευκρίνισης σε σχέση με την προτεινόμενη οδηγία. Γενικά, η βασική ανησυχία φαίνεται πως είναι η αύξηση των διοικητικών διαδικασιών και της γραφειοκρατίας, μια πιθανή αποδυνάμωση του δικαιώματος προστασίας της εμπιστευτικότητας των ερευνών, καθώς και η παρεχόμενη δυνατότητα μεγαλύτερης πρόσβασης των ομάδων πίεσης στις πληροφορίες και στις διαδικασίες. Όσοι χρησιμοποιούν ζώα σε πειράματα συχνά εκφράζουν την απογοήτευσή τους για το γεγονός ότι η κοινή γνώμη και οι ομάδες πίεσης δεν αναγνωρίζουν το γεγονός ότι οι δοκιμές σε ζώα αποτελούν σε μεγάλο βαθμό την εσχάτη λύση, λόγω του κόστους τους και των ηθικών προβληματισμών. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ο ερευνητικός κλάδος μπορεί, έως ένα βαθμό, να παρουσιάσει τα επιχειρήματά του για όλα τα ανωτέρω σημεία, αλλά φρονεί ότι τα ζητήματα αυτά έχουν ήδη ληφθεί πλήρως υπόψη κατά την κατάρτιση της οδηγίας.

4.3. Θα έπρεπε να σημειωθεί ότι η αντικατάσταση των ζώων που χρησιμοποιούνται σε δοκιμές θα είναι τελικά εμπορικώς ωφέλιμη για τις εταιρείες. Δεδομένου ότι οι δοκιμές σε ζώα είναι ακριβές και χρονοβόρες, οι εναλλακτικές μέθοδοι θα παράσχουν μελλοντικές εμπορικές ευκαιρίες.

4.4. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η προτεινόμενη οδηγία δεν εκμεταλλεύεται πλήρως την ευκαιρία να αποτυπώσει την πρόοδο όσον αφορά τις εναλλακτικές μεθόδους που δεν περιλαμβάνουν τη χρήση ζώων. Δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν διαθέτει νομική βάση για να απαιτήσει την εναρμόνιση των αξιολογήσεων της έρευνας σε όλα τα κράτη μέλη, η ΕΟΚΕ διατηρεί αμφιβολίες σχετικά με το αν οι αρμόδιες αρχές κάθε κράτους μέλους θα είναι σε θέση να τηρούν και να εφαρμόζουν αποτελεσματικά μια βάση δεδομένων για τα εν εξελίξει πειράματα σε ζώα κατά την αδειοδότηση έργων και διαδικασιών. Η Επιτροπή θα πρέπει να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να διασφαλίσει ότι οι αρμόδιες για την αδειοδότηση εθνικές αρχές και τα εθνικά κέντρα επικύρωσης των εναλλακτικών μεθόδων έχουν πλήρη γνώση των δραστηριοτήτων των αντίστοιχων αρχών ή κέντρων και είναι σε θέση να αναπτύσσουν κοινές προσεγγίσεις, προκειμένου να αποτρέπεται η στρέβλωση της εσωτερικής αγοράς.

([5]) ΕΕ L 396 της 30ής Δεκεμβρίου 2006.

4.5. Σε ορισμένα κράτη μέλη υπάρχει σημαντικό ενδιαφέρον και ευαισθησία από μέρους της κοινής γνώμης για το ζήτημα των δοκιμών στα ζώα. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τασσόμενη υπέρ της ελαχιστοποίησης της ταλαιπωρίας των ζώων αποτυπώνει με ακρίβεια την επικρατούσα άποψη, ενώ ταυτοχρόνως δέχεται ότι κάποιες φορές οι δοκιμές στα ζώα είναι απαραίτητες για το γενικότερο καλό.

5. **Ειδικές παρατηρήσεις**

5.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η προτεινόμενη οδηγία θα μπορούσε να συμβάλει στη μείωση του αριθμού των ζώων που χρησιμοποιούνται σε δοκιμές και στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης τους. Παρότι ο μακροπρόθεσμος στόχος θα έπρεπε να είναι η σημαντική μείωση του αριθμού των ζώων που χρησιμοποιούνται σε δοκιμές, η θέσπιση στόχων να μπορούσε να είναι αντιπαραγωγική και να οδηγήσει στο εξωτερικό τις διαδικασίες χρήσης που υπάγονται στη ρύθμιση. Ωστόσο, η Επιτροπή θα πρέπει να εξεύρει τρόπους ελέγχου του αριθμού των ζώων που υποβάλλονται σε δοκιμές και, εν ανάγκη, να αναθεωρήσει την προσέγγισή της. Αυτό συνεπάγεται νέες και κατά τομέα προσεγγίσεις όσον αφορά τη συλλογή στοιχείων και την παρακολούθησή τους, ορισμένες εκ των οποίων δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας.

5.2. Η σημερινή δραστηριότητα της ΕΕ όσον αφορά την ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων επικεντρώνεται στη ρυθμιστική τοξικολογία, η οποία καλύπτει κάτω του 10 % των δοκιμών που πραγματοποιούνται σήμερα σε ζώα. Θα ήταν ιδιαίτερα επιθυμητή μια πανευρωπαϊκή προσέγγιση της ανάπτυξης εναλλακτικών μεθόδων σε όλους τους τομείς της έρευνας που χρησιμοποιούν ζώα (άρθρα 44-47), αναγνωρίζοντας ότι ένα βασικό έργο θα ήταν η επίβλεψη του συντονισμού. Για τη σημαντική αύξηση της χρήσης εναλλακτικών μεθόδων θα χρειαστεί η καταβολή σημαντικών προσπαθειών από πολυεπιστημονικές ομάδες και από νομοθέτες, καθώς και η ενισχυμένη στήριξη του Ευρωπαϊκού Κέντρου Επικύρωσης Εναλλακτικών Μεθόδων (ECVAM), που συστάθηκε από την ΕΕ το 1991, όπως και άλλων ευρωπαϊκών και εθνικών κέντρων. Ο ρόλος του ECVAM θα πρέπει να επεκταθεί πέραν της υποστήριξης της έρευνας και να αποκτήσει κεντρικό συντονιστικό χαρακτήρα στην προώθηση της γενικευμένης χρήσης εναλλακτικών μεθόδων. Επιπροσθέτως, η ΕΟΚΕ συνιστά τη συγκρότηση ενός κέντρου αριστείας της ΕΕ, που θα δώσει προτεραιότητα στην ανάπτυξη μεθόδων που εφαρμόζουν τη μέθοδο των «τριών R» στο σύνολο των τρεχουσών χρήσεων των ζώων, περιλαμβανόμενης και της βασικής ιατρικής έρευνας. Η εντολή αυτή θα ήταν πολύ περισσότερο διευρυμένη από εκείνη που έχει σήμερα το ECVAM.

5.3. Ο κανονισμός REACH αποτελεί σημαντική πρόκληση τόσο για τη βιομηχανία όσο και για τις ρυθμιστικές αρχές, σε ό,τι αφορά την τήρηση του χρονοδιαγράμματος. Αποτελεί επίσης μια ευκαιρία χάραξης προοδευτικών στρατηγικών για τις δοκιμές, που θα οδηγούν όχι μόνο στην ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων και στη μείωση της ταλαιπωρίας των ζώων, αλλά και στη βελτίωση των δεδομένων και τη μείωση του κόστους για τη βιομηχανία, χάρη σε πιο αποδοτικές μεθόδους. Διάφοροι συγγραφείς έχουν περιγράψει προσεγγίσεις κλιμακωτών δοκιμών, βάσει του έργου του ECVAM, οι οποίες θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη. Τέτοιου είδους προσεγγίσεις εφαρμόζονται ήδη, ιδίως στη Βόρεια Αμερική.

5.4. Η ΕΟΚΕ δέχεται την επικρατούσα επιστημονική άποψη ότι οι δοκιμές σε ζώα έχουν συνεισφέρει σημαντικά στην επιστημονική έρευνα και ότι θα συνεχίσουν να συνεισφέρουν σε αυτήν και μελλοντικά. Ωστόσο, η ευρύτερη επιστημονική κοινότητα που ασχολείται με τις δοκιμές σε ζώα πρέπει επίσης να είναι σε θέση να αποδεχτεί τους περιορισμούς των σημερινών προσεγγίσεων και την ανάγκη να λαμβάνονται υπόψη όλες οι μέθοδοι κατά τον έλεγχο της λογικής βάσης κάθε πειράματος. Τα ερευνητικά προγράμματα όπου οι δοκιμές σε ζώα θεωρούνται αμφίβολης αξίας θα πρέπει να αποτελέσουν προτεραιότητα για την ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την επικείμενη αναδρομική εκτίμηση των οφελών των διαδικασιών κατά τις οποίες χρησιμοποιούνται ζώα και πιστεύει ότι, αν εφαρμοστεί σε όλες τις διαδικασίες, μπορεί να αποφευχθεί η περιττή χρήση ζώων και να ληφθεί υπόψη η ανησυχία ορισμένων φορέων ως προς την αξία ορισμένων διαδικασιών κατά τις οποίες χρησιμοποιούνται ζώα.

5.5. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την επικείμενη ταξινόμηση βάσει του βαθμού ταλαιπωρίας κατά τα πειράματα. Στο πλαίσιο των προσπαθειών εξεύρεσης μη βάναυσων εναλλακτικών μεθόδων θα έπρεπε να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα «βαριά» πειράματα. Οι μέθοδοι που ενδέχεται να προκαλούν έντονο πόνο, ταλαιπωρία ή φόβο πρέπει να εφαρμόζονται μόνον όταν δεν υφίστανται εναλλακτικές και αποτελεσματικές ερευνητικές μέθοδοι για τη διερεύνηση συγκεκριμένων ασθενειών που πλήττουν σημαντικά την ανθρώπινη υγεία.

5.6. Σύμφωνα με την οδηγία, κάθε κράτος μέλος οφείλει να στηρίξει την ανάπτυξη και τη χρήση διαδικασιών και προσεγγίσεων που θα προωθούν τη μέθοδο των «τριών R», με στόχο τη μείωση της ταλαιπωρίας των ζώων. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί εν μέρει μέσω του βελτιωμένου σχεδιασμού των πειραμάτων, της αποφυγής των περιττών επαναλήψεων και της μη πραγματοποίησης αδικαιολόγητα εκτεταμένων διερευνητικών μελετών. Πρέπει να στηριχθούν μέθοδοι ικανές να μειώσουν, να βελτιώσουν και τελικά να αντικαταστήσουν τις δοκιμές σε ζώα, στο πλαίσιο ολοκληρωμένων στρατηγικών για τις δοκιμές, όπως δοκιμές *in vitro*, ποσοτικές σχέσεις δομής-δραστικότητας (QSAR), συστήματα εμπειρογνωμόνων, κατάρτιση μοντέλων μέσω υπολογιστών και στατιστικές μέθοδοι. Τα κράτη μέλη θα έπρεπε να έχουν την υποχρέωση να διορίζουν έναν φορέα αναφοράς σχετικά με αυτού του είδους τις πρωτοβουλίες, προκειμένου να διασφαλισθεί η ανάπτυξη και εφαρμογή εναλλακτικών μεθόδων.

5.7. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη θέση που εκφράζεται στην οδηγία όσον αφορά τη σχεδόν πλήρη απαγόρευση της χρήσης ανθρωποειδών πιθήκων.

5.8. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι τα πλην του ανθρώπου πρωτεύοντα θα συνεχίσουν να χρησιμοποιούνται σε συγκεκριμένα ερευνητικά πλαίσια, αλλά πιστεύει ότι η εξάλειψη κάθε χρήσης πρωτευόντων θα πρέπει να αποτελέσει μακροπρόθεσμο στόχο, εφόσον εξευρεθούν επαρκείς εναλλακτικές μέθοδοι. Εν τω μεταξύ, η οδηγία θα πρέπει να ορίζει ότι τα πλην του ανθρώπου πρωτεύοντα δύνανται να χρησιμοποιούνται σε δοκιμές σε ζώα μόνο εάν έχουν γεννηθεί από πρωτεύοντα που έχουν

εκτραφεί σε συνθήκες αιχμαλωσίας· οι αρμόδιες αρχές θα έχουν τη δυνατότητα να εγκρίνουν εξαιρέσεις βάση επιστημονικών επιχειρημάτων (άρθρο 10). Λαμβανομένης υπόψη της αβεβαιότητας και του ανεπαρκούς αριθμού δεύτερων γενεών πρωτευόντων πλην του ανθρώπου, η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να διενεργήσει μια αξιολόγηση της καλής διαβίωσης των ζώων και μια μελέτη σκοπιμότητας για την εφαρμογή των απαιτήσεων αυτών πέντε χρόνια μετά την έναρξη ισχύος της οδηγίας.

5.9. Προς το παρόν, η οδηγία ορίζει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να εφαρμόζουν τα ελάχιστα πρότυπα για τη φροντίδα και τη στέγαση που ορίζονται στο παράρτημα IV και η Επιτροπή δύναται να προσαρμόσει τα πρότυπα στην τεχνική και επιστημονική πρόοδο, σύμφωνα με την προτεινόμενη διαδικασία της επιτροπής, καθώς και να τα καταστήσει δεσμευτικά (άρθρο 32). Το άρθρο 95 της Συνθήκης ως νομική βάση για την προτεινόμενη οδηγία προβλέπει πολύ αυστηρές διαδικασίες βάσει των οποίων τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόσουν υψηλότερα πρότυπα. Για να εξαλειφθεί η αβεβαιότητα, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να συμπεριληφθεί μια σαφής δήλωση στο άρθρο 32, η οποία θα επιβεβαιώνει ότι η οδηγία δεν περιορίζει το δικαίωμα των κρατών μελών να εφαρμόζουν ή να εγκρίνουν αυστηρότερα μέτρα για τη φροντίδα και τη στέγαση των εργαστηριακών ζώων.

5.10. Επί του παρόντος, η οδηγία ορίζει ότι η απόφαση αδειοδότησης ενός έργου λαμβάνεται και κοινοποιείται στην εγκατάσταση πειραματισμού το αργότερο εντός 30 ημερών από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης. Εάν το κράτος μέλος δεν λάβει απόφαση εντός αυτής της περιόδου, θεωρείται ότι η άδεια έχει χορηγηθεί, εφόσον το σχετικό έργο περιλαμβάνει μόνο διαδικασίες που χαρακτηρίζονται «έως ήπιες» και εφόσον δεν χρησιμοποιούνται πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου (άρθρο 43). Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η διάταξη αυτή δεν δικαιολογείται και δεν θα έπρεπε να ισχύει εάν η δεοντολογική αξιολόγηση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας αδειοδότησης του έργου.

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμόδοτηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου περί της θέσπισης κοινοτικού συστήματος ελέγχου για την εξασφάλιση της τήρησης των κανόνων της κοινής αλιευτικής πολιτικής»

COM(2008) 721 τελικό – 2008/0216 (CNS)

(2009/C 277/11)

Εισηγητής: **ο κ. ADAMS**

Στις 15 Δεκεμβρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 37 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την

«Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου περί της θέσπισης κοινοτικού συστήματος ελέγχου για την εξασφάλιση της τήρησης των κανόνων της κοινής αλιευτικής πολιτικής»

COM(2008) 721 τελικό – 2008/0216 (CNS).

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 17 Απριλίου 2009 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. ESPUNY MOYANO.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 13 και 14 Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή απέρριψε τη γνωμοδότηση του τμήματος - 98 ψήφους κατά, έναντι 75 ψήφων υπέρ, και 11 αποχές - και υιοθέτησε την ακόλουθη αντιγνωμοδότηση που συντάχθηκε από τον κ. Adams.

1.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ουσιαστική μεταρρύθμιση του συστήματος ελέγχου της αλιείας από την Επιτροπή και αναγνωρίζει ότι αποτελεί, αφενός, ακρογωνιαίο λίθο της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛΠ) και, αφετέρου, εξαιρετικά σημαντική και επείγουσα αναδιάρθρωση που αναμένεται να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα της ΚΑΛΠ πριν από την προτεινόμενη μείζονα μεταρρύθμιση.

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το ισχύον σύστημα ελέγχου της αλιείας στην ΕΕ παρουσιάζει σοβαρές ελλείψεις. Είναι αναποτελεσματικό, δαπανηρό και πολύπλοκο και δεν παράγει αποτελέσματα. Αυτή η αποτυχία έχει σημαντικές συνέπειες για τη βιωσιμότητα των αλιευτικών πόρων, του αλιευτικού κλάδου, των περιφερειών που εξαρτώνται από την αλιεία και του περιβάλλοντος. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι την άποψη αυτή τη συμμερίζεται και η Επιτροπή.

1.3. Πιο συγκεκριμένα, η ΚΑΛΠ οδήγησε σε μια αντιμετώπιση χαρακτηριζόμενη από καθυστερήσεις, υπεκφυγές, απρόθυμη εφαρμογή ή μη συμμόρφωση εκ μέρους ορισμένων φορέων. Η μεταρρύθμιση του συστήματος ελέγχου προορίζεται να αλλάξει αυτό το πνεύμα ανταγωνιστικής αντιμετώπισης και μη συμμόρφωσης. Αντανακλά τη νέα προσέγγιση που σκιαγραφήθηκε τον Απρίλιο 2009 στην Πράσινη Βίβλο για τη μεταρρύθμιση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής και αποτελεί κατά συνέπεια δοκιμαστική διερεύνηση της βούλησης των ενδιαφερόμενων φορέων να αναλάβουν δεσμεύσεις έναντι της αλλαγής.

1.4. Ποσοστό υψηλότερο του 75 τοις εκατό των παγκόσμιων ιχθυαποθεμάτων αποτελεί αντικείμενο πλήρους ή υπερβολικής εκμετάλλευσης. Το 88 τοις εκατό των ευρωπαϊκών αποθεμάτων αλιεύεται πέραν της μέγιστης βιώσιμης απόδοσής τους.

1.5. Στην ΕΕ, το ισχύον σύστημα ελέγχου είναι ανεπαρκές και υπονομεύει την αξιοπιστία των βασικών δεδομένων στα οποία βασίζονται οι επιστημονικές υποδείξεις. Λόγω των αναξιόπιστων στοιχείων, τα επίπεδα αλίευσης παραμένουν μη βιώσιμα. Οι παραπλανητικές πρακτικές δεν εντοπίζονται εύκολα και οι επιβαλλόμενες χρηματικές ποινές είναι συχνά πολύ χαμηλότερες από τα κέρδη που μπορεί να αποφέρει η υπεραλίευση. Η Επιτροπή στερείται επίσης νομικών μέσων, γεγονός το οποίο δυσχεραίνει την ικανότητά της να δρα γρήγορα και αποτελεσματικά όταν εντοπίζει κάποιο πρόβλημα σχετικό με τη λειτουργία των εθνικών συστημάτων ελέγχου. Ταυτόχρονα, οι νέες τεχνολογίες παρέχουν δυνατότητες οι οποίες δεν αξιοποιούνται στο έπακρο.

1.6. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το νέο σύστημα θα ευνοήσει την καθιέρωση μιας σφαιρικής και ολοκληρωμένης προσέγγισης ελέγχου, εστιάζοντας την προσοχή σε όλες τις πτυχές της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής και καλύπτοντας ολόκληρη την αλυσίδα αλίευσης, εκφόρτωσης, μεταφοράς, μεταποίησης και διάθεσης στην αγορά – «από το δίχτυ στο πιάτο» του καταναλωτή.

1.7. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η Επιτροπή εκπλήρωσε την αποστολή της όσον αφορά τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων με τους βασικούς ενδιαφερόμενους φορείς, εκπόνησε μια τεκμηριωμένη εκτίμηση αντικτύπου και ορθώς ασκεί πιέσεις για άμεση μεταρρύθμιση και μη αναβολή της ανάληψης δράσης έως τον καθορισμό της μελλοντικής Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής για το διάστημα μετά το 2012.

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Το ακόλουθο κείμενο της γνωμοδότησης του τμήματος απορρίφθηκε υπέρ μιας αντιγνωμοδότησης που υιοθετήθηκε από την Ολομέλεια, αλλά συγκέντρωσε τουλάχιστον το ένα τέταρτο των εκπεφρασμένων ψήφων.

1. **Συμπεράσματα**

1.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι το σύστημα ελέγχου της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛΠ) πρέπει να απλουστευθεί και συμμερίζεται τις αρχές που διέπουν την προτεινόμενη μεταρρύθμιση.

1.2. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι δεν είναι η καταλληλότερη στιγμή για τη διεξαγωγή της μεταρρύθμισης αυτής, δεδομένου ότι έχει μόλις ξεκινήσει ο προβληματισμός σχετικά με το μέλλον της ΚΑΛΠ μετά από το 2012 και είναι πιθανότατο να εισαχθούν αλλαγές που θα επηρεάζουν ολοκληρωτικά το σύστημα ελέγχου. Επομένως, η ΕΟΚΕ συνιστά να διεξαχθεί πρώτα μια αυστηρή εξέταση των βασικών στοιχείων της ΚΑΛΠ και των διαφόρων προτύπων διαχείρισης που μπορούν να εφαρμοστούν, ώστε, κατόπιν, τα νέα μέτρα ελέγχου να βασιστούν στα πρότυπα αυτά.

1.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η Επιτροπή, ξεκίνησε εσπευσμένα τη μεταρρύθμιση και δεν προέβη δεόντως στις αναγκαίες πρότερες διαβουλεύσεις με τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, για να ευοδωθεί η μεταρρύθμιση, πρέπει να κληθούν να συμμετάσχουν πιο ενεργά οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί και κοινωνικοί φορείς.

1.4. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι αλλαγές των μηχανισμών ελέγχου που προβλέπονται στην πρόταση, αντί να απλουστεύουν το σύστημα ελέγχου, αυξάνουν σημαντικά τις υποχρεώσεις των αλιευτικών σκαφών και των αλιευτικών αρχών σε σύγκριση με τη σημερινή κατάσταση, και συνιστά, επομένως, να θεσπιστεί επαρκής μεταβατική περίοδος.

1.5. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι δεν αξιολογήθηκαν δεόντως οι κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες των προτεινόμενων μέτρων.

1.6. Για τη διευκόλυνση της εφαρμογής, η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να δημοσιεύσει παράρτημα όπου θα αναλύονται οι διάφορες υποχρεώσεις και προθεσμίες για το κάθε είδος αλιευτικού σκάφους.

1.7. Όσον αφορά τα ειδικά τεχνικά ζητήματα, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να λάβουν υπόψη τα σχόλια που αναπτύσσονται στις ειδικές παρατηρήσεις.

2. **Εισαγωγή**

2.1. Στις 14 Νοεμβρίου 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τα εξής τρία έγγραφα σχετικά με τη μεταρρύθμιση του συστήματος ελέγχου της ΚΑΛΠ: την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου περί της θέσπισης κοινοτικού συστήματος ελέγχου για την εξασφάλιση της τήρησης των κανόνων της ΚΑΛΠ ([1]), την ίδια την πρόταση κανονισμού ([2]) και την εκτίμηση του αντίκτυπου ([3]).

2.2. Η Επιτροπή κρίνει ότι το σύστημα ελέγχου, όπως θεσπίστηκε το 2002, παρουσιάζει μεγάλες ελλείψεις που υπονομεύουν τη συνολική του αποτελεσματικότητα, ότι είναι αναποτελεσματικό, δαπανηρό, περίπλοκο και δεν αποφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Γι' αυτό το λόγο, προτείνει την ουσιαστική μεταρρύθμιση του συστήματος ελέγχου της ΚΑΛΠ.

2.3. Σύμφωνα με την Επιτροπή, κύριος στόχος της μεταρρύθμισης είναι η θέσπιση ενός κοινοτικού συστήματος επιθεώρησης, παρακολούθησης, ελέγχου, επιτήρησης και επιβολής της νομοθεσίας, ώστε να δημιουργηθούν οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων της ΚΑΛΠ.

2.3.1. Πιο συγκεκριμένα, η Επιτροπή εκτιμά ότι η πρόταση της για μεταρρύθμιση θα επιφέρει βελτιώσεις χάρη στα εξής μέσα:

— Απλούστευση του νομικού πλαισίου: Η πρόταση θεσπίζει κοινά πρότυπα ελέγχου για όλους τους κανόνες της ΚΑΛΠ. Ορίζει τις βασικές αρχές, οι δε λεπτομέρειες θα καθοριστούν σε ενιαίο εκτελεστικό κανονισμό.

— *Διεύρυνση του πεδίου ελέγχου*: Η πρόταση καλύπτει πεδία που μέχρι τώρα αγνοούνταν (μεταφορές, αγορές, ανιχνευσιμότητα) καθώς και άλλα πεδία όπου έχει αυξηθεί η ανάγκη ελέγχου (απορρίψεις ιχθύων, ερασιτεχνική αλιεία, προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές.

([1]) COM(2008) 718 τελικό
([2]) COM(2008) 721 τελικό
([3]) SEC(2008) 2760

— *Καθιέρωση καθεστώτος ίσης μεταχείρισης όσον αφορά τον έλεγχο*: Η επιβολή εναρμονισμένων διαδικασιών επιθεώρησης – παράλληλα με ένα σύνολο αποτρεπτικών και εναρμονισμένων κυρώσεων – θα εγγυάται την ίση μεταχείριση όλων των αλιέων, όπου και αν εργάζονται, και θα τονώσει την εμπιστοσύνη στο σύστημα.

— *Πιο ορθολογικός έλεγχος και επιθεώρηση*: Η συστηματική χρήση της διαχείρισης του κινδύνου θα επιτρέψει στα κράτη μέλη και την Επιτροπή να επικεντρώσουν τα μέσα ελέγχου που διαθέτουν στα πεδία με αυξημένες πιθανότητες παραβάσεων.

— *Περιορισμός του διοικητικού φόρτου*.

— *Πιο αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων της ΚΑΛΠ*: Η Επιτροπή σχεδιάζει να αναπτύξει μια προσέγγιση μακροδιαχείρισης, εστιάζοντας στον έλεγχο και την επαλήθευση της τήρησης των κανόνων εκ μέρους των κρατών μελών.

2.4. Η πρόταση κανονισμού έρχεται να συμπληρώσει τον κανονισμό περί παράνομης, λαθραίας και άναρχης αλιείας ([4]) καθώς και τον κανονισμό περί αδειών αλιείας των κοινοτικών αλιευτικών σκαφών εκτός των κοινοτικών υδάτων ([5]). Οι τρεις κανονισμοί θα αποτελέσουν το νέο πλαίσιο ελέγχου.

2.5. Η Επιτροπή επιθυμεί την εφαρμογή του νέου κανονισμού από 1η Ιανουαρίου 2010.

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η επιτυχία της ΚΑΛΠ εξαρτάται από την εφαρμογή ενός συστήματος ελέγχου αποτελεσματικού, συνολικού, ολοκληρωμένου και άνευ διακρίσεων, «από το δίχτυ στο πιάτο», που θα επιτρέπει την αειφόρο αξιοποίηση των έμβιων υδρόβιων πόρων.

3.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει επίσης ότι υφίσταται ανάγκη μεταρρύθμισης του κοινοτικού συστήματος ελέγχου με σκοπό τη βελτίωση του υπάρχοντος συστήματος. Συμφωνεί, ακόμη, με τις γενικές αρχές που διέπουν την πρόταση.

3.3. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι θα πρέπει να εξεταστεί σοβαρά το κατά πόσο είναι σκόπιμο να πραγματοποιηθεί αυτή η σοβαρή μεταρρύθμιση τη δεδομένη στιγμή. Το 2008, η Επιτροπή ξεκίνησε το διάλογο για το μέλλον της ΚΑΛΠ μετά το 2012. Μέσα στα επόμενα χρόνια θα αναθεωρηθούν τα κυριότερα σημεία της. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η μεταρρύθμιση του συστήματος ελέγχου θα πρέπει να εξαρτηθεί από το περιεχόμενο της νέας ΚΑΛΠ.

3.4. Το κύριο υπάρχον μέσο διαχείρισης της ΚΑΛΠ είναι το σύστημα των ΤΑC ([6]) και των ποσοστώσεων. Αυτό το σύστημα έχει αμφισβητηθεί σε διάφορα δημόσια βήματα ([7]). Εφόσον ένας από τους βασικούς στόχους του υπό εξέταση κανονισμού είναι η τήρηση του ΤΑC και των ποσοστώσεων που έχουν οριστεί για τα κράτη μέλη, και δεδομένου ότι τα θεσμικά όργανα αναγνωρίζουν την ανάγκη σαφούς βελτίωσης του συστήματος, είναι προτιμότερο να αναθεωρηθούν τα εν λόγω συστήματα διαχείρισης πριν από τη μεταρρύθμιση του συστήματος ελέγχου. Συνοψίζοντας, η ΕΟΚΕ προτείνει να πραγματοποιηθεί πρώτα μία επισταμένη και εις βάθος αναθεώρηση των κύριων σημείων της ΚΑΛΠ και μία ανάλυση των διαφόρων συστημάτων διαχείρισης προς εφαρμογή, και ύστερα να προσαρμοστούν αναλόγως τα μέτρα ελέγχου.

3.5. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να εκφράσει την λύπη της για το γεγονός ότι η Επιτροπή παρουσίασε ταυτόχρονα τη νομοθετική δέσμη μέτρων, δηλαδή την ανακοίνωση, την πρόταση κανονισμού και την εκτίμηση αντίκτυπου. Είθισται η Επιτροπή να παρουσιάζει πρώτα την ανακοίνωση, έτσι ώστε να χρησιμεύει ως κατευθυντήριο έγγραφο για τη συζήτηση της πρότασης. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η επιτυχία της μεταρρύθμισης εξαρτάται από την ενεργό συμμετοχή των εμπλεκόμενων οικονομικών φορέων και την ουσιαστική διαβούλευση μαζί τους. Η μεταρρύθμιση της εμβέλειας της πρότασης δεν είναι δυνατόν να γίνεται επιπόλαια.

3.6. Η πρόταση κανονισμού αυξάνει σημαντικά τις υποχρεώσεις των αλιευτικών σκαφών και αρχών. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι αυτή η κατάσταση μπορεί να προκαλέσει σοβαρά πρακτικά προβλήματα, δεδομένου ότι ούτε η Επιτροπή ούτε τα κράτη μέλη διαθέτουν επαρκή οργανωτική δομή και προσωπικό για τη συλλογή και επεξεργασία του συνόλου των πληροφοριών, όπως προβλέπεται στην πρόταση. Ομοίως, αυξάνονται οι υποχρεώσεις των οικονομικών φορέων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι άκαιρη η αύξηση του διοικητικού φόρτου των κρατών μελών και των οικονομικών φορέων μεσούσης της κρίσης, καθώς ενδέχεται να αποβεί άκρως αρνητικός ο αντίκτυπος, τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για την απασχόληση, ιδίως δε για τα σκάφη μήκους από 10 έως 15 μέτρα.

([4]) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1005/2008 του Συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2008, περί δημιουργίας κοινοτικού συστήματος πρόληψης, αποτροπής και εξάλειψης της παράνομης, λαθραίας και άναρχης αλιείας (ΕΕ L 286 της 29.10.2008, σ. 1).

([5]) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1006/2008 του Συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2008, σχετικά με τις άδειες αλιείας κοινοτικών αλιευτικών σκαφών εκτός των υδάτων της Κοινότητας και για την πρόσβαση σκαφών τρίτων χωρών στα ύδατα της Κοινότητας (ΕΕ L 286 της 29.10.2008, σ. 33).

([6]) ΤΑC: Σύνολο επιτρεπομένων αλιευμάτων

([7]) Ειδική έκθεση αριθ. 7/2007 του Ελεγκτικού Συνεδρίου της ΕΕ.

3.7. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η διαδικασία της απλούστευσης πρέπει να είναι σταδιακή, λόγω της πολυπλοκότητας της ανάλυσης και της συνακόλουθης εφαρμογής, του υψηλού κόστους των προτεινόμενων συστημάτων, καθώς και για άλλους λόγους που σχετίζονται με την αρχική απειρία και τον αποπροσανατολισμό. Οι προτεινόμενες αλλαγές είναι πολύ διεξοδικές και η ΕΟΚΕ κρίνει ότι χρειάζεται επισταμένος και ενδελεχής διάλογος. Προκειμένου, λοιπόν, να υπάρξει προσαρμογή στις αλλαγές που θα επέλθουν τελικά στη νομοθεσία ως προς τον έλεγχο, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι θα πρέπει να προβλεφθεί στο άρθρο 16 μία ικανή μεταβατική περίοδος.

3.8. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το πνεύμα της συμμόρφωσης με τους κανόνες θα πρέπει να βασίζεται στη συνεργασία, την κατανόηση και την αγαθή προαίρεση των ενδιαφερομένων και όχι στην αύξηση των μέτρων και διαδικασιών ελέγχου και των κυρώσεων. Μία πιο απλή και κατανοητή από όλους τους ενδιαφερόμενους νομοθεσία θα ευνοήσει τη συμμόρφωση.

3.9. Η Επιτροπή χορηγεί στον εαυτό της μεγαλύτερες αρμοδιότητες για θέματα ελέγχου. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν η ισορροπία μεταξύ του Συμβουλίου και της Επιτροπής, για την αποφυγή στο μέλλον συγκρούσεων αρμοδιοτήτων.

3.10. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ο κανονισμός θα έπρεπε να προβλέπει τη δυνατότητα αξιοποίησης του πλεονάσματος των ποσοστώσεων των αλιευμάτων από άλλα κράτη μέλη, προκειμένου τα τελευταία να βελτιώσουν την απόδοση της αλιείας τους.

4. **Ειδικές παρατηρήσεις**

4.1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η άδεια αλιείας ενός κοινοτικού αλιευτικού σκάφους δεν θα πρέπει να περιορίζεται στα κοινοτικά ύδατα και γι' αυτό το λόγο προτείνει την απάλειψη της αναφοράς «σε κοινοτικά ύδατα γενικά» από το άρθρο 4 σημείο (8).

4.2. Σχετικά με το άρθρο 4 σημείο (10), η ΕΟΚΕ κρίνει ότι ο ορισμός της «προστατευόμενης θαλάσσιας περιοχής» θα πρέπει να περικλείει μία κοινοτική διαδικασία για τη δημιουργία, τη χρήση, τον έλεγχο και την επιτήρηση των περιοχών που βρίσκονται εντός των κοινοτικών υδάτων και επηρεάζουν τις αλιευτικές δραστηριότητες.

4.3. Το άρθρο 4 σημείο (17) ορίζει την «μεταποίηση» συμπεριλαμβάνοντας τις διαδικασίες καθαρισμού και εκσπλαχνισμού, της συντήρησης στον πάγο ή της κατάψυξης. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο ορισμός της μεταποίησης πρέπει να συνδέεται με την αλλαγή των οργανοληπτικών χαρακτηριστικών των θαλάσσιων πόρων και όχι με τη συντήρηση του προϊόντος, που αποβλέπει στην προσφορά των αλιευτικών προϊόντων στους καταναλωτές με μεγαλύτερες υγειονομικές εγγυήσεις. Συνεπώς, προτείνει την εξαίρεση αυτών των δραστηριοτήτων από τον ορισμό της μεταποίησης.

4.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το άρθρο 7 παράγραφος 1 στοιχείο στ θα έπρεπε να κάνει αναφορά στις περιοχές της «ανοικτής θάλασσας» οι οποίες δεν υπάγονται στην αρμοδιότητα περιφερειακής οργάνωσης διαχείρισης αλιείας.

4.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το σύστημα εντοπισμού των αλιευτικών σκαφών, όπως προβλέπεται στο άρθρο 9, μέσω μίας συσκευής τακτικής μετάδοσης των συντεταγμένων και της ταυτότητας του σκάφους δεν θα πρέπει να απαιτείται για τα σκάφη συνολικού μήκους μεταξύ 10 και 15 μέτρων. Λόγω ακριβώς των τεχνικών χαρακτηριστικών τους, αυτά τα σκάφη έχουν περιορισμένες δραστηριότητες, τις οποίες ασκούν σε παράκτια ύδατα που ελέγχονται εύκολα. Εξάλλου, το κόστος που προκύπτει από την εφαρμογή του συγκεκριμένου συστήματος είναι υψηλό και δυσανάλογο για αυτό το τμήμα του στόλου, το οποίο απαρτίζεται από πολλές μικρομεσαίες επιχειρήσεις που διατηρούν υψηλό επίπεδο απασχόλησης.

4.6. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι διατάξεις του άρθρου 14 σχετικά με το ημερολόγιο πλοίου των κοινοτικών αλιευτικών σκαφών είναι υπερβολικές, ότι συνεπάγονται πολλά γραφειοκρατικά κωλύματα για την επαλήθευσή τους και, συνεπώς, ότι θα πρέπει να περιορίζονται στις αλιευτικές δραστηριότητες για τις οποίες κρίνεται αναγκαίο.

4.6.1. Η παράγραφος 1 του εν λόγω άρθρου ορίζει ότι θα καταγράφονται στο ημερολόγιο πλοίου οι ποσότητες κάθε είδους που απορρίπτονται στη θάλασσα. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η καταγραφή των εν λόγω αλιευμάτων θα πρέπει να γίνεται από μία ορισμένη ποσότητα και πάνω, όπως, για παράδειγμα, 50 κιλά.

4.6.2. Το άρθρο 14 παράγραφος 3 ορίζει ότι το επιτρεπόμενο περιθώριο ανοχής όσον αφορά τις εκτιμήσεις που καταγράφονται στο ημερολόγιο πλοίου σχετικά με τις ποσότητες σε κιλά των ιχθύων που διατηρούνται στο σκάφος δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το 5 %. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι ήδη είναι δύσκολο να τηρηθεί το ισχύον ποσοστό, το οποίο, στην περίπτωση του πιο δεσμευτικού σχεδίου αποκατάστασης, έχει καθοριστεί στο 8 %. Ο αυξημένος γραφειοκρατικός φόρτος από ένα υπερβολικά χαμηλό περιθώριο ανοχής και οι επιπλοκές που συνεπάγεται για τους αλιείς που δεν θα είναι σε θέση να το τηρήσουν – με συνέπεια να υπόκεινται σε πολλές κυρώσεις – έρχονται σε αντίθεση με τον στόχο της απλούστευσης των συστημάτων ελέγχου και, ως εκ τούτου, δεν συνιστάται η εφαρμογή του.

4.6.3. Όσον αφορά τους συντελεστές μετατροπής του αποθηκευμένου βάρους ιχθύων σε βάρος ζωντανών ιχθύων, οι οποίοι παρουσιάζουν διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, γεγονός που επηρεάζει τον υπολογισμό των αλιευμάτων της εκάστοτε χώρας, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι όχι μόνο θα πρέπει να καθορίζονται με βάση τη μέση τιμή του αριθμητικού υπολογισμού των τιμών που εφαρμόζονται ανά κράτος μέλος, αλλά θα πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν και οι ιδιαιτερότητες και ιδιομορφίες της εκάστοτε δεδομένης αλιευτικής δραστηριότητας. Επιπλέον, δεν θα πρέπει να παραβλέπεται η επίδραση που μπορεί να επιφέρουν οι αλλαγές των εθνικών και κοινοτικών συντελεστών μετατροπής στην αρχή της σχετικής ισορροπίας.

4.7. Ο κανονισμός σχετικά με τη χρήση του ηλεκτρονικού ημερολογίου αλιείας ([8]) δεν προβλέπει την εφαρμογή του μέτρου στα σκάφη με ολικό μήκος κάτω των 15 μέτρων. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι δεν θα πρέπει να συμπεριληφθούν τα σκάφη με ολικό μήκος μεταξύ 10 και 15 μέτρων προτού αξιολογήσουν τα κράτη μέλη τη λειτουργία και τις συνέπειες της εφαρμογής του στα σκάφη ολικού μήκους άνω των 15 μέτρων και προτού να αποκτηθεί η σχετική πείρα. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι η χρήση του ηλεκτρονικού ημερολογίου δεν θα είναι υποχρεωτική μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2010 για τα σκάφη συνολικού μήκους άνω των 24 μέτρων και μέχρι την 1η Ιουλίου 2011 για τα σκάφη συνολικού μήκους άνω των 15 μέτρων. Ομοίως, το άρθρο 15 της υπό εξέταση πρότασης δεν περιλαμβάνει τις ήδη ισχύουσες παρεκκλίσεις από τις ηλεκτρονικές διαδικασίες για τα σκάφη άνω των 15 μέτρων· η ΕΟΚΕ ζητά, λοιπόν, να υπάρξει αντιστοιχία μεταξύ των διατάξεων των δύο πράξεων.

4.8. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η προαναγγελία που προβλέπει το άρθρο 17 θα πρέπει να γίνεται μόνο σε περίπτωση που κρίνεται απαραίτητο – όπως συμβαίνει δηλαδή τώρα, όπου μόνο τα αλιευτικά σκάφη με φορτίο αλιεύματα ειδών που εντάσσονται σε σχέδια αποκατάστασης υποχρεούνται να την πραγματοποιούν· αποφεύγεται, έτσι, επιπρόσθετος φόρτος εργασίας, ο οποίος σε πολλές περιπτώσεις (όταν, για παράδειγμα, η ποσότητα των αλιευμάτων είναι μηδενική) δεν προσφέρει χρήσιμες πληροφορίες. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η κοινοποίηση των αλιευμάτων θα πρέπει να εφαρμόζεται με βάση μία ελάχιστη ενδεικτική ποσότητα.

4.9. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι προαναγγελίες εκ μέρους των πλοιάρχων των αλιευτικών σκαφών ή των αντιπροσώπων τους θα πρέπει να απευθύνονται πάντα στο κράτος της σημαίας και όχι στα παράκτια κράτη ή στα κράτη όπου πραγματοποιείται η εκφόρτωση. Σήμερα, η επικοινωνία του σκάφους πρέπει να γίνεται πάντα με το κέντρο επικοινωνίας του κράτους της σημαίας του και το κέντρο επικοινωνίας, με τη σειρά του, οφείλει να διαβιβάσει την πληροφορία στα υπόλοιπα κράτη μέλη ([9]).

4.10. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 18 απαγόρευση της μεταφόρτωσης ιχθύων εν πλω ενδέχεται να προκαλέσει σοβαρά προβλήματα σε ορισμένες μορφές αλιευτικής δραστηριότητας, δυσχεραίνοντας την οικονομική βιωσιμότητα των ενδιαφερόμενων στόλων. Επιπλέον, η απαγόρευση της μεταφόρτωσης ιχθύων για την μεταποίηση και την κατάψυξή τους εν πλω ή πλησίον των περιοχών αλιείας μπορεί να υπονομεύσει την ποιότητα των ιχθύων που διατίθενται στην κατανάλωση.

4.11. Σχετικά με το άρθρο 21, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η προθεσμία δύο ωρών μετά από την εκφόρτωση για την ηλεκτρονική μετάδοση των στοιχείων της δήλωσης εκφόρτωσης δεν επαρκεί, και καθιστά προβληματική την τήρησή της. Γι' αυτό το λόγο, η ΕΟΚΕ προτείνει τον ορισμό προθεσμίας 24 ωρών, λαμβάνοντας υπόψη ότι η ισχύουσα σήμερα προθεσμία είναι 48 ώρες.

4.12. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το άρθρο 28 θα έπρεπε να ορίζει τις απαραίτητες διαδικασίες ώστε οι πλεονασματικές ποσοστώσεις ενός κράτους μέλους που δεν είναι σε θέση να τις εξαντλήσει να μπορούν να αξιοποιηθούν, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, από άλλα κράτη μέλη, καθώς επίσης και για να είναι δυνατή η μεταφορά των ποσοστώσεων ενός κράτους μέλους από το ένα έτος στο άλλο. Ομοίως, σε περίπτωση διορθωτικών μέτρων, η αποζημίωση ενός κράτους μέλους για την απαγόρευση της αλιείας θα πρέπει να γίνεται με μηχανισμούς ταχείς και εύκολους στην εφαρμογή.

4.13. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι διατάξεις του άρθρου 33 ενδέχεται να προκαλέσουν προβλήματα σε ορισμένα σκάφη που αλιεύουν μικρά πελαγικά είδη και μεταφορτώνουν τα αλιεύματα εντός λιμένα για μεταποίηση σε πλοία-ψυγεία. Επίσης, ενδέχεται να πλήξουν τα σκάφη που, ενώ είναι νηολογημένα σε συγκεκριμένο κράτος μέλος, εκφορτώνουν τα αλιεύματά τους σε άλλο κράτος μέλος, προκειμένου να μεταφερθούν με φορτηγά οχήματα σε λιμένες άλλων κρατών μελών, όπου θα διατεθούν τελικά στην αγορά.

4.14. Όσον αφορά τη στοιβασία των ειδών που υπάγονται σε σχέδιο αποκατάστασης, όπως προβλέπει το άρθρο 35, η ΕΟΚΕ συμφωνεί να αποθηκεύονται σε διαφορετικούς περιέκτες από τα υπόλοιπα αλιεύματα και να σημαίνονται με ετικέτα για λόγους ελέγχου. Ωστόσο, θεωρεί ότι το να στοιβάζονται, επιπλέον, ξεχωριστά δεν εξασφαλίζει καλύτερο έλεγχο των αλιευμάτων, δεδομένου ότι οι περιέκτες που περιλαμβάνουν τα υποκείμενα σε σχέδιο αποκατάστασης είδη θα φέρουν, οπωσδήποτε, ετικέτα με τον κωδικό FAO του είδους.

4.15. Όσον αφορά την καταγραφή των απορρίψεων, όπως αυτή ρυθμίζεται από το άρθρο 41, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι αυτή είναι απαραίτητη για τη διατήρηση των πόρων, καθώς και για τη βελτίωση της ποιότητας των επιστημονικών αξιολογήσεων, ιδίως στην περίπτωση της μικτής αλιείας. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της μείωσης των απορρίψεων ως βασικού μέσου αειφορίας. Εντούτοις, θεωρεί ότι οι απαιτήσεις σχετικά με την καταγραφή των απορρίψεων είναι δυσανάλογες και ασυμβίβαστες με την ίδια την αλιευτική δραστηριότητα, καθώς δημιουργούν υπερβολικό φόρτο εργασίας που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ασφάλεια του πλοίου, την υγεία των αλιέων ή τις συνθήκες υγιεινής. Ομοίως, η έκφραση «αμελλητί» είναι υπερβολικά ασαφής και οδηγεί σε έλλειψη ασφάλειας δικαίου.

4.16. Σχετικά με την απαγόρευση της αλιείας σε πραγματικό χρόνο, όπως αυτή ρυθμίζεται από τα άρθρα 43 έως 46, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πρόκειται για ένα ευαίσθητο μέτρο, η εφαρμογή του οποίου απαιτεί επισταμένη αξιολόγηση. Δεδομένου ότι η πρόταση κανονισμού για τα τεχνικά μέτρα ([10]) θα καθορίσει το συγκεκριμένο νομοθετικό πλαίσιο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα ήταν σκόπιμο να περιμένουμε την ολοκλήρωση της σχετικής μελέτης. Σε κάθε περίπτωση, οι μηχανισμοί, τόσο για την απαγόρευση της αλιείας σε δεδομένη περιοχή όσο και για την άρση της, θα πρέπει να είναι ευέλικτοι και εύκολοι στην εφαρμογή τους. Υπό αυτή την έννοια, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η προβλεπόμενη διαδικασία για την άρση της προσωρινής απαγόρευσης αλιείας σε δεδομένη περιοχή με την υποχρεωτική παρουσία εν πλω ενός επιστημονικού παρατηρητή είναι δύσκολη στην εφαρμογή της, αν αυτή η διαδικασία πρέπει να εφαρμοστεί με την απαιτούμενη ταχύτητα ώστε να μην υποστούν περιττές βλάβες οι αλιείς.

([8]) Κανονισμός (ΕΚ) 1966/2006 του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 2006, για την ηλεκτρονική καταχώρηση και αναφορά αλιευτικών δραστηριοτήτων καθώς και για τα μέσα τηλεαπαρακολούθησης (ΕΕ L 409 της 30.12.2006, σ. 1).

([9]) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1077/2008 της Επιτροπής, της 3ης Νοεμβρίου 2008, περί της θέσπισης λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1966/2008 (ΕΕ L 295 της 4.11.2008, σ. 3).

([10]) Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου περί διατήρησης των αλιευτικών πόρων μέσω τεχνικών μέτρων (COM(2008) 324 τελικό).

4.17. Η ΕΟΚΕ δεν θεωρεί εύλογη τη διάταξη του άρθρου 47 παράγραφος 3, σύμφωνα με την οποία τα υποκείμενα σε πολυετή σχέδια αποκατάστασης είδη που αλιεύονται από ερασιτέχνες αλιείς καταλογίζονται στις αντίστοιχες ποσοστώσεις του κράτους μέλους σημαίας. Ένα τέτοιο μέτρο θα ζημίωνε τους επαγγελματίες αλιείς που ζουν από τη δραστηριότητα αυτή. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ερασιτεχνική αλιεία θα πρέπει να υπαχθεί σε κατάλληλες ρυθμίσεις και ελέγχους, σε όλα τα κράτη μέλη, ώστε να διαφυλαχθούν οι αλιευτικοί πόροι.

4.18. Το άρθρο 84 εισάγει ένα σύστημα ποινών με σώρευση μορίων για την επιβολή κυρώσεων στους αλιείς που παραβιάζουν τους κανόνες της ΚΑΛΠ. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι αυτό το σύστημα είναι ακατάλληλο, αφενός επειδή εισάγει διακρίσεις έναντι των στόλων τρίτων χωρών – οι οποίοι δεν θα υπόκεινται στο σύστημα αυτό και οι οποίοι προμηθεύουν άνω του 60 % της εσωτερικής κατανάλωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης - αφετέρου δε λόγω της ελλιπούς ή μηδενικής τήρησης της αρχής της αναλογικότητας, όταν προτείνεται η αφαίρεση της άδειας αλιείας, κάτι το οποίο συνεπάγεται το κλείσιμο της εμπλεκόμενης επιχείρησης αλιείας και την συνακόλουθη απώλεια απασχόλησης.

4.19. Η ΕΟΚΕ κρίνει υπερβολικά τα δημοσιονομικά μέτρα που προβλέπονται στο άρθρο 95. Πράγματι, η αναστολή και ακύρωση της κοινοτικής χρηματοδοτικής συνδρομής προς ένα κράτος μέλος επειδή αντιμετωπίζει δυσκολίες για την τήρηση των προβλεπόμενων στον κανονισμό υποχρεώσεων θα είχε σοβαρές συνέπειες για τους φορείς του αλιευτικού κλάδου οι οποίοι, τελικά, θα ζημιώνονταν.

4.20. Το άρθρο 96 θεσπίζει την απαγόρευση της αλιείας σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των κρατών μελών με τους στόχους της ΚΑΛΠ. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η διατύπωση του άρθρου χρησιμοποιεί όρους ασαφείς, που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε σφάλματα. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η απαγόρευση της αλιείας θα πρέπει να εφαρμόζεται κατ' εξαίρεση και αποκλειστικά όταν συντρέχουν βάσιμοι και τεκμηριωμένοι λόγοι. Θα πρέπει, λοιπόν, να οριστούν σαφώς τα όρια εφαρμογής αυτού του μέτρου.

4.21. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για τη δυσκολία εξασφάλισης της εμπιστευτικότητας και του επαγγελματικού και εμπορικού απορρήτου, η οποία οφείλεται στον όγκο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και το πλήθος των αποστολέων και αποδεκτών των πληροφοριών, καθώς και στο πλήθος των απαιτούμενων μέσων επικοινωνίας, εντοπισμού και αναγνώρισης.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	Ψήφοι υπέρ: 75	Ψήφοι κατά: 98	Αποχές: 11

Γνωμοδοτηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών – Αντιμετώπιση των προκλήσεων της αποψίλωσης και της υποβάθμισης των δασών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και της απώλειας της βιοποικιλότητας»

[COM(2008) 645 τελικό]

(2009/C 277/12)

Εισηγητής: **ο κ. RIBBE**

Στις 17 Οκτωβρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

«Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών – Αντιμετώπιση των προκλήσεων της αποψίλωσης και της υποβάθμισης των δασών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και της απώλειας της βιοποικιλότητας»

(COM(2008) 645 τελικό)

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 17 Απριλίου 2009 με εισηγητή τον κ. RIBBE.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 14ης Μαΐου) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 153 ψήφους υπέρ, 5 ψήφους κατά και 6 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την παρουσίαση της ανακοίνωσης της Επιτροπής και συμφωνεί με τις στοχοθεσίες της να μειωθεί τουλάχιστον στο ήμισυ η αποψίλωση και η υποβάθμιση των τροπικών δασών έως το 2020 και να σταματήσει έως το 2030. Προσδοκά δε ότι η ΕΕ θα δραστηριοποιηθεί με περισσότερη ενεργητικότητα απ' ό,τι κατά το παρελθόν.

1.2. Ακόμη και αν σε ορισμένες περιπτώσεις η εξέλιξη που περιγράφεται μπορεί κατά μέρος να αναχθεί σε δραστηριότητες του τοπικού πληθυσμού (όπως η οικονομία ιδιοκατανάλωσης), τα βασικά αίτια των προβλημάτων είναι άλλα. Συνήθως, υπάρχει μια ολιγομελής ομάδα ή σε ορισμένες περιπτώσεις ένα συγκρότημα με διεθνή δράση που συγκεντρώνουν εν μέρει τεράστια κέρδη σε βάρος του περιβάλλοντος, του κλίματος, της βιοποικιλότητας και του τοπικού πληθυσμού και αφήνουν πίσω τους κυριολεκτικά καμένη γη.

1.3. Το γεγονός ότι μπόρεσε να προκύψει η κατάσταση αυτή δεν οφείλεται μόνο στους άμεσους οικονομικούς λόγους που πολύ σωστά συνδυάστηκαν από την Επιτροπή με την ύπαρξη αβέβαιων καθεστώτων έγγειας ιδιοκτησίας και διεφθαρμένων ή αναποτελεσματικών συστημάτων διοίκησης. Σε μεγάλο βαθμό συνυπεύθυνες είναι και οι χώρες προς τις οποίες εξάγονται τα προϊόντα, δηλαδή και η ΕΕ. Για τον λόγο αυτόν, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόθεση της Επιτροπής να αναλύσει την άμεση και έμμεση συμβολή της ΕΕ σε αυτό και να συναγάγει τα ανάλογα συμπεράσματα.

1.4. Η απόφαση να πρωτοστατήσει η ΕΕ στην καταπολέμηση της αποψίλωσης είναι καλή. Είναι προφανές ότι σε αυτό το πλαίσιο η διεθνής κοινότητα θα πρέπει να συνεισφέρει και οικονομικά. Η ΕΟΚΕ απευθύνει, ωστόσο, έκκληση προς όλους τους πολιτικούς να σεβαστούν ορισμένες αρχές. Καταρχάς, πρέπει πάντα να ισχύει η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Τούτο σημαίνει ότι εκείνος που εφαρμόζει -νόμιμα- ένα μέτρο που βλάπτει το περιβάλλον, πρέπει να καλύψει το κόστος που συνεπάγεται αυτό. Η εσωτερίκευση του εξωτερικού κόστους, που έχει ζητήσει επανειλημμένα η ΕΟΚΕ, πρέπει για τον λόγο αυτόν να προωθηθεί επιτέλους σε παγκόσμιο επίπεδο και να καταστα-θεί συμβατή με τις αρχές του ΠΟΕ.. Η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» δεν πρέπει να αποδυναμωθεί μέσω μιας αρχής «το κοινό πληρώνει», η οποία σημαίνει ότι οι φορολογούμενοι ή ο δημόσιος τομέας πληρώνουν το κόστος της αμέλειας που προκαλεί ρύπανση του περιβάλλοντος.

1.5. Οι χώρες που θέλουν να επωφεληθούν από χρηματοδοτικά μέσα τα οποία χρησιμοποιούνται για τον περιορισμό της αποψίλωσης και της υποβάθμισης των δασών πρέπει να καταστήσουν σαφές ότι δεν διαπραγματεύονται ένα «συγχωροχάρτι» αλλά ότι ενδιαφέρονται για βιώσιμη ανάπτυξη. Η καταπολέμηση της παράνομης υλοτομίας και εμπορίας ξυλείας πρέπει να αποτελέσει ένα πρώτο κριτήριο γι' αυτό. Θα ήταν παράλογο να μεταφέρονται πόροι σε χώρες οι οποίες δεν είναι καν πρόθυμες να καταπολεμήσουν αποφασιστικά την παράνομη υλοτομία, με ή χωρίς την υποστήριξη της ΕΕ.

1.6. Αν και δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός των επιμέρους μέτρων που προτίθεται να εφαρμόσει η ΕΕ για την επίλυση του προβλήματος σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι ήδη σαφές ότι θα ληφθούν προπαντός μέτρα που θα υλοποιούνται σε εθελούσια βάση (1). Είναι, ωστόσο, προφανές ότι η διεθνής κοινότητα, που είναι απόλυτα προσηλωμένη στην ελευθέρωση της οικονομίας και στην παγκοσμιοποίηση, αγγίζει σύντομα τα όρια της πολιτικής αυτής, όταν πρόκειται για την καταπολέμηση της οικολογικής και κοινωνικής εκμετάλλευσης σε παγκόσμιο επίπεδο. Η απουσία μέσων που μπορούν να εφαρμοστούν σε παγκόσμια κλίμακα είναι αισθητή και η ΕΕ καλείται τουλάχιστον να μεριμνήσει ώστε σχετικές πρωτοβουλίες να μην εκλαμβάνονται στο εξής στους κόλπους του ΠΟΕ ως «εμπορικοί φραγμοί».

1.7. Η ΕΟΚΕ κατανοεί, αρχικά, αυτήν την προσέγγιση «σε εθελούσια βάση» αλλά ζητά από την Επιτροπή να προβεί το αργότερο σε τρία χρόνια σε ενδιάμεσο απολογισμό, ώστε να εξετάσει αν τα μέτρα αυτά έχουν πράγματι αποτελέσματα καθώς και αν επιτυγχάνονται οι επιδιωκόμενοι στόχοι. Σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι η αποψίλωση και η υποβάθμιση των δασών συνεχίζονται, θα πρέπει να ληφθούν «σκληρότερα» μέτρα.

(1) «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση των υποχρεώσεων των φορέων εκμετάλλευσης που διαθέτουν ξυλεία και προϊόντα ξυλείας στην αγορά», Γνωμοδότηση NAT/420 APA R/CESE 543/2009.

1.8. Ένα πρώτο μέτρο για την βελτίωση της κατάσταση θα ήταν ενδεχομένως η θέσπιση συστημάτων πιστοποίησης. Τα συστήματα αυτά δεν θα πρέπει να ισχύουν μόνο για την εισαγόμενη ξυλεία και τα προϊόντα ξύλου, αλλά και για άλλα προϊόντα που προέρχονται από τις περιοχές αυτές (π.χ. ζωοτροφές ή βιομάζα για την παραγωγή ενέργειας).

1.9. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, η αποψίλωση και η υποβάθμιση των δασών καταδεικνύουν, δυστυχώς, ότι η αναπτυξιακή πολιτική απέτυχε σε μεγάλο βαθμό, τουλάχιστον στις περιφέρειες για τις οποίες συζητούμε εδώ. Δεν αναπτύχθηκαν καινοτόμα και βιώσιμα μελλοντοστραφή πρότυπα προσαρμοσμένα στην εκάστοτε περιφέρεια, που θα επέφεραν μια διαφορετική εξέλιξη από τη σημερινή καταλήστευση των φυσικών πόρων. Όμως ποτέ δεν είναι αργά για την προώθηση ανάλογων προσεγγίσεων, σε συνεργασία με τους τοπικούς πληθυσμούς και προς όφελός τους. Η ΕΕ οφείλει να συμπεριλάβει στον στρατηγικό της προβληματισμό ανάλογες πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη των δημοκρατικών δομών και την υποστήριξη της κοινωνίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ είναι έτοιμη να προσφέρει τη συνεργασία της σε αυτό το πλαίσιο.

2. **Η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής**

2.1. Η ανακοίνωση της Επιτροπής δεν αφορά τις δασικές εκτάσεις εντός ΕΕ. Αντίθετα, ασχολείται με το πώς μπορούν να προστατευθούν καλύτερα στο μέλλον εκείνες οι δασικές εκτάσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν μέχρι σήμερα διεθνείς συμφωνίες, π.χ. στο πλαίσιο της συμφωνίας για την προστασία του κλίματος.

2.2. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του FAO, κάθε χρόνο χάνονται περίπου 13 εκατ. εκτάρια δάσους, έκταση αντίστοιχη περίπου με αυτήν της Ελλάδας. Το 96 % της αποψίλωσης σημειώνεται σε τροπικές περιοχές και η μεγαλύτερη καθαρή απώλεια δασικών εκτάσεων από το 2000 έως το 2005 διαπιστώθηκε σε δέκα χώρες [2].

2.3. Οι λόγοι της αδιάλειπτης αποψίλωσης είναι μεν πολύπλοκοι και πολύπλευροι αλλά και σχετικά απλοί. Διαπιστώσεις της ανακοίνωσης της Επιτροπής όπως: «*Τα δάση καταστρέφονται επειδή βραχυπρόθεσμα είναι επικερδέστερη η χρήση της γης για άλλους σκοπούς από τη διατήρησή τους*» ή «*Κερδοφόρες εναλλακτικές χρήσεις γης, με υψηλή εμπορική αξία, όπως η απόκτηση εμπορεύσιμων πρώτων υλών, αποτελούν κίνητρο για την αποψίλωση των δασών*» καθιστούν σαφές ότι χρήσεις που δεν είναι σε καμία περίπτωση βιώσιμες μπορούν ασφαλώς από μικροοικονομική άποψη να αποφέρουν υψηλά κέρδη. «*Πρέπει να αναγνωριστεί ρητά ότι ένας από τους βασικούς μοχλούς για την αποψίλωση των δασών είναι οικονομικός*».

2.4. Ως περαιτέρω παράγοντες για τη μέχρι τώρα αχαλίνωτη καταστροφή δασών αναφέρονται οι εξελίξεις στις υποδομές. Επιπροσθέτως η Επιτροπή αναφέρει τα εξής: «*Η πιο σημαντική αιτία είναι η αναποτελεσματική διακυβέρνηση, που συνδέεται με την πλημμελή εφαρμογή πολιτικών χρήσης γης και με αβέβαιακαθεστώτα έγγειας ιδιοκτησίας.*»

2.5. Οι συνέπειες αυτής της εξέλιξης είναι πολύπλευρες:

— Η αποψίλωση που περιγράφεται είναι υπεύθυνη για περίπου το 20 % των παγκόσμιων εκπομπών CO_2 και μέχρι τώρα δεν υπάρχουν μηχανισμοί με τη βοήθεια των οποίων θα μπορούσε να σταματήσει αυτή η ακραία κλιματική επιβάρυνση. Σε αυτό ακριβώς αποβλέπει το έγγραφο της Επιτροπής, και ενόψει της διάσκεψης για την προστασία του κλίματος που θα διεξαχθεί στο τέλος του τρέχοντος έτους στην Κοπεγχάγη.

— Ωστόσο, η Επιτροπή καθιστά επίσης σαφές ότι το θέμα δεν είναι μόνο η παγκόσμια προστασία του κλίματος. Στα τροπικά δάση απαντώνται περίπου τα μισά από όλα τα είδη χλωρίδας και πανίδας του πλανήτη! Εάν σταματήσει η αποψίλωση, αυτό θα είναι και μια σημαντική συνεισφορά στην προσέγγιση ενός ακόμα στόχου τον οποίο έχει ενστερνιστεί η διεθνής κοινότητα, δηλαδή της ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας.

— Ακόμα, επισημαίνεται ότι η αποψίλωση και η υποβάθμιση των δασών μπορεί να έχει πολλές και διάφορες αρνητικές κοινωνικές επιπτώσεις κυρίως για τα φτωχά στρώματα του πληθυσμού και ότι οι αυτόχθονες πληθυσμοί χάνουν τα μέσα για την επιβίωσή τους.

2.6. Στην ανακοίνωσή της, η Επιτροπή παρουσιάζει υπολογισμούς που αφορούν την οικονομική αξία των τροπικών δασών. Παραπέμπει μεταξύ άλλων σε προβλέψεις σύμφωνα με τις οποίες η συνεχιζόμενη αποψίλωση θα οδηγήσει έως το 2050 σε απώλεια της τάξεως του 5 % του παγκόσμιου ΑΕΠ [3], και επισημαίνει το σημαντικό δυναμικό εξοικονόμησης εκπομπών αερίων θερμοκηπίου που θα μπορούσε να αξιοποιηθεί με σχετικά μικρό κόστος ανά τόνο CO_2.

2.7. Η Επιτροπή διαπιστώνει ξεκάθαρα ότι «*η χρονική στιγμή είναι κατάλληλη για την ανάληψη αποφασιστικής δράσης*». Διατυπώνει τον στόχο «*να έχει συγκρατηθεί, το αργότερο έως το 2030, η παγκόσμια απώλεια δασικών εκτάσεων και, έως το 2020, να έχει μειωθεί η γενική αποψίλωση των τροπικών δασών κατά τουλάχιστον 50 % σε σύγκριση με τα σημερινά επίπεδα*» και προτίθεται να φέρει αυτόν τον στόχο στις μετά το Κιότο διαπραγματεύσεις.

2.8. Με δυο λόγια: η Επιτροπή θεωρεί απολύτως απαραίτητη την προστασία των παγκοσμίων δασικών εκτάσεων και η Ευρώπη πρέπει «*να αναλάβει ηγετικό ρόλο στη διαμόρφωση της παγκόσμιας πολιτικής όσον αφορά την αποψίλωση των δασών*».

2.9. Όσον αφορά την ενδεχόμενη συμβολή της ΕΕ, στην ανακοίνωση της Επιτροπής απαριθμούνται διάφοροι τομείς δράσης στο πλαίσιο της υφιστάμενης πολιτικής. Στο πλαίσιο της υφιστάμενης πολιτικής:

— παρουσιάζονται αφενός πιθανά μέτρα που μπορούν να οδηγήσουν σε μεγαλύτερη χρήση ξυλείας και προϊόντων ξυλείας από βιώσιμη παραγωγή. Αυτό θεωρείται πολύ σημαντικό, καθώς η ΕΕ συγκαταλέγεται στους μεγαλύτερους καταναλωτές ξυλείας και προϊόντων ξυλείας. Μόνο το 2005 εισήχθησαν στην ΕΕ 83 εκατ. m^3 ξυλείας και σχετικών προϊόντων, στα οποία δεν συμπεριλαμβάνονται ο χαρτοπολτός και το χαρτί. Η Επιτροπή εκτιμά ότι περισσότερο από το 19 % των εισαγωγών προέρχεται από παράνομη υλοτομία.

— αφετέρου συνιστάται να εξεταστεί προσεκτικότερα κατά πόσον βλάπτουν τα δάση εκείνοι οι τομείς της κοινοτικής πολιτικής που σχετίζονται με προϊόντα που δεν κατασκευάζονται από ξύλο. Μεταξύ άλλων επισημαίνεται ότι «*υπάρχει σχέση μεταξύ της ζήτησης για γεωργικά προϊόντα και των πιέσεων που ασκούνται στις χρήσεις γης.*» Γι' αυτό εξαγγέλλεται μεταξύ άλλων «*μελέτη του αντίκτυπου από την κατανάλωση στην ΕΕ εισαγόμενων τροφίμων και μη εδώδιμων προϊόντων (π.χ. κρέας, σόγια, φοινικέλαιο, μεταλλεύματα) που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην αποψίλωση των δασών*». Τέτοιες μελέτες θα μπορούσαν να έχουν ως αποτέλεσμα να εξεταστούν πολιτικές δυνατότητες για τη μείωση αυτών των επιπτώσεων.

[2] Βραζιλία, Ινδονησία, Σουδάν, Μιανμάρ, Ζάμπια, Τανζανία, Νιγηρία, Κονγκό, Ζιμπάμπουε, Βενεζουέλα.

[3] Ενδιάμεση έκθεση «Η οικονομία των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας», Pavan Sukhdev.

2.10. Πέρα από την υφιστάμενη πολιτική, η Επιτροπή εστιάζει στην ανακοίνωσή της στο θέμα της κλίμακας και των πηγών της χρηματοδότησης μέτρων και μηχανισμών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την υλοποίηση της πολιτικής για την αντιμετώπιση της αποψίλωσης.

— Η εκτίμηση αντικτύπου στην οποία προέβη η Επιτροπή δείχνει ετήσιο κόστος που εκτιμάται σε περίπου 15-25 δισ. ευρώ, τα οποία απαιτούνται για να υποδιπλασιαστεί η αποψίλωση έως το 2020. Η ΕΕ συμπεραίνει ότι «*οι αναπτυγμένες χώρες πρέπει να διαθέσουν σημαντικούς πόρους*».

— Μελετώνται διάφορες ιδέες για το ποιοί μηχανισμοί χρηματοδότησης θα μπορούσαν να αναπτυχθούν. Επί του παρόντος η αναγνώριση δασικών πιστώσεων στο κοινοτικό σύστημα εμπορίας εκπομπών δεν θεωρείται ρεαλιστική, καθώς οι εκπομπές από την αποψίλωση των δασών είναι περίπου τρεις φορές υψηλότερες από τις ποσότητες των εκπομπών που υπάγονται σε ρύθμιση στο πλαίσιο του κοινοτικού συστήματος εμπορίας εκπομπών. Μόλις όμως δημιουργηθούν και διασυνδεθούν σε παγκόσμιο επίπεδο, εκτός από το κοινοτικό σύστημα εμπορίας εκπομπών, και άλλα συστήματα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής ρύπων, ενδέχεται να καταστεί εφικτή η χρήση ανάλογων πιστώσεων για χρηματοδότηση της προστασίας των δασών.

— Ωστόσο, μεγάλο μέρος της χρηματοδότησης της ΕΕ θα μπορούσε να προέλθει από τα έσοδα του πλειστηριασμού δικαιωμάτων εκπομπών. Αν το 5 % των αναμενόμενων εσόδων του πλειστηριασμού (που εκτιμάται σε 30-50 δισ. ευρώ) χρησιμοποιείτο για τον σκοπό αυτόν, θα μπορούσαν να προκύψουν περίπου 1,5-2,5 δισ. ευρώ έως το 2020.

2.11. Στο πλαίσιο της συμφωνίας πλαισίου για το κλίμα, η ΕΕ επιδιώκει για το διάστημα 2013-2020 τον στόχο δημιουργίας ενός διεθνώς υποστηριζόμενου συστήματος παροχής κινήτρων για τον περιορισμό της αποψίλωσης και της υποβάθμισης των δασών στις αναπτυσσόμενες χώρες.

— Σε αυτά θα μπορούσε να συμπεριληφθεί η δημιουργία ενός παγκόσμιου μηχανισμού για τον περιορισμό του διοξειδίου του άνθρακα μέσω της προστασίας των δασών που θα παράσχει τη δυνατότητα στις αναπτυσσόμενες χώρες να συμβάλουν στον στόχο μείωσης των εκπομπών που συμφωνήθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο, λαμβάνοντας μέτρα για τη μείωση των εκπομπών που οφείλονται στην αποψίλωση και την υποβάθμιση των δασών· οι θεσμικές και επιχειρησιακές ιδιαιτερότητες ενός τέτοιου μηχανισμού «*απομένουν να καθοριστούν*».

— Πιο μακροπρόθεσμη προοπτική θεωρείται η συμπερίληψη της αποψίλωσης των δασών στις αγορές διοξειδίου του άνθρακα.

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την ανακοίνωση της Επιτροπής και μαζί με αυτήν το γεγονός ότι η ΕΕ αισθάνεται την υποχρέωση να αναλάβει ηγετικό ρόλο στην επίλυση ενός προβλήματος που εδώ και δεκαετίες είναι γνωστό και πολυσυζητημένο. Οι επικείμενες διαπραγματεύσεις για μια συμφωνία για την προστασία του κλίματος αποτελούν ένα καλό πλαίσιο γι' αυτό.

3.2. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε αρχικά να επισημάνει, οπωσδήποτε με κριτικό πνεύμα, πως είναι λυπηρό το ότι η διεθνής κοινότητα παρακολουθούσε έως τώρα σχεδόν άπραγη την καταστροφή των δασών. Υπήρχαν υπεραρκετοί λόγοι για να ασχοληθεί ενωρίτερα με την αντιμετώπιση του προβλήματος. Η μείωση των ειδών που συνδέεται με την καταστροφή και την υποβάθμιση των δασών, αλλά και η καταστροφή των μέσων επιβίωσης των αυτοχθόνων πληθυσμών, η εκμετάλλευση των εργαζομένων που παρατηρείται ή η εκδίωξη μικροκαλλιεργητών από την πατρογονική τους γη, οπωσδήποτε δεν είναι κάτι καινούργιο. Η προστασία του κλίματος δεν είναι λοιπόν παρά μια νέα, πρόσθετη αφορμή για να ασχοληθούμε με ένα παλιό πρόβλημα, ας ελπίσουμε, με νέα ορμή.

3.3. Η ΕΟΚΕ κατανοεί εν μέρει τη δήλωση της Επιτροπής ότι η ανακοίνωση που παρουσίασε «*δεν αποβλέπει να δώσει οριστικές απαντήσεις στα πολλά θέματα που σχετίζονται με την αποψίλωση των δασών*», περιμένει ωστόσο από την Επιτροπή να μην υπάρξουν περαιτέρω αναβολές σχετικά με το ζήτημα αυτό. Πρέπει επειγόντως να ληφθούν μέτρα.

3.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις ξεκάθαρες δηλώσεις της Επιτροπής για τους λόγους της καταστροφής των δασών. Η Επιτροπή καθιστά σαφές ότι αυτές οι καθόλου αειφόρες χρήσεις γης οφείλονται σε βραχυπρόθεσμα οικονομικά συμφέροντα. Σε συνδυασμό με εν μέρει εντελώς αδιευκρίνιστα καθεστώτα έγγειας ιδιοκτησίας και με ανύπαρκτα, πλημμελώς εφαρμοζόμενα ή εν μέρει εντελώς διεφθαρμένα συστήματα διοίκησης, σημειώνονται καταστροφές που δεν είναι μόνο προβληματικές σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά πολλές φορές είναι αντίθετες προς τις ανάγκες των τοπικών πληθυσμών. Πρόκειται για μια απαράδεκτη εκμετάλλευση του ανθρώπου και του περιβάλλοντος, χωρίς ίχνος στοιχείων βιώσιμης ανάπτυξης.

3.5. Η ΕΟΚΕ ασφαλώς αναγνωρίζει ότι πρέπει να δοθούν στους κατοίκους όλων των περιοχών του πλανήτη μας προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης. Η ίδια προσπαθεί εδώ και χρόνια να βρει ανάλογες λύσεις σε στενό διάλογο με ομάδες της κοινωνίας των πολιτών, π.χ. στην Κεντρική και τη Λατινική Αμερική, την Ινδία και την Κίνα. Ωστόσο, αυτό που συμβαίνει στο πλαίσιο της παγκόσμιας υποβάθμισης και καταστροφής των δασών και αποτελεί αντικείμενο της ανακοίνωσης της Επιτροπής δεν έχει καμία σχέση με προσαρμοσμένη περιφερειακή ανάπτυξη.

3.6. Στις χώρες που υποφέρουν από μαζική αποψίλωση των δασών τους, παρατηρείται συχνά το φαινόμενο της ύπαρξης πολλών γεωργών που υλοτομούν και καίγουν τα δάση προκειμένου να χρησιμοποιήσουν το έδαφος για γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες. Η άνιση κατανομή της γης και η έλλειψη αγροτικής πολιτικής σε αυτές τις περιοχές προκαλεί αυτή τη μη αειφόρο εκμετάλλευση των δασικών πόρων.

3.7. Οι χρήσεις που παρατηρούνται εκεί συχνά ωφελούν μόνο έναν απειροελάχιστο αριθμό προσώπων ή κάποιες επιχειρήσεις με διεθνή δράση, που επιτυγχάνουν εν μέρει τεράστια κέρδη σε βάρος του περιβάλλοντος, του κλίματος, της βιοποικιλότητας και του τοπικού πληθυσμού και αφήνουν πίσω τους κυριολεκτικά καμένη γη. Ότι η κατάσταση αυτή δεν είναι νομοτέλεια και ότι οι υφιστάμενοι τοπικοί πόροι μπορούν να αξιοποιηθούν με βιώσιμο τρόπο προσφέροντας νέες πηγές εισοδήματος και νέες προοπτικές ανάπτυξης στον τοπικό πληθυσμό, αποδεικνύεται από πολλά θετικά παραδείγματα ([4]) που πρέπει να προωθηθούν.

([4]) Π.χ. το πρόγραμμα συνεργασίας «Rainforestation farming» του Πανεπιστημίου Hohenheim (Γερμανία) και του Leyte State University (Φιλιππίνες), βλ.: http://troz.uni-hohenheim.de/innovations/InnovXtr/RFFS/.

3.8. Μολονότι οι επιπτώσεις αυτής της υπερεκμετάλλευσης γίνονται καταρχάς άμεσα και θεαματικά αντιληπτές σε τοπικό επίπεδο, έχουν και μια παγκόσμια διάσταση –όπως βλέπουμε από την κλιματική αλλαγή και τη μείωση της βιοποικιλότητας. Αυτό σημαίνει ότι οι καταστροφές μας πλήττουν όλους. Και όλοι πρέπει να συμβάλουμε στην επίλυση των προβλημάτων.

3.9. Από την πλευρά των ανεπτυγμένων χωρών δεν έχει πολύ νόημα να σχολιάζουμε επιτιμητικά τη δραματική κατάσταση στις αναπτυσσόμενες χώρες, γιατί είμαστε κι εμείς μέρος του προβλήματος: σημαντικό μέρος των προϊόντων που αποκτώνται με αυτόν τον τρόπο –συνήθως ακατέργαστες πρώτες ύλες ή προϊόντα τα οποία υφίστανται περιορισμένου βαθμού επεξεργασία – δεν διατίθενται επί τόπου, αλλά συνήθως πολύ μακριά, συχνά στις ανεπτυγμένες χώρες. Συνεπώς, υπάρχει ζήτηση γι αυτά τα «φτηνά» προϊόντα, ακόμη και στην Ευρώπη.

3.10. Γι' αυτό είναι απόλυτα σωστό το ότι η Επιτροπή εξετάζει συνολικά τρία ερωτήματα:

1. Πόσο υψηλό είναι το «μερίδιο» της ΕΕ στις καταστροφές που συμβαίνουν εκεί (και πώς μπορεί να μειωθεί);

2. Πώς μπορεί, αφενός, να συμβάλει η ΕΕ (και τα κράτη μέλη) στην αποτροπή των παράνομων επεμβάσεων, δηλαδή εκείνων των καταστροφών που θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι δεν είναι προς το συμφέρον της εκάστοτε χώρας; Πώς μπορούν, αφετέρου, να αναπτυχθούν μορφές χρήσης που θα βασίζονται σε κριτήρια βιωσιμότητας και θα προσανατολίζονται ανάλογα με τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού;

3. Πώς μπορούν να αναπτυχθούν μηχανισμοί χρηματοδότησης που θα μειώσουν την επιβάρυνση που προκαλεί η καταστροφή των δασών;

3.11. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το γεγονός ότι η Επιτροπή εργάζεται εντατικά - μαζί με άλλα θεσμικά όργανα-για τον εμπλουτισμό της συζήτησης για την προστασία του κλίματος και της βιοποικιλότητας με οικονομικά δεδομένα. Σχετικά παραδείγματα είναι η έκθεση Stern, που καθιστά σαφές ότι μπορεί να πληρώσουμε την παραμέληση της προστασίας του κλίματος ακριβότερα από μια φιλόδοξη αλλαγή πορείας, ή η έκθεση Sukhdev που μνημονεύεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής και δίνει πληροφορίες για τις οικονομικές αξίες που σχετίζονται με μια άθικτη βιοποικιλότητα.

3.12. Όμως αυτές οι μελέτες και οι υπολογισμοί αποτελούν επίσης εύστοχα παραδείγματα τα οποία δείχνουν ότι οι αξίες της εθνικής οικονομίας που περιγράφουν δεν βρίσκονται σήμερα παρά μόνο στα χαρτιά, καθώς δεν αυξάνουν το ΑΕΠ, δεν εναρμονίζονται με τους οικονομικούς ισολογισμούς των επιχειρήσεων και δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο χρηματιστηριακών συναλλαγών. Αντίθετα, το παράδειγμα της καταστροφής των δασών δείχνει σαφέστατα ότι υπάρχουν ακραίες αντιθέσεις μεταξύ της επιδίωξης βραχυπρόθεσμου κέρδους (= αίτιο της καταστροφής των δασών) και των μακροπρόθεσμων γενικών συμφερόντων των εθνικών οικονομιών (= διατήρηση των δασών για λόγους που αφορούν το κλίμα και τη βιοποικιλότητα)

3.13. Η υπερεκμετάλλευση των πόρων μας γίνεται σε βάρος του γενικού συμφέροντος. Γι' αυτό, η κύρια μεγάλη πρόκληση που αντιμετωπίζουμε είναι να επιτύχουμε επιτέλους την «εσωτερίκευση του εξωτερικού κόστους», βοηθώντας έτσι στην επιβολή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» που έχει προβληθεί επανειλημμένα. Οι προαναφερθείσες μελέτες και άλλα αριθμητικά στοιχεία της ανακοίνωσης της Επιτροπής παρέχουν μια σαφή εικόνα όσον αφορά το ύψος των ποσών που σχετίζονται με αυτά.

3.14. Η ΕΟΚΕ καταλαβαίνει πολύ καλά ότι πρέπει να εξεταστούν και συνιστώσες που αφορούν τα κίνητρα τα οποία αναχαιτίζουν την καταστροφή των δασών –όπως έγινε στο έγγραφο της Επιτροπής. Ωστόσο, για την ΕΟΚΕ έχει μεγάλη σημασία να επισημανθεί ότι σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να τηρηθεί μια σημαντική αρχή: δεν πρέπει να γίνεται μεταφορά δημόσιου χρήματος και να προσφέρεται «κίνητρο» σε επιχειρήσεις ή ιδιώτες για να μην προβαίνουν σε ενέργειες που βλάπτουν το ευρύτερο κοινό. Πρέπει πάντα να επιδιώκεται η διαμόρφωση των παγκόσμιων συνθηκών με τέτοιον τρόπο ώστε να αποκλείονται ή να αποφεύγονται παρόμοιες βλαβερές ενέργειες. Αυτή η σημαντική αρχή πρέπει να καθοδηγεί και την ΕΕ, και στις διαπραγματεύσεις της Κοπεγχάγης. Οφείλουμε να εφαρμόζουμε στο πλαίσιο των παρεμβάσεων με συνέπεια την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», αντί να την αποδυναμώνουμε μέσω της αρχής «το κοινό πληρώνει» το κόστος της αμέλειας που προκαλεί καταστροφές.

3.15. Γι' αυτό, τα κράτη που θα θελήσουν μελλοντικά να επωφεληθούν από ανάλογα χρηματοδοτικά μέσα θα πρέπει να καταστήσουν σαφές ότι δεν διαπραγματεύονται να λάβουν «συγχωροχάρτι», αλλά ενδιαφέρονται για μακροπρόθεσμες βιώσιμες εξελίξεις. Για τον τομέα της αποψίλωσης, το θέμα της καταπολέμησης της παράνομης αποψίλωσης και υποβάθμισης των δασών θα μπορούσε να αποτελέσει ένα πρώτο κριτήριο. Οι ενδιαφερόμενες χώρες πρέπει να καταστήσουν σαφές ότι καταβάλλουν σοβαρές προσπάθειες –με ή χωρίς βοήθεια από τη διεθνή κοινότητα- για να σταματήσουν αυτές τις παράνομες πρακτικές. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να επισημάνει ότι το ζητούμενο δεν είναι να νομιμοποιηθούν οι παράνομες ενέργειες, αλλά να σταματήσουν! Μόνο αυτό θα σήμαινε ουσιαστική βελτίωση της κατάστασης.

3.16. Από την άλλη πλευρά, οι εμπλεκόμενες χώρες πρέπει να δείξουν ότι ενδιαφέρονται για καινοτόμες, βιώσιμες εξελίξεις προσαρμοσμένες στην εκάστοτε περιφέρεια για την αντιμετώπιση της αποψίλωσης και της υποβάθμισης των δασών.

4. **Ειδικές παρατηρήσεις**

4.1. Σε πολλά σημεία η ανακοίνωση της Επιτροπής είναι ακόμα αρκετά ασαφής, πράγμα που εν μέρει οφείλεται σε έλλειψη βασικών γνώσεων και δεδομένων και εν μέρει στο γεγονός ότι δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί οριστικά η εξέταση των σχετικών ιδεών.

4.2. Η ΕΕ κινδυνεύει να κατηγορηθεί για έλλειψη ενδιαφέροντος αν δεν αρχίσει αν αναπτύσσει με εντατικότερους ρυθμούς σχέδια για την καταπολέμηση της καταστροφής των δασών.

4.3. Οι αρμόδιοι στη δημόσια διοίκηση και στην πολιτική, παρακολουθούσαν για πάρα πολύ καιρό άπρακτοι την καταστροφή των δασών καθώς και την άφιξη παράνομων προϊόντων σε ευρωπαϊκά λιμάνια. Μολονότι μπορεί να είναι συχνά δύσκολο να εντοπισθεί η προέλευση των εμπορευμάτων, λόγω της ενσωμάτωσής τους σε άλλα προϊόντα, τροποποιημένων κωδικών, κλπ., φαίνεται ότι δεν υπάρχει ακόμη πραγματική βούληση για τη λήψη κατασταλτικών μέτρων. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι η ΕΕ θα δραστηριοποιηθεί δραστικά σε αυτό το παγκόσμιας εμβέλειας ζήτημα. Πρόσφατα μάλιστα επιδοκίμασε την απόφαση της ΕΕ να μην επιτρέπει την εισαγωγή προϊόντων φώκιας, παρά το γεγονός ότι η καναδική κυβέρνηση επιτρέπει το κυνήγι φώκιας. Για την κοινωνία των πολιτών, παρόμοια απόφαση σηματοδοτεί τη βούληση να ληφθούν εξίσου αυστηρά μέτρα για την προστασία των δασών.

4.4. Για παράδειγμα, η ανακοίνωση δεν είναι σαφής αναφορικά με το ερώτημα κατά πόσον ευθύνονται άμεσα ή έμμεσα για την καταστροφή των δασών οι μεγάλες ποσότητες ζωοτροφών που εισάγονται στην ΕΕ ([5]). Για το θέμα αυτό λαμβάνουν χώρα συνεχώς συζητήσεις και αντιπαραθέσεις, και υπάρχουν σχετικές αναφορές και στο έγγραφο της Επιτροπής (βλ. σημείο 2.9). Η ΕΟΚΕ παρακαλεί την Επιτροπή να δώσει μεγάλη προτεραιότητα στην εξαγγελθείσα «*μελέτη του αντίκτυπου από την κατανάλωση στην ΕΕ εισαγόμενων τροφίμων και μη εδώδιμων προϊόντων (π.χ. κρέας, σόγια, φοινικέλαιο, μεταλλεύματα) που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην αποψίλωση των δασών*», προκειμένου να διευκρινιστεί το ζήτημα.

4.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι όπως αναπτύχθηκαν από την ΕΕ κριτήρια αειφορίας για την παραγωγή πρώτων υλών για τα «αγροκαύσιμα», πρέπει να διατυπωθούν το συντομότερο δυνατό και κριτήρια αειφορίας για τις ζωοτροφές, την ξυλεία και τα σχετικά προϊόντα. Ακόμη και αν πρόκειται να φανεί στο μέλλον πώς μπορεί να οργανωθεί και να διεξαχθεί, ενόψει των αδιευκρίνιστων καθεστώτων έγγειας ιδιοκτησίας και της κακής διοίκησης, ο γενικευμένος έλεγχος τέτοιων κριτηρίων, οι προσεγγίσεις αυτές είναι ουσιαστικές και σωστές. Ωστόσο, για να έχουν στη συνέχεια τα αντίστοιχα κριτήρια αειφορίας διαρκή αποτελεσματικότητα θα είναι αναγκαίο να ενσωματωθούν υποχρεωτικά στους κανόνες του παγκοσμίου εμπορίου.

4.6. Το παράδειγμα της αποψίλωσης των δασών καταδεικνύει σαφώς ότι η διεθνής κοινότητα, που είναι απόλυτα προσηλωμένη στην ελευθέρωση της οικονομίας και στην παγκοσμιοποίηση, αγγίζει σύντομα τα όριά της, όταν πρόκειται για την καταπολέμηση περιβαλλοντικής και κοινωνικής εκμετάλλευσης σε παγκόσμιο επίπεδο. Η απουσία μέσων εφαρμόσιμων σε παγκόσμιο επίπεδο είναι αισθητή και η ΕΕ καλείται να μεριμνήσει τουλάχιστον ώστε σχετικές πρωτοβουλίες να μην εκλαμβάνονται στο εξής στους κόλπους του ΠΟΕ ως «εμπόδια του εμπορίου».

4.7. Η ΕΟΚΕ κατανοεί επίσης ότι δεν υπάρχουν ακόμα σαφείς ιδέες για τη χρηματοδότηση μέτρων. Εδώ θα πρέπει να αξιοποιηθούν με τον ανάλογο τρόπο οι διαπραγματεύσεις για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

4.8. Όμως μελλοντικά το ζητούμενο δεν θα είναι μόνο η μεταφορά πιστώσεων βάσει ορισμένων κριτηρίων (βλ. παραπάνω). Για να επιτραπεί η επιτυχής ολοκλήρωση των αντίστοιχων διαπραγματεύσεων, πρέπει προηγουμένως να έχουν δημιουργηθεί στις ενδιαφερόμενες χώρες σημαντικές προϋποθέσεις για τη λύση των προβλημάτων: χωρίς λειτουργικά δημοκρατικά δικαιώματα συναπόφασης των τοπικών πληθυσμών για την ανάπτυξη της περιφέρειάς τους, χωρίς αναγνώριση των δικαιωμάτων των αυτοχθόνων ομάδων του πληθυσμού (που είναι οπωσδήποτε περίπου 60 εκατομμύρια άνθρωποι!) και των μικροκαλλιεργητών και χωρίς λειτουργικές (αδιάφθορες) διοικήσεις δεν θα είναι δυνατό ούτε να σταματήσει η υπερεκμετάλλευση που συχνά γίνεται παράνομα, ούτε να δημιουργηθούν προσαρμοσμένα σχέδια ανάπτυξης. Η ανακοίνωση της Επιτροπής δεν κάνει σχεδόν καμία παρατήρηση γι' αυτά, πράγμα που πρέπει να θεωρηθεί μεγάλη αδυναμία.

4.9. Δυστυχώς, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, το παράδειγμα της αποψίλωσης και της υποβάθμισης των δασών δείχνει επίσης ότι η αναπτυξιακή πολιτική απέτυχε σε μεγάλο βαθμό, τουλάχιστον στις περιφέρειες για τις οποίες συζητούμε εδώ. Δεν αναπτύχθηκαν καινοτόμα και βιώσιμα μελλοντοστραφή πρότυπα προσαρμοσμένα στην εκάστοτε περιφέρεια, που θα επέφεραν μια διαφορετική εξέλιξη από τη σημερινή καταλήστευση των φυσικών πόρων. Όμως ποτέ δεν είναι αργά για την προώθηση ανάλογων προσεγγίσεων, σε συνεργασία με τους τοπικούς πληθυσμούς και προς όφελός τους. Η ΕΕ οφείλει να συμπεριλάβει στον στρατηγικό της προβληματισμό ανάλογες πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη των δημοκρατικών δομών και την υποστήριξη της κοινωνίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ είναι έτοιμη να προσφέρει τη συνεργασία της σε αυτό το πλαίσιο.

Βρυξέλλες, 14 Μαΐου 2009

Ο πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

([5]) Το ίδιο ισχύει φυσικά για τα αγροκαύσιμα κ.λπ.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών – Μία στρατηγική της ΕΕ για τη βελτίωση των πρακτικών διάλυσης των πλοίων»

COM(2008) 767 τελικό

(2009/C 277/13)

Εισηγήτρια: **η Δρ ΜΠΡΕΔΗΜΑ**

Στις 19 Νοεμβρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - Μία στρατηγική της ΕΕ για τη βελτίωση των πρακτικών διάλυσης των πλοίων

COM(2008) 767 τελικό.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 17 Απριλίου 2009, με βάση την εισηγητική έκθεση της Δρος Μπρεδήμα.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειας της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 187 ψήφους υπέρ, δύο κατά και τρεις αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Συμπεράσματα**

1.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την Ανακοίνωση και υποστηρίζει τη σειρά μέτρων με τα οποία η ΕΕ θα μπορούσε να συμβάλει παγκοσμίως στην ασφαλέστερη και φιλικότερη προς το περιβάλλον διαχείριση των πλοίων που βρίσκονται στο τέλος του κύκλου ζωής τους.

1.2. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η ανακύκλωση συμβάλλει θετικά στην παγκόσμια εξοικονόμηση ενέργειας και πόρων και αναγνωρίζει ότι, με την κατάλληλη διαχείριση, η ανακύκλωση πλοίων μπορεί να γίνει ένας «πράσινος» και αειφόρος βιομηχανικός τομέας.

1.3. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ταχείας επικύρωσης της Σύμβασης του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΙΜΟ/ΔΝΟ) για την ανακύκλωση των πλοίων. Τα κράτη μέλη της ΕΕ και τα κράτη στα οποία πραγματοποιείται η ανακύκλωση θα πρέπει να ενθαρρυνθούν να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την έγκαιρη θέση της Σύμβασης σε ισχύ.

1.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά τη συμπερίληψη κανόνων για την «καθαρή» διάλυση των πολεμικών πλοίων και άλλων κρατικών πλοίων στα μέτρα για τη διάλυση των πλοίων.

1.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να αναληφθούν δράσεις για την επανόρθωση των άθλιων περιβαλλοντικών και κοινωνικών συνθηκών που επικρατούν σε πολλές εγκαταστάσεις ανακύκλωσης της Νότιας Ασίας, βελτιώνοντας τη λειτουργία τους και παράλληλα διατηρώντας το εισόδημα που αντλούν οι τοπικές κοινότητες από τις παρεχόμενες θέσεις εργασίας και υπηρεσίες.

1.6. Η ικανότητα διάλυσης πλοίων πρέπει να αυξηθεί προκειμένου να ανταποκριθεί στην αυξανόμενη ζήτηση και η επίτευξη του στόχου αυτού κατά τρόπο ασφαλή και βιώσιμο αποτελεί πρόκληση που χρήζει αντιμετώπισης. Η εξεύρεση τρόπου κάλυψης του σημαντικά υψηλότερου κόστους της διάλυσης σε ευρωπαϊκά διαλυτήρια μπορεί να επιτευχθεί με ένα συνδυασμό ρυθμιστικών πράξεων και πρωτοβουλιών του κλάδου.

1.7. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι η διάλυση των πλοίων με «προσάραξη» θα συνεχίσει να είναι η προτιμώμενη μέθοδος στο εγγύς μέλλον. Ως εκ τούτου, απαιτείται να βελτιωθούν οι συνθήκες που επικρατούν επί του παρόντος προκειμένου να λειτουργούν τα διαλυτήρια κατά τρόπο ασφαλή και φιλικό προς το περιβάλλον. Εντούτοις, η άσκηση υπερβολικών πιέσεων για τη βελτίωση των συνθηκών που επικρατούν στις εγκαταστάσεις της Νότιας Ασίας δεν θα πρέπει να φέρει το αντίθετο αποτέλεσμα με την «εξαγωγή» του προβλήματος σε παραλίες άλλων αναπτυσσόμενων χωρών, προκαλώντας κατ' αυτόν τον τρόπο την ανεξέλεγκτη επέκταση διαλυτηρίων που δεν πληρούν τις απαιτούμενες προδιαγραφές στην Ασία και την Αφρική.

1.8. Η ΕΟΚΕ προτείνει να αποτελέσουν οι προϋποθέσεις διάλυσης και ανακύκλωσης σημαντική συνιστώσα των διμερών ναυτιλιακών ή εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ με τις ενδιαφερόμενες ασιατικές χώρες (π.χ. να συμπεριληφθούν στην υπό διαπραγμάτευση ναυτιλιακή συμφωνία ΕΕ/Ινδίας διατάξεις σχετικά με τη διάλυση των πλοίων). Καλεί την Επιτροπή να θίξει το θέμα αυτό σε πολιτικό επίπεδο.

1.9. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η διάλυση και η ανακύκλωση είναι ζήτημα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Καλεί την Επιτροπή να συμπεριλάβει τα ναυπηγεία στην αλυσίδα ευθυνών για τη διάθεση των πλοίων. Οι ναυτιλιακές επιχειρήσεις – από κοινού με τα ναυπηγεία – θα πρέπει να συμβάλλουν στη διασφάλιση της ενημέρωσης των διαλυτηρίων για κάθε δυνητικά επικίνδυνο υλικό ή κατάσταση στα πλοία τους.

1.10. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ανάπτυξης ενός μοντέλου ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης (IMS) για τη διεθνώς ανεξάρτητη πιστοποίηση των εγκαταστάσεων ανακύκλωσης πλοίων, προκειμένου να αναδειχθεί η ασφαλής και φιλική προς το περιβάλλον ανακύκλωση σύμφωνα με τη μελλοντική Σύμβαση του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΙΜΟ/ΔΝΟ).

1.11. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να λάβει υπόψη, στη μελέτη της για ένα ταμείο διάλυσης πλοίων, τις αρχές του ευρωπαϊκού δικαίου «ο ρυπαίνων πληρώνει» και «ευθύνη του παραγωγού», καθώς και τη συμβατότητα ενός τέτοιου ταμείου με τη νομοθεσία για τις κρατικές ενισχύσεις. Θα πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω πώς θα μπορούσε ένα τέτοιο ταμείο να προωθήσει τους στόχους της Σύμβασης.

1.12. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι οι τοπικές αρχές ενδέχεται να εναντιωθούν στη δημιουργία εγκαταστάσεων ανακύκλωσης πλοίων στην ΕΕ για περιβαλλοντικούς λόγους. Εάν, ωστόσο, οι υπάρχουσες εγκαταστάσεις χρησιμοποιηθούν προς τον σκοπό αυτό και πληρούν, ως οφείλουν, τις ευρωπαϊκές και εθνικές προδιαγραφές, τότε η λειτουργία τους μπορεί να γίνει αποδεκτή εφόσον θα προσφέρουν σημαντικές ευκαιρίες απασχόλησης. Οι παράμετροι αυτές πρέπει να εξεταστούν προσεκτικά.

1.13. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να επινοήσει κίνητρα πολιτικής και βραβεία, όπως π.χ. το βραβείο «Clean Marine Award», για τους πλοιοκτήτες και τις εγκαταστάσεις που προβαίνουν σε υποδειγματική ανακύκλωση των πλοίων.

2. **Εισαγωγή**

2.1. Οι περιβαλλοντικές και οι κοινωνικές πτυχές των πρακτικών διάλυσης των πλοίων στις παραλίες της Νότιας Ασίας συνεχίζουν να εγείρουν ανησυχίες παγκοσμίως και ιδιαίτερα στην Ευρώπη. Πρόσφατα, ο αρμόδιος για θέματα περιβάλλοντος Επίτροπος, κ. Δήμας, απηύθυνε έκκληση να υιοθετηθούν καλύτερες διαδικασίες και έλεγχοι των πλοίων που προορίζονται για διαλυτήρια της Νότιας Ασίας, προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι η διάλυσή τους πραγματοποιείται με τον κατάλληλο τρόπο. Σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις, το 2009 θα υποβληθούν σε διάλυση 1 000 πλοία, δηλαδή υπερτριπλάσια από ό,τι το 2008, αυξάνοντας τις πιέσεις στην ικανότητα ανακύκλωσης. Η ικανότητα διάλυσης πλοίων πρέπει να αυξηθεί προκειμένου να ανταποκριθεί στην αυξανόμενη ζήτηση και η επίτευξη του στόχου αυτού, κατά τρόπο ασφαλή και βιώσιμο, αποτελεί πρόκληση που χρήζει αντιμετώπισης.

2.2. Η Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Μία στρατηγική της ΕΕ για τη βελτίωση των πρακτικών διάλυσης των πλοίων» [1] βασίζεται στα αποτελέσματα της δημόσιας διαβούλευσης σχετικά με το Πράσινο Βιβλίο για τη βελτίωση των πρακτικών διάλυσης των πλοίων (2007) [2]. Η ΕΟΚΕ [3] επικρότησε αυτό το Πράσινο Βιβλίο ως πρωτοβουλία που αναμενόταν από καιρό. Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κάλεσε πρόσφατα την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να λάβουν επείγοντα μέτρα όσον αφορά τη διάλυση των πλοίων [4].

2.3. Παράλληλα, λαμβάνονται συγκεκριμένα μέτρα σε διεθνή κλίμακα για να αντιμετωπισθεί το ζήτημα. Ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός (ΙΜΟ/ΔΝΟ) κατάρτισε μια νέα «Διεθνή Σύμβαση για την ασφαλή και φιλική προς το περιβάλλον ανακύκλωση των πλοίων» (επικαλούμενη εφεξής «η Σύμβαση»), που αναμένεται να εγκριθεί τον Μάιο του 2009. Η Σύμβαση υιοθετεί μια συνολική προσέγγιση «από την αρχή έως το τέλος» για τα πλοία και επιδιώκει τη λειτουργία των εγκαταστάσεων ανακύκλωσης πλοίων κατά τρόπο ασφαλή και φιλικό προς το περιβάλλον, χωρίς να διακυβεύεται η ασφάλεια και η λειτουργική αποδοτικότητα των πλοίων. Προβλέποντας έναν κατάλληλο μηχανισμό ελέγχου και εφαρμογής για τη διάλυση των πλοίων, η Σύμβαση επιδιώκει να εξασφαλίσει επίπεδο ελέγχου ισοδύναμο με εκείνο της Σύμβασης της Βασιλείας [5].

2.4. Η κοινή ομάδα εργασίας ΔΟΕ/ΔΝΟ/Σύμβασης της Βασιλείας για τη διάλυση των πλοίων καταδεικνύει τη συνεργασία που υπάρχει σε διεθνές επίπεδο. Οι τρεις αυτοί οργανισμοί ανέπτυξαν από κοινού το Παγκόσμιο Πρόγραμμα για Αειφόρο Ανακύκλωση των Πλοίων, με στόχο να εξασφαλισθεί η μελλοντική βιωσιμότητα του κλάδου, επιφέροντας βελτιώσεις όσον αφορά την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων και την προστασία του περιβάλλοντος στα διαλυτήρια της Νότιας Ασίας.

3. **Ανακοίνωση για μία στρατηγική της ΕΕ για τη βελτίωση των πρακτικών διάλυσης των πλοίων**

3.1. Η Ανακοίνωση σχετικά με μία στρατηγική της ΕΕ για τη βελτίωση των πρακτικών διάλυσης των πλοίων δεν διατυπώνει μια συγκεκριμένη νομοθετική πρόταση. Προτείνει μια σειρά μέτρων για την κατά το δυνατόν συντομότερη βελτίωση των όρων υπό τους οποίους διενεργείται η διάλυση των πλοίων, συμπεριλαμβανομένης της μεταβατικής περιόδου μέχρι τη θέση σε ισχύ της Σύμβασης.

3.2. Στη στρατηγική προτείνεται να εξετάσει η Επιτροπή τη σκοπιμότητα ορισμένων επιλογών για την προώθηση των στόχων της Σύμβασης.

3.3. Στην αξιολόγηση του αντικτύπου [6] που συνοδεύει την Ανακοίνωση συνάγεται το συμπέρασμα ότι είναι προτιμότερη μια ολοκληρωμένη πολιτική προσέγγιση που θα συνδυάζει επιλεγμένα νομοθετικά και μη νομοθετικά μέτρα, δεδομένου ότι αποτελεί τη μοναδική δυνατότητα να επιτευχθούν θετικά αποτελέσματα για το περιβάλλον, την κοινωνία και την οικονομία βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.

4. **Γενικές παρατηρήσεις**

4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την Ανακοίνωση και υποστηρίζει το φάσμα των δυνατών μέτρων με τα οποία η ΕΕ θα μπορούσε να συμβάλει στην ασφαλέστερη και φιλικότερη προς το περιβάλλον μεταχείριση των παροπλισμένων πλοίων παγκοσμίως. Η Ανακοίνωση είναι έγκαιρη και ενδεδειγμένη, αφού υπολογίζεται ότι το 19 % του παγκόσμιου στόλου φέρει τη σημαία των κρατών μελών του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ).

4.2. Ο νέος τρόπος παραγωγής χάλυβα με ανακύκλωση χρειάζεται μόλις το ένα τρίτο της ενέργειας που απαιτείται για την παραγωγή χάλυβα από πρώτες ύλες. Επομένως, η ανακύκλωση συμβάλλει θετικά στη συνολική παγκόσμια εξοικονόμηση ενέργειας και πόρων και, με την κατάλληλη διαχείριση, η ανακύκλωση πλοίων μπορεί να γίνει ένας «πράσινος» και αειφόρος βιομηχανικός τομέας.

---

(1) COM(2008) 767 τελικό.

(2) COM(2007) 269 τελικό.

(3) ΕΕ C 120 της 16.05.2008

(4) P6_TA(2008)0222

(5) Σύμβαση της Βασιλείας για τον έλεγχο της διασυνοριακής διακίνησης επικίνδυνων αποβλήτων.

(6) SEC(2008) 2847- Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

4.3. Η τάση να διαλύονται εκατοντάδες πλοία κάθε χρόνο θα συνεχισθεί μέχρι το 2010 (και το 2015) με τη σταδιακή απόσυρση των πετρελαιοφόρων μονού κύτους. Επιπλέον, και λόγω της παρούσας χρηματοοικονομικής και ναυτιλιακής κρίσης, τα παλαιότερα πλοία μεταφοράς φορτίων χύδην αποσύρονται με ταχύ ρυθμό. Επί του παρόντος, 157 πλοία συνολικής χωρητικότητας 5,5 εκατομμυρίων τόνων επανεξετάζονται για να αποφασισθεί η πιθανή διάλυσή τους. Κατά συνέπεια, οι υφιστάμενες κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις θα συνεχιστούν, ενώ δεν αποκλείεται ακόμη και να επιδεινωθούν.

4.4. Το 80 % και πλέον των πλοίων διαλύεται στις ακτές της Ινδίας, του Μπαγκλαντές, του Πακιστάν και της Τουρκίας. Το Μπαγκλαντές είναι σήμερα η μεγαλύτερη χώρα διάλυσης πλοίων στον κόσμο. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων ακολουθείται η χαμηλότερου κόστους, αλλά συγχρόνως και πιο επιβλαβής για το περιβάλλον, μέθοδος της «προσάραξης». Η μέθοδος αυτή έχει βαρύ αντίτιμο σε ανθρώπινες ζωές και ευνοεί την εμφάνιση πολλών ασθενειών λόγω της έκθεσης σε τοξικές ουσίες. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι η διάλυση των πλοίων με «προσάραξη» θα συνεχίσει να είναι η προτιμώμενη μέθοδος στο εγγύς μέλλον. Ως εκ τούτου, απαιτείται να βελτιωθούν οι συνθήκες που επικρατούν επί του παρόντος στα διαλυτήρια προκειμένου να λειτουργούν κατά τρόπο ασφαλή και φιλικό προς το περιβάλλον.

4.5. Οι άσχημες περιβαλλοντικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν στις εγκαταστάσεις ανακύκλωσης της Νότιας Ασίας ευθύνονται για τον αθέμιτο ανταγωνισμό με τους ευρωπαίους ομολόγους τους. Επιπλέον, η υψηλή τοπική ζήτηση για ανακυκλωμένο χάλυβα δημιουργεί πρόσθετο πρόβλημα στην ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα.

4.6. Η διάλυση πλοίων είναι μια δύσκολη διεργασία, που καλύπτει μεγάλο φάσμα δραστηριοτήτων, από την αφαίρεση όλου του εξοπλισμού μέχρι τον κατατεμαχισμό και την ανακύκλωση των δομικών στοιχείων του πλοίου. Ενώ η διάλυση των πλοίων στα νεωλκεία των βιομηχανικών χωρών υπόκειται σε νομικές ρυθμίσεις, οι αντίστοιχες δραστηριότητες στις ακτές της Ασίας υπόκεινται σε πολύ λιγότερο έλεγχο και εποπτεία. Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη, το 20 % του εργατικού δυναμικού που απασχολείται στις παραλίες διάλυσης πλοίων του Μπαγκλαντές είναι παιδιά ηλικίας κάτω των 15 ετών. Διάφορες Συμβάσεις της ΔΟΕ για τις συνθήκες υγείας και ασφάλειας των εργαζομένων εφαρμόζονται σπανίως σε αυτές τις χώρες. Η απουσία υγιούς διαχείρισης και περιβαλλοντικά ασφαλούς διάθεσης των αποβλήτων που προκύπτουν σε μεταγενέστερο στάδιο επιτείνει το πρόβλημα.

4.7. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι η διαρθρωτική φτώχεια και άλλα κοινωνικά και νομικά προβλήματα συνδέονται στενά με την έλλειψη ή τη μη εφαρμογή ελαχίστων προτύπων για την ασφάλεια στον χώρο εργασίας και την προστασία του περιβάλλοντος. Επιπλέον, οι χώρες αυτές δεν είναι πρόθυμες να βελτιώσουν τα πρότυπα και να παρέμβουν στις τιμές της ανακύκλωσης, από φόβο μήπως απολέσουν μια σημαντική πηγή εσόδων. Ωστόσο, οι εν λόγω χώρες θα πρέπει να αξιώσουν από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να επενδύσουν στη βελτίωση των εγκαταστάσεών τους και να εξασφαλίσουν στους εργαζομένους τους τις συνθήκες προστασίας και εργασίας που τους αξίζουν. Κατά τις μελλοντικές διαπραγματεύσεις με τις συγκεκριμένες χώρες, η ΕΕ θα πρέπει να ενθαρρύνει τόσο την εφαρμογή αυτών των διεθνών προτύπων όσο και την αποτελεσματική επιβολή τους, σε συνδυασμό με τη δημιουργία υποδομών.

4.8. Στη γνωμοδότησή της [7] για την Ανακοίνωση με τίτλο «Μία ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική για την Ευρωπαϊκή Ένωση», η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει για μία ακόμη φορά τη σοβαρή έλλειψη σε παγκόσμια κλίμακα εγκαταστάσεων διάλυσης πλοίων συμβατών με τις αρχές της περιβαλλοντικής και της κοινωνικής βιωσιμότητας. Επομένως, οι ευρωπαϊκές και οι διεθνείς προσπάθειες θα πρέπει να επικεντρωθούν στις δράσεις των κρατών της Νότιας Ασίας στα οποία πραγματοποιείται η ανακύκλωση για τη συμμόρφωση των εγκαταστάσεών τους με τα διεθνώς αποδεκτά πρότυπα.

4.9. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η Σύμβαση, από κοινού με τις Κατευθυντήριες Γραμμές για την εφαρμογή της, επιδιώκει να εξασφαλίσει ισοδύναμο επίπεδο ελέγχου και εφαρμογής με τη Σύμβαση της Βασιλείας και χρήζει, ως εκ τούτου, σθεναρής υποστήριξης.

4.10. Στο πλαίσιο της προσέγγισης «από την αρχή έως το τέλος» όσον αφορά τη διάλυση των πλοίων, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να συμπεριλάβει τα ναυπηγεία στην αλυσίδα ευθυνών για τη διάθεση, στο τέλος του κύκλου ζωής τους, των πλοίων που έχουν ναυπηγήσει. Η συντριπτική πλειονότητα του παγκόσμιου εμπορικού στόλου κατασκευάζεται σε ιαπωνικά, κορεατικά και κινεζικά ναυπηγεία. Σύμφωνα με την αλυσίδα ευθυνών της ποιοτικής ναυτιλίας, κάθε εμπλεκόμενος παράγοντας αναλαμβάνει τον δικό του βαθμό ευθύνης. Βάσει της συλλογιστικής αυτής, τα ναυπηγεία έχουν για τα πλοία ευθύνες ανάλογες με εκείνες που έχουν οι κατασκευαστές αυτοκινήτων ή αεροσκαφών για τα δικά τους προϊόντα.

4.11. Κατά την εξέταση του θέματος αυτού, η ΕΟΚΕ θα πρέπει να βρει μία ισορροπία μεταξύ δύο αλληλοσυγκρουόμενων παραμέτρων, που είναι, από τη μία πλευρά, οι άθλιες περιβαλλοντικές και κοινωνικές συνθήκες που εξακολουθούν να επικρατούν στις περισσότερες ασιατικές εγκαταστάσεις ανακύκλωσης και, από την άλλη, το φάσμα της ανεργίας που αντιμετωπίζουν οι τοπικές αρχές των χωρών της Νότιας Ασίας, οι οποίες ζουν από τα έσοδα αυτών των εγκαταστάσεων. Επομένως, η βελτίωση των συνθηκών δεν θα πρέπει να φέρει το αντίθετο αποτέλεσμα με την «εξαγωγή» του προβλήματος σε παραλίες άλλων αναπτυσσόμενων χωρών.

4.12. Με τη βελτίωση των επιδόσεων κατά τη διαδικασία διάλυσης των πλοίων ασχολείται επί του παρόντος και ο Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης (ISO). Τα μελλοντικά εθελοντικά διεθνή πρότυπα (ISO 30000 και ISO 30003), τα οποία θα διαμορφώσουν ένα σύστημα ανεξάρτητου ελέγχου και πιστοποίησης των εγκαταστάσεων ανακύκλωσης πλοίων, έχουν σκοπό να υποστηρίξουν τις εργασίες του ΔΝΟ, της ΔΟΕ και της Σύμβασης της Βασιλείας, αποφεύγοντας προσεκτικά τυχόν επικαλύψεις.

5. **Ειδικές παρατηρήσεις**

5.1. *Ταχεία εφαρμογή της Σύμβασης του ΔΝΟ για την ανακύκλωση των πλοίων*

5.1.1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει ότι η Σύμβαση δεν θα τεθεί σε εφαρμογή πριν από το 2015. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ταχείας επικύρωσης και εφαρμογής της Σύμβασης. Τα κράτη μέλη της ΕΕ, καθώς και τα κράτη όπου πραγματοποιείται η ανακύκλωση, θα πρέπει να ενθαρρυνθούν προκειμένου να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την έναρξη ισχύος της Σύμβασης σε σύντομο χρονικό διάστημα. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι θα πρέπει να ενθαρρυνθούν οι κυβερνήσεις να εφαρμόσουν τα τεχνικά πρότυπα της Σύμβασης σε εθελοντική βάση κατά τη μεταβατική περίοδο, μόλις αυτό καταστεί πρακτικά εφικτό.

[7] ΕΕ C 211 της 19.8.2008

5.1.2. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την ενσωμάτωση της Σύμβασης στη νομοθεσία της ΕΕ μέσω Κανονισμού που θα περιλαμβάνει τα βασικά της στοιχεία, όπως συνέβη με τη Σύμβαση AFS του ΔΝΟ ([8]). Παράλληλα, η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει τρόπους και μέσα που θα παροτρύνουν τα κράτη όπου πραγματοποιείται η ανακύκλωση να αναλάβουν παρόμοια δράση, δηλαδή να επικυρώσουν και να θέσουν σε εφαρμογή τη Σύμβαση το συντομότερο δυνατό.

5.2. *«Καθαρή» διάλυση των πολεμικών πλοίων και άλλων (κρατικών) σκαφών*

5.2.1. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η Σύμβαση δεν αφορά όλα τα πλοία· συγκεκριμένα, εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της τα πολεμικά πλοία και ορισμένα άλλα πλοία κρατικής ιδιοκτησίας. Ωστόσο, τα εν λόγω πλοία θα πρέπει να χρησιμοποιούνται κατά τρόπο συμβατό με τη Σύμβαση. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ προτείνει να περιληφθούν και αυτά τα πλοία στα μελλοντικά μέτρα της ΕΕ για την ανακύκλωση. Μια τέτοια ενέργεια θα δημιουργήσει πολλές θέσεις εργασίας στα ναυπηγεία της ΕΕ, απαλλάσσοντας ταυτόχρονα τις θάλασσες από ορισμένες μείζονες πηγές ρύπανσης. Η ΕΟΚΕ συνιστά να εξεταστεί επίσης το ιστορικό περιβαλλοντικής ρύπανσης από πολεμικά πλοία. Επιπροσθέτως, είναι της γνώμης ότι τα μικρά πλοία χωρητικότητας κάτω των 500 GT θα πρέπει να αποστέλλονται για διάλυση σε εγκαταστάσεις της ΕΕ.

5.2.2. Επί του παρόντος, οι εγκαταστάσεις διάλυσης πλοίων στην ΕΕ και σε άλλες χώρες του ΟΟΣΑ δεν έχουν επαρκή δυναμικότητα διάλυσης των πολεμικών πλοίων και άλλων κρατικών σκαφών που θα παροπλισθούν την επόμενη δεκαετία. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η συμμετοχή της εταιρείας Harland and Wolff Heavy Industries ([9]) στη διάλυση πλοίων αποτελεί ενθαρρυντικό παράδειγμα για τον τρόπο με τον οποίο τα αδρανή ναυπηγεία κατασκευής και επισκευής πλοίων μπορούν να μετατραπούν σε εγκαταστάσεις διάλυσης. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι, παρά την παγκόσμια οικονομική ύφεση και την τρέχουσα ανεργία, οι τοπικές αρχές ενδέχεται να εναντιωθούν στη δημιουργία εγκαταστάσεων ανακύκλωσης πλοίων στην ΕΕ για περιβαλλοντικούς λόγους. Εάν, ωστόσο, οι υπάρχουσες εγκαταστάσεις χρησιμοποιηθούν με τον τρόπο που προβλέπει η Σύμβαση, τότε η λειτουργία τους μπορεί να γίνει αποδεκτή εφόσον θα προσφέρουν ευκαιρίες απασχόλησης.

5.2.3. Στο εγγύς μέλλον, το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα των διαλυτηρίων πλοίων της Νότιας Ασίας θα εξακολουθήσει να υπερισχύει, ενώ η Ευρώπη θα συνεχίσει να αντιμετωπίζει το πρόβλημα της διάθεσης πολεμικών και άλλων κρατικών πλοίων. Η ΕΕ δεν έχει άλλη επιλογή παρά να θεσπίσει κανόνες για τη διάλυση αυτών των πλοίων σε εγκαταστάσεις χωρών του ΟΟΣΑ ή για την εισαγωγή ρητρών σχετικά με τη διάθεση των πλοίων στο τέλος του κύκλου ζωής τους σε κάθε συμφωνία πώλησης πολεμικών πλοίων σε τρίτες χώρες.

5.3. *Οι δυνατότητες δράσης του κλάδου κατά τη μεταβατική περίοδο*

5.3.1. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την ανησυχία της Επιτροπής όσον αφορά τις προοπτικές κατά τη μεταβατική περίοδο, μέχρι τη θέση σε ισχύ και την πλήρη εφαρμογή της Σύμβασης. Συμφωνεί ότι ο απλούστερος και ταχύτερος τρόπος να αλλάξουν οι ακολουθούμενες πρακτικές θα ήταν η εθελοντική δέσμευση των ενεχομένων μερών.

5.3.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ανακύκλωση είναι ζήτημα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Καλεί την Επιτροπή να επινοήσει κίνητρα πολιτικής, όπως π.χ. το βραβείο «Clean Marine Award», για τους πλοιοκτήτες και τα διαλυτήρια που προβαίνουν σε υποδειγματική ανακύκλωση των πλοίων. Τα κίνητρα αυτά θα πρέπει να προσφέρουν ελκυστικά οφέλη, των οποίων η επιδίωξη να είναι συμφέρουσα.

5.3.3. Η ΕΟΚΕ εκτιμά την εποικοδομητική συνδρομή τόσο των οργανώσεων του κλάδου όσο και των μη κυβερνητικών οργανώσεων, καθώς και την υποστήριξή τους για την κατάρτιση της Σύμβασης. Επικροτεί επίσης το γεγονός ότι οι οργανώσεις του κλάδου προσδιόρισαν μία σειρά μέτρων ([10]), τα οποία οι πλοιοκτήτες θα πρέπει να τηρούν, για την ασφαλή και φιλική προς το περιβάλλον διάλυση των πλοίων. Οι ναυτιλιακές εταιρείες που θα επιλέξουν ή θα παρακινηθούν να αναλάβουν δεσμεύσεις για την «οικολογική» διάλυση των πλοίων τους αναμένεται ότι θα αυξηθούν. Ωστόσο, στη διαδικασία ανακύκλωσης πλοίων εμπλέκονται και πολλοί άλλοι φορείς, ενώ συγχρόνως απαιτούνται συμπληρωματικές δράσεις από πλευράς τους, ιδίως εκ μέρους των ναυπηγείων, προκειμένου να δεσμευτούν συμβατικά για την κατασκευή «οικολογικών» πλοίων. Ένα σημαντικό βήμα προόδου προς αυτή την κατεύθυνση θα ήταν η χρήση μιας τυποποιημένης «σύμβασης αγοραπωλησίας πλοίου προς ανακύκλωση», όπως η DEMOLISHCON που έχει αναπτύξει το BIMCO ([11]), καθώς και η ανάληψη συμβατικών υποχρεώσεων από τα ναυπηγεία για την εφαρμογή των απαιτήσεων της Σύμβασης κατά τη μεταβατική περίοδο.

5.4. *Η βελτίωση της τήρησης των κανόνων που διέπουν τις μεταφορές αποβλήτων*

5.4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές για τη βελτίωση της εφαρμογής των ισχυόντων κανόνων όσον αφορά τις μεταφορές αποβλήτων από πλοία που βρίσκονται στο τέλος του κύκλου ζωής τους, καθώς και να συμμετάσχει σε πολυμερή συνεργασία και να εξετάσει τη δυνατότητα θέσπισης κανόνων για έναν κατάλογο πρόσφορων προς διάλυση πλοίων.

5.4.2. Στη διεθνή νομοθεσία που διέπει τη μεταφορά αποβλήτων αναγνωρίζεται ότι ένα πλοίο μπορεί να καταστεί απόβλητο, όπως ορίζεται στο άρθρο 2 της Σύμβασης της Βασιλείας, και ότι, ταυτοχρόνως, είναι δυνατό να θεωρείται ως πλοίο δυνάμει άλλων διεθνών κανόνων. Κατά συνέπεια, υφίστανται αποκλίνουσες απόψεις σχετικά με το πότε ένα πλοίο καθίσταται «απόβλητο» ή αν το πλοίο μπορεί να θεωρηθεί «ρυπογόνο» και ο ιδιοκτήτης του «ρυπαίνων» πριν αρχίσει η διεργασία της διάλυσης. Οι ναυτιλιακές εταιρείες πωλούν τοις μετρητοίς τα πλοία σε αγοραστές, οι οποίοι συχνά αλλάζουν τη σημαία τους και τα στέλνουν για ανακύκλωση σε εγκαταστάσεις όπου οι τιμές του ανακυκλωμένου χάλυβα ανά τόννο εκτοπίσματος άφορτου πλοίου (ldt) κυμαίνονται από 150 έως 700 δολάρια ΗΠΑ. Στην πράξη, οι περισσότερες ναυτιλιακές επιχειρήσεις σπάνια διαπραγματεύονται άμεσα ή έμμεσα με τις εγκαταστάσεις διάλυσης· ωστόσο, θα πρέπει να είναι σε θέση να διασφαλίζουν – από κοινού με τα ναυπηγεία – τη διάθεση πληροφοριών για όλες τις δυνητικά επικίνδυνες ουσίες ή συνθήκες στα πλοία τους και να προσδιορίζουν τη γενική κατάσταση στην οποία βρίσκονται τα πλοία τους κατά την παράδοση.

([8]) Διεθνής Σύμβαση για τον έλεγχο επιβλαβών συστημάτων υφαλοχρωματισμού των πλοίων (Κανονισμός ΕΚ/782/2003 για την απαγόρευση οργανοκασσιτερικών ενώσεων σε πλοία).

([9]) Η Harland and Wolff, στο Μπέλφαστ, έλαβε πρόσφατα άδεια διαχείρισης αποβλήτων για τη διάλυση θαλάσσιων σκαφών και κατασκευών, ενώ αυτόν τον καιρό ολοκληρώνει τον παροπλισμό και την ανακύκλωση του πλοίου MSC Napoli.

([10]) Μεταβατικά μέτρα για τους πλοιοκτήτες που σκοπεύουν να πωλήσουν πλοία για ανακύκλωση (BIMCO, IACS, ICS, INTERCARGO, INTERTANKO, IPTA, OCIMF).

([11]) BIMCO = Baltic and International Maritime Council (Βαλτικό και Διεθνές Ναυτιλιακό Συμβούλιο).

5.4.3. Κατά κανόνα, τα πλοία αποστέλλονται για διάλυση όταν η εμπορική τους εκμετάλλευση δεν είναι πλέον βιώσιμη. Η ηλικία του πλοίου αυτή καθαυτή δεν αντανακλά το επίπεδο συντήρησής του ούτε την εμπορική του βιωσιμότητα, η οποία εξαρτάται από τις διακυμάνσεις της ναυλαγοράς. Ενώ είναι απλό να τηρείται ένας κατάλογος των πλοίων άνω μιας ορισμένης ηλικίας, δεν θα ήταν εύκολο να διαπιστωθεί πότε αυτά τα πλοία προορίζονται για διάλυση και να διεξαχθεί οποιοσδήποτε έλεγχος πριν από τη θέση σε ισχύ της Σύμβασης. Σε κάθε περίπτωση, τα παλιά πλοία και τα πλοία υψηλού κινδύνου θα πρέπει να αποτελούν το αντικείμενο στενής εποπτείας, για να διασφαλίζεται η συμμόρφωσή τους προς τις υποχρεώσεις πριν από τη διάλυση.

5.5. *Τα πλεονεκτήματα του ανεξάρτητου ελέγχου και της πιστοποίησης των εγκαταστάσεων διάλυσης*

5.5.1. Η Σύμβαση θα ορίσει τις ευθύνες των κρατών νηολόγησης, των κρατών του λιμένα και των κρατών στα οποία πραγματοποιείται η ανακύκλωση. Δεν θα περιέχει ειδικές διατάξεις σχετικά με τον ανεξάρτητο έλεγχο και την πιστοποίηση των εγκαταστάσεων διάλυσης· εντούτοις, συμπληρωματικές Κατευθυντήριες Γραμμές θα καθορίσουν το συγκεκριμένο καθεστώς, υπό την εποπτεία των κρατών στα οποία πραγματοποιείται η ανακύκλωση. Ο στόχος των Κατευθυντηρίων Γραμμών του ΔΝΟ μπορεί επίσης να ενισχυθεί με την παράλληλη εφαρμογή των σχετικών υπό διαμόρφωση προτύπων του ISO.

5.5.2. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια στη Θάλασσα (EMSA) ανέθεσε τη διεξαγωγή μιας μελέτης ([12]) με στόχο την ανάπτυξη ενός μοντέλου ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης (IMS) για την πιστοποίηση των εγκαταστάσεων ανακύκλωσης πλοίων, προκειμένου να αναδειχθεί η ασφαλής και φιλική προς το περιβάλλον ανακύκλωση. Αυτό το ευρωπαϊκό μοντέλο θα πρέπει να χρησιμεύσει ως εργαλείο για την ενίσχυση της εφαρμογής της Σύμβασης του ΔΝΟ. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι μια τέτοια διαδικασία πιστοποίησης πρέπει να διαθέτει διεθνή αξιοπιστία, γεγονός το οποίο μπορεί να διασφαλισθεί μόνο μέσω ανεξάρτητου καθεστώτος επιθεωρήσεων.

5.6. *Μακροπρόθεσμη διασφάλιση χρηματοδότησης*

5.6.1. Το 2007, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ([13]) είχε δηλώσει ότι αξίζει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο ζήτημα της σκοπιμότητας της άμεσης χρηματοδοτικής στήριξης «καθαρών» εγκαταστάσεων διάλυσης πλοίων στην ΕΕ ή πλοιοκτητών που αποστέλλουν τα σκάφη τους σε «πράσινα» διαλυτήρια, είτε για πλήρη διάλυση του πλοίου, είτε για απολύμανση.

5.6.2. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι η Επιτροπή σκοπεύει να αξιολογήσει τη σκοπιμότητα της επιλογής ενός υποχρεωτικού διεθνούς συστήματος χρηματοδότησης για την «καθαρή» διάλυση πλοίων («ταμείο διάλυσης πλοίων») βάσει των αποτελεσμάτων μιας μελέτης. Η ΕΟΚΕ αναμένει να ληφθούν υπόψη στην εν λόγω μελέτη οι αρχές του ευρωπαϊκού δικαίου «ο ρυπαίνων πληρώνει» και «ευθύνη του παραγωγού» και θεωρεί ότι το πρόβλημα χρηματοδότησης της ασφαλούς και βιώσιμης διάλυσης των πλοίων δεν θα επιλυθεί έως ότου συμφωνηθούν ενδεδειγμένες ρυθμίσεις, οι οποίες θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν δεόντως τον επιμερισμό της ευθύνης των ενεχομένων μερών στο πλαίσιο της αλυσίδας ευθυνών κατά τη διάρκεια του κύκλου ζωής των πλοίων.

5.6.3. Ο ΔΝΟ έχει ήδη ιδρύσει ένα εθελοντικό Διεθνές Ταμείο Ανακύκλωσης Πλοίων για να προωθήσει την ασφαλή και φιλική προς το περιβάλλον διαχείριση της ανακύκλωσης των πλοίων μέσω δράσεων συνεργασίας σε τεχνικό επίπεδο του ΔΝΟ. Οι πλοιοκτήτες θα πρέπει να ενθαρρυνθούν να συνεισφέρουν στο εν λόγω ταμείο. Θα πρέπει επίσης να διερευνηθεί περαιτέρω πώς θα μπορούσε αυτό το ταμείο να προωθήσει τους στόχους της Σύμβασης. Ένα Ταμείο της ΕΕ για την επιδίωξη των ίδιων στόχων θα αντιμετώπιζε πρόβλημα χρηματοδότησης, δεδομένου ότι το δίκαιο της ΕΕ δεν προβλέπει τη χορήγηση επιδοτήσεων για την «καθαρή» διάλυση πλοίων.

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

([12]) Μελέτη για την Πιστοποίηση των Εγκαταστάσεων Ανακύκλωσης Πλοίων, τελική έκθεση, Σεπτέμβριος 2008

([13]) COM(2007) 269 τελικό.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη φάση ΙΙ της ανάκτησης ατμών βενζίνης κατά τη διάρκεια του ανεφοδιασμού επιβατικών οχημάτων σε πρατήρια καυσίμων»

[COM(2008) 812 τελικό – 2008/0229 COD]

(2009/C 277/14)

Εισηγητής: ο κ. **Francis DAVOUST**

Στις 20 Ιανουαρίου 2009, και σύμφωνα με το άρθρο 175 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη φάση ΙΙ της ανάκτησης ατμών βενζίνης κατά τη διάρκεια του ανεφοδιασμού επιβατικών οχημάτων σε πρατήρια καυσίμων»

(COM(2008) 812 τελικό – 2008/0229 (COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 17 Απριλίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Francis DAVOUST.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 194 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 5 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση οδηγίας, που εκπονήθηκε σε συνέχεια των δεσμεύσεων που ανελήφθησαν:

— στη θεματική στρατηγική για την ατμοσφαιρική ρύπανση·

— στην πρόταση της Επιτροπής για τροποποίηση της οδηγίας 98/70/ΕΚ σχετικά με την ποιότητα της βενζίνης και του ντίζελ, με στόχο τη διευκόλυνση της ευρύτερης αποδοχής των βιοκαυσίμων και ιδίως της βιοαιθανόλης, με τη μείωση των απαιτήσεων για την τάση των ατμών της βενζίνης. Η Επιτροπή αναγνώρισε ότι κάτι τέτοιο μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα περισσότερες εκπομπές πτητικών οργανικών ενώσεων και ανέφερε ότι θα πρότεινε την φάση ΙΙ της ανάκτησης ατμών βενζίνης (ΑΑΒ) για την αντιστάθμιση της τυχόν αύξησης των εκπομπών·

— στη δήλωση που συνοδεύει τη νέα οδηγία για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, στην οποία η Επιτροπή αναγνώρισε τη σημασία της αντιμετώπισης της ρύπανσης του αέρα στην πηγή προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι ποιότητας του αέρα, και στην οποία προτείνονται αρκετά νέα κοινοτικά μέτρα βασισμένα στις εκπομπές στην πηγή, συμπεριλαμβανομένης της φάσης ΙΙ της ΑΑΒ.

1.2. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι η οδηγία 94/63/ΕΕ αφορά την ανάκτηση ατμών βενζίνης που εκπέμπονται στην ατμόσφαιρα κατά την αποθήκευση βενζίνης και τη διάθεσή της από τις τερματικές εγκαταστάσεις στους σταθμούς διανομής καυσίμων («φάση Ι της ανάκτησης ατμών βενζίνης»). Οι ατμοί βενζίνης που εκτοπίζονται κατά την νέα παραλαβή καυσίμων από πρατήριο επιστρέφονται στο βυτιοφόρο όχημα ή στην κινητή δεξαμενή και στη συνέχεια στην τερματική εγκατάσταση, από όπου μπορούν να διανεμηθούν εκ νέου.

1.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την επιλογή της Επιτροπής για την εγκατάσταση του εξοπλισμού της φάσης ΙΙ της ΑΑΒ σε:

α) όλα τα νεόκτιστα και τα σημαντικά ανακαινιζόμενα πρατήρια καυσίμων με διακίνηση βενζίνης άνω των 500 m^3 ετησίως·

β) όλα τα νεόκτιστα και τα σημαντικά ανακαινιζόμενα πρατήρια καυσίμων με διακίνηση βενζίνης άνω των 500 m^3 ετησίως και σε μεγαλύτερα υφιστάμενα πρατήρια καυσίμων (δηλαδή με διακίνηση άνω των 3 000 m^3 ετησίως)·

γ) όλα τα πρατήρια καυσίμων που αναφέρονται στην επιλογή β) και σε εκείνα που βρίσκονται εντός ή κάτω από κατοικίες·

δ) όλα τα πρατήρια καυσίμων που αναφέρονται στην επιλογή γ) με αυτόματη παρακολούθηση κάθε εξοπλισμού της φάσης ΙΙ, με την οποία θα περιορίζονται οι πωλήσεις βενζίνης εάν ο εξοπλισμός δεν λειτουργεί ορθά.

1.4. Η αναλυτική αξιολόγηση των επιλογών περιλαμβάνεται στην εκτίμηση επιπτώσεων που συνοδεύει την παρούσα πρόταση και η οποία θα δημοσιευθεί στο διαδίκτυο [1].

1.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά επομένως την υιοθέτηση της εν λόγω οδηγίας με τις τροποποιήσεις που προτείνονται στα άρθρα 3, 4 και 5.

2. **Γενικές παρατηρήσεις**

2.1. Στόχος της παρούσας νομοθετικής πρότασης είναι η ανάκτηση ατμών βενζίνης (ΑΑΒ) που εκπέμπονται στην ατμόσφαιρα κατά τη διάρκεια του ανεφοδιασμού επιβατικών οχημάτων σε πρατήρια καυσίμων (η λεγόμενη «φάση ΙΙ της ανάκτησης ατμών βενζίνης» ή «φάση ΙΙ της ΑΑΒ»).

2.2. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι οι εκπομπές πτητικών οργανικών ενώσεων που περιέχονται στη βενζίνη συμβάλλουν στα τοπικά και περιφερειακά προβλήματα ποιότητας του αέρα (βενζόλιο και όζον), για τα οποία ισχύουν κοινοτικά πρότυπα και στόχοι ποιότητας του αέρα. Το όζον της τροπόσφαιρας είναι ρύπος που διασχίζει τα εθνικά σύνορα και είναι επίσης το τρίτο σημαντικότερο αέριο θερμοκηπίου. Το βενζόλιο είναι γνωστή καρκινογόνος ουσία για τον άνθρωπο. Οι υδρογονάνθρακες κατατάσσονται σε διάφορες κατηγορίες με κριτήριο τη μοριακή τους δομή: γραμμικοί, κυκλικοί.

[1] http://ec.europa.eu/environment/air/transport/petrol.htm

Οι αρωματικοί υδρογονάνθρακες χαρακτηρίζονται από μη κορεσμένες κυκλικές δομές, των οποίων το βασικό συστατικό αποτελείται από έξι άτομα άνθρακα. Μεταξύ αυτών πρώτο είναι το βενζόλιο τύπου $C_6 H_6$. Η οριακή τιμή στην ΕΕ που καθορίσθηκε για την προστασία της υγείας από το Κοινοβούλιο και την Επιτροπή ήταν 9 μg/m3 σε ετήσιο μέσο όρο το 2006, με στόχο τη μείωση στα 5 μg/m3 το 2010. Η ΕΟΚΕ αποδίδει επομένως ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία τόσο του καταναλωτή που ανεφοδιάζεται στα πρατήρια καυσίμων, όσο και των υπαλλήλων που εργάζονται στους εν λόγω χώρους.

2.3. Η απώλεια ατμών βενζίνης από τις δεξαμενές καυσίμων μηχανοκίνητων οχημάτων ή κατά τη διάρκεια του ανεφοδιασμού συνιστούν την κύρια πηγή των εκπομπών αυτών. Οι πρόσφατες αλλαγές στην οδηγία σχετικά με την ποιότητα της βενζίνης, βάσει των οποίων επιτρέπεται να αναμειγνύεται η βενζίνη με μεγαλύτερη ποσότητα αιθανόλης, οξύνουν το πρόβλημα των εν λόγω εκπομπών, δεδομένου ότι το παραπάνω επιφέρει αύξηση της πίεσης των ατμών στις δεξαμενές αποθήκευσης καυσίμων. Ως εκ τούτου πρέπει να αναζητηθούν νέοι τρόποι για τη μείωση των εκπομπών αυτών.

2.4. Η ΕΟΚΕ συνιστά με έμφαση στην Επιτροπή να εξετάσει το συντομότερο δυνατόν την ενδεχόμενη προσαρμογή των μηχανοκίνητων οχημάτων, ούτως ώστε να παρακρατούν και να ανακτούν τους ατμούς βενζίνης στις ίδιες τους τις δεξαμενές – κάτι που απαιτείται ήδη στις ΗΠΑ – και να υποβάλει σχετικές προτάσεις.

2.5. Εν τω μεταξύ, η ΕΟΚΕ στηρίζει τις παρούσες προτάσεις της Επιτροπής, με τις οποίες επιδιώκεται η μείωση των εκπομπών ατμών βενζίνης κατά τη διάρκεια του ανεφοδιασμού των μηχανοκίνητων οχημάτων.

2.6. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι ισχύουσες πρακτικές όσον αφορά την ανάκτηση ατμών βενζίνης κατά τη διάρκεια του ανεφοδιασμού διαφέρουν σημαντικά από κράτος μέλος σε κράτος μέλος. Τάσσεται επομένως υπέρ της πρότασης της Επιτροπής να κάνει χρήση του άρθρου 175 προκειμένου να διασφαλίσει ελάχιστους κανόνες για την ανάκτηση ατμών βενζίνης κατά τη διάρκεια του ανεφοδιασμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αφήνοντας στα κράτη μέλη το περιθώριο επιβολής αυστηρότερων κανόνων, εφόσον το επιθυμούν.

2.7. Η ανάκτηση ατμών βενζίνης κατά την αποθήκευση βενζίνης και τη διάθεσή της από τις τερματικές εγκαταστάσεις στους σταθμούς καυσίμων (φάση Ι της ανάκτησης ατμών βενζίνης) ρυθμίζεται από την οδηγία 94/63/ΕΚ.

2.8. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι υπάρχει πρόδηλη συνάφεια μεταξύ της ανάκτησης των ατμών της φάσης ΙΙ και του στόχου για ποιότητα του αέρα.

2.9. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι η εν λόγω πρόταση συνάδει με το έκτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον, όπως επίσης με τους τρεις πυλώνες της Στρατηγικής της Λισσαβώνας. Τάσσεται επομένως υπέρ του αιτήματος σχετικά με την ανάπτυξη των τεχνολογιών που απαιτούνται για την ανάκτηση της φάσης ΙΙ.

3. **Ειδικές παρατηρήσεις**

Άρθρο 3

Πρατήρια καυσίμων

3.1. *Σημείο 1*

3.1.1. Να διευκρινισθεί στην πρώτη πρόταση η λέξη «σκοπούμενη». Η ΕΟΚΕ θεωρεί ουσιαστικά ότι είναι ιδιαιτέρα δύσκολο να υπάρχει βεβαιότητα ως προς το ότι η διακίνηση κατά την έναρξη λειτουργίας ενός πρατηρίου καυσίμων θα είναι ταυτόσημη με αυτή που είχε προβλεφθεί κατά το σχεδιασμό του.

3.1.2. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να προστεθεί μετά τη φράση «500 m^3 ετησίως» το εξής κείμενο: «Το πρατήριο καυσίμων υποχρεούται να δηλώνει τη διακίνηση αυτή εντός τριών μηνών από την έναρξη λειτουργίας του».

3.1.3. Η ΕΟΚΕ κρίνει απαραίτητο να υποχρεούται κάθε νεόκτιστο πρατήριο καυσίμων με διακίνηση κάτω των 500 m^3 να δηλώνει την αύξηση της διακίνησης, εφόσον αυτή υπερβαίνει τα 500 m^3 ετησίως. Η δήλωση αυτή πρέπει να λαμβάνει χώρα το αργότερο εντός των τριών πρώτων μηνών του έτους που έπεται εκείνου κατά τη διάρκεια του οποίου σημειώθηκε η υπέρβαση. Στην περίπτωση αυτή ο εξοπλισμός πρέπει να πραγματοποιείται εντός εξαμήνου του ιδίου έτους.

3.1.4. Να προστεθεί στη δεύτερη πρόταση μετά τη φράση «ή εργασίας» η φράση «εκτός από τους χώρους των επιχειρήσεων». Στην πραγματικότητα ενδέχεται να υπάρχουν γραφεία ενσωματωμένα στο κτήριο τα οποία να είναι αναγκαία για τη λειτουργία του σταθμού καυσίμων.

3.1.5. Έτσι, η διατύπωση του σημείου 1 διαμορφώνεται ως εξής:

Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι κάθε νέο πρατήριο καυσίμων εξοπλίζεται με σύστημα της φάσης ΙΙ της ανάκτησης ατμών βενζίνης, εάν η πραγματική ή η σκοπούμενη διακίνηση από αυτό υπερβαίνει τα 500 m^3 ετησίως. ***Το πρατήριο καυσίμων υποχρεούται να δηλώνει τη διακίνηση αυτή εντός τριών μηνών από την έναρξη λειτουργίας του. Κάθε νεόκτιστο πρατήριο καυσίμων με διακίνηση κάτω των 500 m^3 υποχρεούται να δηλώνει την αύξηση της διακίνησης, εφόσον αυτή υπερβαίνει τα 500 m^3 ετησίως. Η δήλωση αυτή πρέπει να λαμβάνει χώρα το αργότερο εντός των τριών πρώτων μηνών του έτους που έπεται εκείνου κατά τη διάρκεια του οποίου σημειώθηκε η υπέρβαση. Στην περίπτωση αυτή ο εξοπλισμός πρέπει να πραγματοποιείται εντός εξαμήνου του ιδίου έτους****. Ωστόσο, όλα τα νέα πρατήρια καυσίμων που βρίσκονται κάτω από μόνιμους χώρους κατοικίας ή εργασίας,* **εκτός από τους χώρους των επιχειρήσεων**, *εξοπλίζονται με σύστημα της φάσης ΙΙ της ανάκτησης ατμών βενζίνης, ανεξάρτητα από την πραγματική ή τη σκοπούμενη διακίνηση από αυτά.*

3.2. *Σημείο 2*

3.2.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να διευκρινισθεί ο όρος «σημαντική ανακαίνιση». Θεωρεί ότι πρόκειται για μία αξιοσημείωτη αλλαγή, όπως παραδείγματος χάρη είτε για μία αύξηση της παροχής των συσκευών διανομής και ανεφοδιασμού καυσίμου, ανώτερης του 20 % σε σχέση με την αντίστοιχη αρχική παροχή, είτε για τη μετατροπή μίας παρακολουθούμενης εγκατάστασης αυτοεξυπηρέτησης σε μία μη παρακολουθούμενη εγκατάσταση αυτοεξυπηρέτησης.

3.2.2. Η ΕΟΚΕ ζητεί να μην θεωρούνται σημαντικές ανακαινίσεις, και ως εκ τούτου αξιοσημείωτες αλλαγές, η αλλαγή του εμπορικού σήματος ενός πρατηρίου καυσίμων, η μετατροπή μίας παραδοσιακής εγκατάστασης σε μία παρακολουθούμενη εγκατάσταση αυτοεξυπηρέτησης καθώς και η συμμόρφωση της εγκατάστασης στις ισχύουσες ρυθμίσεις.

3.2.3. Έτσι, η διατύπωση του σημείου 2 διαμορφώνεται ως εξής:

Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι κάθε υφιστάμενο πρατήριο καυσίμων με διακίνηση άνω των 500 m^3 ετησίως, το οποίο υπόκειται σε σημαντική ανακαίνιση, εξοπλίζεται με σύστημα της φάσης ΙΙ της ανάκτησης ατμών βενζίνης κατά την ανακαίνιση. ***Υπό τον όρο «σημαντική ανακαίνιση» νοείται μία αξιοσημείωτη αλλαγή, όπως παραδείγματος χάρη είτε μία αύξηση της παροχής των συσκευών διανομής και ανεφοδιασμού καυσίμου, ανώτερης του 20 % σε σχέση με την αντίστοιχη αρχική παροχή, είτε η μετατροπή μίας παρακολουθούμενης εγκατάστασης αυτοεξυπηρέτησης σε μία μη παρακολουθούμενη εγκατάσταση αυτοεξυπηρέτησης. Αντιθέτως δεν μπορούν να θεωρούνται σημαντικές ανακαινίσεις, και ως εκ τούτου αξιοσημείωτες αλλαγές, η αλλαγή του εμπορικού σήματος ενός πρατηρίου καυσίμων, η μετατροπή μίας παραδοσιακής εγκατάστασης σε μία παρακολουθούμενη εγκατάσταση αυτοεξυπηρέτησης καθώς και η συμμόρφωση της εγκατάστασης στις ισχύουσες ρυθμίσεις.***

3.3. *Σημείο 3*

3.3.1. Η ΕΟΚΕ προτείνει την εξής προσθήκη: «Κάθε πρατήριο καυσίμων με διακίνηση κάτω των 3 000 m^3 ετησίως υποχρεούται να δηλώνει την αύξηση της διακίνησής του, εφόσον αυτή υπερβαίνει τα 3 000 m^3 κατά τη διάρκεια του ημερολογιακού έτους. Στην περίπτωση αυτή ο εξοπλισμός πρέπει να πραγματοποιείται εντός εξαμήνου του ιδίου έτους.»

3.3.2. Έτσι, η διατύπωση του σημείου 3 διαμορφώνεται ως εξής:

Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα υφιστάμενα πρατήρια καυσίμων με διακίνηση άνω των 3 000 m^3 ετησίως εξοπλίζονται με σύστημα της φάσης ΙΙ της ανάκτησης ατμών βενζίνης, το αργότερο έως την 31η Δεκεμβρίου 2020. ***Κάθε πρατήριο καυσίμων με διακίνηση κάτω των 3 000 m^3 ετησίως υποχρεούται να δηλώνει την αύξηση της διακίνησής του, εφόσον αυτή υπερβαίνει τα 3 000 m^3 κατά τη διάρκεια του ημερολογιακού έτους. Στην περίπτωση αυτή ο εξοπλισμός πρέπει να πραγματοποιείται εντός εξαμήνου του ιδίου έτους.***

Άρθρο 4

Ελάχιστο επιτρεπόμενο επίπεδο ανάκτησης ατμών βενζίνης

3.4. *Σημείο 1*

3.4.1. Η ΕΟΚΕ προτείνει να αντικατασταθεί το 85 % από το 90 %. Πράγματι, ορισμένα κράτη μέλη έχουν ήδη καθορίσει το ποσοστό αυτό.

3.4.2. Η διατύπωση του σημείου 1 διαμορφώνεται ως εξής:

Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η αποδοτικότητα δέσμευσης υδρογονανθράκων από σύστημα της φάσης ΙΙ της ανάκτησης ατμών βενζίνης είναι τουλάχιστον ίση με ~~85~~ ***90 %.***

3.5. *Νέο σημείο*

3.5.1. Η ΕΟΚΕ προτείνει να διευκρινισθεί ο ορισμός του εξοπλισμού ανάκτησης ατμών της φάσης ΙΙ.

Άρθρο 5

Περιοδική επιθεώρηση και συμμόρφωση

3.6. *Σημείο 1*

3.6.1. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι ο ετήσιος έλεγχος των πρατηρίων καυσίμων που διαθέτουν συστήματα αυτόματης παρακολούθησης είναι απόλυτα αναγκαίος, πολύ περισσότερο λόγω των βλαβών που σημειώνονται επειδή δεν υπάρχει ανθρώπινη επίβλεψη.

3.6.2. Η διατύπωση του σημείου 1 διαμορφώνεται ως εξής:

Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η αποδοτικότητα δέσμευσης υδρογονανθράκων ελέγχεται τουλάχιστον άπαξ ετησίως **εφόσον έχει εγκατασταθεί σύστημα αυτόματης παρακολούθησης.**

3.7. *Σημείο 2*

3.7.1. Η ΕΟΚΕ προτείνει τη διαγραφή της τελευταίας πρότασης.

3.7.2. Στη δεύτερη πρόταση προτείνει να αντικατασταθεί η φράση «… και διακόπτει αυτομάτως τη ροή βενζίνης από τον ελαττωματικό διανομέα, εάν η βλάβη δεν αποκατασταθεί εντός 7 ημερών» από τη φράση «…το σήμα δυσλειτουργίας του συστήματος ανάκτησης της φάσης ΙΙ επιφέρει την παύση της διανομής καυσίμου εφόσον δεν υπάρξει επισκευή εντός 72 ωρών».

3.7.3. Στην πραγματικότητα, η προβλεπόμενη προθεσμία των 7 ημερών είναι εξαιρετικά παρατεταμένη. Η διάταξη αυτή ισχύει επίσης και για τα πρατήρια με σύστημα παρακολούθησης.

3.7.4. Έτσι, η διατύπωση του σημείου 2 διαμορφώνεται ως εξής:

~~*Εφόσον έχει εγκατασταθεί σύστημα αυτόματης παρακολούθησης, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η αποδοτικότητα δέσμευσης υδρογονανθράκων ελέγχεται τουλάχιστον κάθε τριετία*~~. *Το σύστημα αυτόματης παρακολούθησης εντοπίζει αυτομάτως τις βλάβες λειτουργίας του συστήματος της φάσης ΙΙ της ανάκτησης ατμών βενζίνης και του ιδίου του συστήματος αυτόματης παρακολούθησης* ***και*** *υποδεικνύει τις βλάβες στον διαχειριστή του πρατηρίου καυσίμων ~~και διακόπτει αυτομάτως τη ροή βενζίνης από τον ελαττωματικό διανομέα, εάν η βλάβη δεν αποκατασταθεί εντός 7 ημερών~~.* ***Το σήμα δυσλειτουργίας του συστήματος ανάκτησης της φάσης ΙΙ επιφέρει την παύση της διανομής καυσίμου εφόσον δεν υπάρξει επισκευή εντός 72 ωρών.***

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ενεργειακή απόδοση/τις ενεργειακές επιδόσεις των κτηρίων» (αναδιατύπωση)

COM(2008) 780 τελικό/2 [1] - **2008/0223 (COD).**

(2009/C 277/15)

Εισηγητής: **ο κ. ŠIUPŠINSKAS**

Στις 27 Ιανουαρίου 2009, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ενεργειακή απόδοση/τις ενεργειακές επιδόσεις των κτηρίων» (αναδιατύπωση)

COM(2008) 780 τελικό/2 - 2008/0223 (COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 15 Απριλίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. **ŠIUPŠINSKAS**.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 14ης Μαΐου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την παρούσα γνωμοδότησης με 147 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 2 αποχές.

1. **Συστάσεις**

1.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη βελτίωση της οδηγίας για τις ενεργειακές επιδόσεις των κτηρίων (ΟΕΕΚ) που προτείνει η Επιτροπή, με ορισμένες ωστόσο επιφυλάξεις. Σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία, οι ανακαινίσεις πρέπει να συνδέονται με την απαίτηση για αύξηση της ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων, όχι μόνο για τη μείωση της ενεργειακής ζήτησης αλλά επίσης για τον περιορισμό των ενεργειακών δαπανών.

1.2. Σύμφωνα με τους στόχους πολιτικής της ΕΕ, τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίσουν ότι η ανακαίνιση των κτηρίων με στόχο τη βελτίωση των ενεργειακών τους επιδόσεων μειώνει όχι μόνο την ενεργειακή ζήτηση αλλά και τις ενεργειακές δαπάνες.

1.3. Στις εθνικές διατάξεις που θεσπίζονται βάσει της οδηγίας ΟΕΕΚ πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα αρχιτεκτονικά και κατασκευαστικά χαρακτηριστικά, δηλαδή οι ενεργειακές ανάγκες για θέρμανση, ψύξη, αερισμό, φωτισμό, μηχανικές εγκαταστάσεις (π.χ. ανελκυστήρες), εφοδιασμό με ζεστό και κρύο νερό καθώς και για συστήματα αποχέτευσης.

1.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη σύσταση ότι πριν από την έναρξη της κατασκευής πρέπει να εξετάζεται η τεχνική σκοπιμότητα των εξής παραμέτρων:

— παραγωγή θέρμανσης και ηλεκτρισμού που βασίζεται σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας,

— συνδυασμένη παραγωγή ηλεκτρισμού και θερμότητας (συμπαραγωγή) και ενδεχομένως συνδυασμένη παραγωγή ηλεκτρισμού, θερμότητας και ψύξης (τριπλή συνδυασμένη παραγωγή),

— τηλεθέρμανση και τηλεψύξη,

— αντλίες θερμότητας,

— ανιχνευτές και συλλέκτες γεωθερμίας.

1.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι σημαντικό τα κράτη μέλη να εντείνουν τις προσπάθειές τους για βελτίωση της επαγγελματικής κατάρτισης στον τομέα των δομικών κατασκευών με στόχο τις αειφόρες κατασκευές και τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

1.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί ιδιαίτερα την έμφαση που δίνει η οδηγία ΟΕΕΚ στον καίριο ρόλο που διαδραματίζει ο δημόσιος τομέας στις εξελίξεις στο σύνολο του κατασκευαστικού τομέα.

1.7. Τα κράτη μέλη και οι τοπικές αρχές καλούνται να αξιοποιήσουν πιο ενεργητικά και αποτελεσματικά τη χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων για την προώθηση της «χρηματοδότησης από τρίτους» [2] μέσω εταιρειών παροχής ενεργειακών υπηρεσιών (ESCO - Energy Services Companies).

1.8. Η τακτική επιθεώρηση των συστημάτων θέρμανσης, αερισμού και κλιματισμού πρέπει να πραγματοποιείται σύμφωνα με τους κανόνες των κρατών μελών και λαμβανομένου υπόψη του συνεπαγόμενου κόστους. Οι εκθέσεις επιθεώρησης δεν πρέπει να περιέχουν μόνο συστάσεις για πιθανές βελτιώσεις αλλά και απαιτήσεις σχετικά με τη λειτουργική ασφάλεια των εγκαταστάσεων.

1.9. Επιπλέον, στην πρόταση αναδιατύπωσης ζητείται από τα κράτη μέλη να προβλέψουν την επιβολή κυρώσεων και προστίμων. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι οι κυρώσεις και τα πρόστιμα πρέπει να διαφοροποιούνται ανάλογα με το εάν αφορούν παράγοντες του δημόσιου τομέα ή ιδιώτες καθώς και ότι το ύψος τους θα πρέπει να υπόκειται στην αρχή της επικουρικότητας. Θεωρεί επίσης ότι εάν η μη συμμόρφωση με μια κοινοτικής υπόδειξης συνιστά σφάλμα, τότε πρέπει να έχει κοινοτική διάσταση και να ορίζεται στην οδηγία.

[1] Αφορά μόνον την αγγλική έκδοση.

[2] Βλέπε την οδηγία 93/76/ΕΟΚ, ΕΕ L 237 της 22.9.1993, σ. 28-30

1.10. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να παρέχουν στους πολίτες τους τεχνική υποστήριξη σε έργα ανακαίνισης.

1.11. Στα μεγάλα έργα αστικής ανάπτυξης με τυποποιημένα κτήρια κατασκευασμένα από τσιμεντόλιθους, τα οποία συνιστούν χαρακτηριστικό τύπο δόμησης σε όλα τα νέα κράτη μέλη, θα ήταν δύσκολο για τις ενώσεις ιδιοκτητών να εκδώσουν πιστοποιητικά ενεργειακών επιδόσεων για όλα τα τυποποιημένα κτήρια. Με την έκδοση πιστοποιητικών ενεργειακών επιδόσεων βάσει της αξιολόγησης ενός άλλου συγκρίσιμου συγκροτήματος διαμερισμάτων ([3]) θα μπορούσαν να εξοικονομηθούν οι δαπάνες ανακαίνισης και να μειωθεί ο διοικητικός φόρτος.

1.12. Εκτός αυτού, οι δημοτικές αρχές θα μπορούσαν, βάσει της αρχής του ενιαίου σημείου πρόσβασης, να εξασφαλίσουν στους κατοίκους πολυκατοικιών διευκολύνσεις όσον αφορά τη χρηματοδότηση των ανακαινίσεων, τις συμβάσεις κατασκευής, τη συντήρηση, την έκδοση πιστοποιητικών ενεργειακών επιδόσεων κ.α.

1.13. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η αναδιατυπωμένη έκδοση της οδηγίας θα συμβάλει στη μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα και θα έχει επίσης θετικό κοινωνικό αντίκτυπο βραχυπρόθεσμα, μεταξύ άλλων, μέσω:

— της μείωσης της ενεργειακής ζήτησης,

— της βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των μειονεκτουσών οικογενειών,

— της εξασφάλισης απασχόλησης για τους μακροχρόνια άνεργους.

1.14. Η ΕΟΚΕ συνιστά τον πλήρη συντονισμό της νέας επισήμανσης των πλαισίων παραθύρων και των προϊόντων δομικών κατασκευών με την οδηγία για τις ενεργειακές επιδόσεις των κτηρίων.

1.15. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι σε περίπτωση κατεδάφισης πολυκατοικιών, στις οποίες δεν είναι πλέον εφικτή η ενεργειακή ανακαίνιση, οι τοπικές αρχές οφείλουν να ενημερώνουν προηγουμένως τους ενδιαφερόμενους και πρέπει να προσφέρονται στους κατοίκους νέες δυνατότητες προσωρινής στέγασης. Γενικότερα, η διαβούλευση με τους εκπρόσωπους των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να αποτελεί μέρος της συγγραφής υποχρεώσεων κάθε μέτρου εφαρμογής της οδηγίας και να προβλέπεται, τουλάχιστον στα κράτη μέλη στα οποία λειτουργούν ΟΚΕ, η συστηματική διαβούλευση με τις εθνικές ΟΚΕ ([4]).

([3]) Επέκταση των διατάξεων του άρθρου 10, παράγραφος 5, στοιχείο β (της αναδιατύπωσης).

([4]) Έτσι εξασφαλίζεται η τήρηση του άρθρου 1 (Ανθρώπινη αξιοπρέπεια) και του άρθρου 34, παράγραφος 3 (δικαίωμα στεγαστικής βοήθειας) του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. **Εισαγωγή**

2.1. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη καταρτίσει πολλές σημαντικές γνωμοδοτήσεις σχετικά με τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και τη λήψη μέτρων για την εξοικονόμηση ενέργειας σε σύνδεση με τις κοινές πολιτικές της ΕΕ, καθώς και σχετικά με την ενεργειακή ποιότητα των κτηρίων και του εξοπλισμού τους. Λόγω των απαιτήσεων που θεσπίζει η κοινοτική νομοθεσία για τα νέα κτήρια επιτυγχάνονται απτά αποτελέσματα. Αυτά τα αποτελέσματα γίνονται αισθητά κατά πρώτο λόγο από τους καταναλωτές και, ταυτόχρονα, ωφελούν το σύνολο της χώρας. Στις σχετικές γνωμοδοτήσεις περιλαμβάνονται οι ακόλουθες: TEN/227, 263, 283, 274, 286, 309, 269, 299, 311, 332, 341 ([5]).

2.2. Ωστόσο, μετά την ένταξή τους, τα δώδεκα νέα κράτη μέλη ξεκίνησαν να εφαρμόζουν στην πράξη τις νομοθετικές διατάξεις της Κοινότητες πολύ αργότερα, με αποτέλεσμα οι χώρες αυτές να παρουσιάζουν υστέρηση σε θέματα κατοικιών χαμηλής ενεργειακής κατανάλωσης σε σχέση με τα παλαιά κράτη μέλη, και οι κατοικίες και τα δημόσια κτήρια απέχουν κατά πολύ από την πλήρωση των ελάχιστων απαιτήσεων της εν λόγω οδηγίας.

2.3. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει τις απόψεις της σχετικά με την οδηγία ΟΕΕΚ στη γνωμοδότησή της τής 17ης Οκτωβρίου 2001 ([6]). Ως εκ τούτου, η παρούσα γνωμοδότηση εξετάζει μόνο τις διατάξεις της πρότασης αναδιατύπωσης της οδηγίας 2002/91/ΕΚ (COM(2008) 780 τελικό). Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι πρέπει να αναδειχθούν οι ιδιαιτερότητες των νέων κρατών μελών ως προς τα ζητήματα που εξετάζονται στην οδηγία.

2.4. Είναι θετικό το γεγονός ότι ανάμεσα στους στόχους της πολιτικής της ΕΕ συμπεριλαμβάνεται και η μεγαλύτερη άνεση για τους πολίτες και η μείωση των ενεργειακών τους δαπανών.

2.5. Η ισχύουσα οδηγία ορίζει τα εξής:

— τη μέθοδος υπολογισμού της ενεργειακής απόδοσης για τα νέα και τα υφιστάμενα κτήρια που ανακαινίζονται,

— τις ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά τις ενεργειακές επιδόσεις,

— την έκδοση πιστοποιητικών ενεργειακών επιδόσεων,

— την επιθεώρηση των λεβήτων και των συστημάτων θέρμανσης,

— την επιθεώρηση των εγκαταστάσεων κλιματισμού.

2.6. Η αναδιατυπωμένη έκδοση, με βάση τις θέσεις των αρμοδίων φορέων, ορίζει ποιες βελτιώσεις μπορούν να επιτευχθούν μέσω μιας στοχοθετημένης προσέγγισης.

([5]) Ενημερωτικό φυλλάδιο του ειδικευμένου τμήματος TEN: «Ποια είναι η ενδεδειγμένη ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη; Κύρια σημεία πρόσφατων γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ» (και άλλες πηγές της ΕΟΚΕ).

([6]) «Ενεργειακή απόδοση των κτιρίων». ΕΕ C 36 της 8.2.2002, σ. 20.

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1. Στον τομέα των κτηρίων (δηλαδή κατοικίες και εμπορικά κτήρια) αντιστοιχεί το 40 % περίπου της συνολικής τελικής ενεργειακής κατανάλωσης και των εκπομπών CO_2 στην ΕΕ. Ο συγκεκριμένος τομέας παράγει το 9 % περίπου του ΑΕγχΠ (περίπου 1 300 δισεκατομμύρια ευρώ) και αντιπροσωπεύει ποσοστό 7-8 % περίπου (*σύνοψη της εκτίμησης των επιπτώσεων*) των θέσεων εργασίας στην ΕΕ (περίπου 15-18 εκατομμύρια απασχολούμενοι από τα 225,3 εκατομμύρια του συνολικού ενεργού πληθυσμού σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat). Το 40 % αυτών κτηρίων βρίσκεται στην κυριότητα του δημοσίου και το 74 % των κτηρίων έχουν επιφάνεια μικρότερη από 1 000 τετραγωνικά μέτρα.

3.2. Η σημερινή κοινωνία εστιάζει όλο και περισσότερο την προσοχή της:

— σε θέματα περιβαλλοντικής προστασίας,

— στην υγεία των καταναλωτών (π.χ. ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, δυνατότητα πρόσβασης για τους ηλικιωμένους)

— στην άνεση των συνθηκών διαβίωσης,

— στην ενεργειακή απόδοση των ηλεκτρικών συσκευών και των συστημάτων θέρμανσης, (ο εν λόγω τομέας ρυθμίζεται από πλήθος κανόνων, οι οποίοι είναι συχνά αντιφατικοί) ([7]).

3.3. Η κοινωνία των πολιτών πρέπει να αξιολογήσει τον οικονομικό αντίκτυπο της οδηγίας, την καταλληλότητα και τις μελλοντικές συνέπειες των προτάσεων από τη σκοπιά διαφόρων ενδιαφερόμενων μερών και κοινωνικών ομάδων μιας συγκεκριμένης περιοχής με μακροπρόθεσμες προοπτικές.

3.4. Η έκδοση πιστοποιητικών ενεργειακών επιδόσεων για τα κτήρια δεν αποτελεί απλώς μέσο για να συμπεριληφθεί ένα κτήριο σε μια συγκεκριμένη τάξη ενεργειακής απόδοσης, αλλά συνιστά επίσης κίνητρο για την αναζήτηση νέων λύσεων σχεδιασμού.

3.5. Λόγω των απαιτούμενων μέτρων προστασίας του κλίματος που πρέπει να αναληφθούν, ο κατασκευαστικός τομέας διαθέτει αξιόλογο δυναμικό δημιουργίας απασχόλησης.

3.5.1. Βάσει της οδηγίας 2002/91/ΕΚ και της προτεινόμενης αναδιατύπωσής της μπορούν να δημιουργηθούν κατά μέσο όρο 60 000 θέσεις εργασίας ετησίως στα 15 παλαιά κράτη μέλη και περίπου 90 000 θέσεις απασχόλησης στα 12 νέα κράτη μέλη.

3.5.2. Η εφαρμογή των μέτρων για την εξασφάλιση υψηλής ενεργειακής απόδοσης (κτήρια με ετήσια κατανάλωση έως και 50 kWh/ανά τετραγωνικό μέτρο) θα μπορούσε να οδηγήσει στη δημιουργία 1 000 000 νέων θέσεων εργασίας στην ΕΕ ετησίως ([8]) (αριθμός που ισοδυναμεί με το 10 % των απασχολούμενων σε αυτόν τον τομέα).

3.5.3. Σήμερα, ελάχιστοι εργαζόμενοι του κατασκευαστικού τομέα είναι ειδικευμένοι σε τεχνολογίες που αποσκοπούν σε υψηλά επίπεδα ενεργειακής απόδοσης. Η πρόταση οδηγίας συστήνει μέτρα επαγγελματικής κατάρτισης για να διασφαλιστεί η διαθεσιμότητα δεξιοτήτων από τους ειδικευμένους εργαζομένους, οι οποίοι μπορούν να απασχοληθούν στον τομέα των αειφόρων κατασκευών.

3.6. Η μελλοντική προοπτική είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ΕΟΚΕ· στο σημείο 3.4 της γνωμοδότησης INT/415 ([9]) η ΕΟΚΕ διατύπωσε μια θέση που αφορά όλες τις νομοθετικές πράξεις. Συγκεκριμένα, οι νομοθετικές πράξεις οφείλουν να πληρούν τις ακόλουθες απαιτήσεις: πρέπει να είναι κατανοητές, προσβάσιμες, αποδεκτές και εφαρμόσιμες. Από τεχνική άποψη, μια οδηγία πρέπει να χαρακτηρίζεται από τον έγκαιρο χαρακτήρα, τη βιωσιμότητα και τη δυνατότητα εφαρμογής.

3.7. Στο σημείο 2.1.3 της γνωμοδότησης TEN/299 ([10]) σημειώνεται ότι, σε πολλές περιοχές της Ευρώπης, η μέση κατανάλωση των κατοικιών με τους συνήθεις εξοπλισμούς αντιστοιχεί, μόνο για θέρμανση, σε 180 kWh/τ.μ./έτος. Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουν στη διάθεσή τους ο εισηγητής και ο εμπειρογνώμονας, η μέση ετήσια κατανάλωση ενέργειας για θέρμανση στις τυποποιημένες κατοικίες των κρατών της Βαλτικής καθώς και σε αντίστοιχες κατοικίες παρεμφερούς παλαιότητας στις γειτονικές χώρες, ανέρχεται περίπου σε 150 kWh/τ.μ/έτος. Η εμπειρία καταδεικνύει ότι η ενεργειακή κατανάλωση, υπό τις ίδιες κλιματικές συνθήκες, μπορεί να μειωθεί κατά το ήμισυ, μετά από ανακαίνιση και μόνωση.

3.8. Συναφείς κοινοτικές διατάξεις σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση στην ΕΕ παρουσιάζονται στο σημείο 3.1 της γνωμοδότησης TEN/299 ([10]).

3.9. Η ΓΔ Περιβάλλον και η ΓΔ Επιχειρήσεις και Βιομηχανία καταρτίζουν επί του παρόντος σημαντικούς κανόνες σχετικά με την επισήμανση των δομικών προϊόντων, οι οποίοι θα συμβάλλουν στη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης (παράθυρα, τοίχοι, συστήματα θέρμανσης, αερισμού και αποχέτευσης), ακόμη και εάν τα προϊόντα αυτά καθαυτά δεν παράγουν ενέργεια.

3.10. Η αναδιατύπωση ή αναθεώρηση των ισχυουσών διατάξεων μπορεί να συμβάλει σημαντικά στη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης.

4. **Ειδικές παρατηρήσεις**

4.1. Η αναδιατυπωμένη έκδοση της οδηγίας εισάγει τις εξής σημαντικές αλλαγές:

— Διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας. Η έκδοση πιστοποιητικών ενεργειακών επιδόσεων καθίσταται υποχρεωτική για όλα τα κτήρια. Πρέπει να σημειωθεί ότι το 74 % του συνόλου των υφιστάμενων κτηρίων στην ΕΕ έχουν συνολική χρήσιμη επιφάνεια μικρότερη των 1 000 τ.μ.

— Επέκταση και προώθηση της έκδοσης πιστοποιητικών ενεργειακών επιδόσεων για τα κτήρια του δημοσίου τομέα.

([7]) Μια πρωτοβουλία για πρωτοπόρους αγορές στην Ευρώπη, COM(2007) 860.

([8]) Μελέτη της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος (Οργανισμός για την Κοινωνική Ανάπτυξη – Social Development Agency).

([9]) CESE 1905/2008 «Η προσέγγιση της προορατικής νομοθεσίας».

([10]) «Ενεργειακή απόδοση των κτηρίων – Συμβολή των τελικών χρηστών», ΕΕ C 162 της 25.6.2008, σ. 62.

— Ενίσχυση του ρόλου των εμπειρογνωμόνων που εκδίδουν τα πιστοποιητικά ενεργειακών επιδόσεων.

— Απαίτηση από τα κράτη μέλη να καθορίσουν νέα συγκεκριμένα μέτρα προκειμένου να δημιουργηθούν ευνοϊκότερες χρηματοπιστωτικές συνθήκες για επενδύσεις με σκοπό τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης.

— Μεγαλύτερη προσοχή στα προβλήματα που συνδέονται με τα συστήματα κλιματισμού.

— Τακτική επικαιροποίηση των προτύπων ενεργειακής απόδοσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Τυποποίησης (CEN).

4.2. Στην αιτιολογική σκέψη 6 της οδηγίας, το ποσοστό τελικής κατανάλωσης ενέργειας των κτηρίων είναι σαφώς υψηλότερο σε χώρες με ψυχρό κλίμα. Ως εκ τούτου, στην αιτιολογική σκέψη 8 της αναδιατυπωμένης οδηγίας προτείνεται να ληφθούν δεόντως υπόψη οι κλιματικές και οι τοπικές συνθήκες, ιδίως σε ό,τι αφορά την κατανομή των επενδύσεων.

4.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις διατάξεις του άρθρου 10, σύμφωνα με τις οποίες, στα συγκροτήματα διαμερισμάτων με κοινόχρηστο σύστημα θέρμανσης, μπορούν να εκδοθούν πιστοποιητικά ενεργειακών επιδόσεων βάσει ενός γενικού πιστοποιητικού ενεργειακής απόδοσης για το σύνολο του κτηρίου ή βάσει της αξιολόγησης ενός άλλου αντιπροσωπευτικού διαμερίσματος του ίδιου συγκροτήματος κτηρίων. Ακόμη, τα κράτη μέλη της ΕΕ μπορούν να απλουστεύσουν ακόμη περισσότερο τη διαδικασία έκδοσης πιστοποιητικών ενεργειακών επιδόσεων για τα τυποποιημένα κτήρια.

4.4. Τα πιστοποιητικά συνολικής ενεργειακής απόδοσης σύμφωνα με το άρθρο 10 - είτε υποχρεωτικού, είτε εκούσιου χαρακτήρα – καθιστούν τις κατοικίες πιο ελκυστικές για τους μελλοντικούς ιδιοκτήτες ή ενοικιαστές, υπό την προϋπόθεση ότι τα στοιχεία που συμπεριλαμβάνονται στα πιστοποιητικά είναι αξιόπιστα. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση που περιέχεται στην επιλογή Β1 σχετικά με την πραγματοποίηση τυχαίων δειγματοληπτικών ελέγχων των πιστοποιητικών, για να εξασφαλιστεί η αξιοπιστία τους, είναι αποδεκτή και σκόπιμη. Ωστόσο αυτό δεν θα πρέπει να οδηγήσει στην επιβολή κυρώσεων δυνάμει του άρθρου 22. Κρίνεται σκόπιμο, το νέο πιστοποιητικό ενεργειακών επιδόσεων των κτηρίων κατοικιών να εκδίδεται σε ένα ενιαίο έγγραφο που εγγυάται τη μακροπρόθεσμη ενεργειακή ποιότητα. Το πιστοποιητικό για την εγκατάσταση νέου συστήματος θέρμανσης πρέπει να εκδίδεται από ανεξάρτητους ειδικευμένους εμπειρογνώμονες (άρθρο 16) σε συνεργασία με τον τεχνικό εγκατάστασης.

4.5. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το ελάχιστο όριο ενεργού ονομαστικής ισχύος εξόδου των 20 kW για τα συστήματα θέρμανσης (άρθρο 13) και το αντίστοιχο όριο των 12 kW (άρθρο 14) για τα συστήματα κλιματισμού που καθορίζει η οδηγία. Ανάλογα με το αν χρησιμοποιούνται ορυκτά καύσιμα ή ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τα κράτη μέλη της ΕΕ θα μπορούσαν να θεσπίσουν στην επικράτειά τους διαφορετικά ελάχιστα όρια και διαφορετική συχνότητα διεξαγωγής επιθεωρήσεων για τα συστήματα θέρμανσης. Η ποιότητα των εκθέσεων επιθεώρησης πρέπει να ελέγχεται σε τακτά διαστήματα δειγματοληπτικά, σύμφωνα με το άρθρο 17. Εντούτοις, δεν είναι σαφές κατά πόσο οι συστάσεις των εμπειρογνωμόνων για τη βελτίωση του συστήματος πρέπει να έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα ή μπορούν να αγνοηθούν, ή εάν οι «οικονομικές επιπτώσεις», όπως αναφέρεται στο άρθρο 19, θεωρούνται κυρώσεις. Στη νομοθεσία των κρατών μελών πρέπει να προβλεφθεί η δυνατότητα πρόσβασης των επιθεωρητών σε ιδιωτικές ιδιοκτησίες για την επιθεώρηση των συστημάτων θέρμανσης.

4.6. Η ενεργειακή απόδοση ενός λέβητα, τον οποίο ο κατασκευαστής σκοπεύει να διαθέσει στην αγορά, πιστοποιείται σε εξειδικευμένο εργαστήριο σύμφωνα με τις τυπικές απαιτήσεις και απεικονίζεται στο σήμα που φέρει ο λέβητας. Έτσι αποφεύγεται η παραπλανητική διαφήμιση και διασφαλίζεται η ποιότητα. Η διατύπωση συστάσεων για μεταγενέστερες τακτικές ή εθελοντικές επιθεωρήσεις του λέβητα κατά τη διάρκεια της πραγματικής του λειτουργίας θα έδινε στον ιδιοκτήτη κίνητρα να λάβει μέτρα για την αποδοτική λειτουργία του λέβητα, σύμφωνα με τις βέλτιστες τεχνικές παραμέτρους απόδοσης.

4.7. Από τη σύγκριση όλων των διατάξεων που περιέχονται στην αναδιατύπωση της οδηγίας συμπεραίνεται ότι όλες οι επιλογές είναι αξιόλογες και ορθολογικές και ότι οι προτεινόμενες μέθοδοι για αύξηση της ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων δεν έρχονται σε αντίθεση μεταξύ τους και μπορούν να εφαρμοστούν παράλληλα.

4.8. Είναι απαραίτητο να οριστούν ενδεικτικές τιμές ενεργειακών επιδόσεων σε ολόκληρη την ΕΕ καθώς και σχετική μέθοδος σύμφωνα τόσο με το άρθρο 5 της οδηγίας ΟΕΕΚ όσο και με την επιλογή Δ1 (σύνοψη της εκτίμησης των επιπτώσεων) διότι, επί του παρόντος, είναι δύσκολο να συγκριθούν στις διάφορες χώρες οι τιμές ετήσιας κατανάλωσης σε kWh/τ.μ. λόγω κλιματικών ιδιαιτεροτήτων. Πρέπει να είναι δυνατή η μέτρηση της ενεργειακής απόδοσης των συστημάτων θέρμανσης και ψύξης χωριστά βάσει των περιφερειακών ενδεικτικών τιμών που έχουν καθοριστεί. Κρίνεται σκόπιμο αυτές οι ενδεικτικές τιμές να καθοριστούν όχι με γνώμονα την εξωτερική θερμοκρασία αλλά σε συνάρτηση με τον χαρακτηριστικό αριθμό βαθμοημερών θέρμανσης και ψύξης (heating degree-days, cooling degree-days) σε κάθε κράτος μέλος, καθότι αυτές οι τιμές αντικατοπτρίζουν καλύτερα την επίδραση του κλίματος στην ενεργειακή κατανάλωση απ' ό,τι η μέση εξωτερική θερμοκρασία.

4.9. Ασφαλώς, οι παράμετροι για τον υπολογισμό της ενεργειακής απόδοσης (και όχι των αριθμητικών τιμών της) πρέπει να είναι ενιαίες σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και πρέπει να χρησιμοποιείται μια ενιαία μέθοδος υπολογισμού. Εντούτοις, αυτοί οι υπολογισμοί δεν αντανακλούν την πραγματική επίδοση μιας χώρας. Επίσης, παραμένει ασαφές, κατά πόσον μπορεί να επιτευχθεί το βέλτιστο από πλευράς κόστους επίπεδο διότι αυτό καθορίζεται από πολλές άλλες οικονομικές παραμέτρους (οι οποίες δεν εξαρτώνται από το κλίμα).

4.10. Τα αποτελέσματα της ανακαίνισης κτηρίων με απηρχαιωμένους, προσωρινούς ή εξαιρετικά ανεπαρκείς δείκτες ενεργειακής απόδοσης σύμφωνα με το άρθρο 4 (επιλογή Δ3), διαπιστώνονται εύκολα. Ωστόσο, τα κτήρια με τα μεγαλύτερα μειονεκτήματα είναι, συνήθως, παλιά και ερειπωμένα. Τέτοια κτήρια δεν αξίζει να ανακαινιστούν με κρατική χρηματοδότηση, εάν η περίοδος απόσβεσης της επένδυσης προφανώς υπερβαίνει την προβλεπόμενη περίοδο χρήσης του κτηρίου. Η υιοθέτηση μιας τέτοιας προσέγγισης στον τομέα των ανακαινίσεων θα είχε αρνητικές συνέπειες. Πρέπει να αποδίδεται ιδιαίτερη προσοχή στην επιλογή για ανακαίνιση των κτηρίων με τα σοβαρότερα μειονεκτήματα.

4.11. Δεδομένου ότι δεν υπάρχουν κατοικίες που να παράγουν μηδενικές εκπομπές (άρθρο 9), οι κανόνες δεν πρέπει να είναι υπερβολικά αυστηροί. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, πρέπει να εφαρμοστεί μια πιο χαλαρή προσέγγιση, η οποία θα παρέχει στα κράτη μέλη ευελιξία στην επιλογή των βέλτιστων επιλογών. Ο στόχος των μηδενικών εκπομπών πρέπει να αποτελέσει μελλοντικό στόχο.

4.12. Σχετικές είναι και οι λεγόμενες «παθητικές κατοικίες», με απαιτήσεις θέρμανσης έως 15 kWh/τ.μ. ετησίως, καθώς και οι κατοικίες «Κατηγορίας Α», με ετήσιες απαιτήσεις θέρμανσης έως 30 kWh/τ.μ. κατά μέγιστο όριο.

5. **Συμπεράσματα**

5.1. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων, η αναδιατυπωμένη οδηγία παρέχει καλές προοπτικές για εξοικονόμηση ενέργειας. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας θα συμβάλει στην πλήρη αξιοποίηση του δυναμικού εξοικονόμησης ενέργειας στα κτήρια.

5.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι δύσκολο να επιτευχθούν ο στόχος και ο οικονομικός αντίκτυπος που καθορίζονται στην αναδιατυπωμένη οδηγία με εκτιμώμενες ετήσιες επενδύσεις ύψους 8 δισεκατομμυρίων ευρώ. Μόνον στα νέα κράτη μέλη εκτιμάται ότι ο όγκος των ανακαινίσεων είναι πολύ μεγαλύτερος. Το κόστος και ο όγκος των ανακαινίσεων επηρεάζονται από ορισμένους παράγοντες ανεξάρτητους από τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας.

5.3. Ο βαθμός και η ανάγκη για ανακαινίσεις στη Λιθουανία διαφαίνεται από τα ακόλουθα στοιχεία: υπάρχουν περίπου 40 000 παλιές πολυκατοικίες, οι οποίες είναι μη οικονομικές από άποψη ενεργειακών επιδόσεων. Σε 600 περίπου κτήρια πραγματοποιήθηκαν βελτιώσεις για τη μείωση των ενεργειακών δαπανών (στις περισσότερες περιπτώσεις με την αλλαγή των παραθύρων), ενώ 60 κτήρια επισκευάστηκαν πλήρως. Μολονότι τα δεδομένα των διαφόρων πηγών ποικίλλουν, όλα τα στοιχεία καταδεικνύουν ότι τα έργα παρουσιάζουν μεγάλες καθυστερήσεις. Αν διατηρηθεί αυτός ο ρυθμός, οι εργασίες ανακαίνισης θα ολοκληρωθούν ύστερα από 100 χρόνια. Οι ανακαινίσεις σύμφωνα με τις απαιτήσεις της ισχύουσας οδηγίας δεν έχουν καν ξεκινήσει.

5.4. Οικονομικοί λόγοι. Ένα τυπικό παράδειγμα: σύμφωνα με τα στοιχεία της επιχείρησης *Vilniaus energija*, η οποία προμηθεύει με θέρμανση την πρωτεύουσα της Λιθουανίας Βίλνα, ένα διαμέρισμα επιφάνειας 60 τ.μ. καταναλώνει περίπου 200 kWh/τ.μ. ετησίως για θέρμανση και ζεστό νερό, εκ των οποίων τα 140 kWh/τ.μ. προορίζονται για τη θέρμανση ([11]). Με τη θερμομόνωση ενός κτηρίου, το κόστος θέρμανσης μειώνεται κατά το ήμισυ. Οι κάτοικοι θα μπορούσαν έτσι να εξοικονομήσουν 5,07 ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο κατ' έτος, ή 304,20 ευρώ συνολικά, αν η τιμή της κιλοβατώρας υπολογιστεί στα 0,072 ευρώ. Σύμφωνα με τα στοιχεία του δήμου της Βίλνας, το κόστος της πλήρους ανακαίνισης μιας πολυκατοικίας ανέρχεται σε 165 ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο ([12]). Αν τα δάνεια για την ανακαίνιση πρέπει να αποπληρωθούν μέσα σε 20 χρόνια, στους κατοίκους μιας τέτοιας πολυκατοικίας θα αναλογούσαν περίπου 41,30 ευρώ μηνιαίως. Έρευνες καταδεικνύουν ότι μόνο το 5 % των κατοίκων είναι πρόθυμοι να το πράξουν.

Η κυβέρνηση δεν μπορεί να συγχρηματοδοτήσει την ανακαίνιση των συστημάτων θέρμανσης των κτηρίων. Από την υιοθέτηση του προγράμματος εκσυγχρονισμού των πολυκατοικιών το 2004 έως τον Νοέμβριο του 2008 διατέθηκαν για τέτοια έργα 37,3 εκατομμύρια ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 0,5 % του ετήσιου προϋπολογισμού ([13]). Επομένως, η υιοθέτηση της αναδιατυπωμένης οδηγίας από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, βάσει της πρότασης της κ. Silvia-Adriana Ţicău (RO), μέλους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, θα δώσει νέα ώθηση στη διαδικασία ανακαίνισης χάρη στην καλύτερη κατανομή των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων.

5.5. Ψυχολογικοί και νομικοί λόγοι. Η δραστική μείωση των ενεργειακών δαπανών μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη θερμομόνωση, αλλά η περίοδος απόσβεσής της εκτείνεται σε πολλές δεκαετίες. Πρόκειται για μεγάλο χρονικό διάστημα, λαμβανομένου υπόψη του προσδόκιμου ζωής των ανθρώπων. Οι νέοι δεν γνωρίζουν που θα κατοικούν σε 20 χρόνια, ενώ όσοι πλησιάζουν τα 60 χρόνια δεν γνωρίζουν καν αν θα ζουν ακόμη σε 20 χρόνια, συνεπώς, αυτές οι δύο πληθυσμιακές ομάδες (συνολικά το 20 % του πληθυσμού ([14])) δεν δείχνουν ενδιαφέρον για ανακαίνιση. Σε αυτές τις ομάδες προστίθενται και οι άποροι κάτοικοι που λαμβάνουν επίδομα θέρμανσης. Με αυτόν τον τρόπο, το επιχείρημα ότι η ανακαίνιση αυξάνει την αξία της κατοικίας αποδυναμώνεται. Εάν ένα κτήριο κατεδαφιστεί, ο ιδιοκτήτης μένει άστεγος και συχνά δεν έχει δικαίωμα κτήσης στο οικόπεδο όπου ήταν χτισμένη η κατοικία, εκτός και αν το είχε ήδη αγοράσει προηγουμένως. Το άρθρο 19 της αναδιατυπωμένης οδηγίας βελτιώνει αυτή την κατάσταση, καθότι προβλέπει μέτρα για την ενημέρωση των ιδιοκτητών και των εκμισθωτών κτηρίων μέσω εκστρατειών πληροφόρησης στο πλαίσιο κοινοτικών προγραμμάτων.

5.6. Η ανακαίνιση των συστημάτων θέρμανσης αποθαρρύνεται από την άποψη που επικρατεί μεταξύ των καταναλωτών ότι η ανακαίνιση επιβαρύνει τους ιδιοκτήτες των κατοικιών με μακροχρόνια δάνεια, τα οποία, ενδεχομένως, να αδυνατούν να αποπληρώσουν σε περιπτώσεις επιδείνωσης της οικονομικής κατάστασης, ενώ, αντιθέτως, τα έσοδα των προμηθευτών ενέργειας από τα ανακαινισμένα κτήρια δεν μεταβάλλονται ή αυξάνονται μάλιστα με την αναπροσαρμογή των τιμολογίων, η οποία επηρεάζεται από παράνομες ομάδες πίεσης και από τη διαφθορά. Αυτή η άποψη στοιχειοθετείται εν μέρει από το γεγονός ότι οι προμηθευτές αστικής θέρμανσης, η οποία αποτελεί την κύρια πηγή θέρμανσης στα νέα κράτη μέλη της ΕΕ, επιδιώκοντας υπερβολική αύξηση των κερδών τους, αυξάνουν τις τιμές θέρμανσης για όλους, μολονότι η ζήτηση για θέρμανση μειώνεται, ακόμη και για τα ανακαινισμένα κτήρια. Αυτό το πρόβλημα είναι δύσκολο να επιλυθεί. Οι φόβοι των καταναλωτών μπορούν να μετριαστούν με τη λήψη τεχνικών και διοικητικών μέτρων, εάν η μεταφορά της νέας αναδιατυπωμένης οδηγίας κατορθώσει να συμβάλει στη βελτίωση της τιμολόγησης μέσω της απαιτούμενης ενεργειακής πιστοποίησης και εάν επιβληθούν κυρώσεις για παραβάσεις σύμφωνα με το άρθρο 22.

([11]) K. Nėnius, πρόγραμμα του δήμου της Βίλνας «Let's renovate habitation - renovate town» (Ας ανακαινίσουμε τις κατοικίες – ας αναπλάσουμε την πόλη) (στα λιθουανικά), http://www.krea.lt/uploads/Busto_progr_bendrijos_EAIP.ppt#22.

([12]) E. Levandraitytė, Hard fiest politics imminent (Η εφαρμογή σκληρής πολιτικής είναι αναπόφευκτη), Statyba ir architektūra (περιοδικό «Οικοδόμηση και αρχιτεκτονική», στα λιθουανικά), 2008/12, σελ. 26-29.

([13]) V. Martinaitis, Energy state of Lithuanian multiflat buildings and challenges for Lithuanian economy (Οι ενεργειακές ανάγκες των πολυκατοικιών στη Λιθουανία και οι προκλήσεις για την λιθουανική οικονομία), 22.10.2008, Υλικό από ένα εργαστήριο με θέμα «The most expensive heating season» (Η ακριβότερη περίοδος θέρμανσης).

([14]) Στατιστική Υπηρεσία, «Οι κάτοικοι της Βίλνας και ο χώρος κατοικίας» (στα λιθουανικά), http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Vilniaus_saviv.pdf.

5.7. Οι μεγάλης κλίμακας εργασίες ανακαίνισης μπορούν να αποφέρουν εξοικονόμηση του κόστους θέρμανσης των κτηρίων, ωστόσο, η προσδοκώμενη μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα ενδεχομένως να μην επιτευχθεί. Η πλεονάζουσα θερμότητα που προκύπτει από την παραγωγή ηλεκτρισμού χρησιμοποιείται για την παραγωγή θέρμανσης από σταθμούς συνδυασμένης παραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας. Εάν μειωθεί η κατανάλωση θερμότητας, τότε μέρος της μπορεί να χρησιμοποιηθεί στη θέρμανση νέων κτηρίων, ούτως ώστε να μειωθούν οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.

5.8. Χωρίς κρατικές εγγυήσεις, στήριξη και έργα, οι καταναλωτές αισθάνονται απαισιοδοξία. Επιπλέον, ούτε η ισχύουσα αλλά ούτε και η αναδιατυπωμένη οδηγία δεν προβλέπουν την αρχή της μονοαπευθυντικής θυρίδας για τη διαδικασία ανακαίνισης, κάτι που θα επιθυμούσαν όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς και οι καταναλωτές. Οι καταναλωτές εκφράζουν ενδοιασμούς σχετικά με την απαίτηση που προβλέπεται στο άρθρο 11, παράγραφοι 3 και 4, ότι, κατά την αγορά ή μίσθωση ενός διαμερίσματος σε ένα συγκρότημα διαμερισμάτων, οφείλουν να προσκομίζεται ενεργειακή πιστοποίηση, ακόμη και στην περίπτωση στην οποία οι ενεργειακές δαπάνες φαίνονται μέσω πληρωμένων λογαριασμών για τους οποίους έχουν συμφωνήσει αμφότερα τα συμβαλλόμενα μέρη.

5.9. Υπάρχει πλήθος δομικών υλικών ([15]) ([16]), κατασκευασμένα από τον άνθρωπο, από τα οποία μπορούν να επιλεγούν τα καταλληλότερα. Αν όμως διοχετευτούν ξαφνικά στην αγορά τεράστιες επενδύσεις για ανακαινίσεις με στόχο την αναζωογόνηση του οικοδομικού τομέα, εγκυμονεί ο κίνδυνος, στον αγώνα ταχύτητας για την εξασφάλιση αυτών των πόρων, να παραμεληθεί η καταλληλότητα των προϊόντων που επιλέγονται. Ωστόσο, οι διατάξεις της οδηγίας (άρθρα 16 και 17), σχετικά με τις αρμοδιότητες των ανεξάρτητων ειδικευμένων εμπειρογνωμόνων και το πεδίο εφαρμογής του ανεξάρτητου συστήματος ελέγχου, θα εμποδίσουν τη χρήση ποιοτικά κατώτερων προϊόντων, εφόσον διευρυνθούν οι αρμοδιότητες των εμπειρογνωμόνων αυτών.

Βρυξέλλες, 14 Μαΐου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

([15]) CESE 329/2009 «Θέσπιση εναρμονισμένων όρων εμπορίας των προϊόντων του τομέα των δομικών κατασκευών»

([16]) Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται η τήρηση του άρθρου 1 και του άρθρου 34, παράγραφος 3, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και το δικαίωμα στεγαστικής βοήθειας.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου περί υποχρεώσεως διατηρήσεως ενός ελάχιστου επιπέδου αποθεμάτων αργού πετρελαίου ή/και προϊόντων πετρελαίου από τα κράτη μέλη»

COM(2008) 775 τελικό/2 – 2008/0220 (CNS)

(2009/C 277/16)

Εισηγητής: **ο κ. CEDRONE**

Στις 10 Δεκεμβρίου 2008, και σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 100 και 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την:

«Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου περί υποχρεώσεως διατηρήσεως ενός ελάχιστου επιπέδου αποθεμάτων αργού πετρελαίου ή/και προϊόντων πετρελαίου από τα κράτη μέλη»

COM(2008) 775 τελικό/2 – 2008/0220 (CNS).

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 15 Απριλίου 2009, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. CEDRONE.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειάς της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 182 ψήφους υπέρ, 3 κατά και 8 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Συμπεράσματα**

1.1. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η πρόταση, πέραν όλων των άλλων, έχει το μεγάλο πλεονέκτημα ότι *απλοποιεί* την ισχύουσα σχετική *νομοθεσία*, δεδομένου ότι τα τρία ισχύοντα μέτρα περιορίζονται μόνο σε ένα. Επίσης, η πρόταση αυτή επιταχύνει τις διοικητικές διαδικασίες των κρατών μελών, δεδομένου ότι εναρμονίζει τις υποχρεώσεις διατήρησης αποθεμάτων με αυτές του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας – Δ.Ο.Ε. (στην ουσία, η εναρμόνιση αυτή δεν είναι ιδιαίτερα σημαντική).

1.2. Η πρόταση λαμβάνει υπόψη και εφαρμόζει ορθά την *αρχή της επικουρικότητας* σε ένα δημόσιο αγαθό. Η εσωτερική αγορά πρέπει να εγγυηθεί ότι, σε περίπτωση παγκόσμιας κρίσης, όλα τα αποθέματα που διατίθενται στο εμπόριο μπορούν να αγοραστούν ελεύθερα από όλα τα ενδιαφερόμενα κράτη είτε ανήκουν στον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας είτε όχι.

1.3. Στην παρούσα κατάσταση, ο *συντονισμός* αποτελεί τουλάχιστον την καλύτερη λύση για τη διασφάλιση υψηλού επιπέδου ασφάλειας του εφοδιασμού με πετρέλαιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση και για την υιοθέτηση κοινών κριτηρίων.

1.4. Η υπό εξέταση πρόταση οδηγίας διευκολύνει τη λήψη *συνοπτικών και αποτελεσματικότερων μέτρων* σε περίπτωση κρίσης –ακόμα και στο πλαίσιο της μέχρι τώρα ισχύουσας σχέσης των συστημάτων της ΕΕ και του Δ.Ο.Ε.– εφόσον λαμβάνει υπόψη τις πραγματικές ανάγκες που ενδέχεται να προκύψουν σε καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης.

1.5. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι απαιτείται μια *ολοκληρωμένη στρατηγική* προκειμένου η ΕΕ να πετύχει τη μέγιστη δυνατή ενεργειακή αυτάρκεια.

1.6. Η πρόταση οδηγίας κινείται προς αυτή την κατεύθυνση, αλλά δεν *αρκεί* ακόμα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου.

1.7. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι το κύριο πρόβλημα δεν είναι τόσο η κυριότητα (η ιδιοκτησία) των αποθεμάτων –που θα μπορούσε να έχει ιδιαίτερα αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις, τουλάχιστον για ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ– όσο ο έλεγχος που θα πρέπει να είναι άκρως αυστηρός, δημόσιος και να εμπίπτει, κατά προτίμηση, στην αρμοδιότητα των ευρωπαϊκών φορέων.

1.8. Γι' αυτό το λόγο, ακόμα και οι εταιρείες μπορούν να διατηρούν ειδικά αποθέματα ή και αποθέματα εκτάκτου ανάγκης, αρκεί ο έλεγχος να παραμένει κρατικός ή, ακόμα καλύτερα, ευρωπαϊκός. Μόνο σε περίπτωση που οι έλεγχοι αποδειχθούν αναποτελεσματικοί, θα μπορούσε να επιβληθεί η δημόσια ιδιοκτησία των ειδικών αποθεμάτων σύμφωνα με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

1.9. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι το μέτρο της διατήρησης αποθεμάτων για *70 ημέρες κατανάλωσης* είναι καταλληλότερο από αυτό των 90 ημερών καθαρών εισαγωγών.

1.10. Επίσης, θα μπορούσε να επιδιωχθεί η μετατροπή μέρους των εμπορικών αποθεμάτων σε αποθέματα εκτάκτου ανάγκης. Για μια αποτελεσματική ενδο-ευρωπαϊκή αλληλεγγύη, θα μπορούσε να εφαρμοστεί η αρχή της ταχείας συγκέντρωσης των αποθεμάτων σε περίπτωση κρίσης. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να εξεταστεί και να προσαρμοστεί ο κανόνας «use-it-or-lose-it» (ή το χρησιμοποιείς ή το χάνεις) όπως συμβαίνει ήδη στην ευρωπαϊκή ενεργειακή αγορά.

1.11. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να σταθμίσει την πιθανότητα εξομοίωσης των τελών (ειδικός φόρος κατανάλωσης) των πετρελαϊκών αποθεμάτων των διαφόρων χωρών.

2. **Προτάσεις**

2.1. Η ΕΟΚΕ ζητά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να *παρέμβει πιο ενεργά* στο θέμα των πετρελαϊκών αποθεμάτων, ιδίως στην περίπτωση του συντονισμού και του ελέγχου. Ανάλογη παρέμβαση θα πρέπει να γίνει και για τα αποθέματα φυσικού αερίου.

2.2. Αυτό σημαίνει ότι, προκειμένου να υλοποιηθεί η *ενιαία αγορά ενέργειας*, η ΕΕ θα πρέπει να διαδραματίσει πιο ενεργό ρόλο.

2.3. Κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να υποχρεώνει και να μεριμνά ώστε οι εταιρείες της επικράτειάς του να διατηρούν την απαραίτητη ποσότητα αποθεμάτων για την αντιμετώπιση τυχόν κρίσης.

2.4. Επομένως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να επιβλέπει την κατάσταση των πραγμάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο και, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του εκάστοτε κράτους μέλους, θα πρέπει να του επιβάλλεται εν είδει κυρώσεως η δημιουργία κρατικών ειδικών αποθεμάτων. Σε κάθε περίπτωση, η χρηματοδότηση αυτών των αποθεμάτων θα πρέπει να είναι όσο πιο διαφανής γίνεται.

2.5. Προτιμάται η διαχείριση των αποθεμάτων από τους ιδιώτες –με την εγχώρια υποστήριξη, ίσως, ενός εκ περιτροπής ταμείου (το οποίο θα διευκολύνει τη διάθεση των αποθεμάτων από τις εταιρείες που θα έχουν λάβει την κρατική πιστοποίηση και θα περιορίζει τις δαπάνες)– η οποία, ωστόσο, θα υπόκειται στον *αυστηρό έλεγχο της δημόσιας αρχής*.

2.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί, ωστόσο, ότι είναι απαραίτητη η ανάμιξη της ΕΕ προκειμένου να διασφαλίζει τις ίδιες συνθήκες για όλα τα κράτη μέλη και να επιβάλλει τη δημιουργία, διατήρηση και διάθεση αποθεμάτων σε περίπτωση εκτάκτου ανάγκης από ένα ή περισσότερα κράτη μέλη.

2.7. Είναι επίσης επιβεβλημένη η σύσταση μιας *επιτροπής* ή *οργανισμού συντονισμού* με πραγματικές δυνατότητες παρέμβασης, ή καλύτερα η χρησιμοποίηση του οργανισμού συνεργασίας των ρυθμιστικών αρχών ενέργειας.

2.8. Η ΕΟΚΕ προτείνει να παρουσιάζει σε ετήσια βάση η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μια έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με θέμα την κατάσταση των αποθεμάτων.

3. **Εισαγωγή**

3.1. Τα τελευταία χρόνια, και κυρίως πρόσφατα, αυξήθηκε ο κίνδυνος διακοπής του ενεργειακού εφοδιασμού, κάτι το οποίο αντιμετωπίστηκε με τη διάθεση μέρους των αποθεμάτων πετρελαίου. Τα τελευταία 40 χρόνια έχουν σημειωθεί πολλές φυσικές διακοπές του ανεφοδιασμού ανά τον κόσμο και η χρήση των αποθεμάτων στις διάφορες χώρες συνέβαλε στην ψύχραιμη αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων. Δεδομένου ότι η ΕΕ έχει μια ενιαία αγορά προϊόντων πετρελαίου, οποιαδήποτε διακοπή του ανεφοδιασμού συνήθως επηρεάζει εξίσου κάθε χώρα και, ως εκ τούτου, θα ήταν σκόπιμο και χρήσιμο να συναφθούν συντονισμένες συμφωνίες για τη διατήρηση πετρελαϊκών αποθεμάτων και για τη διαχείρισή τους σε περίπτωση μελλοντικής διακοπής.

3.2. Αυτό συνεπάγεται την ανάγκη περεταίρω διασφάλισης του εφοδιασμού τόσο στην ΕΕ όσο και στα μεμονωμένα κράτη μέλη μέσω της ανάπτυξης καλύτερων και πιο αποτελεσματικών συστημάτων για την αντιμετώπιση των περιόδων κρίσης.

3.3. Η κοινοτική νομοθεσία προβλέπει την υποχρέωση των κρατών μελών να διατηρούν ένα ελάχιστο επίπεδο πετρελαϊκών αποθεμάτων για ορισμένα χρόνια, με βάση τις συστάσεις του Δ.Ο.Ε. για τη δυνατότητα διάθεσης, ανά πάσα στιγμή, επαρκών αποθεμάτων για 90 ημέρες. Ωστόσο, κατά την επανεξέταση των θεμάτων ενεργειακής ασφάλειας τον Μάρτιο 2007, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζήτησε την αναθεώρηση των κοινοτικών μηχανισμών πετρελαϊκών αποθεμάτων κάνοντας ειδική μνεία στη διαθεσιμότητα πετρελαίου σε περίπτωση κρίσης, και τονίζοντας παράλληλα την ανάγκη συμπληρωματικότητας με το μηχανισμό αντιμετώπισης κρίσης του Δ.Ο.Ε..

3.4. Άρα η αναθεώρηση καθίσταται ακόμα πιο αναγκαία λόγω των αδυναμιών του υπάρχοντος συστήματος, αδυναμίες οι οποίες θα μπορούσαν να παρεμποδίσουν τον ομαλό εφοδιασμό σε περίπτωση ανάγκης με σοβαρές συνέπειες για το οικονομικό σύστημα.

3.5. Δεδομένου ότι το πετρέλαιο αποτελεί ακόμα τον κύριο ενεργειακό πόρο της ΕΕ, θα πρέπει να εφαρμοστεί το πλέον αξιόπιστο σύστημα αποθεμάτων, λαμβάνοντας υπόψη ότι ο ενεργειακός τομέας **δεν** λειτουργεί ακόμα με βάση ένα ενιαίο καθεστώς αγοράς. Επιπλέον, δεν υπάρχουν ακόμα διαδικασίες συντονισμένης παρέμβασης αλλά ούτε και μια σχέση ανάμεσα στο σύστημα της ΕΕ και το αντίστοιχο του Δ.Ο.Ε..

3.6. Ουσιαστικά, στην ΕΕ ο καθένας κάνει ό,τι θέλει· υπάρχει ένα ευρύ φάσμα συστημάτων και πρακτικών, τα οποία, μεταξύ άλλων, μπορούν να οδηγήσουν σε στρέβλωση του ανταγωνισμού των οικονομικών παραγόντων.

4. **Περίληψη της πρότασης**

4.1. Πριν από τη διατύπωση της πρότασης οδηγίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πραγματοποίησε πολλές διαβουλεύσεις και, με βάση τις εισηγήσεις των ειδικών, συνέταξε μια **μελέτη εκτίμησης αντικτύπου**.

4.2. Η αξιολόγηση του αντικτύπου έλαβε υπόψη τέσσερις επιλογές:

— *Επιλογή 0*: δεν προβλέπονται αλλαγές σε σχέση με την υφιστάμενη κατάσταση, η οποία κάθε άλλο παρά ικανοποιητική είναι.

— *Επιλογή 1*: προβλέπεται η ενίσχυση των μηχανισμών ελέγχου και συντονισμού του υπάρχοντος συστήματος, αφήνοντας αμετάβλητη την υφιστάμενη νομοθεσία· έτσι όμως παραμένουν οι σημερινές αδυναμίες και δεν γίνονται σημαντικές βελτιώσεις.

— *Επιλογή 2*: προβλέπεται η θέσπιση ενός κεντρικού κοινοτικού συστήματος σε συνδυασμό με την υποχρεωτική διατήρηση κρατικών αποθεμάτων (ξεχωριστά από τα αντίστοιχα εμπορικά) για μια περίοδο 90 ημερών. Αυτό θα διεύρυνε τη δυνατότητα αντιμετώπισης καταστάσεων εκτάκτου ανάγκης, με υψηλό όμως κόστος.

— *Επιλογή 3*: προβλέπεται η δημιουργία ειδικών αποθεμάτων εκτάκτου ανάγκης μέσω της αναθεώρησης του σημερινού συστήματος. Αυτή η επιλογή διασφαλίζει τη διαθεσιμότητα των συμπληρωματικών ποσοτήτων σε περίπτωση ανάγκης και, συνεπώς, προβάλλει ως η πλέον κατάλληλη λύση.

4.3. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στηρίζει την πρότασή της στην τρίτη επιλογή. Εντούτοις, τα κράτη μέλη οφείλουν μόνο να δημιουργήσουν αποθέματα εκτάκτου ανάγκης για χρονική περίοδο που να αντιστοιχεί τουλάχιστον σε 90 ημέρες εισαγωγών ή σε 70 ημέρες κατανάλωσης. Τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να δημιουργήσουν ειδικά αποθέματα, εκτός και αν το πράττουν αυτοβούλως. Θεσπίζονται κανόνες για την ενίσχυση των ελέγχων και προβλέπεται ότι κάθε κράτος μέλος θα καταρτίζει ετήσια έκθεση προσδιορίζοντας την τοποθεσία και το καθεστώς ιδιοκτησίας των αποθεμάτων εκτάκτου ανάγκης.

4.4. Προβλέπεται επίσης η περαιτέρω εναρμόνιση των γενικών κανόνων για τα αποθέματα με τους αντίστοιχους του Δ.Ο.Ε..

4.5. Τα κράτη μέλη θα μπορούν να επωφεληθούν μεγαλύτερης ελαστικότητας ως προς την εφαρμογή των συμφωνιών για τους κανόνες των αποθεμάτων και θα μπορούν ακόμα και να αναθέτουν τη διαχείρισή τους σε άλλα κράτη μέλη.

4.6. Η πρόταση θεσπίζει επίσης κανόνες και διαδικασίες σε περίπτωση παρέμβασης του Δ.Ο.Ε. (ισχύουσα διεθνής απόφαση για τη διάθεση αποθεμάτων). Οι δραστηριότητες των χωρών εκτός του Δ.Ο.Ε. συντονίζονται από την ΕΕ.

4.7. Προβλέπεται επιπλέον ότι, μετά από τρία χρόνια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορεί να προτείνει την υποχρεωτική κυριότητα του κράτους ή αρμόδιου οργανισμού για ένα ορισμένο μέρος των ειδικών αποθεμάτων κάθε κράτους μέλους.

5. **Γενικές παρατηρήσεις**

5.1. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την προτίμηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην επιλογή 3 για την εκτίμηση αντικτύπου, καθώς είναι λιγότερο απαιτητική από την επιλογή 2, η οποία προς το παρόν μοιάζει να είναι υπερβολική, ιδίως όσον αφορά τις δαπάνες. Θεωρεί μάλιστα, με βάση και την έκθεση που αναφέρεται στα συνοδευτικά έγγραφα της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ότι η δημιουργία ειδικών αποθεμάτων ως ποσοτήτων προϊόντων πετρελαίου κυριότητας των κρατών μελών ενδέχεται να έρθει σε αντίθεση με την ανάγκη ταυτόχρονης διατήρησης αποθεμάτων εκτάκτου ανάγκης και εμπορικών αποθεμάτων, ακόμα και μέσα στις ίδιες δεξαμενές.

5.1.1. Από τεχνικής πλευράς, φαίνεται να είναι η καλύτερη επιλογή, με τη διαφορά, βεβαίως, ότι επιβάλλεται η διασφάλιση συνεχούς διαθεσιμότητας του μέρους των αποθεμάτων που φυλάσσονται μαζί με τα αντίστοιχα εμπορικά. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι συνέπειες αμφότερων των περιπτώσεων τόσο σε κοινωνικό όσο και σε περιβαλλοντικό επίπεδο.

5.2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τον σκοπό της πρότασης οδηγίας, την αντιμετώπιση δηλαδή των διακοπών του εφοδιασμού πετρελαίου και/ή προϊόντων πετρελαίου σε περίπτωση κρίσης.

5.3. Η διαθεσιμότητα των αποθεμάτων, όπως ορθά σημειώνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αποτελεί το καλύτερο δυνατό εργαλείο για την αντιμετώπιση των σοβαρότερων συνεπειών μιας ενδεχόμενης κρίσης της πετρελαϊκής αγοράς (χωρίς, ωστόσο, να παραγνωρίζεται ο κεντρικός ρόλος που έχει σήμερα η αγορά του φυσικού αερίου, ακόμα και αν δεν αναφέρεται στην προτεινόμενη οδηγία).

5.4. Η ΕΟΚΕ δεν συμφωνεί με την πρόταση του φυσικού διαχωρισμού των αποθεμάτων εκτάκτου ανάγκης από τα αντίστοιχα εμπορικά. Τα συγκεκριμένα αποθέματα μπορούν να φυλάσσονται στις ίδιες εγκαταστάσεις ή και δεξαμενές.

5.5. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι θα πρέπει να συνεχιστούν και να διευρυνθούν οι άλλες τρεις στρατηγικές που αναφέρει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις οποίες ο Δ.Ο.Ε. προωθεί από το 1974.

5.5.1. *Η αύξηση της εγχώριας παραγωγής* (που ορισμένα κράτη μέλη δεν εφαρμόζουν με σκοπό να διατηρήσουν στρατηγικά κοιτάσματα ή να κρατήσουν τη τιμή του αργού σε υψηλά επίπεδα).

5.5.2. *Η ευρύτερη χρήση των εναλλακτικών τεχνολογιών* στις ενεργειακές εφαρμογές, με έμφαση στη στρατηγική διεύρυνσης του φάσματος των εναλλακτικών μορφών έναντι της χρήσης πρωτογενών καυσίμων για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Αυτό είναι δυνατόν να επιτευχθεί με την αντικατάσταση του πετρελαίου εξωτερικής καύσης –στο μέτρο, βεβαίως, του τεχνικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά εφικτού– κυρίως από το φυσικό αέριο, τον άνθρακα (η «καθαρή» χρήση του οποίου φαίνεται ότι συγκεντρώνει σημαντικές προοπτικές) και των πυρηνικών καυσίμων (επίσης με τη χρήση τεχνολογίας τελευταίας γενιάς).

5.5.3. Ο *περιορισμός της κατανάλωσης*, ο οποίος αφορά, όχι τόσο την οικιακή θέρμανση ή τη χημική βιομηχανία, όσο τον τομέα των ιδιωτικών μεταφορών με γνώμονα μια ολοκληρωμένη στρατηγική προώθησης των δημόσιων συγκοινωνιών.

5.5.3.1. Δεδομένου ότι ενδέχεται σύντομα να ανακύψει θέμα ενεργειακής κρίσης και εφοδιασμού στην Ευρώπη (αν και, προς το παρόν, η υποβόσκουσα κρίση του περασμένου καλοκαιριού δεν έχει εκδηλωθεί ακόμα) αυτή η στρατηγική δικαιολογείται και από το γεγονός ότι, για πολλούς –κυρίως περιβαλλοντικούς– λόγους, οι ιδιωτικές μεταφορές έχουν φθάσει σε ανησυχητικά όρια ως προς τους πιθανούς τρόπους εξισορρόπησης της κατάστασης.

6. **Ειδικές παρατηρήσεις**

6.1. Η πρόταση οδηγίας θα πρέπει να περιλαμβάνει μια σαφέστερη διάκριση μεταξύ των ειδικών αποθεμάτων (άρθ. 9) και των αποθεμάτων εκτάκτου ανάγκης (άρθ. 3). Θα πρέπει δηλαδή να διευκρινίζεται αν η διαφορά των δύο κατηγοριών έγκειται αποκλειστικά στην υποχρέωση ή μη των κρατών μελών της δημιουργίας τους (εκτός αν οι διαφορετικοί ορισμοί καλύπτουν και την τυπολογία των αποθεμάτων προϊόντων πετρελαίου), αφήνοντας στη διακριτική ευχέρεια κάθε κράτους μέλους την ανάληψη της υποχρέωσης συσσώρευσης των αποθεμάτων των υπολοίπων προϊόντων πετρελαίου, τα οποία, εν προκειμένω, δεν αποτελούν αποθέματα εκτάκτου ανάγκης. Δεν είναι σαφής ο λόγος για τον οποίο ορισμένα προϊόντα πετρελαίου ή ορισμένα χαρακτηριστικά περιλαμβάνονται στον κατάλογο των αποθεμάτων και άλλα όχι.

6.2. Η φράση «στην κοινοτική επικράτεια» δεν ορίζει επαρκώς (άρθ. 3) τον ενδεικνυόμενο τόπο φύλαξης των αποθεμάτων εκτάκτου ανάγκης. Πέραν του προσδιορισμού της γεωγραφικής τοποθεσίας και των κλιματικών συνθηκών του τόπου φύλαξης καθώς και των συνδέσεων με το Διευρωπαϊκό δίκτυο στον τομέα της ενέργειας (εφόσον στο μέλλον το δίκτυο αυτό αφορά και το πετρέλαιο), θα ήταν σκόπιμο να προβλέπεται η δυνατότητα επαρκούς πρόσβασης όλων των χωρών στα αποθέματα σε περίπτωση ανάγκης. Θα ήταν δε χρήσιμο η ευθύνη της διατήρησης αποθεμάτων να ανατεθεί σε πλήθος κρατών μελών, ακόμα και εκ περιτροπής.

6.3. Το περιεχόμενο του άρθ. 5 χρήζει διευκρίνισης γιατί η διατύπωσή του είναι μάλλον ασαφής. Συγκεκριμένα, οι παράγραφοι 1 και 2 μοιάζουν αντιφατικές. Η παράγραφος 1 επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να εγγυώνται αδιαλείπτως τη διαθεσιμότητα και τη δυνατότητα φυσικής πρόσβασης στα αποθέματα εκτάκτου ανάγκης και τα ειδικά αποθέματα που βρίσκονται στην επικράτειά τους. Αντιστρόφως, σύμφωνα με την παράγραφο 2, τα ίδια τα κράτη μέλη μπορούν να λάβουν αποφάσεις, ακόμα και μονομερώς, για τον προορισμό και τη διάθεση των αποθεμάτων.

6.4. Θα ήταν ίσως σκόπιμο να τεθούν ενιαία προαπαιτούμενα για κάθε κεντρικό φορέα διατήρησης αποθεμάτων προκειμένου να διασφαλίζονται οι συνθήκες προσφοράς των αποθεμάτων. (άρθ. 7, παρ. 4).

6.5. Τα καθήκοντα της ομάδας συντονισμού (άρθ. 18) δεν είναι ιδιαίτερα σημαντικά, καθότι περιορίζονται σε μια απλή συμμετοχή στην ανάλυση της ασφάλειας εφοδιασμού με πετρέλαιο εντός της ΕΕ (όπου, ωστόσο, την ευθύνη του ελέγχου έχει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή) και τη συμβολή στο συντονισμό και την εφαρμογή των μέτρων στο συγκεκριμένο χώρο. Θα ήταν άρα προτιμότερο να διευρυνθεί ο ρόλος της εν λόγω ομάδας, για παράδειγμα στο θέμα της επαλήθευσης και του ελέγχου των αποθεμάτων και των διαδικασιών (ίσως με τη σύσταση ενός πραγματικού οργανισμού).

6.6. Δεν προσδιορίζονται επαρκώς τα «απαραίτητα» μέτρα που θα πρέπει να υιοθετήσουν τα κράτη μέλη (άρθ. 21) σε περίπτωση σοβαρής διακοπής του εφοδιασμού. Θα ήταν χρήσιμο να προσδιοριστούν προληπτικά τα ποσοστά του αργού πετρελαίου και των προϊόντων πετρελαίου που θα πρέπει να διαθέτει κάθε κράτος μέλος ή το ύψος των περικοπών στην κατανάλωση κάθε κράτους, κατά προτίμηση ισομερώς ή τουλάχιστον κατ' αναλογία προς τον όγκο των διαθέσιμων ή των καταναλισκόμενων αποθεμάτων. Εξάλλου, δεδομένου ότι ο λόγος ύπαρξης των αποθεμάτων είναι η αλληλεγγύη μεταξύ των χωρών της ΕΕ, θα ήταν σκόπιμο να προσδιοριστούν καλύτερα οι μορφές αλληλοϋποστήριξης και αποζημίωσης των κρατών μελών σε περίπτωση κρίσης, ιδίως όσον αφορά τις υποχρεώσεις των πετρελαιοπαραγωγών κρατών μελών της ΕΕ. Επιπλέον, θα πρέπει να ενημερώνεται η ευρωπαϊκή κοινή γνώμη για θέματα τόσο ζωτικής σημασίας, έτσι ώστε οι ευρωπαίοι πολίτες να έρθουν πιο κοντά στην ΕΕ.

6.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, σε περίπτωση διακοπής του εφοδιασμού, η παροχή πετρελαίου δεν θα πρέπει να μειωθεί στις δημόσιες συγκοινωνίες και τις μεταφορές εμπορευμάτων. Θα πρέπει να διασφαλίζεται η θέρμανση του πληθυσμού, ιδίως στις δημόσιες υπηρεσίες όπως τα σχολεία και τα νοσοκομεία και το ίδιο ισχύει και για τη βιομηχανία πετροχημικών.

6.8. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η εναρμόνιση των διαδικασιών (άρθ. 21, παρ. 3) που προβλέπει η Συμφωνία του Δ.Ο.Ε., τα κράτη που είναι μέλη τόσο της ΕΕ όσο και του Δ.Ο.Ε. μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα ειδικά αποθεματά τους (όπου έχουν δημιουργηθεί τέτοια) και τα αντίστοιχα αποθέματα εκτάκτου ανάγκης για να αντεπεξέλθουν στις διεθνείς υποχρεώσεις τους. Ωστόσο, σε αυτή την περίπτωση, διαμορφώνεται μια κατάσταση στην οποία θα παρενέβαιναν μόνο τα κράτη που είναι μέλη ταυτόχρονα της ΕΕ και του Δ.Ο.Ε.. Για να αποφευχθεί λοιπόν κάτι τέτοιο, θα ήταν προτιμότερο να επιβληθεί είτε η δημιουργία ειδικών αποθεμάτων σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ είτε να γίνει χρήση των ήδη προβλεπόμενων, τα οποία θα τεθούν στην αποκλειστική διάθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, και τα οποία θα διαχειρίζεται η ομάδα συντονισμού.

6.9. Είναι μάλλον ασαφές ποιοι θα είναι οι αποδέκτες των κυρώσεων (άρθ. 22)· αν θα πρέπει να επιβάλλονται αποκλειστικά στις εταιρείες, φαίνεται σωστό τα κράτη μέλη να καθορίζουν τα ίδια το ύψος των κυρώσεων και να είναι επιφορτισμένα με την είσπραξή τους. Αν όμως τα κράτη μέλη υπόκεινται επίσης σε χρηματικά πρόστιμα, αυτά θα πρέπει να ορίζονται και να επιβάλλονται σε κοινοτικό επίπεδο.

6.10. Η σύσταση μιας ειδικής επιτροπής (άρθ. 24) που θα συνεπικουρεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν θα έχει αξία, αν δεν πρόκειται για την ήδη υπάρχουσα επιτροπή ή ομάδα συντονισμού. Επίσης, το άρθρο 24 δεν προσδιορίζει ούτε τις ενδεχόμενες αρμοδιότητες της εν λόγω επιτροπής και τη διαδικασία στελέχωσής της, ούτε τον αριθμό των μελών της, όπως και δεν γίνεται καμία αναφορά στον τρόπο χρηματοδότησής της. Η υπό εξέταση πρόταση δεν διευκρινίζει σαφώς τις διαφορές μεταξύ «της υπηρεσίας ελέγχου της Επιτροπής» (άρθ. 19), της «επιτροπής συντονισμού» (άρθ. 19) και της «επιτροπής» (άρθ. 24). Η ΕΟΚΕ καταδικάζει αυτή την ασάφεια καθώς δεν συμβάλλει στη διαφάνεια και τη δημοκρατία.

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση του πλαισίου για την εξάπλωση των ευφυών συστημάτων μεταφορών στον τομέα των οδικών μεταφορών και για τις διεπαφές με άλλους τρόπους μεταφοράς»

COM(2008) 887 τελικό – 2008/0263 (COD)

(2009/C 277/17)

Εισηγητής: ο **κ. ZBOŘIL**

Στις 29 Ιανουαρίου 2009, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο, αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την:

«Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση του πλαισίου για την εξάπλωση των ευφυών συστημάτων μεταφορών στον τομέα των οδικών μεταφορών και για τις διεπαφές με άλλους τρόπους μεταφοράς»

COM(2008) 887 τελικό – 2008/0263 (COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 15 Απριλίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. ZBOŘIL.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 183 ψήφους υπέρ, 3 κατά και 6 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και θεωρεί απαραίτητο να διασφαλιστεί η ύπαρξη αξιόπιστου, λειτουργικού, αποτελεσματικού και ασφαλούς συστήματος οδικών μεταφορών (συμπεριλαμβανομένων των παρεχόμενων υπηρεσιών στον τομέα αυτό).

1.2. Η ΕΟΚΕ, ενόψει της εφαρμογής σχεδίου δράσης για τα ευφυή συστήματα μεταφορών (ΕΣΜ), συμφωνεί με την υιοθέτηση της πρότασης οδηγίας που παρέχει το απαιτούμενο νομικό πλαίσιο για τον συντονισμό του συστήματος ευφυών μεταφορών και, παράλληλα, διατηρεί την απαραίτητη ευελιξία ως προς την τήρηση των αρχών της αναλογικότητας και της επικουρικότητας.

1.3. Προκειμένου να διασφαλιστεί η λειτουργικότητα του δικτύου οδικών μεταφορών και η δυνατότητα εύκολης κυκλοφορίας, είναι ουσιαστικό να διατίθενται, συνεχώς και αδιαλείπτως, ενημερωμένες οδικές πληροφορίες και δεδομένα που να αναφέρουν διάφορα περιστατικά ή φαινόμενα τα οποία εμποδίζουν, πλήρως ή εν μέρει, σε ένα δεδομένο σημείο ή τομέα, τη δυνατότητα κυκλοφορίας στο δίκτυο υποδομών. Τα ΕΣΜ οφείλουν να παρέχουν σε πραγματικό χρόνο ακριβείς, αξιόπιστες και ομοιόμορφες πληροφορίες ώστε οι χρήστες να μπορούν να επωφελούνται από την ελευθερία επιλογής.

1.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να διαμορφωθεί μια κοινή τυποποιημένη δομή που να παρουσιάζει τα διάφορα φαινόμενα και περιστατικά που επηρεάζουν τη δυνατότητα κυκλοφορίας στο δίκτυο οδικών μεταφορών ή την κατάστασή του ή ακόμη την ασφάλεια και τη ροή της κυκλοφορίας (όπως το σύστημα Alert-C). Ακόμη, πρέπει να προσδιοριστεί ένα κοινό μορφότυπο XML για την ανταλλαγή δεδομένων σχετικά με την κατάσταση της κίνησης και πληροφοριών για την κυκλοφορία. Επίσης, πρέπει να καθοριστούν δύο τύποι κανόνων: αφενός, οι κανόνες βάσει των οποίων θα δημιουργηθεί ενιαίο δίκτυο με γεωαναφορά που να παρουσιάζει τις οδικές υποδομές προκειμένου να καταστεί δυνατός ένας ενιαίος ψηφιακός εντοπισμός των φαινομένων και περιστατικών και, αφετέρου, οι κανόνες που θα διέπουν τις πληροφορίες σχετικά με το οδικό δίκτυο, τις συνιστώσες και τις παρόδιες εγκαταστάσεις.

1.5. Τα απαραίτητα δεδομένα, η ανάλυση και η διάδοσή τους στους ενδιαφερόμενους τελικούς χρήστες θα πρέπει να κυκλοφορούν στο σύστημα χωρίς να επιβαρύνουν υπερβολικά τους οδηγούς, αλλά, αντίθετα, να βελτιώνουν την άνεσή τους και, συνεπώς, να ενισχύουν την οδική ασφάλεια.

1.6. Η ΕΟΚΕ συνιστά να θεσπιστεί σύντομα η δομή των ΕΣΜ σε εθνικό επίπεδο και να ενσωματωθούν σαφώς καθορισμένες λειτουργίες. Επιπλέον, συνιστά τη δημιουργία ελάχιστων κανόνων για τον εξοπλισμό των κύριων αξόνων των διευρωπαϊκών οδικών δικτύων (ΔΕΔ-Μ) με τηλεματικά συστήματα που θα πληρούν τις απαραίτητες συγκεκριμένες λειτουργίες.

1.7. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι για την εφαρμογή της υποδομής θα πρέπει να υπάρξει κατάλληλη χρηματοδότηση από την Κοινότητα, τα κράτη μέλη και τον ιδιωτικό τομέα. Τα έξοδα εκμετάλλευσης θα πρέπει να καλύπτονται από πόρους προερχόμενους μέχρι σήμερα από φορολογικά έσοδα ή από διόδια. Ακόμη, χρειάζεται να προσδιοριστούν ακριβέστερα οι απαιτήσεις όσον αφορά τις εθνικές κεντρικές υπηρεσίες που είναι επιφορτισμένες με τη συλλογή, την ανάλυση, την ανακοίνωση, τη δημοσίευση, τη διάδοση και τη διασυνοριακή ανταλλαγή δεδομένων και πληροφοριών σχετικά με την κυκλοφορία.

1.8. Τα ΕΣΜ στηρίζονται στην αυξανόμενη χρήση μεγάλου αριθμού δεδομένων. Η υλοποίησή τους απαιτεί, επομένως, την ανάπτυξη μακροπρόθεσμου σχεδιασμού και τη συνεκτίμηση, όχι μόνο των σημερινών εφαρμογών, αλλά και της μελλοντικής εξέλιξης που ενδέχεται να έχουν τα συστήματα αυτά, καθώς και τον ρόλο και τις αρμοδιότητες των επιμέρους ενδιαφερόμενων παραγόντων. Τα ΕΣΜ, αφού υλοποιηθούν, θα πρέπει να είναι συμβατά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Η οδηγία και το σχέδιο δράσης πρέπει να διασφαλίζουν την προστασία από κάθε παράνομη χρήση, μέσω τεχνικών, τεχνολογικών, οργανωτικών και νομικών διατάξεων συμβατών με το κοινοτικό και εθνικό δίκαιο ([1]).

([1]) Γνωμοδότηση 4/2004 της ομάδας εργασίας του άρθρου 29 για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων μέσω βιντεοεπιτήρησης, WP 89, 11.2.2004. http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/docs/wpdocs/2004/wp89_el.pdf. Δήλωση της ομάδας εργασίας του άρθρου 29 σχετικά με την επιβολή της νομοθεσίας, WP 101, 25.11.2004. http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/docs/wpdocs/2004/wp101_el.pdf

1.9. Η ΕΟΚΕ συνιστά να περιληφθούν στο σχέδιο δράσης κατάλληλα μέσα για την προαγωγή των σύγχρονων τεχνολογιών της πληροφορίας στον τομέα των μεταφορών, για παράδειγμα με την πρόβλεψη της διοργάνωσης διαγωνισμών για την απονομή βραβείων για ευφυή οχήματα.

2. **Εισαγωγή, έγγραφα της Επιτροπής**

2.1. Σύμφωνα με την ενδιάμεση αξιολόγηση της Λευκής Βίβλου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την πολιτική μεταφορών, η καινοτομία θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο για να καταστούν οι οδικές μεταφορές πιο αειφόρες (δηλ. ασφαλείς, αποτελεσματικές, καθαρές και αδιάλειπτες), ιδίως μέσω της εφαρμογής τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών: δηλαδή των ΕΣΜ.

2.2. Η αυξανόμενη κυκλοφοριακή συμφόρηση στο σύστημα μεταφορών (έως το 2020 αναμένεται αύξηση των οδικών μεταφορών εμπορευμάτων κατά 55 % και των οδικών μεταφορών επιβατών κατά 36 %), η σχετική κατανάλωση ενέργειας και οι αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα που προέρχονται από τις μεταφορές θα αυξηθούν κατά 15 % επιπλέον έως το 2020) απαιτούν καινοτόμο προσέγγιση που να ανταποκρίνεται στις αυξανόμενες ανάγκες και απαιτήσεις για μεταφορές και κινητικότητα. Δεδομένου του εύρους της πρόκλησης, δεν θα είναι εφικτά παραδοσιακά μέτρα όπως η επέκταση των υφιστάμενων δικτύων μεταφοράς, και πρέπει να βρεθούν νέες λύσεις.

2.3. Ωστόσο, η εξάπλωση των λύσεων των ΕΣΜ είναι πιο αργή από ό,τι αναμενόταν και, γενικότερα, εξακολουθεί να είναι κατακερματισμένη. Τούτο έχει οδηγήσει σε συνονθύλευμα εθνικών, περιφερειακών και τοπικών λύσεων χωρίς σαφή εναρμόνιση. Κατά συνέπεια, δεν αξιοποιούνται αποδοτικά τα ΕΣΜ, τα οποία δεν μπορούν, ως εκ τούτου, να συμβάλουν αποτελεσματικά στην επίτευξη των στόχων (της πολιτικής μεταφορών) και δεν επιτρέπουν την αντιμετώπιση των αυξανόμενων προκλήσεων των οδικών μεταφορών.

2.4. Οι ειδικοί στόχοι περιλαμβάνουν αύξηση της διαλειτουργικότητας των συστημάτων, εξασφάλιση της αδιάλειπτης πρόσβασης, ενίσχυση της συνέχειας των υπηρεσιών και δημιουργία αποτελεσματικού μηχανισμού συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών των ΕΣΜ. Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, η χρήση οδηγίας (πλαισίου) θεωρείται ο καταλληλότερος τρόπος για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.

2.5. Ωστόσο, οι τεχνικές λεπτομέρειες υλοποίησης, δηλαδή οι διαδικασίες και οι προδιαγραφές, θα εγκριθούν από την Επιτροπή με τη βοήθεια επιτροπής αποτελούμενης από εκπροσώπους των κρατών μελών. Ανεξάρτητα από τον ρόλο που θα αναλάβει η επιτροπή αυτή, η Επιτροπή θα συγκροτήσει Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Ομάδα σχετικά με τα ΕΣΜ, στην οποία θα κληθούν να συμμετάσχουν εκπρόσωποι των σχετικών παραγόντων ΕΣΜ (πάροχοι υπηρεσιών ΕΣΜ, ενώσεις χρηστών, μεταφορείς και φορείς εκμετάλλευσης εγκαταστάσεων, τομέας της μεταποίησης, κοινωνικοί εταίροι, επαγγελματικές ενώσεις). Η ομάδα αυτή θα συμβουλεύει την Επιτροπή σχετικά με τις επιχειρηματικές και τεχνικές πτυχές της υλοποίησης και της εξάπλωσης των ΕΣΜ στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπλέον, θα συγκεντρώνει και θα επεξεργάζεται τη συνεισφορά που έχουν στις συζητήσεις υφιστάμενοι φορείς (φόρουμ eSafety, ERTRAC κλπ.).

2.6. Η πρόταση επικεντρώνεται σε εφαρμογές και υπηρεσίες ΕΣΜ που συνδέονται με τις οδικές μεταφορές, συμπεριλαμβανομένων των διεπαφών τους με άλλους τρόπους μεταφοράς. Επίσης, έχουν θεσπιστεί ορισμένες διατάξεις στον τομέα των οδικών μεταφορών, συγκεκριμένα η οδηγία 2004/52/ΕΚ σχετικά με τα τηλεδιόδια, ο κανονισμός (ΕΚ) 3821/85 σχετικά με τις συσκευές ελέγχου στις οδικές μεταφορές και η οδηγία 2007/46/ΕΚ σχετικά με το πλαίσιο για την έγκριση μηχανοκίνητων οχημάτων και των ρυμουλκούμενων τους, και των συστημάτων, κατασκευαστικών στοιχείων και χωριστών τεχνικών μονάδων που προορίζονται για τα οχήματα αυτά. Θα εξασφαλιστεί σαφής συνοχή με την εργασία των σχετικών επιτροπών.

2.7. Η πρόταση θα υποστηρίξει αρκετούς από τους (μικροοικονομικούς) στόχους της στρατηγικής της Λισσαβώνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση και, πρωτίστως, θα συμβάλει στην υλοποίηση του στόχου διευκόλυνσης της διάδοσης και αποτελεσματικής χρήσης των ΕΣΜ. Επίσης, θα συμβάλει στην υλοποίηση των ακόλουθων στόχων:

— διευκόλυνση κάθε μορφής καινοτομίας, διασυνοριακή μεταφορά γνώσεων σχετικά με την αποτελεσματική εξάπλωση των ΕΣΜ,

— επέκταση, βελτίωση και σύνδεση της ευρωπαϊκής υποδομής και ολοκλήρωση των διασυνοριακών έργων προτεραιότητας, εξέταση της σκοπιμότητας κατάλληλων συστημάτων τιμολόγησης των υποδομών,

— ενθάρρυνση της αειφόρου χρήσης των πόρων και ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ περιβαλλοντικής προστασίας και οικονομικής μεγέθυνσης, κυρίως χάρη στην ανάπτυξη μέσων για τον ενδοεπιχειρησιακό καταλογισμό του εξωτερικού κόστους,

— επέκταση και βελτίωση των επενδύσεων στην έρευνα και ανάπτυξη, ιδίως από ιδιωτικές επιχειρήσεις, βελτίωση των γενικών προϋποθέσεων για την αξιοποίηση καινοτόμων λύσεων ΕΣΜ.

2.8. Στο κεφάλαιο 4 της ανακοίνωσης σχετικά με τον οικολογικό προσανατολισμό των μεταφορών, που εγκρίθηκε από την Επιτροπή τον Ιούλιο του 2008 [COM 2008(433)], προβλέπεται σχέδιο δράσης σχετικά με τα ΕΣΜ για τις οδικές μεταφορές, το οποίο θα συνοδεύεται από νομοθετική πρωτοβουλία για τον καθορισμό κοινής προσέγγισης σχετικά με τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση υφιστάμενων τεχνολογιών. Επιπλέον, η αποτελεσματικότερη αξιοποίηση της υπάρχουσας υποδομής θα μειώσει τις ανάγκες για νέες υποδομές, αποφεύγοντας έτσι τον κατακερματισμό των ενδιαιτημάτων και τη στεγανοποίηση του εδάφους.

2.9. Η πρόταση συνάδει επίσης με τη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη, καθώς πραγματεύεται αρκετά από τα βασικά ζητήματα τα οποία, κατά τη διαδικασία αναθεώρησης της στρατηγικής το 2005, διαπιστώθηκε ότι χρήζουν μεγαλύτερης προσοχής. Η επίλυση των ζητημάτων αυτών αποσκοπεί σε έναν κοινό στόχο: να καταστούν αειφόρες οι μεταφορές, π.χ. με τη βελτίωση της διαχείρισης της ζήτησης μεταφορών και με τη μείωση κατά το ήμισυ του αριθμού των θανάτων εξαιτίας τροχαίων ατυχημάτων έως το 2010 (σε σύγκριση με το 2000). Περαιτέρω ζητήματα που θα αποτελέσουν έμμεσα αντικείμενο εξέτασης είναι η μείωση της κατανάλωσης ενέργειας στην ΕΕ και, κατά συνέπεια, ο περιορισμός των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Επιπλέον, η πρόταση υποστηρίζει την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) 1/2005 σχετικά με την προστασία των ζώων κατά τη μεταφορά και σχετικές λειτουργίες (συστήματα πλοήγησης).

2.10. Η προτεινόμενη οδηγία παρέχει το πλαίσιο για την υλοποίηση του σχεδίου δράσης ΕΣΜ. Οι υποχρεώσεις που επιβάλλει η οδηγία στα κράτη μέλη θα βασίζονται σε κοινές προδιαγραφές που θα θεσπίσει η Επιτροπή, με τη διαδικασία της επιτροπολογίας, με στόχο την εξασφάλιση συντονισμένης εξάπλωσης διαλειτουργικών ΕΣΜ στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Επιτροπή θα επικουρείται στο έργο της από μια ευρωπαϊκή επιτροπή ΕΣΜ που θα χρησιμεύει και ως χώρος ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών. Το προτεινόμενο σχέδιο δράσης ΕΣΜ καθορίζει τους τομείς προτεραιότητας για την επιτάχυνση της συντονισμένης εξάπλωσης εφαρμογών και υπηρεσιών ΕΣΜ σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.11. Το σχέδιο δράσης βασίζεται σε σειρά εξελισσόμενων πρωτοβουλιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και, συγκεκριμένα, στο σχέδιο δράσης για την εφοδιαστική εμπορευμάτων ([2]), το σχέδιο δράσης για την αστική κινητικότητα ([3]), την εγκατάσταση του Galileo ([4]), τον οικολογικό προσανατολισμό των μεταφορών ([5]), την πρωτοβουλία i2010 για τα ευφυή οχήματα ([6]), την πρωτοβουλία eSafety ([7]), το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη ([8]), την πρωτοβουλία eCall ([9]), τις ευρωπαϊκές πλατφόρμες τεχνολογίας ([10]) και τα στρατηγικά ερευνητικά προγράμματά τους, και την πρωτοβουλία CARS 21 ([11]).

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και θεωρεί απαραίτητο να διασφαλιστεί η ύπαρξη συστήματος οδικών μεταφορών αξιόπιστου, λειτουργικού, αποτελεσματικού και ασφαλούς (συμπεριλαμβανομένων των παρεχόμενων υπηρεσιών στον τομέα αυτό). Η συντονισμένη εγκατάσταση των ΕΣΜ θα επιτρέψει τη διασφάλιση, το συντομότερο δυνατόν και με τη μεγαλύτερη δυνατή εμβέλεια, της δυνατότητας κυκλοφορίας στο δίκτυο οδικών υποδομών και της λειτουργικότητας του εν λόγω δικτύου στα διάφορα κράτη μέλη και στο σύνολο της ΕΕ.

3.2. Η ΕΟΚΕ, ενόψει της εφαρμογής σχεδίου δράσης για τα ΕΣΜ, συμφωνεί με την υιοθέτηση της πρότασης οδηγίας που παρέχει το απαιτούμενο νομικό πλαίσιο για τον συντονισμό του συστήματος ευφυών μεταφορών και, παράλληλα, διατηρεί την απαραίτητη ευελιξία ως προς την τήρηση των αρχών της αναλογικότητας και της επικουρικότητας.

3.3. Η επίτευξη των στόχων που περιλαμβάνονται στην προτεινόμενη οδηγία έχει ουσιαστική σημασία, εφόσον πρόκειται για την εξασφάλιση βελτιωμένης λειτουργικότητας, αξιοπιστίας, αποτελεσματικότητας και ασφάλειας των οδικών μεταφορών, ώστε να προκύψει ένα περισσότερο σταθερό οικονομικό και κοινωνικό κλίμα σε κάθε κράτος μέλος, αλλά και σε όλη την ΕΕ. Η εφαρμογή συστημάτων ΕΣΜ θα επηρεάσει την ανάπτυξη των περιφερειών, ιδιαίτερα στην περίπτωση που ο όγκος της ροής εμπορευμάτων υπερβαίνει τη χωρητικότητα του υφιστάμενου δικτύου μεταφορών. Κατά την εφαρμογή της οδηγίας και του σχεδίου δράσης, οι περιφέρειες πρέπει να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο ανταλλάσσοντας τις εμπειρίες τους και συμμεριζόμενες τα αποτελέσματα που προκύπτουν.

3.4. Στην οδηγία δεν περιλαμβάνονται λεπτομερείς διατάξεις που να εξασφαλίζουν την πραγματική εφαρμογή συστημάτων ΕΣΜ στο οδικό δίκτυο των διαφόρων κρατών μελών με τη χρήση συγκεκριμένων μηχανισμών ελέγχου, ούτε καν στην περίπτωση της χρηματοδότησης εκ μέρους της Επιτροπής και των σχεδίων που προαναφέρθηκαν (EasyWay, κλπ.).

3.5. Προκειμένου να διασφαλιστεί η λειτουργικότητα του δικτύου οδικών μεταφορών και η δυνατότητα εύκολης κυκλοφορίας, είναι ουσιαστικό να διατίθενται, συνεχώς και αδιαλείπτως, ενημερωμένες οδικές πληροφορίες και δεδομένα που να αναφέρουν διάφορα περιστατικά ή φαινόμενα τα οποία εμποδίζουν, πλήρως ή εν μέρει, σε ένα δεδομένο σημείο ή τομέα, την κυκλοφορία στο δίκτυο υποδομών.

3.6. Τα ΕΣΜ οφείλουν να παρέχουν σε πραγματικό χρόνο αξιόπιστες, ομοιόμορφες και όσο το δυνατόν ακριβέστερες πληροφορίες και να περιγράφουν την κατάσταση των διατροπικών μεταφορών, ώστε οι χρήστες να διαθέτουν τη δυνατότητα επιλογής.

3.7. Τα ΕΣΜ στηρίζονται στην αυξανόμενη χρήση μεγάλου αριθμού δεδομένων. Η υλοποίησή τους απαιτεί, επομένως, την ανάπτυξη μακροπρόθεσμου σχεδιασμού και τη συνεκτίμηση, όχι μόνο των σημερινών εφαρμογών, αλλά και της μελλοντικής εξέλιξης που ενδέχεται να έχουν τα συστήματα αυτά καθώς και το ρόλο και τις αρμοδιότητες των επιμέρους ενδιαφερόμενων παραγόντων. Όσον αφορά την προστασία του ιδιωτικού βίου, η επεξεργασία πληροφοριών που αφορούν ταυτοποιημένα πρόσωπα, πρέπει να υπόκειται σε νομικές και τεχνικές διατάξεις οι οποίες θα διασφαλίζουν ότι η διαβίβαση προσωπικών δεδομένων επιτρέπεται μόνο σε σαφώς και νομικώς προσδιορισμένες περιπτώσεις, σύμφωνα με το κοινοτικό νομικό πλαίσιο και τις διάφορες εθνικές νομοθεσίες.

3.8. Ο βασικότερος κανόνας είναι συστηματική διασφάλιση της ανωνυμίας των δεδομένων από τον βασικό πάροχο. Η συμβουλευτική επιτροπή θα πρέπει να συνεργάζεται και να διαβουλεύεται σε αυτά τα θέματα με τον ευρωπαίο επόπτη προστασίας δεδομένων. Επίσης, συνίσταται να εξετασθεί η δυνατότητα συμμετοχής του επόπτη στη συμβουλευτική ομάδα

3.9. Το πρόγραμμα Galileo δεν πρέπει να χρησιμοποιείται κατ' αποκλειστικότητα· αντίθετα, θα πρέπει να ανοιχθεί ο δρόμος της συνεργασίας για το σύνολο των προσβάσιμων συστημάτων πλοήγησης μέσω δορυφόρου.

3.10. Προκειμένου να διασφαλιστεί η διαθεσιμότητα των οδικών πληροφοριών και δεδομένων σχετικά με παρεμπόδιση ή διακοπή της κυκλοφορίας στο οδικό δίκτυο και με την κατάσταση του τελευταίου, χρειάζεται να ενοποιηθεί, σε ευρωπαϊκή κλίμακα, η τυποποιημένη δομή και το κοινό μορφότυπο XML ανταλλαγής δεδομένων για την παρουσίαση των φαινομένων και περιστατικών που περιορίζουν την δυνατότητα κυκλοφορίας, την κατάσταση του δικτύου, την ασφάλειά του ή ακόμη τη ροή της κυκλοφορίας.

3.11. Μια άλλη σημαντική προϋπόθεση είναι η ενοποίηση των παραμέτρων δημιουργίας του ενιαίου δικτύου με γεωαναφορά που παρουσιάζει τις οδικές υποδομές προκειμένου να καταστεί δυνατός ο ενιαίος ψηφιακός εντοπισμός και η καταγραφή των φαινομένων και περιστατικών, αλλά και των πληροφοριών σχετικά με το οδικό δίκτυο, τις συνιστώσες του και τις παρόδιες εγκαταστάσεις. Για τον σκοπό αυτό, συνιστάται να εφαρμόζονται γενικά οι βέλτιστες πρακτικές που έχουν δοκιμαστεί προς το παρόν στα κράτη μέλη. Τα συστήματα διαχείρισης του οδοστρώματος αφορούν επίσης το έργο της συνεχούς διατήρησης του οδικού δικτύου σε καλή τεχνική κατάσταση.

([2]) COM(2007) 607.
([3]) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα δημοσιεύσει αυτό το έγγραφο εντός του 2009.
([4]) http://ec.europa.eu/dgs/energy_transport/galileo/index_fr.htm.
([5]) COM(2008) 433.
([6]) COM(2007) 541.
([7]) http://www.esafetysupport.org.
([8]) http://cordis.europa.eu/fp7/home_fr.html.
([9]) http://www.esafetysupport.org/en/ecall_toolbox.
([10]) http://cordis.europa.eu/technology-platforms.
([11]) COM(2007) 22.

3.12. Τα απαραίτητα δεδομένα, η ανάλυση και η διάδοσή τους στους ενδιαφερόμενους τελικούς χρήστες θα πρέπει να κυκλοφορούν εντός του συστήματος χωρίς να επιβαρύνουν υπερβολικά τους οδηγούς, αλλά, αντίθετα, να βελτιώνουν την άνεσή τους και, κατ' επέκταση, να ενισχύουν την οδική ασφάλεια, λαμβανομένης ιδιαίτερα υπόψη και της γήρανσης του πληθυσμού. Συνεπώς η οδηγία θα πρέπει να προβλέπει και τον τρόπο με τον οποίο θα παρέχονται οι πληροφορίες στους χρήστες του ΕΣΜ προκειμένου να ενισχυθούν σε υψηλό βαθμό η λειτουργικότητα, η αποτελεσματικότητα και η ασφάλεια του συστήματος μεταφορών και να μειωθούν όσο το δυνατό περισσότερο τα τροχαία ατυχήματα.

3.13. Τα ΕΣΜ περιλαμβάνουν και τα συστήματα πληροφοριών που χρησιμοποιούν οι υπηρεσίες της αστυνομίας, της πυροσβεστικής, των πρώτων βοηθειών, των φορέων εκμετάλλευσης του οδικού δικτύου και οι μετεωρολογικές υπηρεσίες, πέραν των ίδιων των οδηγών. Οι πληροφορίες και τα δεδομένα που συλλέγονται χάρη στα συστήματα αυτά πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των πληροφοριών για το δίκτυο μεταφορών.

3.14. Εκτός από τις διαδικασίες που επιτρέπουν τη βελτίωση της προσπελασιμότητας του οδικού δικτύου και της δυνατότητας κυκλοφορίας σε αυτό, είναι απαραίτητο να συνεχιστεί η ανάπτυξη οδών επικοινωνίας μέσω της κατασκευής (ιδίως σε περιοχές με ανύπαρκτο ως τώρα οδικό δίκτυο), αποκατάστασης και επισκευής τους. Έτσι θα προσαρμοστεί η εμβέλεια του οδικού δικτύου στις ιδιαιτερότητες και στις συνθήκες ζωής της κάθε περιοχής κλπ. Τα ΕΣΜ θα πρέπει να ενταχθούν όχι μόνο στα ΔΕΔ-Μ που δημιουργήθηκαν πρόσφατα, αλλά και στο υπάρχον οδικό δίκτυο.

4. **Ειδικές παρατηρήσεις**

4.1. Η οδηγία και το σχέδιο δράσης πρέπει να καθορίσουν συγκεκριμένους στόχους, οι οποίοι να μπορούν να υλοποιηθούν σε πρώτη φάση από όλα τα κράτη μέλη:

— εξασφάλιση της συλλογής και της επεξεργασίας σε εθνικό επίπεδο δεδομένων και πληροφοριών που αφορούν την κατάσταση της κυκλοφορίας στην επικράτεια του εκάστοτε κράτους μέλους,

— εξασφάλιση των διασυνοριακών ανταλλαγών δεδομένων και πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση της κυκλοφορίας στο δίκτυο ΔΕΔ-Μ σε πραγματικό χρόνο,

— δωρεάν παροχή βασικών πληροφοριών στους οδηγούς εν είδει κοινωφελούς υπηρεσίας.

4.2. Στο πλαίσιο των διεργασιών αυτών, με τη συλλογή πληροφοριών και δεδομένων σχετικά με τα σημεία ή τους τομείς όπου η κυκλοφορία δυσχεραίνεται, εμποδίζεται ή έχει σταματήσει τελείως επιδιώκονται οι ακόλουθοι στόχοι:

— επαλήθευση και έλεγχος των μηχανισμών που επιτρέπουν την εξάλειψη ή την επίλυση των προβλημάτων που προκαλούν κυκλοφοριακή συμφόρηση ή αχρηστεύουν τις οδούς, έτσι ώστε να αντιμετωπιστούν οριστικά,

— ενημέρωση του συνόλου των χρηστών του οδικού δικτύου (οδηγοί συνήθων οχημάτων, οχημάτων άμεσης επέμβασης κλπ.) για τα σημεία που παρουσιάζουν συμφόρηση ή δεν είναι προσπελάσιμα, τη διάρκεια, το μέγεθος και τα αίτια του προβλήματος·

— διαχείριση της κίνησης στο οδικό δίκτυο προκειμένου να διασφαλιστεί η δυνατότητα χρήσης του καθώς και η κυκλοφορία σε συνάρτηση με τα διαθέσιμα δεδομένα όσον αφορά τα σχετικά προβλήματα (διαχείριση της κίνησης σε ένα συγκεκριμένο σημείο του δικτύου, εναλλακτικές διαδρομές κλπ.),

— ανάλυση των αιτίων που προκαλούν κατ' επανάληψη ορισμένα φαινόμενα τα οποία περιορίζουν την προσπελασιμότητα του οδικού δικτύου και την κυκλοφορία σε ορισμένα σημεία ή τμήματά τους. Στόχος είναι να προταθούν και να εφαρμοστούν διατάξεις που θα περιορίζουν ή θα εμποδίζουν την εμφάνιση των προβλημάτων αυτών.

4.3. Επίσης, οι προτάσεις δεν καθορίζουν σαφώς τον ρόλο που θα πρέπει να αναλάβουν τα ΕΣΜ και δεν ορίζουν καμία ημερομηνία κατά την οποία θα πρέπει να αποφανθούν σχετικά οι εμπειρογνώμονες. Πρόκειται για γενικού χαρακτήρα έγγραφα, χωρίς λεπτομέρειες, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη μιας μη ενιαίας προσέγγισης ως προς ορισμένες αρμοδιότητες ή τομείς.

4.4. Η ΕΟΚΕ προτείνει, συνεπώς, να προσδιοριστούν ορισμένες λειτουργίες των ΕΣΜ ως εξής:

4.4.1. Ειδικευμένα συστήματα: επιτρέπουν τη συλλογή και την ανάλυση πληροφοριών όσον αφορά τις ενδιαφερόμενες αρχές, οργανισμούς και ιδρύματα (αστυνομία, πυροσβεστική, υπηρεσίες πρώτων βοηθειών κλπ.)· ορισμένα χαρακτηριστικά των ανεπεξέργαστων δεδομένων μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να γίνει καλύτερα κατανοητή η κατάσταση της κυκλοφορίας σε πραγματικό χρόνο.

4.4.2. Συλλογή δεδομένων και πληροφοριών χάρη στις τηλεματικές εφαρμογές: επιτρέπει να παρακολουθούνται συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των διαφόρων στοιχείων των ΕΣΜ στους συγκεκριμένους τομείς του οδικού δικτύου.

4.4.3. Διαχείριση της κυκλοφορίας και καθοδήγηση: από την αξιολόγηση των συγκεκριμένων πληροφοριών και δεδομένων που συλλέγονται αυτόματα ή κατόπιν παρέμβασης του χειριστή, τα ΕΣΜ διαχειρίζονται την κυκλοφορία σε ένα συγκεκριμένο τομέα του οδικού δικτύου με τη βοήθεια κατάλληλων μέσων (πινακίδες σήμανσης με μεταβαλλόμενα μηνύματα που επισημαίνουν τις εντολές ή απαγορεύσεις, φωτεινά βέλη ή σήματα κλπ.).

4.4.4. Επιτήρηση: χάρη στα συστήματα κοινών συσκευών λήψης, οι αρμόδιες αρχές, οργανώσεις και ιδρύματα μπορούν να βλέπουν και να παρακολουθούν την οδική κυκλοφορία.

4.4.5. Δημοσίευση πληροφοριών: οι πληροφορίες και τα δεδομένα σχετικά με την παρεμπόδιση ή διακοπή της κυκλοφορίας στο οδικό δίκτυο και με την κατάσταση του τελευταίου, δημοσιοποιούνται ή ανακοινώνονται, έτσι ώστε να είναι προσβάσιμες στο σύνολο των πελατών και των χρηστών του οδικού δικτύου. Η διάδοση πληροφοριών πραγματοποιείται με τη βοήθεια των διαθέσιμων μέσων και των τεχνολογιών της πληροφορίας, από δημόσιες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις και ο οδηγός μπορεί να ενημερωθεί, είτε πριν από τη μετακίνηση, είτε κατά τη διάρκειά της.

4.4.6. Έλεγχος και καταστολή: με τα συστήματα τηλεματικής μπορεί να ελέγχεται αν οι οδηγοί τηρούν ορισμένες υποχρεώσεις (εξόφληση διοδίων κλπ.) καθώς και τους κανόνες οδικής κυκλοφορίας· οι σοβαρότερες παραβάσεις μπορούν να τιμωρούνται (μη τήρηση του ανωτάτου ορίου ταχύτητας, παραβίαση του φωτεινού σηματοδότη, επιτρεπόμενο συνολικό βάρος, κλοπές οχημάτων κτλ.) σύμφωνα με τη νομοθεσία του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους και την ενδεχόμενη εναρμόνισή της σε κοινοτικό επίπεδο ([12]).

4.4.7. Τεχνικός επιχειρησιακός έλεγχος: Τα τηλεματικά συστήματα διασφαλίζουν επίσης τον έλεγχο της επιχειρησιακής αξιοπιστίας των διαφόρων στοιχείων του συστήματος. Επίσης, επιτρέπει τον αυτόματο εντοπισμό των προβλημάτων και την ενεργοποίηση προοδευτικών διαδικασιών ή διαδικασιών διαφύλαξης.

4.5. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ συνιστά να καθοριστούν ελάχιστα ευρωπαϊκά πρότυπα (ή να καταρτιστεί κατάλογος με παραδείγματα), προκειμένου να εξοπλιστούν οι δίαυλοι επικοινωνίας που ανήκουν στα ΔΕΔ-Μ με βασικά τηλεματικά συστήματα όπως:

— σύστημα με κάμερες παρακολούθησης,

— μέθοδοι παρακολούθησης της κατάστασης της κυκλοφορίας, ανίχνευση των συμφορήσεων και μέτρηση των οχημάτων,

— συστήματα πινακίδων σήμανσης με μεταβαλλόμενα μηνύματα και συστήματα οδικής ενημέρωσης,

— σύστημα μετεωρολογικής ενημέρωσης για οδηγούς,

— συστήματα δυναμικής διαχείρισης του οδικού δικτύου,

— σύστημα επείγουσας βοήθειας.

4.6. Με βάση τα συστήματα αυτά και τις πληροφορίες που προέρχονται από ειδικευμένα συστήματα, μπορεί να αξιολογηθεί σε πραγματικό χρόνο η δυνατότητα κυκλοφορίας στο οδικό δίκτυο, η προσπελασιμότητά του, καθώς και η διάρκεια της μετάβασης στους κύριους προορισμούς.

4.7. Η ΕΟΚΕ προειδοποιεί για τις δυσκολίες που μπορούν να προκύψουν από τον εκ των υστέρων εξοπλισμό των οχημάτων με το ειδικό υλικό των ΕΣΜ. Η δομή και τα συστήματα των οχημάτων πρέπει να σχεδιάζονται με τη μέθοδο της ανοιχτής πλατφόρμας. Η μέθοδος αυτή πρέπει να συμπεριλαμβάνει όχι μόνο τα συστήματα και τις τεχνολογίες, αλλά και τις υπηρεσίες που προσφέρουν.

4.8. Δεν υφίσταται καμία αμφιβολία ότι τα ΕΣΜ θα κάνουν χρήση πολλών από τις τεχνολογίες –της πληροφορίας ή άλλων– που διαθέτουμε σήμερα· η συντονισμένη προσέγγιση που υιοθέτησε η ΕΕ θα πρέπει να περιλαμβάνει επίσης και απαρίθμηση των συγκεκριμένων τομέων που θα χρειαστεί να αναπτυχθούν έως ότου να καταστούν πλήρως εφαρμόσιμοι. Είναι επίσης σημαντικό να διατεθεί η κατάλληλη χρηματοδότηση από την ΕΕ, τα κράτη μέλη και τον ιδιωτικό τομέα. Τα έξοδα εκμετάλλευσης θα πρέπει να καλύπτονται από πόρους προερχόμενους από φορολογικά έσοδα ή από διόδια.

4.9. Στους διάφορους καίριους τομείς του σχεδίου δράσης, οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εισάγουν πρόσθετο αριθμό πρακτικών διατάξεων σχετικά με την εξάπλωση των ΕΣΜ. Κατά την ίδια περίοδο, θα είναι βεβαίως απαραίτητο να αφιερωθεί ο απαραίτητος χρόνος στην κατάρτιση των τελικών χρηστών, που είναι οι οδηγοί, και στην εξοικείωση τους με τα διάφορα στοιχεία του συστήματος. Σε αυτό συμπεριλαμβάνονται η προβολή του συστήματος και η εκπαίδευση του κοινού ώστε να εξοικειωθεί με τις σύγχρονες τεχνολογίες ακόμη και μέσω ασυνήθιστων τρόπων προώθησης (π.χ. με την υποστήριξη της ανάπτυξης ευφυών οχημάτων και με τη διοργάνωση ευρωπαϊκού διαγωνισμού για την επιβράβευση των καλύτερων οχημάτων).

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

([12]) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη διευκόλυνση της διασυνοριακής επιβολής του νόμου στον τομέα της οδικής ασφάλειας, εισηγητής: ο κ. SIMONS, 17.9.2008 (TEN/348), ΕΕ C 77 της 31.3.2009, σ. 70-72.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί θέσπισης προγράμματος ενίσχυσης της οικονομικής ανάκαμψης με τη χορήγηση κοινοτικής χρηματοδοτικής συνδρομής για έργα στον τομέα της ενέργειας»

COM(2009) 35 τελικό – 2009/0010 (COD)

(2009/C 277/18)

Γενικός εισηγητής: **ο κ. RETUREAU**

Στις 10 Φεβρουαρίου 2009, και σύμφωνα με τα άρθρα 156 και 175 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την

«Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί θέσπισης προγράμματος ενίσχυσης της οικονομικής ανάκαμψης με τη χορήγηση κοινοτικής χρηματοδοτικής συνδρομής για έργα στον τομέα της ενέργειας»

COM(2009) 35 τελικό – 2009/0010 (COD).

Στις 24 Φεβρουαρίου 2009, το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 453η σύνοδο ολομέλειας, της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 14ης Μαΐου) αποφάσισε να ορίσει τον κ. RETUREAU γενικό εισηγητή και υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 129 ψήφους υπέρ, 5 ψήφους κατά και 3 αποχές.

1. **Προτάσεις**

1.1. Κατά τα τέλη Ιανουαρίου 2009, και με σκοπό να συμβάλει στην καταπολέμηση των επιπτώσεων της κρίσης στην οικονομία, η Επιτροπή πρότεινε την ανακατανομή 5 δις ευρώ στον προϋπολογισμό του 2008, από αχρησιμοποίητους πόρους των γεωργικών διαρθρωτικών ταμείων Η πρόταση αυτή αποσκοπούσε στο να καταστεί δυνατή η ανάπτυξη επενδύσεων σε «βιώσιμες» μορφές ενέργειας και η πρόσβαση των αγροτικών περιοχών σε ευρυζωνικές συνδέσεις.

1.2. Οι συζητήσεις στο Συμβούλιο και τα αιτήματα ορισμένων βουλευτών οδήγησαν σε διαπραγματεύσεις όσον αφορά τον κατάλογο των προς χρηματοδότηση σχεδίων μεταξύ των κρατών μελών. Το Κοινοβούλιο χαρακτήρισε λυπηρή την απουσία επενδύσεων στην εξοικονόμηση ενέργειας.

1.3. Μεταξύ της Επιτροπής και των δύο συννομοθετών επιτεύχθηκε άτυπη συμφωνία περί τα μέσα Απριλίου, η οποία αφορά το σκέλος της ενέργειας και ποσό ύψους 3,98 δις ευρώ έναντι των 3,5 δις ευρώ που προέβλεπε το σχέδιο κανονισμού. Στη συμφωνία προβλέπεται ότι εάν τα 3,98 δις ευρώ που διατίθενται για έργα στον τομέα της ενέργειας (διασυνδέσεις ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, υπεράκτιες εγκαταστάσεις αιολικής ενέργειας, δέσμευση και αποθήκευση άνθρακα) δεν δαπανηθούν πλήρως έως το 2010, θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για άλλα έργα, κυρίως δε για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης.

2. **Γενικές παρατηρήσεις**

2.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ιδέα να χορηγηθούν τα μη χρησιμοποιηθέντα δημοσιονομικά μέσα του 2008 σε σχέδια που προορίζονται για την ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας, η οποία έχει περιέλθει σε μαρασμό λόγω της συστημικής κρίσης που πλήττει την παγκόσμια οικονομία και λόγω της απροθυμίας των πιστωτικών ιδρυμάτων να συμβάλουν με χαμηλότοκα δάνεια στη χρηματοδότηση επιχειρήσεων, ιδίως των ΜΜΕ, και στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων.

2.2. Με τα σημερινά δεδομένα, είναι απαραίτητο να αναληφθεί άμεση δράση δίδοντας παράλληλα προτεραιότητα σε συγκεκριμένα σχέδια που εντάσσονται ήδη από τώρα στις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της βιώσιμης ανάπτυξης, όπως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η ανάπτυξη ευρυζωνικών δικτύων σε περιοχές που δεν συνδέονται ακόμη με το παγκόσμιο δίκτυο με επαρκώς αποτελεσματικές τεχνολογίες.

2.3. Η ΕΟΚΕ, αν και συμφωνεί με την γενική προσέγγιση του κανονισμού, αναγνωρίζει ότι η έκφραση διαφορετικών εθνικών συμφερόντων και προβληματισμών σχετικά με την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος ενδέχεται να επιφέρει κάποιες αλλαγές στην αρχική πρόταση.

2.4. Ενδείκνυται η όσο το δυνατό ταχύτερη εφαρμογή των προβλεπόμενων μέτρων, διότι ο χρόνος αποτελεί σημαντικό στοιχείο σε ό,τι αφορά την καταπολέμηση της κρίσης. Εάν δεν εκδηλωθεί πολιτική βούληση και εάν καθυστερήσει η υιοθέτηση των μέτρων, ενδέχεται να τεθεί σε κίνδυνο η πραγματοποίηση των επιδιωκόμενων στόχων.

3. **Ειδικές παρατηρήσεις**

3.1. Ωστόσο η ΕΟΚΕ εκφράζει την λύπη της διότι τα μέτρα που προτείνει η Επιτροπή για την καταπολέμηση της κρίσης είναι υπερβολικά διστακτικά σε σχέση με τις γρήγορες και γενικευμένες συνέπειές της στον τομέα της απασχόλησης και στις επιχειρήσεις. Εκφράζει επίσης τη λύπη της για την απουσία σημαντικότερων προτάσεων και σαφέστερων προθέσεων κατά τη διάρκεια των παρελθόντων μηνών.

3.2. Είναι βέβαιο ότι η ΕΟΚΕ θα κληθεί να καταρτίσει γνωμοδοτήσεις και για άλλες προτάσεις, όπως για παράδειγμα σχετικά με τη ρύθμιση των διασυνοριακών κινήσεων κεφαλαίων ή της καταπολέμησης των φορολογικών παραδείσων Θα αποφανθεί επ' αυτών την κατάλληλη στιγμή, αλλά αναμένει σημαντικές και αποτελεσματικές προτάσεις, ανάλογες της κρίσης, που αποδείχτηκε ήδη πολύ πιο σοβαρή, σε ό,τι αφορά τις συνέπειές της, από όλες τις προηγούμενες κρίσεις.

Βρυξέλλες, 14 Μαΐου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο «Πρωτοβουλία για τις πρώτες ύλες – Κάλυψη των ουσιωδών αναγκών μας για ανάπτυξη και απασχόληση στην Ευρώπη»

COM(2008) 699 τελικό

(2009/C 277/19)

Εισηγητής: **ο κ. FORNEA**

Στις 4 Νοεμβρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να γνωμοδοτήσει σχετικά με την

Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο: «Πρωτοβουλία για τις πρώτες ύλες – Κάλυψη των ουσιωδών αναγκών μας για ανάπτυξη και απασχόληση στην Ευρώπη»

COM(2008) 699 τελικό.

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών, στην οποία ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 23 Απριλίου 2009 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Fornea.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 194 ψήφους υπέρ, 4 κατά και 7 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις** [1]

Η ΕΟΚΕ διατυπώνει τις ακόλουθες συστάσεις:

1.1. Η ΕΕ θα πρέπει να προβεί σε επισκόπηση των εθνικών αναλύσεων για τις πρώτες ύλες στρατηγικής και ζωτικής σημασίας και να συντάξει μια γενική έκθεση επισκόπησης για την ΕΕ, ανάλογη με εκείνες που εκπονήθηκαν από το αμερικανικό *National Research Council* (Εθνικό Συμβούλιο Ερευνών) για τις ΗΠΑ ή την Ιαπωνία. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη θα πρέπει να επανεξετάσουν τις πολιτικές τους όσον αφορά τον εφοδιασμό με πρώτες ύλες, προκειμένου να εξακριβωθεί τι είναι ζωτική σημασία για το κάθε κράτος μέλος και τι για την ΕΕ συνολικά. Η ζωτική σημασία κάθε πρώτης ύλης θα πρέπει να επανεξετάζεται τακτικά, ενδεχομένως κάθε δύο-τρία χρόνια, προκειμένου να παρακολουθούνται οι μεταβολές.

1.2. Ένα εργαστήριο της ΣΕΕΒ-ΟΟΣΑ (της Συμβουλευτικής Επιτροπής του ΟΟΣΑ για τις Επιχειρήσεις και τη Βιομηχανία) σχετικά με την πρόσβαση στις πρώτες ύλες, αν και θα παρείχε ίσως ένα σημείο αφετηρίας, θα περιόριζε το πεδίο δράσης της ΕΕ από το αρχικό κιόλας στάδιο. Αφού προσδιοριστεί ένας αριθμός πρώτων υλών ζωτικής σημασίας, οι χώρες που ήδη προμηθεύουν ή θα μπορούσαν ενδεχομένως να προμηθεύουν στο μέλλον αυτές τις πρώτες ύλες θα πρέπει να αξιολογηθούν από την άποψη των δυνατοτήτων τους για ανάπτυξη ωφέλιμης συνεργασίας. Στη συνέχεια θα πρέπει να αναληφθεί διπλωματική δράση.

1.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά και επιθυμεί να συμμετάσχει στις σχετικές διασκέψεις που θα διοργανώσουν το 2009-2010 η τσεχική, η σουηδική και η ισπανική Προεδρία όσον αφορά τα ζητήματα της προσφοράς και της ζήτησης ορυκτών πόρων, της πρόσβασης στο έδαφος, των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνολογιών και της ανάπτυξης των ικανοτήτων.

1.4. Η Επιτροπή θα πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της υπέρ της διενέργειας αποτελεσματικών διαπραγματεύσεων σε διεθνές επίπεδο, όχι μόνο για την άρση των αθέμιτων εμπορικών φραγμών και την εξάλειψη των στρεβλώσεων, αλλά και για να συνεισφέρει στη διαμόρφωση των διμερών και πολυμερών επενδυτικών συμφωνιών.

1.5. Η Επιτροπή θα πρέπει να ενεργοποιήσει τους απαραίτητους μηχανισμούς δράσης σε περίπτωση παραβάσεων των κανόνων του ΠΟΕ από τρίτες χώρες (π.χ. εξαγωγικοί φόροι/περιορισμοί για συγκεκριμένες πρώτες ύλες).

1.6. Κατά τον καθορισμό των εξωτερικών δασμών της ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι οι πρώτες ύλες που παράγονται με βιώσιμο τρόπο δεν αποκλείονται από την αγορά της ΕΕ. Πρέπει να επανεξεταστούν οι υφιστάμενοι δασμοί, προκειμένου να εντοπιστούν οι δασμολογικές κλάσεις που θα πρέπει να τροποποιηθούν.

1.7. Η ΕΕ θα πρέπει να αναπτύξει ενεργά διπλωματία στον τομέα των πρώτων υλών με σκοπό την εξασφάλιση της πρόσβασης στις ύλες αυτές, συμβάλλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο στη δημιουργία ταμείων και προγραμμάτων που θα επικεντρώνονται στην ανάπτυξη των ικανοτήτων, για την προαγωγή της βιώσιμης παραγωγής πρώτων υλών και της οικονομικής και κοινωνικής προόδου στις αναπτυσσόμενες χώρες.

1.8. Η Επιτροπή θα πρέπει να συμμετέχει ενεργά στις ετήσιες συνεδριάσεις του παγκόσμιου φόρουμ των αρμόδιων για τα μεταλλευτικά θέματα υπουργών και του διακυβερνητικού φόρουμ για τις μεταλλευτικές δραστηριότητες, με σκοπό την ανάπτυξη καλύτερων σχέσεων με παγκόσμιες αυθεντίες σε αυτά τα θέματα, προκειμένου να εντοπιστούν και να ενισχυθούν οι επενδυτικές ευκαιρίες για την ΕΕ.

1.9. Θα πρέπει να γίνει απογραφή των βέλτιστων κανονιστικών πρακτικών στην ΕΕ όσον αφορά την πρόσβαση των βιομηχανιών πρώτων υλών στο έδαφος, προκειμένου να απλουστευθούν οι διαδικασίες και να περιοριστεί ο αποκλεισμός από τους ορυκτούς πόρους λόγω ακατάλληλων σχεδίων χρήσης της γης.

[1] Για περαιτέρω λεπτομερείς συστάσεις της ΕΟΚΕ, βλ. τη γνωμοδότηση με θέμα «Η μη ενεργειακή μεταλλευτική βιομηχανία στην Ευρώπη», η οποία εγκρίθηκε στις 9 Ιουλίου 2008 και δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ στο φύλλο 2009/C27/19. Οι παρούσες συστάσεις θα πρέπει να θεωρηθούν συμπληρωματικές εκείνων που διατυπώθηκαν στην προηγούμενη αυτή γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ.

1.10. Η Επιτροπή θα πρέπει να συνεχίσει να στηρίζει την ευρωπαϊκή τεχνολογική πλατφόρμα για τους βιώσιμους ορυκτούς πόρους και να συμπεριλάβει τα θέματά της στις επικείμενες προσκλήσεις υποβολής προσφορών για την περίοδο 2009-2013. Επίσης, είναι σημαντικό να προαχθούν τα συναφή με τις πρώτες ύλες θέματα, όπως, επί παραδείγματι, η αποδοτική χρήση των πόρων και της ενέργειας, μεταξύ των τομέων προτεραιότητας για την ανάληψη δράσης δυνάμει του 8ου προγράμματος-πλαισίου Ε&ΤΑ.

1.11. Η Επιτροπή θα πρέπει να προωθήσει μια αντικειμενική μεθοδολογία, η οποία να βασίζεται στην ανάλυση του πλήρους κύκλου ζωής, με σκοπό την αξιολόγηση της ορθότητας των μέτρων για την αποδοτική χρήση των πόρων και κάθε «πολιτικής για την υποκατάσταση υλικών».

1.12. Οι υπηρεσίες της Επιτροπής θα πρέπει να ενισχύσουν την ανακύκλωση και να διευκολύνουν τη χρήση δευτερογενών πρώτων υλών στην ΕΕ, καθώς επίσης να προτείνουν ορθές στρατηγικές ανακύκλωσης, ανάκτησης και επαναχρησιμοποίησης στις τρίτες χώρες, προωθώντας τις βέλτιστες πρακτικές σε διεθνές επίπεδο.

1.13. Χρειάζονται περαιτέρω διαβουλεύσεις και έρευνα για την καλύτερη κατανόηση του βαθμού στον οποίο η μεθοδολογία που εφαρμόζεται για τις μη ενεργειακές ορυκτές πρώτες ύλες είναι κατάλληλη για την ειδική κατάσταση των ανανεώσιμων μη ενεργειακών πρώτων υλών, όπως, επί παραδείγματι, του ξύλου και των δερμάτων (η ανακοίνωση της Επιτροπής εστιάζεται κυρίως στα ζητήματα που αφορούν την ασφάλεια του εφοδιασμού με μη ενεργειακές ορυκτές πρώτες ύλες. Αφήνει ανοιχτό το ερώτημα κατά πόσο η χρήση της ίδιας διαδικασίας και για άλλες πρώτες ύλες αποτελεί την καλύτερη μέθοδο· πάντως, είναι βέβαιο ότι, με τη στενή συνεργασία των ειδικευμένων υπηρεσιών της Επιτροπής, θα καταστεί δυνατή η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου εργαλείου για την αξιολόγηση όλων των πρώτων υλών στρατηγικής και ζωτικής σημασίας που χρησιμοποιούνται στις βιομηχανίες και στην άμυνα της ΕΕ).

2. **Πλαίσιο**

2.1. Η τάση διαρκούς ανόδου των τιμών των πρώτων υλών έχει τουλάχιστον προσωρινά ανακοπεί. Στην ανακοίνωσή της, η Επιτροπή εκφράζει την πεποίθηση ότι η τάση αυτή θα επανακάμψει και ότι «τα επίπεδα ανάπτυξης των αναδυόμενων χωρών θα εξακολουθήσουν να ασκούν μεγάλη πίεση στη ζήτηση πρώτων υλών στο μέλλον». Οι κρίσιμοι παράγοντες είναι, *πρώτον*, το κατά πόσο οι αναδυόμενες χώρες, ιδίως η Κίνα, θα μπορέσουν να μεταβούν ομαλώς από ένα μοντέλο ανάπτυξης, που βασίζεται κατά κύριο λόγο στις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου με γνώμονα τις επιχειρηματικές ευκαιρίες στους προσανατολισμένους στις εξαγωγές μεταποιητικούς τομείς, σε ένα μοντέλο ανάπτυξης που θα βασίζεται περισσότερο στην εγχώρια κατανάλωση και, *δεύτερον*, το κατά πόσο το δεύτερο αυτό αναπτυξιακό μοντέλο θα καταλήξει στον ίδιο ρυθμό αύξησης της ζήτησης πρώτων υλών.

2.2. Όπως επισημαίνεται στην ανακοίνωση, η ΕΕ είναι αυτάρκης σε δομικά υλικά από ορυκτές πρώτες ύλες (τομέας όπου οι ξένοι προμηθευτές βρίσκονται σε μειονεκτική θέση λόγω του υψηλού κόστους των μεταφορών σε σχέση με την αξία των υλικών), αλλά εξαρτάται από τις εισαγωγές ορισμένων υλικών στρατηγικής οικονομικής σημασίας. Η στρατηγική τους σημασία έγκειται στο ότι συμβάλλουν ουσιαστικά στη βιομηχανική παραγωγή, πολύ περισσότερο από όσο δηλώνει η οικονομική τους αξία, και στο ότι η προσφορά τους είναι συγκεντρωμένη σε έναν μικρό αριθμό εμπορικών προμηθευτών και χωρών, ορισμένοι εκ των οποίων συνδέονται με σοβαρούς πολιτικούς κινδύνους.

2.3. Στην ανακοίνωση εκφράζονται διάφορες ανησυχίες σχετικά με την προσφορά. Ανάλογα με την προοπτική και την προέλευση των περιορισμών του εφοδιασμού, διακρίνονται τέσσερα είδη κινδύνων ως πηγές ανησυχίας:

— ο ενισχυμένος ανταγωνισμός μεταξύ των μεταποιητών για πρώτες ύλες, ο οποίος εκδηλώνεται με τη μορφή των υψηλότερων τιμών και της εκτροπής των υλικών σε νέους προορισμούς για πρωτογενείς και δευτερογενείς πόρους·

— η «κερδοσκοπική αποθεματοποίηση» πρώτων υλών μέσω εξαγωγικών περιορισμών, όπως οι εξαγωγικοί φόροι και τα συστήματα διπλής τιμολόγησης (στην ανακοίνωση αναφέρεται σειρά παραδειγμάτων)·

— ο ανταγωνισμός για παραγωγικές μονάδες που παράγουν πρώτες ύλες σε τρίτες χώρες (επί παραδείγματι, ανταγωνισμός για επενδυτικές ευκαιρίες και πρόσβαση στα κοιτάσματα ορυκτών της Αφρικής)·

— ο κίνδυνος διακοπών της ροής του εφοδιασμού με πρώτες ύλες στρατηγικής σημασίας (επί παραδείγματι, πιθανή διακοπή του εφοδιασμού με σπάνιες γαίες, η προσφορά των οποίων είναι εξαιρετικά συγκεντρωμένη και οι οποίες είναι πολύ σημαντικές για μια σειρά εφαρμογών. Όλες οι οικολογικές και ενεργειακά αποδοτικές τεχνολογίες βασίζονται στην αυξανόμενη κατανάλωση σπάνιων γαιών. Επί παραδείγματι, ένα υβριδικό αυτοκίνητο περιλαμβάνει περίπου 20 kg σπάνιων γαιών. Η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος προμηθευτής, αλλά και ο μεγαλύτερος καταναλωτής σπάνιων γαιών στον κόσμο. Έως σήμερα, είναι ελάχιστες οι οικονομικά βιώσιμες εναλλακτικές επιλογές αντί του εφοδιασμού με σπάνιες γαίες από την Κίνα.) Οι ορυκτές ύλες ζωτικής σημασίας μπορούν να αποτελέσουν ισχυρό διαπραγματευτικό εργαλείο ή ακόμα και όπλο στο πλαίσιο οικονομικού πολέμου.

2.4. Τα δύο πρώτα είδη κινδύνων επηρεάζουν άμεσα την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας μεταποίησης πρώτων υλών και, στο βαθμό που προκύπτουν από αντιανταγωνιστικές πρακτικές ή από μέτρα εμπορικής πολιτικής, οι συνέπειές τους πρέπει να αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο της πολιτικής για το εμπόριο και τον ανταγωνισμό.

2.5. Ο τρίτος κίνδυνος είναι ίσως λιγότερο ανησυχητικός για τη βιομηχανία που κάνει χρήση πρώτων υλών, καθώς δεν υπάρχει κανένας βάσιμος λόγος να αναμένει κανείς ότι οι ιδιοκτήτες των φυσικών πόρων θα θεωρήσουν ωφέλιμο να προβούν σε διακρίσεις μεταξύ των πελατών, εις βάρος της βιομηχανίας της ΕΕ. Ωστόσο, συντρέχουν λόγοι ανησυχίας για τον αντίκτυπο τόσο στη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστική θέση της μεταλλευτικής βιομηχανίας που έχει την έδρα της στην Ευρώπη όσο και στη θέση της Ευρώπης ως κόμβου χρηματοδότησης, ανάπτυξης τεχνολογίας και εταιρικής δικτύωσης στον κλάδο της μεταλλευτικής βιομηχανίας. Εξάλλου, πρόσφατες εξελίξεις στον τομέα αυτό εγείρουν ανησυχίες σχετικά με τις προοπτικές αειφόρου ανάπτυξης των αναπτυσσόμενων χωρών που εξαρτώνται από τις εξαγωγές φυσικών πόρων.

2.6. Το τέταρτο είδος κινδύνου, τέλος, έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει σοβαρή ζημιά στον οικονομικό ιστό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και απώλεια θέσεων εργασίας, προκαλώντας διακοπή της παραγωγής λόγω έλλειψης των απαραίτητων υλικών. Ο κίνδυνος αυτός πρέπει να αντιμετωπιστεί άμεσα, μεταξύ άλλων ενδεχομένως και με μέτρα που δεν έχουν μελετηθεί στο παρελθόν. Αξίζει να σημειωθεί ότι τόσο οι Ηνωμένες Πολιτείες (βλ. Minerals, Critical Minerals and the US Economy [Τα ορυκτά, τα ορυκτά ζωτικής σημασίας και η αμερικανική οικονομία], έκθεση του National Research Council των ΗΠΑ, www.nap.edu/catalog.php? record_id =12034) όσο και η Ιαπωνία (Βλ. Guidelines for Securing National Resources [Κατευθυντήριες γραμμές για τη διασφάλιση των εθνικών πόρων], www.meti.go.jp/english/press/data/nBackIssue200803.html) έχουν λάβει τον κίνδυνο αυτό τόσο σοβαρά υπόψη ώστε ανέλαβαν νέες πολιτικές πρωτοβουλίες. Σύμφωνα δε με δημοσιεύματα του Τύπου, η Κίνα φέρεται να έχει αρχίσει να δημιουργεί αποθέματα πρώτων υλών με σκοπό τον περιορισμό των επιπτώσεων ενδεχόμενων διακοπών του εφοδιασμού.

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επικροτεί την ανακοίνωση της Επιτροπής (COM(2008) 699, Πρωτοβουλία της Επιτροπής για τις πρώτες ύλες) ως σημαντικό παράγοντα διασφάλισης του βιώσιμου εφοδιασμού της ΕΕ με μη ενεργειακές πρώτες ύλες και ιδίως ορυκτούς πόρους (βλ. σελ. 3 της ανακοίνωσης COM(2008) 699), με στόχο την κάλυψη των ζωτικών αναγκών μας για ανάπτυξη και απασχόληση. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί την άμεση συγκρότηση της απαραίτητης δομής και τη διάθεση των πόρων που θα βοηθήσουν στην εφαρμογή των μέτρων που έχουν προσδιοριστεί.

3.2. Οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών ζητούν εδώ και πολύ καιρό μια ολοκληρωμένη προσέγγιση του ζητήματος, η οποία να συνδυάζει διάφορες κοινοτικές πολιτικές και προγράμματα. Είναι αξιέπαινη η Επιτροπή για το γεγονός ότι, μέσω της πρωτοβουλίας αυτής, προσδιόρισε λύσεις για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που εγείρει η ανάγκη διασφάλισης βιώσιμου εφοδιασμού των βιομηχανιών της ΕΕ με μη ενεργειακές πρώτες ύλες, μέσω της ολοκλήρωσης πολιτικών για τη βελτίωση του εφοδιασμού από ενδοκοινοτικές και από εξωκοινοτικές πηγές και μέτρων για την αποδοτικότερη χρήση των πόρων και την ενίσχυση των δραστηριοτήτων ανακύκλωσης.

3.3. Συγκεκριμένα, χωρίς να υπονομεύεται η αρχή της επικουρικότητας που ισχύει στην ΕΕ όσον αφορά τις πολιτικές για τους πόρους και τη χρήση της γης, οι διεθνείς εξελίξεις έχουν καταδείξει με σαφήνεια την ανάγκη μιας πιο συντονισμένης προσέγγισης σε κοινοτικό επίπεδο.

3.4. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι, στην παρούσα ανακοίνωση, η Επιτροπή υιοθέτησε παρόμοια προσέγγιση, εντοπίζοντας σχεδόν τις ίδιες προκλήσεις και λύσεις με εκείνες που είχαν παρουσιαστεί στην πλέον πρόσφατη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ για το θέμα [2]. Το υπό εξέταση έγγραφο εκδόθηκε για να βοηθήσει την Επιτροπή να μάθει εκ των προτέρων την άποψη της κοινωνίας των πολιτών και αποτέλεσε τον καρπό μιας ευρείας διαδικασίας διαβούλευσης, που εγκαινίασε η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών της ΕΟΚΕ ως απάντηση στο ενημερωτικό έγγραφο της Επιτροπής IP/07/767 με τίτλο «Securing raw materials supply for EU industries» (Διασφάλιση του εφοδιασμού των ευρωπαϊκών βιομηχανιών με πρώτες ύλες), το οποίο εκδόθηκε στις 5 Ιουνίου 2007, στο πλαίσιο της προετοιμασίας της τρέχουσας πρωτοβουλίας για τις πρώτες ύλες.

3.5. Στο πλαίσιο της δέσμευσης της ΕΕ να αναπτύξει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της αντιμετώπισης των επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος μέσω της βελτίωσης των τεχνολογιών ενεργειακής απόδοσης, της προώθησης της υπεύθυνης χρήσης των φυσικών πόρων και του περιβαλλοντικού προσανατολισμού των βιομηχανιών της, η ΕΟΚΕ τονίζει για μία ακόμη φορά τη στρατηγική σημασία της ασφάλειας του εφοδιασμού με μη ενεργειακές ορυκτές ύλες, παράλληλα με την ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική, με έμφαση στην αλληλεξάρτηση αυτών των τομέων λόγω του τεχνολογικού τους παράγοντα.

3.6. Η ΕΕ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εισαγωγές μετάλλων «*υψηλής τεχνολογίας*» και δεν θα επιτύχει τη μετάβαση στη βιώσιμη παραγωγή και στις οικολογικές τεχνολογίες, εάν δεν έχει ασφαλή (από άποψη ανταγωνισμού, κινδύνων, γεωγραφικής συγκέντρωσης των πόρων και εγκαταστάσεων παραγωγής) πρόσβαση σε αυτά τα μέταλλα και στις σπάνιες πρώτες ύλες [3].

3.7. Η παρούσα ανακοίνωση μοιάζει με ανάλυση SWOT (ανάλυση πλεονεκτημάτων, αδυναμιών, ευκαιριών και απειλών) των ζητημάτων εφοδιασμού με πρώτες ύλες που αντιμετωπίζει σήμερα η ΕΕ· ως εκ τούτου, χρειάζεται τώρα συντονισμένη υποστήριξη από τα κράτη μέλη της ΕΕ και συντονισμένες ενέργειες των διάφορων εμπλεκόμενων υπηρεσιών της Επιτροπής (DEV, ENTR, ENV, EUROSTAT, REGIO, RELEX, RTD), για την εφαρμογή μιας σειράς μέτρων στα οποία θα συμμετέχουν, εκτός από την Επιτροπή, και οι κυριότεροι ενδιαφερόμενοι παράγοντες (εξορυκτικές βιομηχανίες των επόμενων σταδίων μεταποίησης, επιχειρήσεις, γεωλογικά ινστιτούτα και οργανωμένη κοινωνία των πολιτών· το Διεθνές Συμβούλιο Μεταλλευμάτων και Μετάλλων [ICMM] θα πρέπει να προσκληθεί να συμμετάσχει και, μέσω του τομέα του που ασχολείται με τους παγκόσμιους ορυκτούς πόρους, να συνεισφέρει ένα αναπτυξιακό όραμα και εμπειρογνωσία που θα συμπληρώσουν το ειδικότερο, ευρωκεντρικό όραμα της Euromines), με σκοπό την ενίσχυση της ασφάλειας εφοδιασμού της ΕΕ, σύμφωνα με τους στόχους της αειφόρου ανάπτυξης.

3.8. Οι υφιστάμενες δομές της ΕΕ που ασχολούνται σήμερα με τα ζητήματα αυτά είναι πολύ αδύναμες και πρέπει να ενισχυθούν με τη λήψη αποφάσεων σε υψηλότερο επίπεδο, τη βαθύτερη τεχνική και οικονομική ανάλυση των μελλοντικών αναγκών σε πρώτες ύλες και την ενίσχυση της δράσης για τη μέγιστη δυνατή τεχνική και οικονομική αξιοποίηση των ευρωπαϊκών πηγών και τη βελτίωση του βιώσιμου εφοδιασμού από τις μη ευρωπαϊκές πηγές. Θα χρειαστεί μια πιο μακροπρόθεσμη στρατηγική και ένας μηχανισμός τακτικής αξιολόγησης, δεδομένου ότι πολλές φορές οι επενδύσεις στην εξόρυξη πρώτων υλών είναι οικονομικά βιώσιμες μόνο στο πλαίσιο μεγαλύτερων χρονικών περιόδων.

3.9. *Οι προτάσεις που διατυπώνονται βασίζονται στις ακόλουθες αρχές:*

3.9.1. Ασφάλεια του εφοδιασμού της ΕΕ με πρώτες ύλες σημαίνει καταρχάς θωράκιση της οικονομίας της ΕΕ έναντι των κρίσεων στον εφοδιασμό, αλλά και περιφρούρηση των συμφερόντων των καταναλωτών, των βιομηχανιών της ΕΕ που εξαρτώνται από τις εισαγόμενες πρώτες ύλες και των βιομηχανιών της ΕΕ που παράγουν

[2] Γνωμοδότηση με θέμα «Η μη ενεργειακή μεταλλευτική βιομηχανία στην Ευρώπη», ΕΕ C 27 της 3.2.2009.

[3] Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η μη ενεργειακή μεταλλευτική βιομηχανία στην Ευρώπη», ΕΕ C 27 της 3.2.2009, σημείο 2.5.

πρώτες ύλες, καθώς και διασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού. Όλα αυτά τα συμφέροντα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και να διασφαλίζονται με παράλληλη τήρηση των δεσμεύσεων και των πολιτικών της ΕΕ όσον αφορά τη διεθνή ανάπτυξη, καθώς και την περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα. Πρέπει να βελτιστοποιηθεί η χρήση των πρώτων υλών, με συνεκτίμηση της αλληλεπίδρασής τους με το περιβάλλον, με τις ανάγκες των τοπικών κοινοτήτων και με τη βιώσιμη χρήση της ενέργειας.

3.9.2. Η πολιτική της ΕΕ όσον αφορά τον εφοδιασμό με πρώτες ύλες πρέπει να τεθεί σε **στέρεα αναλυτική βάση**. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί η διαθεσιμότητα σχετικών γνώσεων και η ανάλυσή τους με τη χρήση των καλύτερων δυνατών μεθόδων.

3.10. Οι κανονιστικές πρακτικές όσον αφορά τις πρώτες ύλες ποικίλλουν σημαντικά εντός της ΕΕ και, ως εκ τούτου, υπάρχει σημαντικό περιθώριο βελτίωσης στις επιμέρους χώρες, μέσω της διάδοσης πληροφοριών για τις βέλτιστες πρακτικές.

4. **Παρατηρήσεις σχετικά με την προτεινόμενη πολιτική απάντηση** [4]

4.1. *Πρώτος πυλώνας: Πρόσβαση στις πρώτες ύλες στις παγκόσμιες αγορές, χωρίς στρέβλωση των όρων*

4.1.1. Σύμφωνα με τις προτάσεις που διατυπώνονται στην ανακοίνωση, η ΕΕ θα πρέπει α) να αναπτύξει ενεργά διπλωματία στον τομέα των πρώτων υλών με σκοπό την εξασφάλιση της πρόσβασης στις πρώτες ύλες, β) να προωθήσει την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας και γ) να δώσει προτεραιότητα στην πρόσβαση στις πρώτες ύλες στο πλαίσιο της εμπορικής και κανονιστικής πολιτικής της ΕΕ.

4.1.2. Αφού προσδιοριστούν οι κυριότερες χώρες που είναι πλούσιες σε πόρους, θα πρέπει να συζητηθούν με εκπροσώπους των εν λόγω κρατών τα θέματα που άπτονται της πρόσβασης στις πρώτες ύλες τους. Η αναπτυξιακή πολιτική της ΕΕ θα πρέπει να δημιουργήσει **ταμεία και προγράμματα για τη στήριξη της βιώσιμης παραγωγής πρώτων υλών και της ανάπτυξης** στις χώρες αυτές.

4.1.3. Η ΕΕ θα πρέπει να αναθεωρήσει τα χρηματοδοτικά συστήματά της για εκείνες τις χώρες που είναι ήδη μέλη της ΕΕ ή για τις γείτονες χώρες, καθότι η μεταφορά των πόρων από τις χώρες αυτές θα είναι πιο βιώσιμη. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να παράσχει στήριξη στις χώρες της τελευταίας διεύρυνσης, στα βαλκανικά κράτη, στα κράτη της Βόρειας Αφρικής και στην Τουρκία. Η πρωτοβουλία του Διεθνούς Συμβουλίου Μεταλλευμάτων και Μετάλλων (ICMM) για τους φυσικούς πόρους (η οποία ξεκίνησε από το Διεθνές Συμβούλιο Μεταλλευμάτων και Μετάλλων το 2004 και αποσκοπεί στον προσδιορισμό ορθών πολιτικών πρακτικών για επενδύσεις σε μεταλλευτικές δραστηριότητες σε εθνικό/περιφερειακό και εταιρικό επίπεδο στις αναπτυσσόμενες χώρες) θα μπορούσε να παράσχει ένα χρήσιμο μοντέλο για τη χάραξη στρατηγικών όσον αφορά τους πόρους και την ανάπτυξη.

4.1.4. Πολλές συγκεκριμένες συστάσεις εμπίπτουν στην κατηγορία της **ενίσχυσης της συμβατότητας μεταξύ της αναπτυξιακής πολιτικής της ΕΕ και της ανάγκης της ΕΕ να έχει πρόσβαση σε πρώτες ύλες χωρίς στρέβλωση των όρων**. Όλες οι προτάσεις που διατυπώνονται για την ενίσχυση των κρατών, την προώθηση υγιούς επενδυτικού κλίματος και την προώθηση της βιώσιμης διαχείρισης των πρώτων υλών είναι σημαντικές και εποικοδομητικές.

4.1.5. Κατά τον καθορισμό των εξωτερικών δασμών της ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι οι πρώτες ύλες που παράγονται με βιώσιμο τρόπο δεν αποκλείονται από την αγορά της ΕΕ. Πρέπει να επανεξεταστούν οι υφιστάμενοι δασμοί, προκειμένου να εντοπιστούν οι δασμολογικές κλάσεις που θα πρέπει να τροποποιηθούν.

4.1.6. Η βοήθεια προς τις αναπτυσσόμενες χώρες στον τομέα των πρώτων υλών θα πρέπει να επικεντρωθεί στην **ανάπτυξη των ικανοτήτων** και να έχει στόχο τη στήριξη και τη διευκόλυνση της ανάπτυξης και της εφαρμογής πολιτικών που μεγιστοποιούν τη συνεισφορά της παραγωγής πρώτων υλών και των εξαγωγών στην ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να στηριχθούν πολιτικές και προσεγγίσεις που δεν προβαίνουν σε αποκλεισμούς, είναι συμμετοχικές και δίνουν προτεραιότητα στις ανάγκες και τα συμφέροντα των εν λόγω πληθυσμών.

4.1.7. Η **αναπτυξιακή βοήθεια** στον τομέα των πρώτων υλών πρέπει επίσης να βασιστεί σε ευρείες συμμαχίες και συμπράξεις που εγγυώνται τη δέσμευση όλων των ενδιαφερόμενων μερών, συμπεριλαμβανομένης, ιδιαίτερα, της βιομηχανίας πρώτων υλών, των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και όλων των επιπέδων διακυβέρνησης.

Η βοήθεια προς τις αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να διαθέτει ως ισχυρό συστατικό στοιχείο τη στήριξη **της οικοδόμησης υποδομών** που μπορούν να χρησιμοποιηθούν τόσο από τις επιχειρήσεις που παράγουν πρώτες ύλες όσο και από τις μικρότερες επιχειρήσεις, τις αγροτικές κοινότητες και τις άλλες αγροτικές οικονομικές δραστηριότητες. Παρότι αυτή η συγκεκριμένη μορφή συνεργασίας έχει επικριθεί επειδή δεν συμβάλει στην ανάπτυξη στον μέγιστο δυνατό βαθμό, είναι σημαντικό να αναγνωριστεί επίσης ότι ανταποκρίνεται στην έντονη ανάγκη των αναπτυσσόμενων χωρών να προαγάγουν την ανάπτυξη μέσω της βελτίωσης των υποδομών και ότι άλλοι μηχανισμοί χρηματοδότησης παρόμοιων επενδύσεων έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

4.1.8. Η ανακοίνωση υπογραμμίζει με εύστοχο τρόπο τα ακανθώδη ζητήματα που σχετίζονται με τα **στατιστικά στοιχεία για το εμπόριο** ορυκτών πόρων. Τα στοιχεία αυτά βασίζονται σε τελωνειακές εκθέσεις οργανωμένες σύμφωνα με την Τυποποιημένη Ταξινόμηση για το Διεθνές Εμπόριο (Standard International Trade Classification – SITC), το Εναρμονισμένο Σύστημα (Harmonised System – HS) ή τις Μεγάλες Οικονομικές Κατηγορίες (Broad Economic Categories – BEC) και οι αδυναμίες τους οφείλονται στις ανεπαρκείς αναφορές ορισμένων χωρών. Επιπλέον, τα στατιστικά στοιχεία για το εμπόριο δεν μπορούν να παράσχουν τις απαραίτητες ορθές πληροφορίες σχετικά με την πραγματική κατανάλωση ορυκτών υλών από τις διάφορες οικονομίες παγκοσμίως, καθώς δεν καταχωρίζουν το περιεχόμενο σε ορυκτά ή μέταλλα των συμπυκνωμάτων, των ημικατεργασμένων προϊόντων και των μεταποιημένων αγαθών που αποτελούν αντικείμενο εμπορικών συναλλαγών. Απαιτείται έρευνα και διεθνής συναίνεση σχετικά με τους τρόπους βελτίωσης του υφιστάμενου συστήματος στατιστικής, με σκοπό την καλύτερη προσέγγιση της πραγματικής κατανάλωσης ορυκτών και μετάλλων, ενδεχομένως μέσω της χρήσης προσεγγιστικών τιμών για το περιεχόμενο σε ορυκτά και μέταλλα ενός πρότυπου αυτοκινήτου, ενός πρότυπου τόνου χαρτιού κλπ.

(4) Βλ. γνωμοδότηση CESE ΕΕ C 27 της 3.2.2009, σ. 82.

4.1.9. Η ανακοίνωση υπεισέρχεται σε αρκετές λεπτομέρειες όσον αφορά την εμπορική και την κανονιστική πολιτική. Οι προτάσεις προσδιορίζουν τομείς ζωτικού συμφέροντος για την ΕΕ και φαίνεται πως αξίζει να εφαρμοστούν. Ένα από τα σημεία που αξίζει να τονιστούν ιδιαίτερα είναι ότι η «η ΕΕ πρέπει επίσης να παρακολουθεί το δασμολογικό καθεστώς της ΕΕ με σκοπό **να εξασφαλίσει τη συνοχή με την εξέλιξη στη ζήτηση πρώτων υλών στην ΕΕ** και ιδίως **να αξιολογήσει τους τρόπους μείωσης των εισαγωγικών περιορισμών για τις πρώτες ύλες**».

4.1.10. Οι στόχοι της αειφόρου ανάπτυξης πρέπει να επιτευχθούν με συνεκτίμηση των επιπτώσεών τους εκτός της επικράτειας της ΕΕ και δεν πρέπει να χρησιμοποιηθούν ως δικαιολογία ή ως προκάλυμμα για πρακτικές που πλήττουν τα συμφέροντα των καταναλωτών και του περιβάλλοντος μέσω του περιορισμού του εμπορίου. Είναι σημαντικό να μην χρησιμοποιηθεί η ασφάλεια του εφοδιασμού και οι στόχοι της εξάλειψης του αθέμιτου ανταγωνισμού βάσει προτιμησιακής πρόσβασης στις πρώτες ύλες για να προωθηθεί ο προστατευτισμός ή ο περιορισμός των εμπορικών συναλλαγών και της πρόσβασης των παραγωγών από αναπτυσσόμενες χώρες στην αγορά της ΕΕ.

4.2. *Δεύτερος πυλώνας: Προώθηση βιώσιμου εφοδιασμού με πρώτες ύλες από ευρωπαϊκές πηγές*

4.2.1. Η αειφόρος τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη της ΕΕ επηρεάζεται άμεσα από τη μελλοντική εξέλιξη των οικονομικών τομέων που είναι σε θέση να αξιοποιούν το δυναμικό κάθε περιοχής. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, εάν ληφθεί υπόψη ο υπολογισμός των αποθεμάτων κάθε κοιτάσματος ορυκτών, οι μεταλλευτικές οικονομικές δραστηριότητες μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη τόσο των τοπικών κοινοτήτων όσο και των κρατών μελών της ΕΕ, παρέχοντάς τους πόρους. Μπορούν να συμβάλουν με τον τρόπο αυτό:

— στην ανάπτυξη της βιομηχανικής παραγωγής και στην παροχή των πρώτων υλών που είναι απαραίτητες για τις βιομηχανικές δραστηριότητες·

— στη μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές και στη διασφάλιση της καλύτερης χρήσης των πόρων·

— στη διατήρηση ενός εύλογου αριθμού ειδικευμένων εργαζομένων στον τομέα αυτό, προκειμένου να καταστεί δυνατή η συνέχιση των δραστηριοτήτων εξερεύνησης και εξόρυξης στην ΕΕ·

— στη δημιουργία περισσότερων και ασφαλέστερων θέσεων εργασίας·

— στην κοινωνική συνοχή και στην περιφερειακή ανάπτυξη·

— στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας.

4.2.2. Δεδομένης της μακράς ιστορίας της στην εξόρυξη ορυκτών, η Ευρώπη πρέπει να βρεθεί στην εμπροσθοφυλακή όσον αφορά την τεχνογνωσία και την εμπειρογνωσία σε ζητήματα όπως η διαχείριση της εξόρυξης πρώτων υλών, η βελτιστοποίηση της συμβολής της παραγωγής πρώτων υλών στην οικονομική ανάπτυξη, η βιώσιμη χρήση των πρώτων υλών και η μέριμνα για το έδαφος μετά την εξόρυξη προς όφελος της κοινωνίας.

4.2.3. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επανεξετάσουν τον βαθμό στον οποίο τα σχέδια χρήσης της γης που εφαρμόζουν λαμβάνουν υπόψη το δυναμικό πρώτων υλών και κατά πόσο οι προτεραιότητες που έχουν θέσει σε περίπτωση ανταγωνιστικών χρήσεων του εδάφους εξακολουθούν να είναι οι κατάλληλες, υπό το πρίσμα της ανάγκης βιώσιμης άντλησης πρώτων υλών, δηλαδή εφαρμόζοντας την αρχή της εγγύτητας όπου αυτό είναι δυνατό και εμπορικά βιώσιμο.

4.2.4. Οι γεωλογικές γνώσεις που διαθέτουμε εξελίσσονται διαρκώς και, ως εκ τούτου, οι διαδικασίες πρέπει να είναι αρκετά ευέλικτες ώστε να επιτρέπουν τη μελλοντική πρόσβαση σε φυσικούς πόρους που δεν έχουν ακόμη εντοπιστεί.

4.2.5. Θα πρέπει να γίνει **απογραφή των βέλτιστων κανονιστικών πρακτικών** στην ΕΕ όσον αφορά την πρόσβαση των βιομηχανιών πρώτων υλών στο έδαφος, με σκοπό:

— **την απλούστευση των διαδικασιών** και τη μεγαλύτερη σύγκλισή τους εντός της Ένωσης, με ταυτόχρονη συνεκτίμηση των ανταγωνιστικών συμφερόντων χρήσης του εδάφους, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας του·

— **τον περιορισμό του αποκλεισμού ορυκτών πόρων** λόγω ακατάλληλων σχεδίων χρήσης της γης· είναι ιδιαιτέρως σημαντικό να επισημανθεί ότι οι διατάξεις για τη διασφάλιση της πρόσβασης στο έδαφος δεν αφορούν μόνο γνωστές εξορυσσόμενες περιοχές.

4.2.6. Μετά την ανάπτυξη των κατευθυντήριων γραμμών για τη συμβατότητα του Natura 2000 με την εξόρυξη πρώτων υλών, τα κράτη μέλη θα πρέπει να επανεξετάσουν τις εθνικές τους κατευθυντήριες γραμμές και να διασφαλίσουν ότι οι αρμόδιες αρχές γνωρίζουν ότι το **Natura 2000 δεν απαγορεύει την εξόρυξη πρώτων υλών** (το άρθρο 6 της οδηγίας για τα ενδιαιτήματα παρέχει ένα εξαίρετο εργαλείο για τη διασφάλιση του σεβασμού των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης από τις εξορυκτικές βιομηχανίες).

4.2.7. Προκειμένου να **βελτιωθεί η βάση γνώσεων σχετικά με τον εφοδιασμό** με ύλες στρατηγικής οικονομικής σημασίας και **τη χρήση πρώτων υλών** εντός της ΕΕ, θα πρέπει να εκπονηθεί για την ΕΕ μια ανάλυση παρόμοια με εκείνη που διενήργησε το αμερικανικό National Research Council (Εθνικό Συμβούλιο Ερευνών) για τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η ανάλυση αυτή θα πρέπει να έχει ως στόχο τον προσδιορισμό και την εκτίμηση τόσο των δυνητικών κινδύνων για τον εφοδιασμό της ευρωπαϊκής βιομηχανίας με πρώτες ύλες όσο και της ζωτικής σημασίας των διαφόρων υλικών σε σχέση με τις τελικές χρήσεις τους (θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ακόλουθες πτυχές: η φυσική διαθεσιμότητα ορισμένων ορυκτών που μπορούν να εξορυχθούν από χώρες της ΕΕ, ο βαθμός υποκατάστασης, οι γεωπολιτικοί κίνδυνοι όσον αφορά το διεθνές εμπόριο πρώτων υλών στρατηγικής και ζωτικής σημασίας και οι αμυντικές ανάγκες της ΕΕ).

Η ανακοίνωση περιέχει σειρά συστάσεων για τη βελτίωση της βάσης γνώσεων σχετικά με τις πρώτες ύλες. Ωστόσο, δεν υπάρχει καμία πρόταση για τη βελτίωση των γνώσεων σχετικά με τη χρήση των πρώτων υλών εντός της ΕΕ, αν και αυτό θα έπρεπε ίσως να αποτελεί μία από τις κορυφαίες προτεραιότητες και θα συμφωνούσε με την ανάγκη ανάπτυξης συνεκτικών πολιτικών και μεγιστοποίησης της αποτελεσματικότητας των μέτρων. Η έκθεση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τις ύλες ζωτικής σημασίας περιέχει μια μεθοδολογία που θα μπορούσε να εφαρμοστεί και στις ευρωπαϊκές συνθήκες.

4.2.8. Συγκεκριμένα, θα ήταν επιθυμητή μια **πλήρης εκτίμηση του δυναμικού γεωλογικών πόρων** με τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών, καθώς και μια εκτίμηση των ικανοτήτων των εθνικών γεωλογικών ινστιτούτων να παρέχουν ποιοτικά δεδομένα, πληροφορίες και εμπειρογνωσία σχετικά με τους ορυκτούς πόρους. Θα πρέπει να προσδιοριστούν ειδικές δράσεις στήριξης της απόκτησης γεωλογικών δεδομένων (όπως χρησιμοποιείται εδώ, η φράση καλύπτει όλα τα θεματικά δεδομένα που σχετίζονται με τη γεωλογία, όπως τα γεωχημικά ή τα γεωφυσικά δεδομένα), οι οποίες θα πρέπει να εφαρμοστούν μέσω της μελλοντικής επέκτασης των επίγειων υπηρεσιών της Παγκόσμιας Παρακολούθησης του Περιβάλλοντος και της Ασφάλειας (GMES) ή/και των Ταμείων Περιφερειακής Ανάπτυξης της ΕΕ. Η Επιτροπή θα πρέπει να συντάξει μια επίσημη έκθεση επισκόπησης της κατάστασης στα κράτη μέλη.

4.2.9. Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα θα πρέπει **να υποστηρίξουν τις σχετικές εκδηλώσεις της τσεχικής, της σουηδικής και της ισπανικής Προεδρίας** και ιδιαίτερα:

— μια διάσκεψη που προβλέπεται να διοργανωθεί στο πλαίσιο της σουηδικής Προεδρίας της ΕΕ για τον προσδιορισμό βέλτιστων πρακτικών χωροταξικού σχεδιασμού και τη βιώσιμη διαχείριση του εδάφους μετά την εξόρυξη·

— τη διάσκεψη στο Rovaniemi (Φινλανδία) σχετικά με την εξερεύνηση και την εξόρυξη, η οποία θα πραγματοποιηθεί τον Δεκέμβριο του 2009 και στην οποία αναμένεται να παρουσιαστούν βέλτιστες πρακτικές για την προώθηση της εξερεύνησης στην Ευρώπη·

— μια διάσκεψη που αναμένεται να διοργανωθεί με τη βοήθεια του εργαλείου τεχνικής βοήθειας και ανταλλαγής πληροφοριών (TAIEX) της ΕΕ και θέμα την εξερεύνηση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και στα Βαλκάνια.

4.2.10. **Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη για τις πρώτες ύλες, με ιδιαίτερη έμφαση στις τεχνολογίες που είναι συμβατές με σθεναρές πολιτικές προστασίας**. Θα πρέπει να προωθηθούν **βέλτιστες πρακτικές στον τομέα της εξερεύνησης, της καθαρότερης παραγωγής και της ανακύκλωσης**, με στόχο ιδίως την εφαρμογή πρακτικών που χρησιμοποιούν οικονομικώς βιώσιμα κίνητρα που βασίζονται στην αγορά. Το στρατηγικό πρόγραμμα έρευνας και το σχέδιο εφαρμογής που κατήρτισε η ευρωπαϊκή πλατφόρμα για τους βιώσιμους ορυκτούς πόρους θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως βάση για τον σκοπό αυτό.

4.3. *Τρίτος πυλώνας: Βελτιστοποίηση της κατανάλωσης πρωτογενών πρώτων υλών από την ΕΕ*

4.3.1. Η κοινή γνώμη θεωρεί ότι για τις περιβαλλοντικές συνθήκες ευθύνονται κυρίως τα νομικά πρόσωπα, ιδίως οι μεταλλευτικές εταιρείες και οι εταιρείες εμπορίας. Στην πραγματικότητα, όμως, όλη η κοινωνία φέρει ευθύνη για την κατανάλωση των προϊόντων που περιλαμβάνουν αυτούς τους πόρους.

Οι ευρωπαίοι πολίτες πρέπει να έχουν επίγνωση του γεγονότος ότι η ύπαρξή μας εξαρτάται από την εκμετάλλευση των ορυκτών πόρων, αλλά ότι ταυτοχρόνως **είναι επίσης πολύ σημαντικό να προστατευθεί το περιβάλλον και να προαχθεί η υπεύθυνη κατανάλωση των πρώτων υλών**.

4.3.2. Η ανάπτυξη πολιτικών και πρακτικών μέτρων για τη βελτιστοποίηση της χρήσης των πρώτων υλών δεν μπορεί να πραγματοποιείται κατά τρόπο αποκομμένο από τα διάφορα νόμιμα συμφέροντα εκτός ΕΕ. Κατά τη διαδικασία αυτή πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι σημερινές ικανότητες στις αναπτυσσόμενες χώρες, σε σχέση τόσο με τη ρύθμιση όσο και με τη χρήση της τεχνολογίας. Ο κανονισμός REACH έχει επικριθεί έντονα από ορισμένες αφρικανικές χώρες, οι οποίες ανησυχούν ότι η νομοθεσία αυτή θα μπορούσε να οδηγήσει σε αθέμιτες διακρίσεις κατά των εθνικών τους εξαγωγών ορυκτών υλών. Παρομοίως, σε ορισμένες ασιατικές χώρες, η Σύμβαση της Βασιλείας για τα επικίνδυνα απόβλητα έχει προκαλέσει ανεπιθύμητες συνέπειες, μεταξύ των οποίων πολλαπλασιασμό των άτυπων επιχειρήσεων στον τομέα των βιομηχανιών ανακύκλωσης μετάλλων που χρησιμοποιούν επικίνδυνες πρακτικές, καθώς έχουν αποκοπεί από τις νόμιμες πηγές πρώτων υλών.

4.3.3. Η ευρωπαϊκή έρευνα και η βιομηχανία θα πρέπει να ενθαρρυνθούν **να αναπτύξουν υποκατάστατα των πρώτων υλών ζωτικής σημασίας**. Για τον σκοπό αυτό, ο κατάλογος μετάλλων/πρώτων υλών ζωτικής σημασίας που θα καταρτισθεί θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο λεπτομερούς έρευνας, την οποία θα εγκαινιάσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο πλαίσιο του ΠΠ-7, προκειμένου να διαμορφωθεί ένα πλαίσιο για τις νέες οικολογικές τεχνολογίες και τα περιβαλλοντικώς ασφαλή προϊόντα.

4.3.4. Η διαδικασία της ανακύκλωσης δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται απλώς ως διοικητική εργασία, αλλά ως κανονιστικό πλαίσιο υποβοηθούμενο από μια επιχειρηματική προσέγγιση στηριζόμενη σε εμπορική βάση. Προκειμένου να εφαρμοστεί η αρχή αυτή, είναι απαραίτητο να υπάρχει:

— ένα νομικό πλαίσιο για τη συλλογή, τη διαλογή, τη διαχείριση και την ανακύκλωση των βιομηχανικών και των οικιακών αποβλήτων·

— κίνητρα για τη συμμετοχή των καταναλωτών σε δραστηριότητες ανακύκλωσης·

— κατάλληλα ειδικευμένα εθνικά και διεθνή δίκτυα για τη συλλογή, τη διατήρηση και τη βιομηχανική ανακύκλωση·

— κατάλληλη διαχείριση αποβλήτων, σε εμπορική βάση, οργανωμένη από τις τοπικές/περιφερειακές διοικητικές αρχές.

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Ανακοίνωση της Επιτροπής για την «Αντιμετώπιση της κρίσης της ευρωπαϊκής αυτοκινητοβιομηχανίας»

COM(2009) 104 τελικό

(2009/C 277/20)

Γενικός εισηγητής: **ο κ. ZÖHRER**

Στις 25 Φεβρουαρίου 2009, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης ΕΚ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το ακόλουθο θέμα:

«Ανακοίνωση της Επιτροπής - Αντιμετώπιση της κρίσης της ευρωπαϊκής αυτοκινητοβιομηχανίας»

COM(2009) 104 τελικό.

Στις 23 Μαρτίου 2009, το Προεδρείο ανέθεσε στη Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών την προετοιμασία των σχετικών εργασιών. Εισηγητής ήταν ο κ. Zöhrer και συνεισηγητής ο κ. GLAHE.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η ΕΟΚΕ όρισε κατά την σύνοδο ολομέλειας της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου 2009) γενικό εισηγητή τον κ. Zöhrer και υιοθέτησε με 141 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. **Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής**

1.1. Η σημερινή κρίση έπληξε ταχύτερα και δριμύτερα την βιομηχανία αυτοκινήτων απ' ό,τι άλλους κλάδους της βιομηχανίας. Για το λόγο αυτό, τόσο η Επιτροπή όσο και τα κράτη μέλη ανέλαβαν κατά τους τελευταίους μήνες πολλές πρωτοβουλίες προκειμένου να βοηθήσουν τη βιομηχανία αυτή τη δύσκολη περίοδο. Στην ανακοίνωση της 25ης Φεβρουαρίου 2009 η Επιτροπή υπογραμμίζει τη σημασία μιας δυναμικής και ανταγωνιστικής βιομηχανίας αυτοκινήτων. Παράλληλα με την κατάρρευση της ζήτησης για επιβατικά και εμπορικά οχήματα και την στενότητα των πιστώσεων, η Επιτροπή εξετάζει και τα μακροπρόθεσμα διαρθρωτικά προβλήματα του κλάδου που εμφανίστηκαν πριν από την κρίση.

1.1.1. Με την ομάδα υψηλού επιπέδου CARS 21, το Φόρουμ αναδιάρθρωσης του Οκτωβρίου 2007 και πολλές μικρές ομάδες εργασίας, η Επιτροπή ασχολείται ήδη εδώ και αρκετό καιρό με τις προκλήσεις του κλάδου της αυτοκινητοβιομηχανίας. Η ΕΟΚΕ συνέβαλε ήδη σημαντικά σε αυτή τη συζήτηση υιοθετώντας το Δεκέμβριο του 2007 την ενημερωτική έκθεση με θέμα «Ο τομέας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας αυτοκινήτων: σημερινή κατάσταση και προοπτικές» (CCMI/046, γνωμοδότηση με θέμα: «Ο τομέας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας αυτοκινήτων: σημερινή κατάσταση και προοπτικές» CESE 1065/2007 fin rev.), ενώ συνεχίζει και σήμερα τις εργασίες για την κατάρτιση γνωμοδότησης με θέμα «Οι προμηθευτές και οι κατάντη αγορές του τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας» (CCMI/059, γνωμοδότηση με θέμα: «Οι προμηθευτές και οι κατάντη αγορές του τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας»).

1.2. Στο δεύτερο μέρος της Ανακοίνωσης η Επιτροπή περιγράφει τα μέτρα που λήφθηκαν ή έχουν σχεδιαστεί σε κοινοτικό επίπεδο και σε επίπεδο κρατών μελών στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Ανάκαμψης της Οικονομίας και ειδικά για την βιομηχανία αυτοκινήτων.

2. **Παρατηρήσεις και συμπεράσματα**

2.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την ανακοίνωση της Επιτροπής. Αποτελεί απτή απόδειξη της βούλησης τόσο της Επιτροπής όσο και των κρατών μελών να υποστηρίξουν τη βιομηχανία αυτοκινήτων σε αυτή τη δραματική κατάσταση. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη ενός συνεκτικού και εναρμονισμένου πλαισίου, προκειμένου αφενός να αποφευχθούν προστατευτικές τάσεις και αφετέρου να μπορούν να διατυπωθούν κοινές στοχοθεσίες.

2.2. Η σημερινή κρίση απαιτεί να αναληφθεί ταχέως δράση. Πρέπει να επισπευστεί η εφαρμογή ορισμένων μέτρων, προκειμένου να αποφευχθεί η κατάρρευση κυρίως των ΜΜΕ στον τομέα της κατασκευής υλικών και εξοπλισμού και να καταστούν δυνατές οι αναγκαίες επενδύσεις.

2.2.1. Καταρχήν, πρέπει να εξασφαλιστεί η πρόσβαση σε μέσα χρηματοδότησης σύντομα, σε επαρκή ποσά και με συγκεκριμένους στόχους μέσω των τραπεζών, της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων ή μέσω ενισχύσεων όπως η παροχή εγγυήσεων και διασφαλίσεων από τα κράτη μέλη.

2.2.2. Ωστόσο, οι περιπτώσεις αφερεγγυότητας δεν μπορούν να αποκλειστούν εντελώς. Η ΕΟΚΕ καλεί συνεπώς την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να επανεξετάσουν τις διατάξεις της νομοθεσίας περί αφερεγγυότητας, ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο συμβάλλουν στη επιβίωση των επιχειρήσεων.

2.3. Η μεγαλύτερη πρόκληση που θέτει η κρίση είναι ασφαλώς η εξασφάλιση της απασχόλησης. Ο βασικός στόχος είναι η μείωση της ανεργίας και η διατήρηση της τεχνογνωσίας της βιομηχανίας. Τα κράτη μέλη εφαρμόζουν διάφορα μέτρα προκειμένου να αντιμετωπιστεί η προσωρινή μείωση των παραγγελιών (π.χ. απασχόληση με μειωμένο ωράριο). Σε ορισμένα κράτη μέλη δεν υπάρχουν ωστόσο παρόμοιες δυνατότητες, με αποτέλεσμα να καταργούνται μαζικά θέσεις εργασίας. Η ΕΟΚΕ συνιστά για το λόγο αυτό, να προωθηθεί εντατικά η συνέχεια της απασχόλησης των εργαζομένων με την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και μέσω στοχοθετημένων ενισχύσεων. Οι περίοδοι μειωμένης απασχόλησης πρέπει να αξιοποιούνται στο εξής για την περαιτέρω κατάρτιση των εργαζομένων.

2.3.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις προσπάθειες που καταβάλλονται στα πλαίσια του ΕΚΤ για τη χρηματοδότηση μέτρων που διασφαλίζουν την απασχόληση. Επικροτεί, επίσης, την πρόταση να χρησιμοποιηθεί και το Ευρωπαϊκό Ταμείο για την Προσαρμογή στην Παγκοσμιοποίηση. Επειδή είναι πολύ πιθανό να μην επαρκούν τα προτεινόμενα κονδύλια των 500 εκατομ. ευρώ, η ΕΟΚΕ προτείνει να διπλασιαστούν σε 1 δισεκατομμύριο ευρώ (βλ. επίσης γνωμοδότηση CCMI/063).

2.3.2. Η κατηγορία εργαζομένων που πλήττεται περισσότερο από την κρίση και την συνεπαγόμενη κατάργηση θέσεων απασχόλησης είναι οι εργαζόμενοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου και οι προσωρινοί. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη λήψη ειδικών μέτρων για αυτές τις κατηγορίες εργαζομένων και την ταχεία προσαρμογή του νομικού πλαισίου που ισχύει κυρίως για τους προσωρινούς.

2.4. Χρειάζονται κίνητρα για την αύξηση της ζήτησης. Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα ώστε όλες οι χρηματοοικονομικές ή φορολογικές πρωτοβουλίες (πχ. επίδομα απόσυρσης) να συμβάλλουν στην υποστήριξη και στην επιτάχυνση της τεχνολογικής προσαρμογής του κλάδου (ενεργειακή απόδοση των μηχανών, μείωση των εκπομπών). Επιπλέον, η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση στα κράτη μέλη, στην Επιτροπή, στην ΕΚΤ και στους κοινωνικούς εταίρους να δημιουργήσουν μακροοικονομικές προϋποθέσεις που συμβάλλουν στην διασφάλιση των μισθών και συνεπώς στην ενίσχυση της ζήτησης.

2.5. Σχετικά με τα μακροπρόθεσμα διαρθρωτικά προβλήματα, η ΕΟΚΕ παραπέμπει στην ενημερωτική έκθεση *της Συμβουλευτικής Επιτροπής για τις Βιομηχανικές Μεταλλαγές (CCMI)* με θέμα «Κατάσταση και προοπτικές της βιομηχανίας αυτοκινήτων» που υιοθέτησε το Νοέμβριο 2007. Στην έκθεση αυτή περιγράφονται με ακρίβεια οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η βιομηχανία καθώς και ότι επίκειται εκτενής αλλαγή του κλάδου η οποία μάλλον επιταχύνθηκε με τη σημερινή κρίση.

2.5.1. Καταρχάς διακρίνεται κυρίως μια μετατόπιση των μεριδίων της αγοράς, η οποία προκλήθηκε από την κρίση και τα κρατικά μέτρα ενίσχυσης, προς μικρότερα, πιο φιλικά προς το περιβάλλον και πιο οικονομικά αυτοκίνητα. Αυτό επιδρά αποφασιστικά στην προστιθέμενη αξία των κατασκευαστών και των παραγωγών υλικού και εξοπλισμών και θα επηρεάσει καθοριστικά ολόκληρο τον κλάδο.

2.5.2. Αν θέλουμε να εξέλθει ο κλάδος ενισχυμένος από την κρίση, θα πρέπει ειδικά τώρα να ενταθούν οι προσπάθειες στην έρευνα και την ανάπτυξη, στην καινοτομία και στην βελτίωση των επαγγελματικών προσόντων των εργαζομένων. Αυτό αποτελεί ευθύνη τόσο των επιχειρήσεων όσο των κρατών μελών και της Κοινότητας. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει συνεπώς τις πρωτοβουλίες που προτείνει η Επιτροπή.

2.5.3. Χρειάζεται προσοχή ώστε να μην εξομοιώνονται τα διαρθρωτικά προβλήματα μόνο με το ζήτημα του πλεονάσματος παραγωγικού δυναμικού. Κατά τα τελευταία χρόνια, πραγματοποιήθηκε στην Ευρώπη σημαντική μείωση της παραγωγικής ικανότητας, κυρίως στην Ισπανία, την Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Παρατηρούνται όμως σημαντικές διαφορές όσον αφορά τους επιμέρους κατασκευαστές και τις προσεγγίσεις. Το πλεόνασμα παραγωγικών ικανοτήτων είναι εν μέρει εγγενές χαρακτηριστικό του συστήματος (π.χ. αλλαγή μοντέλου, εσωτερικός ανταγωνισμός). Ωστόσο, λόγω της κρίσης, ο κίνδυνος της ριζικής «αποψίλωσης» είναι σήμερα ιδιαίτερα μεγάλος, με αποτέλεσμα να προκληθεί αργότερα, όταν θα αυξηθεί πάλι η ζήτηση, έλλειμμα παραγωγικής ικανότητας και κατά συνέπεια αύξηση των εισαγωγών. Η ΕΟΚΕ συνιστά για το λόγο αυτό να εξεταστεί αυτό το θέμα στα πλαίσια της Ομάδας υψηλού επιπέδου CARS 21.

2.5.4. Περισσότερο από όλους πλήττονται οι αμερικανοί κατασκευαστές από μια βαθιά διαρθρωτική κρίση. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις προσπάθειες της Επιτροπής για την εξεύρεση αποτελεσματικής πολιτικής απάντησης στις σχετικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο ευρωπαϊκός όμιλος της GM μέσω του συντονισμού των ενεργειών των ενδιαφερόμενων κρατών μελών. Η ΕΕ πρέπει να ζητήσει επίμονα από τις ΗΠΑ και την General Motors να δώσουν στο ευρωπαϊκό τμήμα της επιχείρησης (OPEL/Vauxhall/Saab) μια προοπτική επιβίωσης.

2.5.5. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι επικείμενες προκλήσεις, θα χρειαστούν, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ πρόσθετες προσπάθειες τόσο εκ μέρους των επιχειρήσεων όσο και των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνολικά. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επομένως τις προτάσεις της Επιτροπής σχετικά με την υλοποίηση των συμπερασμάτων των διαβουλεύσεων που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια της Ομάδας CARS 21 καθώς και σχετικά με την περαιτέρω δράση. Τάσσεται, συνεπώς, υπέρ της συνέχισης της διαδικασίας, η οποία προαγάγει μια ευρωπαϊκή βιομηχανική πολιτική με μακροπρόθεσμη προοπτική, με την έννοια της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

2.5.6. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης τη σημασία των κατάντη αγορών (σχετική γνωμοδότηση βρίσκεται στο στάδιο προετοιμασίας και πρόκειται να υιοθετηθεί σύντομα). Συνιστά να συσταθεί, με βάση τις εμπειρίες που αποκτήθηκαν με την Ομάδα CARS 21, μια Ομάδα υψηλού επιπέδου, η οποία να ασχοληθεί με τις ειδικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι παράγοντες των κατάντη τομέων παραγωγής.

2.5.7. Η ευρωπαϊκή εταιρική σχέση για την πρόβλεψη της αλλαγής στην αυτοκινητοβιομηχανία που δρομολογήθηκε με πρωτοβουλία της Επιτροπής, αποτελεί σημαντικό βήμα προκειμένου να εξετασθεί και το θέμα των κοινωνικών επιπτώσεων που έχουν οι αναδιαρθρώσεις. Λόγω του δραματικού χαρακτήρα των εξελίξεων, η ΕΟΚΕ καλεί τους κοινωνικούς εταίρους και την Επιτροπή να προσανατολιστούν σε έναν ουσιαστικό και αποτελεσματικό κοινωνικό διάλογο.

2.6. Βασική προϋπόθεση για την συνέχιση της επιτυχίας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας αυτοκινήτων, είναι η ελεύθερη πρόσβαση στις παγκόσμιες αγορές και η διασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού. Η ΕΟΚΕ επικροτεί, συνεπώς, την πρόθεση της Επιτροπής να εμβαθύνει το διάλογο με τους εμπορικούς εταίρους. Οι εξελίξεις στις ΗΠΑ και στην Ασία πρέπει να παρακολουθούνται με ιδιαίτερη προσοχή ώστε να διασφαλισθούν ισότιμοι όροι και να εγκαταλειφθεί η λήψη προστατευτικών και μεροληπτικών μέτρων και να υπάρξει μέριμνα για την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, στα πλαίσια της σύναψης συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών με τη Νότια Κορέα, πρέπει να ασκηθεί πίεση για τη δημιουργία ενός ισόρροπου πλαισίου για την ευρωπαϊκή αυτοκινητοβιομηχανία. Η σημερινή τροπή των διαπραγματεύσεων δεν αντανακλά την επιδίωξη της άρσης των μη δασμολογικών εμπορικών φραγμών για τους ευρωπαίους παραγωγούς.

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών»

COM(2008) 869 τελικό - 2008/0252 (CNS)

(2009/C 277/21)

Μόνος εισηγητής: ο κ. **Thomas JANSON**

Στις 3 Φεβρουαρίου 2009, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της ΣΕΚ, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινωνική Επιτροπή την κατάρτιση γνωμοδότησης με θέμα την

«Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών»

COM(2008) 869 τελικό – 2008/0252 (CNS).

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 6 Απριλίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Thomas Janson.

Κατά την 453η σύνοδο της ολομέλειάς της, της 13ης και της 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 193 ψήφους υπέρ, 7 κατά και 9 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. **Περίληψη και συστάσεις**

1.1. Σύμφωνα με το άρθρο 128 παράγραφος 2 της Συνθήκης, η εγκυρότητα των τρεχουσών κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση το 2009 πρέπει να επιβεβαιωθεί με απόφαση του Συμβουλίου, μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο την Επιτροπή των Περιφερειών και με την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ).

1.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση ότι η εγκυρότητα των τρεχουσών κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση κατά την περίοδο 2008-2010 πρέπει να επιβεβαιωθεί το 2009, με την επιφύλαξη των παρατηρήσεων που ακολουθούν.

1.3. Τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων πρέπει να καταστούν πιο φιλόδοξα όσον αφορά την πολιτική απασχόλησης και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εργαζομένων.

1.4. Πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην ένταξη των νέων στην αγορά και να συνεχισθεί η καταπολέμηση των διακρίσεων.

1.5. Η μετάβαση στην οικονομία της γνώσης πρέπει να εστιάζεται περισσότερο και με πιο εμβριθή τρόπο στις δράσεις για την επαγγελματική κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση. Είναι σημαντικό να συμπεριληφθούν, με πιο συνεπή τρόπο, οι επενδύσεις για την έρευνα την ανάπτυξη και την καινοτομία.

1.6. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση δεν τονίζουν επαρκώς τη σημασία της ισότητας των φύλων και την ανάγκη συνδυασμού του επαγγελματικού και του οικογενειακού βίου.

1.7. Η οικονομική κρίση θα αυξήσει την ανεργία, θα μειώσει το ποσοστό απασχόλησης και θα απομακρύνει κατά τα άλλα την ΕΕ από την επίτευξη των στόχων των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση.

1.8. Τα κράτη μέλη πρέπει να δώσουν προτεραιότητα στις κατευθυντήριες γραμμές που είναι σημαντικές για την απασχόληση και την ανάπτυξη, ήτοι: 1) στην εφαρμογή πολιτικών απασχόλησης που στοχεύουν στην πλήρη απασχόληση, τη βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας της εργασίας και την ενίσχυση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής· 2) στη λήψη μέτρων για μια ανοικτή σε όλους αγορά εργασίας, στην ανάδειξη της εργασίας ως ελκυστικής εναλλακτικής δυνατότητας, ώστε να είναι συμφέρουσα για τους αναζητούντες εργασία, συμπεριλαμβανομένων των μειονεκτούντων ατόμων και όσων δεν έχουν επαγγελματική απασχόληση· και 3) στην αύξηση και τη βελτίωση των επενδύσεων σε ανθρώπινους πόρους [1].

1.9. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι κοινωνικοί εταίροι και η κοινωνία των πολιτών πρέπει να συμβάλουν σε όλες τις φάσεις ανάπτυξης και υλοποίησης των κατευθυντήριων γραμμών.

2. **Περίληψη του εγγράφου της Επιτροπής**

2.1. Οι κατευθυντήριες γραμμές έχουν δεσμευτικό εθνικό χαρακτήρα σε επίπεδο ΕΕ και καθορίζουν γενικούς στόχους προς εφαρμογή για τα κράτη μέλη μέσω των εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων. Επειδή αυτές ισχύουν μόνο για μια περίοδο 3 ετών, πρέπει να ανανεωθούν πριν από την επόμενη περίοδο.

2.2. Σύμφωνα με την Επιτροπή, τα κράτη μέλη επιτάχυναν, κατά τη διάρκεια της πρώτης τριετίας (2005-2008) την υλοποίηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Οι μεταρρυθμίσεις σύμφωνα με τη Στρατηγική της Λισσαβώνας συνέβαλαν στην ενίσχυση της δυναμικής ανάπτυξης των εθνικών οικονομιών. Αύξησαν επίσης την άμυνα της ευρωπαϊκής οικονομίας έναντι εξωτερικών κλονισμών, π.χ. της αύξησης των τιμών ενέργειας και των πρώτων υλών ή της διακύμανσης των τιμών συναλλάγματος.

2.3. Οι νέες μορφές διακυβέρνησης της Στρατηγικής της Λισσαβώνας βασίζονται σε μια ισχυρότερη εταιρική σχέση μεταξύ φορέων σε επίπεδο κράτους μέλους και ΕΕ, και, σύμφωνα με την Επιτροπή, απέδειξαν ότι λειτουργούν σωστά. Συνεπώς, η Επιτροπή φρονεί ότι οι ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές εκπληρώνουν τον ρόλο τους και δεν χρειάζεται να αναθεωρηθούν.

3. **Παλαιότερες παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ**

3.1. Η ΕΟΚΕ εξέτασε πέρυσι σε γνωμοδότησή της τις κατευθυντήριες γραμμές και τις ελλείψεις τους [2]. Η ανάλυση αυτή είναι ακόμη επίκαιρη.

---

[1] Ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές αριθ. 17, 19 και 23 (COM(2007) 803 τελικό/3, μέρος V).

[2] Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 13ης Φεβρουαρίου 2008, με θέμα: «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών» (ΕΕ C 162 της 25.6.2008), εισηγητής: ο κ. Wolfgang Greif.

3.2. Η ΕΟΚΕ έκρινε ότι τα εθνικά προγράμματα μεταρρύθμισης δεν είναι αρκετά φιλόδοξα όσον αφορά την πολιτική απασχόλησης και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εργαζομένων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι τρέχουσες κατευθυντήριες γραμμές τονίζουν ότι είναι αναγκαίο να ορίζουν τα ίδια τα κράτη μέλη τους στόχους τους, πράγμα που αποτελεί διαρκώς πηγή ανησυχίας, εφόσον τα μέτρα για τις πολιτικές απασχόλησης δεν μπορούν πλέον να αξιολογούνται με συγκεκριμένους και μετρήσιμους στόχους.

3.3. Πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας και πρέπει να συνεχισθεί η καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω ηλικίας, λειτουργικής αναπηρίας, εθνοτικής προέλευσης ή γενετήσιου προσανατολισμού.

3.4. Για να καταστεί η ΕΕ οικονομία με υψηλό επίπεδο γνώσεων, η μετάβαση στην οικονομία της γνώσης πρέπει να είναι πιο επισταμένη και εστιασμένη στις δράσεις για την επαγγελματική κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση, ώστε, αφενός, η ΕΕ να μπορεί να προσαρμόζεται στις νέες τεχνολογίες και στην αναδιάρθρωση της βιομηχανικής βάσης, και, αφετέρου τα άτομα να μπορούν να αποκτούν μεταδόσιμες δεξιότητες. Γι' αυτό τον λόγο, χρειάζεται μεγαλύτερη συνέπεια όσον αφορά την ολοκλήρωση των επενδύσεων στην έρευνα, την ανάπτυξη και την καινοτομία, τόσο για την τόνωση της οικονομίας όσο και για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας ([3]).

3.5. Οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση δεν αποδίδουν τη δέουσα σημασία στην ισότητα των φύλων και στην ανάγκη να συνδυάζεται ο επαγγελματικός με τον οικογενειακό βίο. Ωστόσο, αυτό είναι σημαντικό για να αντιμετωπιστούν οι δημογραφικές μεταβολές και η γήρανση του εργατικού δυναμικού.

3.6. Η ΕΟΚΕ τόνισε επίσης τη σημασία της κατάλληλης χρηματοδότησης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο για να καταστεί δυνατή η εφαρμογή μέτρων στα πλαίσια των πολιτικών στην αγορά εργασίας.

4. **Γενικές παρατηρήσεις**

4.1. Η οικονομική κρίση, βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα, θα οδηγήσει στην αύξηση της ανεργίας και θα μειώσει το ποσοστό απασχόλησης, δηλαδή θα απομακρύνει την ΕΕ από την επίτευξη των στόχων της διαδικασίας της Λισσαβώνας.

4.2. Μολονότι πραγματοποιήθηκαν ορισμένα βήματα προόδου πριν από την κρίση, παραμένει το μεγάλο πρόβλημα των αποκλίσεων μεταξύ των χωρών όσον αφορά τον βαθμό επίτευξης των στόχων και την υλοποίηση των διάφορων μέτρων εντός και μεταξύ των κρατών μελών. Εξαιτίας όμως της οικονομικής κρίσης, η κατάσταση επιδεινώνεται.

4.3. Εάν τα κράτη μέλη επιθυμούν να αποφύγουν επανάληψη της οικονομικής κρίσης του 30, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις κατευθυντήριες γραμμές που είναι σημαντικές για την απασχόληση και την ανάπτυξη. Η κρίση θα πλήξει σκληρότερα τις χώρες των οποίων οι κυβερνήσεις δεν έχουν λάβει μέτρα υποστήριξης της απασχόλησης, αλλά αντίθετα συνέχισαν την ίδια πολιτική με εκείνη που ακολουθείται υπό κανονικές οικονομικές συνθήκες.

4.4. Οι στόχοι των υπό εξέταση κατευθυντήριων γραμμών είναι οι εξής: 1) η εφαρμογή μιας πολιτικής απασχόλησης που θα στοχεύει στην επίτευξη πλήρους απασχόλησης, τη βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας της εργασίας και την ενίσχυση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής· 2) η λήψη μέτρων για μια ανοικτή σε όλους αγορά εργασίας, η ανάδειξή της ως ελκυστικής δυνατότητας, ώστε να είναι συμφέρουσα για τους αναζητούντες εργασία, συμπεριλαμβανομένων των μειονεκτούντων ατόμων και εκείνων χωρίς επαγγελματική απασχόληση· και 3) η αύξηση και η βελτίωση των επενδύσεων σε ανθρώπινο δυναμικό ([4]).

4.5. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό η Επιτροπή και τα λοιπά εμπλεκόμενα μέρη να απλουστεύσουν ταχέως τους κανόνες που διέπουν τη χρήση των πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων, του Κοινωνικού Ταμείου, και του Ταμείου για την Παγκοσμιοποίηση, ώστε να χρηματοδοτηθεί η εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση. Η ΕΟΚΕ θα συνεχίσει να επισημαίνει ότι η ΕΕ και τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίσουν ικανή χρηματοδότηση δίδοντας προτεραιότητα στις πρωτοβουλίες για την απασχόληση.

4.6. Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να συμμετέχει περισσότερο η Επιτροπή στην ανάπτυξη των στόχων σε εθνικό επίπεδο και επίπεδο ΕΕ, καθώς και στην παρακολούθηση και την αξιολόγηση της προόδου. Αυτό θα αυξήσει το κύρος και την αξία των ετήσιων εκθέσεων για τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων στα κράτη μέλη.

4.7. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι κοινωνικοί εταίροι και η κοινωνία των πολιτών πρέπει να συμβάλουν σε όλα τα στάδια ανάπτυξης και εφαρμογής των κατευθυντήριων γραμμών.

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

([3]) Η ΕΟΚΕ έχει ασχοληθεί κατά το παρελθόν με αυτό το ζήτημα. Βλ. π.χ. τις παρακάτω γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ:
- Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα: «Επενδύσεις στη γνώση και την καινοτομία (Στρατηγική της Λισσαβώνας)», (ΕΕ C 256 της 27.10.2007), εισηγητής: ο κ. Wolf ·
- Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα: «Συνεργασία και μεταφορά γνώσεων μεταξύ ερευνητικών οργανισμών, βιομηχανίας και ΜΜΕ – μια σημαντική προϋπόθεση για την καινοτομία» 26 Φεβρουαρίου 2009, εισηγητής: ο κ. Wolf (ΕΕ C 218 της 11.9.2009, σ. 8).

([4]) Βλ. υποσ. 1

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 92/85/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή μέτρων που αποβλέπουν στη βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας κατά την εργασία των εγκύων, λεχώνων και γαλουχουσών εργαζομένων»

COM(2008) 637 τελικό – 2008/0193 (COD)

(2009/C 277/22)

Εισηγήτρια: **η κ. HERCZOG**

Στις 7 Νοεμβρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 92/85/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή μέτρων που αποβλέπουν στη βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας κατά την εργασία των εγκύων, λεχώνων και γαλουχουσών εργαζομένων»

COM(2008) 637 τελικό - 2008/0193 (COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 6 Απριλίου 2009 με εισηγήτρια την κ. HERCZOG.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 82 ψήφους υπέρ, 37 κατά και 2 αποχές.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής για την έκδοση νέας οδηγίας με στόχο τη βελτίωση της προστασίας που παρέχεται στις εγκύους, τις λεχώνες και τις γαλουχούσες εργαζόμενες.

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρωτοβουλία αυτή αποτελεί ευκαιρία για την ενίσχυση της νομοθεσίας προκειμένου να έχουν οι γυναίκες τη δυνατότητα όχι μόνον να ανακάμψουν δεόντως από τον τοκετό, αλλά και να θηλάσουν και να αναπτύξουν έναν ισχυρό δεσμό με το νεογέννητο παιδί τους.

1.3. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η ύπαρξη επισφαλών συνθηκών εργασίας κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης και της γαλουχίας είναι εντελώς απαράδεκτη. Κατ' αυτήν την έννοια, οι γυναίκες θα πρέπει να ενθαρρύνονται να ανακοινώνουν την εγκυμοσύνη τους μόλις την αντιλαμβάνονται, προκειμένου να μπορεί να αξιολογηθεί και να εξαλειφθεί οποιοσδήποτε κίνδυνος για την υγεία και την ασφάλειά τους. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται επίσης να δοθεί στους κινδύνους που απειλούν τη γονιμότητα τόσο των γυναικών όσο και των ανδρών, καθώς και στους κινδύνους που υφίστανται για το έμβρυο.

1.4. Η ΕΟΚΕ απευθύνει επίσης έκκληση για την παροχή πρόσθετης στήριξης προς τους γονείς και τα βρέφη που έχουν ειδικές ανάγκες ή αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες συνθήκες, σε περιπτώσεις όπως η γέννηση πρόωρων, ανάπηρων ή άρρωστων βρεφών, οι πολλαπλές γεννήσεις ή η νοσηλεία σε νοσοκομείο, καθώς και η υιοθεσία και η γονική μέριμνα, κλπ.

1.5. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι πρέπει να εξασφαλίζεται σε όλες τις εγκύους εργαζόμενες το δικαίωμα σε άδεια μητρότητας μετ' αποδοχών διάρκειας τουλάχιστον 18 εβδομάδων. Εντούτοις, ζητά από την Επιτροπή να συνεκτιμήσει τις συστάσεις της Κοινωνικής Πλατφόρμας [1], συμπεριλαμβανομένων και εκείνων του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών, του ΠΟΥ [2] και της UNICEF [3], οι οποίες βασίζονται στα οφέλη που αποκομίζουν τα παιδιά όταν αποκλειστικά θηλάζουν κατά τη διάρκεια των πρώτων έξι μηνών της ζωής τους, ως μέτρο προστασίας της υγείας τόσο της μητέρας όσο και του παιδιού. Προτείνει, κατά συνέπεια, να επιδιωχθεί η εξεύρεση πρόσθετων νομικών και πρακτικών λύσεων για τη διευκόλυνση του θηλασμού από πλευράς τόπου και χρόνου.

1.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί εξάλλου ότι η άδεια για λόγους υγείας κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης δεν θα πρέπει να έχει καμία επίδραση στη συνολική διάρκεια της αδείας μητρότητας, αλλά καλεί την Επιτροπή να διευκρινίσει σε ποια ακριβώς περίοδο πριν από τον τοκετό αναφέρεται.

---

(1) Κοινή θέση της διευθύνουσας ομάδας της Κοινωνικής Πλατφόρμας για τις τροποποιήσεις που επιφέρει η οδηγία που τροποποιεί την οδηγία 92/85/ΕΟΚ για την άδεια μητρότητας, 19 Φεβρουαρίου 2009.

(2) «*Ως γενική δημόσια σύσταση για την υγεία, τα βρέφη πρέπει να θηλάζουν αποκλειστικά τους πρώτους έξη μήνες από τη γέννησή τους προκειμένου να επιτευχθεί βέλτιστη υγεία και ανάπτυξη*» (Ολοκληρωμένη στρατηγική για τη διατροφή του βρέφους και του παιδιού - A55/15, σημ. 10), στη διεύθυνση: http://www.who.int/nutrition/topics/infantfeeding_recommendation/en/index.html. Βλ. επίσης Michael S. Kramer, Ritsuko Kakuma: *The optimal duration of exclusive breastfeeding - A systematic review* (Η βέλτιστη διάρκεια του αποκλειστικού μητρικού θηλασμού - Συστηματική επανεξέταση), Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, 2002, στη διεύθυνση: http://www.who.int/nutrition/topics/optimal_duration_of_exc_bfeeding_review_eng.pdf.

(3) Βλ. http://www.unicef.org

1.7. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των εγκύων ή γαλουχουσών εργαζομένων, κατά την έννοια του άρθρου 2 ([4]) της αρχικής οδηγίας, από τις συνέπειες παράνομης απόλυσης.

1.8. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι οι γυναίκες έχουν το δικαίωμα να επιστρέψουν στην εργασία τους, στην ίδια ή σε ανάλογη θέση υπό ίδιους όρους και συνθήκες, και να επωφεληθούν από κάθε βελτίωση των συνθηκών εργασίας την οποία θα δικαιούνταν κατά το διάστημα της απουσίας τους.

1.9. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά ότι η αμοιβή κατά την άδεια μητρότητας πρέπει να είναι ίση με τον προηγούμενο μισθό. Η εν λόγω διάταξη δεν είναι απλώς αναγκαία, αλλά αποτελεί συγχρόνως και μια μορφή αναγνώρισης της αξίας της μητρότητας.

1.10. Σύμφωνα με τις κοινές αρχές της ευελιξίας με ασφάλεια στην απασχόληση και με την προσέγγιση του κύκλου ζωής, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η πρόταση πρέπει να εξεταστεί σε συνάρτηση με τις δυσκολίες που συνεπάγεται η παροχή των αναγκαίων φροντίδων στα παιδιά κάτω των δύο ετών ([5]). Η χρήση του συμφωνημένου ελαστικού ωραρίου εργασίας για γονείς έχει αποδείξει την αξία της σε αυτό το πλαίσιο.

1.11. Η άδεια μητρότητας, ως μέσο για την προστασία της εγκυμοσύνης και της μητρότητας, πρέπει να διακρίνεται σαφώς από τη γονική άδεια. Το προτεινόμενο διάστημα των 18 εβδομάδων έχει ως πρωταρχικό στόχο να επιτρέψει στις γυναίκες να ανακάμψουν από τον τοκετό και να τους εξασφαλίσει μια ελάχιστη περίοδο θηλασμού, καθώς και χρόνο για την ανάπτυξη δεσμού μεταξύ κάθε μητέρας και του νεογέννητου παιδιού της. Η ΕΟΚΕ εξαίρει τη σημασία της γονικής αδείας η οποία παρέχει και στους δύο γονείς την ευκαιρία να περάσουν επαρκή χρόνο με τα βρέφη τους, θεωρεί όμως ότι η γονική άδεια πρέπει να ακολουθεί την άδεια μητρότητας, επιτρέποντας στους πατέρες να επωφεληθούν και αυτοί από τις δυνατότητες που προσφέρει.

1.12. Η ΕΟΚΕ δράττεται της ευκαιρίας για να προτείνει πρόβλεψη πρωτοβουλιών που θα επιτρέπουν στους παππούδες και στις γιαγιάδες και σε άλλα μέλη του στενού οικογενειακού περιβάλλοντος να φροντίζουν τα παιδιά, εφόσον οι εργαζόμενοι γονείς το επιθυμούν και υπό την προϋπόθεση ότι αυτό είναι προς το συμφέρον των παιδιών. Ένα τέτοιο μέτρο θα συνέβαλε στην κάλυψη των αναγκών της αγοράς εργασίας, καθώς και στη συμφιλίωση του επαγγελματικού με τον ιδιωτικό/επαγγελματικό βίο. Αυτή η προσωρινή πρόσθετη φροντίδα που προσφέρεται από μέλη της οικογένειας δεν απαλλάσσει το κράτος από την ευθύνη που φέρει για την παροχή ποιοτικά και ποσοτικά επαρκών παιδικών σταθμών.

1.13. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη σημασία μιας ολιστικής και συνεκτικής προσέγγισης των εν λόγω θεμάτων, με στόχο την απόκτηση ολοκληρωμένης εικόνας και την επίτευξη οικονομικής και κοινωνικής προόδου. Σε αυτό το πλαίσιο, οι αρμόδιοι για τη χάραξη πολιτικής φορείς οφείλουν να εξετάσουν τις διαφορετικές ανάγκες, τις συγκρουόμενες αξίες και τα αντικρουόμενα συμφέροντα όσον αφορά τα ακόλουθα θέματα:

— τα δημογραφικά ζητήματα (συμπεριλαμβανομένου του χαμηλού ποσοστού γεννητικότητας και του ραγδαία αυξανόμενου αριθμού συνταξιούχων)·

— τις ανάγκες της αγοράς εργασίας·

— την εκπαίδευση και της δια βίου μάθηση·

— την ισότητα ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες·

— το συνδυασμό του επαγγελματικού, του οικογενειακού και του ιδιωτικού βίου·

— την εξασφάλιση προσβάσιμης, προσιτής και εξαιρετικά ποιοτικής παιδικής μέριμνας·

— την ενεργό συμμετοχή στα κοινά·

— την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών·

— την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού· και

— τη συνεκτίμηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού ([6]).

Η ΕΟΚΕ καλεί επομένως τα ευρωπαϊκά όργανα και τα κράτη μέλη να αναγνωρίσουν την ανάγκη υιοθέτησης μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης έναντι αυτής της νομοθετικής πρότασης και να αποφύγουν τον περιορισμό του πεδίου εφαρμογής της και των επιπτώσεών της.

1.14. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι εάν η πρόταση αποσκοπεί στην επίτευξη καλύτερου συνδυασμού, τότε η άδεια μητρότητας δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί ανεξάρτητα από το φάσμα των υπολοίπων ήδη υφισταμένων μέσων στους προαναφερθέντες τομείς.

1.15. Από αυτή την άποψη, ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων ως καθοριστικών παραγόντων της αγοράς εργασίας είναι μείζονος σημασίας. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, η κοινωνία των πολιτών οφείλει να αναλάβει και αυτή ενεργό ρόλο στην εν λόγω διαδικασία, διασφαλίζοντας τόσο ότι τα κράτη μέλη εφαρμόζουν την οδηγία όσο και ότι στηρίζουν με κάθε μέσο την προαναφερθείσα συνεκτική προσέγγιση.

([4]) Βλ: οδηγία 92/85/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 1992, Άρθρο 2, «Ορισμοί»: Για τους σκοπούς της οδηγίας σχετικά με την προστασία των εγκύων εργαζομένων, νοούνται ως:

α) έγκυος εργαζομένη, κάθε εργαζόμενη γυναίκα που είναι έγκυος και έχει πληροφορήσει τον εργοδότη της για την κατάστασή της, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία και/ή πρακτική·

β) λεχώνα εργαζομένη, κάθε εργαζόμενη γυναίκα που διανύει το στάδιο της λοχείας κατά την έννοια της εθνικής νομοθεσίας και/ή πρακτικής και έχει πληροφορήσει τον εργοδότη της για την κατάστασή της, σύμφωνα με την ανωτέρω νομοθεσία και/ή πρακτική·

γ) γαλουχούσα εργαζομένη, κάθε εργαζόμενη γυναίκα που διανύει το στάδιο της γαλουχίας κατά την έννοια της εθνικής νομοθεσίας και/ή πρακτικής και έχει πληροφορήσει τον εργοδότη της για την κατάστασή της, σύμφωνα με την ανωτέρω νομοθεσία και/ή πρακτική.

([5]) Βλ. Lamb, M.E. Ahnert, L (2006): Nonparental child care: Context, concepts, correlates and consequences, (Μη γονική παιδική μέριμνα: πλαίσιο, έννοιες, συσχετισμοί και συνέπειες) στο: W. Damon, R.M. lerner, K.A. Renninger, T.E. Sigel (eds): Handbook of Child Psychology (Vol.4) Child Psychology in Practice, (Εγχειρίδιο παιδοψυχολογίας, 4ος τόμος, Η παιδοψυχολογία στην πράξη), σελ. 950-1016, Hoboken, N.J. and Chichester, Willey.

([6]) Στο πλαίσιο της στρατηγικής της Επιτροπής: «*Σχετικά με μια στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα δικαιώματα του παιδιού*» που εγκαινιάστηκε στις 04/07/2006 (στη διεύθυνση: http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12555.htm).

2. **Πλαίσιο**

2.1. Η πρόταση οδηγίας για την τροποποίηση της οδηγίας 92/85/ΕΟΚ έχει στόχο τη βελτίωση της προστασίας που παρέχεται στις εγκύους, λεχώνες ή/και γαλουχούσες εργαζόμενες. Η προστασία αυτή είναι απαραίτητη για διαφόρους λόγους. Η διάρκεια της αδείας μητρότητας επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες, που πρέπει να εξετάζονται κατά την κατάρτιση της νομοθεσίας. Η προηγούμενη οδηγία προβλέπει ότι η άδεια μητρότητας πρέπει να έχει ελάχιστη διάρκεια 14 συναπτές εβδομάδες και ορίζει επίσης τις απαιτήσεις για την υγεία και την ασφάλεια στον χώρο εργασίας με σκοπό την προστασία των εγκύων, των λεχώνων ή/και των γαλουχουσών εργαζομένων. Οι γυναίκες δεν μπορούν να απολυθούν κατά τη διάρκεια της αδείας μητρότητάς. Σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 7 της προηγούμενης νομοθετικής πράξης –της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ– μετά το πέρας της αδείας μητρότητας, η γυναίκα δικαιούται να επιστρέψει στην εργασία της ή σε ανάλογη θέση. Οιαδήποτε λιγότερο ευνοϊκή μεταχείρισή της συνιστά διάκριση.

Στον χάρτη πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010 ([7]), τέθηκε ως δέσμευση η αναθεώρηση της ισχύουσας κοινοτικής νομοθεσίας. Η οδηγία 92/85/ΕΟΚ δεν περιελήφθη στη διαδικασία της αναδιατύπωσης και, συνεπώς, πρέπει τώρα να αναθεωρηθεί.

2.2. Τον Μάρτιο του 2006, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επεσήμανε την ανάγκη καλύτερης ισορροπίας μεταξύ του επαγγελματικού και του ιδιωτικού βίου, με σκοπό την επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης, ευημερίας και ανταγωνιστικότητας, και ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Ισότητα των Φύλων ([8]). Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει ζητήσει επανειλημμένως τη βελτίωση της υφιστάμενης νομοθεσίας σχετικά με τις εγκύους εργαζόμενες και την παροχή γονικής αδείας, καθώς και τη λήψη μέτρων για τη βελτίωση του συνδυασμού του επαγγελματικού, του ιδιωτικού και του οικογενειακού βίου. Στις 21 Φεβρουαρίου 2008, στο ψήφισμά του για το δημογραφικό μέλλον της Ευρώπης ([9]), το Κοινοβούλιο κάλεσε τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν βέλτιστες πρακτικές ως προς τη διάρκεια της αδείας μητρότητας και τον πιθανό αντίκτυπό της στο ποσοστό γεννητικότητας μέσω συντονισμένων δημόσιων πολιτικών, δημιουργώντας υλικό και συναισθηματικό περιβάλλον φιλικό προς την οικογένεια και τα παιδιά. Σε προηγούμενο ψήφισμά του, της 27ης Σεπτεμβρίου 2007 ([10]), το Κοινοβούλιο ζήτησε επίσης από τα κράτη μέλη να αναληφθεί, αμοιβαία, το κόστος των επιδομάτων γονικής αδείας και αδείας μητρότητας και επιδοκίμασε τη διαδικασία διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους. Απηύθυνε δε έκκληση προς τα κράτη μέλη για την καταπολέμηση των διακρίσεων εις βάρος των εγκύων στην αγορά εργασίας και για τη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των μητέρων. Τον Μάρτιο του 2008, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επανέλαβε ότι πρέπει να καταβληθούν πρόσθετες προσπάθειες για τον συνδυασμό του επαγγελματικού με τον ιδιωτικό και τον οικογενειακό βίο τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άνδρες ([11]).

Η εν λόγω οδηγία είναι η δέκατη ειδική οδηγία κατά την έννοια του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας - πλαισίου 89/391/ΕΟΚ σχετικά με την υγεία και την ασφάλεια κατά την εργασία. Η επί του παρόντος προτεινόμενη τροποποίηση της οδηγίας περιλαμβάνει τη διεύρυνση της νομικής βάσης της με την προσθήκη του άρθρου 141 της Συνθήκης ΕΚ όσον αφορά την ίση μεταχείριση.

2.3. Οι πολίτες και οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών αντάλλαξαν απόψεις με την Επιτροπή και εξέφρασαν την ανησυχία τους για το γεγονός ότι τα παιδιά έχουν πολύ μεγαλύτερο αντίκτυπο στις επαγγελματικές προοπτικές των γυναικών απ' ό,τι σε εκείνες των ανδρών. Το ποσοστό απασχόλησης των μητέρων με εξαρτώμενα παιδιά είναι μόλις 65 % σε σύγκριση με 91,7 % για τους άνδρες. Οι γυναίκες βρίσκονται αντιμέτωπες με τις συνέπειες των στερεοτύπων σχετικά με τις οικιακές τους ευθύνες και την εργασιακή ικανότητά τους ([12]). Αυτό μπορεί να έχει ως συνέπεια τη μείωση του αριθμού των γυναικών που επιστρέφουν στην αγορά εργασίας μετά την απόκτηση τέκνου.

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1. Στην ανακοίνωσή της του 2006 ([13]) η Επιτροπή ανέφερε ότι τα δικαιώματα των παιδιών αποτελούν προτεραιότητα για την ΕΕ και ότι τα κράτη μέλη δεσμεύονται να εφαρμόζουν τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού και τα προαιρετικά πρωτόκολλά της, καθώς και τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας. Τον Μάρτιο του 2006, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζήτησε από τα κράτη μέλη *«να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για την ταχεία και σημαντική μείωση της παιδικής φτώχειας και για την παροχή ίσων ευκαιριών σε όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από την κοινωνική τους προέλευση»* ([14]). Στο πλαίσιο του υπό εξέταση θέματος, τούτο σημαίνει ότι παρέχεται η δυνατότητα σε όλα τα παιδιά να θηλάζουν και να απολαμβάνουν των κατάλληλων φροντίδων σύμφωνα με τις ανάγκες ανάπτυξης τους από τον βασικό κηδεμόνα τους, καθώς και πρόσβαση, όταν κρίνεται σκόπιμο, σε προσιτές, ευέλικτες, ποιοτικές και οικονομικά πρόσφορες βρεφονηπιακές φροντίδες.

3.2. Η πολιτική απασχόλησης της ΕΕ προωθεί μια προσέγγιση της εργασίας που βασίζεται στον βιολογικό κύκλο, αναγνωρίζοντας ότι οι εργαζόμενοι έχουν διαφορετικές ανάγκες και προτεραιότητες στα διάφορα στάδια του βίου τους. Η οδηγία για την προστασία κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, της αδείας μητρότητας και της γαλουχίας πρέπει να συνάδει με αυτή τη βασισμένη στον βιολογικό κύκλο προσέγγιση.

([7]) *Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010* (COM(2006) 92 τελικό).

([8]) Βλ. παράρτημα ΙΙ των συμπερασμάτων της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Βρυξελλών της 23ης και 24ης Μαρτίου 2006 στη διεύθυνση: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/el/ec/89027.pdf.

([9]) Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 21ης Φεβρουαρίου 2008 σχετικά με το δημογραφικό μέλλον της Ευρώπης (2007/2156 (INI) (A6-0024/2008), στη διεύθυνση: http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2008-0066&language=EL.

([10]) Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 27ης Σεπτεμβρίου 2007 για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση - 2007 (2007/2065(INI) (P6_TA(2007)0423) στη διεύθυνση: http://www.europarl.europa.eu/oeil/FindByProcnum.do?lang=2&procnum=INI/2007/2065.

([11]) Βλ. συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Βρυξελλών της 13ης και 14ης Μαρτίου 2008 στη διεύθυνση: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/el/ec/99410.pdf.

([12]) Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Citizen's Summary – Better maternity leave provisions designed to promote reconciliation of family and working life» (Σύνοψη για τους πολίτες –Βελτίωση των διατάξεων για την άδεια μητρότητας με σκοπό την προώθηση του συνδυασμού οικογενειακού και εργασιακού βίου) (ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=611&langId=en)· Κοινή θέση της Κοινωνικής Πλατφόρμας σχετικά με την αναθεώρηση της οδηγίας 96/34/ΕΚ του Συμβουλίου της 3ης Ιουνίου 1996 σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για τη γονική άδεια, Ιανουάριος 2009.

([13]) *Προς μια στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα δικαιώματα του παιδιού* (COM(2006) 367 τελικό).

([14]) Βλ. παράγραφος 72 των συμπερασμάτων της Προεδρίας της 23ης και 24ης Μαρτίου 2006 (πρβλ. υποσημείωση 1 ανωτέρω).

3.3. Όπως το έθεσε το Ευρωπαϊκό Λόμπυ Γυναικών: οι διατάξεις περί μητρότητας αφορούν ειδικά τις γυναίκες. Ο τοκετός και οι περίοδοι της λοχείας και του θηλασμού πρέπει να αναγνωρισθούν και ενισχυθούν από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τους εργοδότες και την κοινωνία ως σύνολο ([15]). Η Ευρώπη διαθέτει, πράγματι, ένα νομικό πλαίσιο που απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω φύλου μέσω μιας σειράς νομοθετικών μέτρων. Ωστόσο, οι γυναίκες μειώνουν συχνά τις ώρες εργασίας τους ή λαμβάνουν άδειες μεγαλύτερης διάρκειας για να φροντίσουν τα παιδιά τους, με αποτέλεσμα τη μείωση των αποδοχών τους και των συντάξεών τους. Γι' αυτό απαιτείται καλύτερη εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας στα θέματα ισότητας.

3.4. Οι γυναίκες θα πρέπει να έχουν την δυνατότητα να επιλέγουν πότε θα πάρουν την άδεια μητρότητάς τους. Από την άλλη πλευρά, θα πρέπει και οι εργοδότες να είναι σε θέση να προγραμματίσουν τις ανάγκες τους σε ανθρώπινο δυναμικό προκειμένου να αντισταθμίσουν την απουσία τους. Κατά τον εν λόγω προγραμματισμό κρίνεται σκόπιμο να λαμβάνεται υπόψη μια ελάχιστη διάρκεια αδείας (για διάστημα τουλάχιστον έξι εβδομάδων μετά από τον τοκετό) ([16]).

3.5. Η πρόταση θα παρέχει, στις γυναίκες που επανέρχονται από την άδεια μητρότητας, το δικαίωμα να ζητούν μια ρύθμιση για ένα ελαστικό ωράριο εργασίας και ο εργοδότης θα υποχρεούται να εξετάζει την αίτηση λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες τόσο της εργαζόμενης όσο και τις δικές του. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη διάταξη αυτή.

3.6. Για την επίτευξη των διαφόρων στόχων των στρατηγικών της ΕΕ όσον αφορά την εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβώνας, τους στόχους της Βαρκελώνης, αλλά και τη δημογραφική κατάσταση, την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών, την ισότητα ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες και την καλύτερη εξισορρόπηση της εργασίας και του ιδιωτικού βίου, απαιτείται να αποσαφηνιστούν και να εναρμονιστούν περαιτέρω οι εν λόγω στόχοι.

3.7. Η ΕΕ, στην προσπάθειά της να αυξήσει τον αριθμό των εργαζομένων γυναικών ([17]), πρέπει να προωθήσει ευκαιρίες για το συνδυασμό του επαγγελματικού, του οικογενειακού και του ιδιωτικού βίου κατά τρόπο που να διασφαλίζει τη διαχείριση και την παρακολούθηση, υπό συνθήκες διαφάνειας, των διαφορετικών αναγκών, των ανταγωνιστικών αξιών και των αντικρουόμενων συμφερόντων.

3.8. Πολλά κράτη μέλη θέσπισαν μέτρα για να προωθήσουν έναν καλύτερο συνδυασμό του επαγγελματικού με τον ιδιωτικό και τον οικογενειακό βίο, τα οποία αντανακλούν τις ανάγκες των διαφόρων εθνικών αγορών εργασίας και την ποικιλομορφία των παραδόσεων και πολιτισμών που υπάρχουν στην Ευρώπη. Εάν η εν λόγω πρόταση αποσκοπεί στην επίτευξη καλύτερου συνδυασμού, τότε η άδεια μητρότητας δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί ανεξάρτητα από το φάσμα των υπολοίπων ήδη υφισταμένων μέσων στους προαναφερθέντες τομείς. Μεταξύ των μέσων αυτών περιλαμβάνονται οι παιδικοί σταθμοί, οι ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας, η γονική άδεια και άλλες μορφές άδειας, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις είναι πιο σημαντικές διότι επιτρέπουν έναν ακόμη καλύτερο συνδυασμό του επαγγελματικού και του οικογενειακού βίου.

4. **Ειδικές παρατηρήσεις**

4.1. Η κύρια νομική βάση για την παρούσα πρόταση είναι η υγεία και η ασφάλεια των εγκύων και γαλουχουσών γυναικών. Ωστόσο, υπάρχει ένας λογικός σύνδεσμος μεταξύ της υγείας και της ασφάλειας, αφενός, και *i*) του δικαιώματος του παιδιού για κατάλληλες φροντίδες, *ii*) του συνδυασμού οικογενειακού και επαγγελματικού βίου, και *iii*) των ευκαιριών απασχόλησης και σταδιοδρομίας, αφετέρου. Επιπλέον, η δημογραφική κατάσταση της Ευρώπης απαιτεί μια πολιτική που θα ενθαρρύνει και θα στηρίζει την αύξηση της γεννητικότητας. Τα ζητήματα που εξετάζονται στην παρούσα πρόταση οδηγίας δεν έχουν αυτοτελή υπόσταση· χρήζουν αντιμετώπισης ως σύνθετο θέμα, όπως παρουσιάζονται στις συστάσεις.

4.2. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται να επιδειχθεί στους κινδύνους που απειλούν τη γονιμότητα των γυναικών και των ανδρών. Τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες πρέπει να προστατεύονται από παράγοντες οι οποίοι ενδέχεται να προκαλέσουν γενετικές μεταλλάξεις που οδηγούν σε στειρότητα και, ακόμη χειρότερα, σε εμβρυικές δυσμορφίες.

4.3. Η άδεια μητρότητας, ως μέσο για την προστασία της εγκυμοσύνης και της μητρότητας, πρέπει να διακρίνεται σαφώς από τη γονική άδεια. Το προτεινόμενο διάστημα των 18 εβδομάδων έχει ως πρωταρχικό στόχο να επιτρέψει στις γυναίκες να ανακάμψουν από τον τοκετό και να τους εξασφαλίσει μια ελάχιστη περίοδο θηλασμού. Παρότι υποστηρίζει την εν λόγω προσέγγιση, η ΕΟΚΕ ζητά να αναζητηθούν περαιτέρω νομικές και πρακτικές λύσεις προκειμένου να παρέχεται στις μητέρες η δυνατότητα θηλασμού και άντλησης γάλακτος, καθώς και επαρκής χρόνος για αποκλειστικό θηλασμό, σε συμφωνία με τις συστάσεις του ΠΟΥ και της UNICEF ([18]) (π.χ. το δικαίωμα να υπολογίζεται το διάλειμμα για θηλασμό ως χρόνος εργασίας).

4.4. Σε ειδικές περιπτώσεις, – όπως η γέννηση πρόωρων, ανάπηρων ή άρρωστων βρεφών, οι πολλαπλές γεννήσεις ή η νοσηλεία σε νοσοκομείο – η Επιτροπή προτείνει να παρέχουν τα κράτη μέλη άδεια μετ' αποδοχών μεγαλύτερης διάρκειας, συνεκτιμώντας την ανάγκη ειδικής φροντίδας. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ο κατάλογος αυτών των περιπτώσεων δεν θα πρέπει να είναι εξαντλητικός και ότι τα επιμέρους κράτη μέλη θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να αναγνωρίζουν και άλλες περιπτώσεις, όπως π.χ. η καισαρική τομή ή οι μεταγεννητικές επιπλοκές. Πρέπει επίσης να διασφαλίζεται η γονική άδεια σε περιπτώσεις υιοθεσίας και γονικής μέριμνας νεογνών.

4.5. Σύμφωνα με τη Σύμβαση 183 της ΔΟΕ ([19]), η ΕΟΚΕ αποδέχεται την πρόταση σχετικά με την υποχρεωτική άδεια έξι τουλάχιστον εβδομάδων μετά τον τοκετό, αλλά επιθυμεί να τονίσει ότι αυτές οι έξι εβδομάδες θα πρέπει να θεωρούνται ως το ελάχιστο διάστημα. Το εν λόγω διάστημα είναι ζωτικής σημασίας προκειμένου να παρέχεται στις γυναίκες η δυνατότητα να ανακάμψουν δεόντως από τον τοκετό, να θηλάσουν ευχερώς και να αναπτύξουν έναν ισχυρό δεσμό με το νεογέννητο παιδί τους.

4.6. Λαμβανομένης υπόψη της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού ([20]), η Επιτροπή πρέπει να πραγματοποιήσει μια παράλληλη μελέτη που θα εξετάζει τον αντίκτυπο των προτεινόμενων μέτρων στα παιδιά. Πρέπει να τους παρέχονται οι κατάλληλες φροντίδες και να εξασφαλίζεται η προσωπική τους ευημερία. Η ευημερία των παιδιών και η αξία της παιδικής ηλικίας κατά τη διάρκεια αυτού του εξαιρετικά σημαντικού σταδίου της ζωής είναι από μόνες τους αποφασιστικής σημασίας, ταυτόχρονα όμως τα παιδιά αποτελούν το εργατικό δυναμικό του μέλλοντος και η έλλειψη φροντίδων και στήριξης σε αυτήν την πρώτη περίοδο της ζωής μπορεί να προκαλέσει σχολική αποτυχία και προβλήματα όσον αφορά τη μετέπειτα ένταξη στην κοινωνία.

([15]) Προτάσεις από το Ευρωπαϊκό Λόμπυ Γυναικών για την πρόταση οδηγίας της Επιτροπής που τροποποιεί την οδηγία 92/85/ΕΟΚ Ιανουάριος, 2009. σελ. 2.

([16]) Βλ. «Ειδικές παρατηρήσεις», σημ. 4.5.

([17]) Ειδικότερα μέσω της προαναφερθείσας στρατηγικής της Λισσαβώνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση.

([18]) Βλ. υποσημειώσεις 2 και 3.

([19]) Βλ.: http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C183.

([20]) *Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού*, η οποία εγκρίθηκε με το ψήφισμα 44/25 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ της 20ής Νοεμβρίου 1989 και τέθηκε σε ισχύ στις 2 Σεπτεμβρίου 1990, σύμφωνα με το άρθρο 49. Στη διεύθυνση: http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm.

4.7. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη νέα διάταξη, σύμφωνα με την οποία η αναρρωτική άδεια λόγω ασθενείας ή επιπλοκών που σχετίζονται με την εγκυμοσύνη δεν θα πρέπει να έχει επίπτωση στη διάρκεια της αδείας μητρότητας, αλλά καλεί την Επιτροπή να διευκρινίσει σε ποια ακριβώς περίοδο πριν από τον τοκετό αναφέρεται. Η σχετική διάταξη της οδηγίας που καλύπτει το εν λόγω ζήτημα δεν πρέπει να είναι διφορούμενη ([21]).

4.8. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των εγκύων ή γαλουχουσών εργαζομένων, κατά την έννοια του άρθρου 2 ([22]) της πρότασης, από τις συνέπειες παράνομης απόλυσης.

4.9. Αν και έχει επίγνωση του γεγονότος ότι σε ορισμένες χώρες υπάρχει ανώτατο όριο αμοιβής κατά τη διάρκεια της αδείας μητρότητας που αντιστοιχεί στο ποσό του επιδόματος ασθενείας, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει ότι η μείωση των αποδοχών σε σχέση με τον προηγούμενο μισθό έχει αρνητικό αντίκτυπο και θέτει τις γυναίκες σε μειονεκτική θέση έναντι του βιολογικού τους ρόλου ως μητέρων, ενώ παράλληλα δεν λαμβάνει υπόψη την αξία της μητρότητας. Η μείωση των αποδοχών έχει επίσης, πιο μακροπρόθεσμα, αντίκτυπο κυρίως στα συνταξιοδοτικά τους δικαιώματα.

4.10. Η προστασία της απασχόλησης αποτελεί μέσο που θα διασφαλίσει την αύξηση του αριθμού των γεννήσεων, την επαρκή διάρκεια της αδείας και την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας. Εν προκειμένω, χρειάζονται ελαστικά ωράρια και ρυθμίσεις. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση της οδηγίας: «(…)*είναι δυνατόν να επηρεαστούν θετικά οι καμπύλες του ρυθμού γεννήσεων μέσω συνδυασμένων δημόσιων πολιτικών, με τη δημιουργία ενός υλικού και συναισθηματικού περιβάλλοντος που είναι φιλικό στην οικογένεια και το παιδί*» ([23]).

4.11. Πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στον ρόλο των παππούδων και των γιαγιάδων καθώς και των μελών της ευρύτερης οικογένειας που φροντίζουν τα παιδιά και στηρίζουν τις εργαζόμενες γυναίκες. Ο ρόλος που αναλαμβάνουν άλλα μέλη της οικογένειας θα μπορούσε να βοηθήσει στη διατήρηση των οικογενειακών δομών, στη δραστηριοποίηση των ηλικιωμένων και στη μείωση του άγχους των εργαζόμενων γονέων, στην κάλυψη των αναγκών της αγοράς εργασίας, καθώς και στη συμφιλίωση του οικογενειακού με τον επαγγελματικό βίο. Σχετικά με τα ανωτέρω, θα πρέπει να ληφθούν επίσης υπόψη οι θετικές εμπειρίες από γονεϊκά προγράμματα και πρωτοβουλίες που υποστηρίζονται από όλα τα κράτη μέλη, ακριβώς όπως και τα πολυάριθμα εθνικά προγράμματα ([24]). Αυτή η προσωρινή πρόσθετη φροντίδα που προσφέρεται από μέλη της οικογένειας δεν απαλλάσσει το κράτος από τη ευθύνη που φέρει για την παροχή ποιοτικά και ποσοτικά επαρκών παιδικών σταθμών.

4.12. Η παροχή υπηρεσιών φροντίδων για παιδιά αποτελεί δυνατότητα απασχόλησης για τις γυναίκες, πρέπει όμως να εξασφαλίζονται η ποιότητα και οι προδιαγραφές αυτών των υπηρεσιών. Σύμφωνα με τους στόχους της Βαρκελώνης, έως το 2010 πρέπει να είναι δυνατή η ανάθεση σε βρεφονηπιακούς σταθμούς του 33 % των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών και του 90 % των παιδιών ηλικίας μεταξύ 3 ετών και της ηλικίας έναρξης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, αλλά δεν υπάρχει ειδική πρόβλεψη για διαφορετικές μορφές φροντίδων για παιδιά. Επιπλέον ακόμη και εάν τοποθετηθεί σε ημερήσιους βρεφονηπιακούς σταθμούς το 33 %, τι συμβαίνει με τα άλλα 2/3;

4.13. Όσον αφορά την ποιότητα της παροχής φροντίδων για παιδιά, υπάρχουν ελάχιστες πληροφορίες σχετικά με τις άτυπες υπηρεσίες φροντίδας των παιδιών που παρέχονται κατ' οίκον από παραμάνες, βρεφονηπιακές βοηθούς (μπεϊμπισίτερ) και εσωτερικές βοηθούς (au pair), εκ των οποίων πολλές δεν διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα, δεν είναι επισήμως δηλωμένες και παραμένουν εκτός των αναγνωρισμένων συστημάτων ελέγχου. Οι εν λόγω εργαζόμενες δεν εμπίπτουν στο επίσημο σύστημα απασχόλησης, με αποτέλεσμα να στερούνται της δέουσας προστασίας στο χώρο εργασίας τους. Τα κράτη μέλη και οι τοπικές αρχές πρέπει να δεσμευθούν ότι θα διασφαλίσουν την παροχή κάθε μορφής ποιοτικών φροντίδων. Οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να ζητήσουν τη θέσπιση κανονισμών και τη διασφάλιση της διαφάνειας όχι μόνο για την παροχή επαγγελματικής φροντίδας στα παιδιά αλλά και για όλες τις μορφές παροχής κατ' οίκον και άτυπων υπηρεσιών φροντίδας, υποστηρίζοντας και απαιτώντας επαγγελματική επιμόρφωση και επίβλεψη. Η παροχή φορολογικών κινήτρων θα μπορούσε να συμβάλει στη διαμόρφωση υπηρεσιών φροντίδας καλύτερης ποιότητας. Έχοντας υπόψη τον υψηλό αριθμό γυναικών που απασχολούνται στον τομέα της παροχής υπηρεσιών φροντίδας, η βελτίωση των συνθηκών εργασίας και των προσόντων στον τομέα αυτόν θα μπορούσε να συνεισφέρει επιπλέον και στη συνολική στρατηγική της ΕΕ στον εν λόγω τομέα.

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκή Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

([21]) Νέο άρθρο 8, σημ. 5, αναφορά σε «*τέσσερις εβδομάδες ή περισσότερο*» (COM(2008)637 τελικό, σελ. 16).

([22]) Βλ. υποσημείωση 4.

([23]) COM(2008) 637 τελικό, σελ. 1.

([24]) See: http://www.coe.int/t/dg3/youthfamily/enfance/parenting_en.asp.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

στη Γνωμοδότηση

Της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι κατωτέρω τροπολογίες συγκέντρωσαν μεν το ένα τέταρτο των εκπεφρασμένων ψήφων, απορρίφθηκαν όμως στην πορεία της συζήτησης (άρθρο 54, παρ. 3 του Εσωτερικού Κανονισμού).

Σημείο 1.5

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«~~Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι πρέπει να παρέχεται σε όλες τις εγκύους εργαζόμενες η εγγύηση ότι δικαιούνται ελάχιστη άδεια μητρότητας μετ' αποδοχών διάρκειας 18 εβδομάδων. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να συνεκτιμήσει τις συστάσεις της Κοινωνικής Πλατφόρμας, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών, του ΠΟΥ και της UNICEF, οι οποίες βασίζονται στα οφέλη που αποκομίζουν τα παιδιά όταν αποκλειστικά θηλάζουν κατά τη διάρκεια των πρώτων έξι μηνών της ζωής τους, ως μέτρο προστασίας της υγείας τόσο της μητέρας όσο και του παιδιού. Προτείνει, κατά συνέπεια, να επιδιωχθεί η εξεύρεση πρόσθετων νομικών και πρακτικών λύσεων για τη διευκόλυνση του θηλασμού από πλευράς τόπου και χρόνου~~. *Όσον αφορά την ελάχιστη μετ' αποδοχών άδεια μητρότητας, η ΕΟΚΕ συστήνει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να τεκμηριώσει με συγκεκριμένα στατιστικά στοιχεία την πρότασή της για υπέρβαση των 14 εβδομάδων. Δεν υφίστανται απτές αποδείξεις ότι η ισχύουσα πρόβλεψη για άδεια μητρότητας διάρκειας 14 εβδομάδων είναι ανεπαρκής για λόγους υγείας και ασφάλειας*.»

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:	Ψήφοι υπέρ: 40	Ψήφοι κατά: 83	Αποχές: 5

Σημείο 1.9

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«~~Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά ότι η αμοιβή κατά την άδεια μητρότητας πρέπει να είναι ίση με τον προηγούμενο μισθό. Η εν λόγω διάταξη δεν είναι απλώς αναγκαία, αλλά αποτελεί συγχρόνως και μια μορφή αναγνώρισης της αξίας της μητρότητας~~.. *Η ΕΟΚΕ σημειώνει μεν ότι η αμοιβή κατά την άδεια μητρότητας πρέπει να είναι ίση με τον προηγούμενο μισθό, καλεί δε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να λάβει υπόψη τις σημαντικές πρόσθετες δαπάνες που θα επιβαρύνουν όχι μόνο τα κράτη μέλη αλλά και τις επιχειρήσεις, ιδιαιτέρως τις ΜΜΕ, η επιβίωση των οποίων έχει καθοριστική σημασία στη σημερινή οικονομική κατάσταση*.»

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:	Ψήφοι υπέρ: 39	Ψήφοι κατά: 79	Αποχές: 3

Σημείο 1.11

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«*Η άδεια μητρότητας, ως μέσο για την προστασία της εγκυμοσύνης και της μητρότητας, πρέπει να διακρίνεται σαφώς από τη γονική άδεια. Η άδεια μητρότητας*. ~~*Το προτεινόμενο διάστημα των 18 εβδομάδων*~~ *έχει ως πρωταρχικό στόχο να επιτρέψει στις γυναίκες να ανακάμψουν από τον τοκετό και να τους εξασφαλίσει μια ελάχιστη περίοδο θηλασμού, καθώς και χρόνο για την ανάπτυξη δεσμού μεταξύ κάθε μητέρας και του νεογέννητου παιδιού της. Η ΕΟΚΕ εξαίρει τη σημασία της γονικής αδείας η οποία παρέχει και στους δύο γονείς την ευκαιρία να περάσουν επαρκή χρόνο με τα βρέφη τους, αλλά θεωρεί ότι η γονική άδεια θα πρέπει να είναι συμπληρωματική προς την άδεια μητρότητας – χωρίς να την αντικαθιστά – επιτρέποντας στους πατέρες να επωφεληθούν και αυτοί επίσης από τη συγκεκριμένη δυνατότητα.*»

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:	Ψήφοι υπέρ: 41	Ψήφοι κατά: 79	Αποχές: 3

Σημείο 4.3

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«*Η άδεια μητρότητας, ως μέσο για την προστασία της εγκυμοσύνης και της μητρότητας, πρέπει να διακρίνεται σαφώς από τη γονική άδεια. Το* ~~*προτεινόμενο*~~ *διάστημα άδειας μητρότητας* ~~*των 18 εβδομάδων*~~ *έχει ως πρωταρχικό στόχο να επιτρέψει στις γυναίκες να ανακάμψουν από τον τοκετό και να τους εξασφαλίσει μια ελάχιστη περίοδο θηλασμού. Παρότι υποστηρίζει την εν λόγω προσέγγιση, η ΕΟΚΕ ζητά να αναζητηθούν περαιτέρω νομικές και πρακτικές λύσεις προκειμένου να παρέχεται στις μητέρες η δυνατότητα θηλασμού ή άντλησης γάλακτος στον τόπο εργασίας και επαρκής χρόνος για αποκλειστικό θηλασμό, σύμφωνα με τις συστάσεις του ΠΟΥ και της UNICEF (π.χ. το δικαίωμα να υπολογίζεται η πραγματοποίηση διαλείμματος για θηλασμό ως χρόνος εργασίας).*»

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:	Ψήφοι υπέρ: 41	Ψήφοι κατά: 79	Αποχές: 3

Σημείο 4.9

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Αν και έχει επίγνωση του γεγονότος ότι σε ορισμένες χώρες υπάρχει ανώτατο όριο αμοιβής κατά τη διάρκεια της αδείας μητρότητας που αντιστοιχεί στο ποσό του επιδόματος ασθενείας, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει ότι η μείωση των αποδοχών σε σχέση με τον προηγούμενο μισθό έχει αρνητικό αντίκτυπο και θέτει τις γυναίκες σε μειονεκτική θέση έναντι του βιολογικού τους ρόλου ως μητέρων, ενώ παράλληλα δεν λαμβάνει υπόψη την αξία της μητρότητας. Η μείωση των αποδοχών έχει επίσης, πιο μακροπρόθεσμα, αντίκτυπο κυρίως στα συνταξιοδοτικά τους δικαιώματα. Από την άλλη πλευρά, η Επιτροπή θα πρέπει να λάβει υπόψη τη σημαντικό επιπλέον κόστος, όχι μόνο για τα κράτη μέλη, αλλά και για τις εταιρείες, και κυρίως τις ΜΜΕ, των οποίων η επιβίωση στην τρέχουσα οικονομική συγκυρία είναι ζωτικής σημασίας»

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:	Ψήφοι υπέρ: 39	Ψήφοι κατά: 79	Αποχές: 3

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση οδηγίας για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/48/ΕΚ για τη φορολόγηση των υπό μορφή τόκων εισοδημάτων από αποταμιεύσεις»

COM(2008) 727 τελικό - 2008/0215 (CNS)

(2009/C 277/23)

Εισηγητής: **ο κ. BURANI**

Στις 2 Δεκεμβρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 94 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την:

«Πρόταση οδηγίας για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/48/ΕΚ για τη φορολόγηση των υπό μορφή τόκων εισοδημάτων από αποταμιεύσεις»

(COM(2008) 727 τελικό - 2008/0215 (CNS)).

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του την 1η Απριλίου 2009, με βάση την έκθεση του εισηγητή κ. BURANI.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και της 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 193 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 8 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Σύνοψη και συστάσεις**

1.1. Η πρόταση οδηγίας που υποβλήθηκε από την Επιτροπή αποσκοπεί στην επέκταση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας 2003/48/ΕΚ – η οποία περιορίζεται επί του παρόντος στους τόκους από αποταμίευση – σε μια σειρά νέων χρηματοπιστωτικών προϊόντων των οποίων τα παραγόμενα οφέλη δεν εμπίπτουν στις ισχύουσες διατάξεις.

1.2. Η ΕΟΚΕ δηλώνει απολύτως σύμφωνη με την εν λόγω πρωτοβουλία, εκφράζει ωστόσο ενδοιασμούς σχετικά με ορισμένες διοικητικές και νομικές επιπλοκές που επιφέρουν οι νέοι κανόνες. Η Επιτροπή έχει αναγνωρίσει την ύπαρξη αυτού του προβλήματος και έχει καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να περιορίσει στο ελάχιστο τις επιβαλλόμενες διαδικασίες. Πρόκειται για αξιέπαινη προσπάθεια η οποία προσκρούει εντούτοις στην πολυπλοκότητα των νέων προβλεπόμενων απαιτήσεων και στη δυσκολία εφαρμογής των σχετικών διατάξεων.

1.3. Εξαιρετικά σημαντική πτυχή αποτελεί το κόστος, το οποίο θα επιβάρυνε όχι μόνον τους ενδιαφερομένους φορείς, και άρα την αγορά εν γένει, αλλά και τις φορολογικές διοικήσεις, τόσο από πλευράς διαχείρισης όσο και από πλευράς διενέργειας διεξοδικότερων και εκτενέστερων ελέγχων. Η απλοποίηση των διαδικασιών μπορεί να μην είναι εύκολη, είναι όμως απαραίτητη. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει επίσης ότι η ποιότητα των πληροφοριών έχει μεγαλύτερη σημασία από το κόστος: οι δύσκολοι ή πολύπλοκοι κανόνες συνεπάγονται πληροφορίες αμφιβόλου ποιότητας.

1.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης ιδιαίτερα ότι απαιτείται να αποφευχθεί η μονομερής εφαρμογή των νέων κανόνων μόνον από την ΕΕ: χωρίς συμφωνίες με τρίτες χώρες και με «χώρες εντός συμφωνίας» υπάρχει πράγματι κίνδυνος να παρατηρηθεί μια μαζική μετατόπιση των συναφών δραστηριοτήτων από την Ευρώπη προς άλλες περιοχές. Συγχρόνως, ελλοχεύει ο κίνδυνος να βρεθεί η Ευρώπη σε εξαιρετικά άνιση θέση από πλευράς ανταγωνισμού σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο. Η ΕΕ θα πρέπει επομένως να ξεκινήσει διαπραγματεύσεις με στόχο την ταυτόχρονη υιοθέτηση ανάλογων μέτρων από τα κυριότερα χρηματοπιστωτικά κέντρα του κόσμου.

2. **Εισαγωγή**

2.1. Η οδηγία 2003/48/ΕΚ καθιέρωσε τις απαραίτητες διαδικασίες για την παρακράτηση φόρου επί των τόκων αποταμίευσης που προέρχονται από ένα κράτος μέλος και προορίζονται σε δικαιούχους οι οποίοι είναι μόνιμοι κάτοικοι άλλου κράτους μέλους. Τον Σεπτέμβριο του 2008 η Επιτροπή υπέβαλε έκθεση στο Συμβούλιο σχετικά με τον αντίκτυπο της οδηγίας, σύμφωνα με τα στοιχεία που προσκόμισαν οι φορολογικές διοικήσεις των κρατών μελών της ΕΕ για τα δύο πρώτα έτη εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας.

2.2. Τα θετικά συμπεράσματα της έκθεσης αυτής ενθάρρυναν την Επιτροπή να εξακολουθήσει να επιδιώκει τη σταδιακή τελειοποίηση της αρχικής οδηγίας, επεκτείνοντας συγχρόνως το πεδίο εφαρμογής της. Κατά συνέπεια, εισήχθησαν νέοι ορισμοί των εννοιών του «πραγματικού δικαιούχου» και του «φορέα πληρωμής», διευρύνθηκε το φάσμα των χρηματοπιστωτικών προϊόντων των οποίων τα οφέλη εμπίπτουν στο πλαίσιο της εν λόγω οδηγίας και αναθεωρήθηκαν ή τροποποιήθηκαν πολυάριθμες διαδικαστικές πτυχές.

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά την ιδιαίτερα μεγάλη προσπάθεια που κατέβαλε η Επιτροπή για την κατάρτιση της παρούσας πρότασης, την οποία δεν μπορεί παρά να **επικροτήσει πλήρως** ως προς τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές της. Οι διαβουλεύσεις που πραγματοποιήθηκαν με τα κράτη μέλη και τα ενδιαφερόμενα μέρη συνέβαλαν στη θέσπιση νέων κανόνων με στόχο τη βελτίωση των ήδη υφισταμένων, οι οποίοι διασφαλίζουν την αποτελεσματική φορολόγηση των εισοδημάτων προς όφελος των φορολογικών διοικήσεων των κρατών μελών και διορθώνουν έμμεσα τις στρεβλώσεις κατά τις μετακινήσεις κεφαλαίων. Υφίστανται, εντούτοις, ορισμένες πτυχές σχετικά με τις οποίες η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οφείλει να εκφράσει ορισμένες επιφυλάξεις.

3.2. Στο σύνολό της, η πρόταση της Επιτροπής φαίνεται να διαπνέεται από μια λογική σταδιακής προσαρμογής της φορολογικής νομοθεσίας στην πραγματικότητα μιας χρηματοπιστωτικής αγοράς η

οποία – πριν από την εκδήλωση της παρούσας κρίσης – κατακλύστηκε από πληθώρα καινοτόμων προϊόντων που είναι δύσκολο να ταξινομηθούν και διαθέτουν χαρακτηριστικά τα οποία δεν προβλέπονταν από την οδηγία του 2003. Διάφορα από τα προϊόντα αυτά παρέχουν ως εκ τούτου, δυνατότητα *παράκαμψης* της φορολογικής νομοθεσίας κατά τρόπο εντελώς νόμιμο· είναι επομένως λογικό να επιδιωχθεί η εξάλειψη αυτού του νομοθετικού κενού στο πλαίσιο της νέας οδηγίας, με τη **συμπερίληψη στην έννοια των «εισοδημάτων από αποταμιεύσεις»** (τόκων) **και ορισμένων άλλων εισοδημάτων προερχόμενων από καινοτόμα χρηματοπιστωτικά προϊόντα ή άλλα είδη ασφάλισης ζωής, τα οποία και θα πρέπει άλλωστε να διευκρινισθούν σαφέστερα**. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με αυτήν την προσέγγιση, αλλά επισημαίνει, ότι ο σκοπός αυτής της επέκτασης δεν είναι η συμπερίληψη των γενικών ασφαλειών ζωής, συντάξεως και ετήσιας προσόδου, δεδομένου ότι ο προορισμός αυτών είναι η κάλυψη μακροπρόθεσμων κινδύνων. Επιπλέον, λόγω της ποικιλομορφίας και του πολυσύνθετου χαρακτήρα των καινοτόμων χρηματοπιστωτικών προϊόντων – δεν θα είναι πάντοτε εύκολος ο υπολογισμός του ποσού του δηλωτέου εισοδήματος ή της φορολογητέας βάσης του.

3.3. Στην εισαγωγή του υπό εξέταση εγγράφου, η Επιτροπή διαβεβαιώνει ότι κατά την κατάρτιση της πρότασης οδηγίας συνεκτιμήθηκε ο **διοικητικός φόρτος** που συνεπάγονται για τους ενδιαφερομένους φορείς οι τροποποιήσεις που προτίθεται να επιφέρει στη βασική οδηγία και ότι ζητήθηκε, προς το σκοπό αυτό, η γνώμη τόσο των εθνικών φορολογικών διοικήσεων όσο και της ομάδας εμπειρογνωμόνων που συγκροτήθηκε εκείνη την εποχή σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας όπως ορίζονται στο άρθρο 5 της Συνθήκης.

3.3.1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά, εντούτοις, ότι – παρά τις ενδιαφέρουσες προτάσεις – το αδύναμο σημείο της πρότασης συνίσταται ουσιαστικά στην **αισθητή αύξηση του διοικητικού φόρτου** που προκύπτει για τους ενδιαφερομένους φορείς, σε συνδυασμό με την ανάγκη τροποποίησης των υφιστάμενων ηλεκτρονικών διαδικασιών ή εισαγωγής άλλων εντελώς καινούριων. Στα ανωτέρω προστίθεται το γεγονός ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι νέοι κανόνες φαίνεται ότι προξενούν αμφιβολίες ή δυσκολίες ως προς την εφαρμογή τους. Η γενική εντύπωση που δημιουργείται είναι ότι τα συμφέροντα των εθνικών φορολογικών διοικήσεων – οι οποίες είναι προφανώς υπέρ των αλλαγών εφόσον αποτελούν τους αποδέκτες των εν λόγω διατάξεων – έχουν υπερισχύσει έναντι της εκτίμησης ότι **η επιβολή οποιουδήποτε πρόσθετου φόρτου για τους ενδιαφερομένους φορείς καταλήγει αναπόφευκτα σε επιβάρυνση των καταναλωτών** και, γενικότερα, της αγοράς. Ας μη λησμονείται ότι δύσκολοι ή πολύπλοκοι κανόνες συνεπάγονται συχνά πληροφορίες μέτριας ποιότητας.

3.3.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία τη διαφύλαξη των θεμελιωδών εννοιών από τις οποίες εμπνέεται η παρούσα πρόταση και την πραγματοποίηση μόνον των τροποποιήσεων που – χωρίς να αλλοιώνουν την εμβέλεια των διατάξεων – είναι χρήσιμες για **την απλοποίηση και τον περιορισμό του κόστους των διοικητικών διαδικασιών**, με την ταυτόχρονη παροχή διευκρινίσεων όπου αυτές αποδεικνύονται απαραίτητες. Τούτο ισχύει ιδιαίτερα στην περίπτωση των διαδικασιών που προβλέπονται για να διαπιστωθεί η ταυτότητα και ο τόπος κατοικίας των επενδυτών: οι τροποποιήσεις που προτείνονται από τη Επιτροπή θέτουν υπερβολικά ανελαστικές και επαχθείς απαιτήσεις. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι στις εν λόγω τροποποιήσεις θα πρέπει να λαμβάνονται ως γνώμονας οι πρόσφατες συστάσεις της ομάδας εμπειρογνωμόνων σε θέματα συμμόρφωσης προς τις φορολογικές υποχρεώσεις (FISCO – Fiscal Compliance Expert Group), ενός συμβουλευτικού οργάνου που συστάθηκε από την ίδια την Επιτροπή, το οποίο, σχετικά με τις αιτήσεις απαλλαγής, πρότεινε η παρακράτηση του φόρου στην πηγή να αποδεικνύεται από τους επενδυτές με «αυτοπιστοποίηση» του τόπου κατοικίας τους.

3.3.3. Εν πάση περιπτώσει, απαιτείται να αναγνωριστεί ρητά στο πλαίσιο της οδηγίας μια αρχή θεμελιώδους σημασίας: όλες οι νέες διαδικασίες, διατάξεις και υποχρεώσεις, θα πρέπει να εφαρμόζονται από τη στιγμή έναρξης ισχύος της νέας οδηγίας, χωρίς αναδρομική ισχύ. Οι ηλεκτρονικές διαδικασίες έχουν πράγματι προγραμματιστεί βάσει της ισχύουσας οδηγίας: η επιβολή νέων απαιτήσεων με αναδρομική ισχύ θα επέφερε μακρές και περίπλοκες τροποποιήσεις.

3.4. Η Επιτροπή έχει αναμφίβολα επίγνωση της πολυπλοκότητας των απαιτήσεων που επιβάλλονται στους ενδιαφερομένους φορείς· και πράγματι η οδηγία αναμένεται **να τεθεί σε ισχύ τρία έτη μετά** από την ημερομηνία δημοσίευσής της, χρονικό διάστημα το οποίο κρίνεται λογικό και ενδεδειγμένο. Εντούτοις, η εμπειρία που αποκτήθηκε στο πλαίσιο της προηγούμενης οδηγίας κατέδειξε ότι διάφορα κράτη μέλη προέβησαν στην υιοθέτηση των κατάλληλων κανονιστικών διατάξεων με σημαντική καθυστέρηση, γεγονός το οποίο προκάλεσε εν συνεχεία διοικητικά προβλήματα στους ενδιαφερομένους φορείς. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να προβλεφθεί στην υπό εξέταση πρόταση ότι **τα κράτη μέλη υποχρεούνται να κοινοποιήσουν τις διατάξεις εφαρμογής τουλάχιστον δύο έτη πριν από την έναρξης ισχύος της οδηγίας**.

3.5. Η **ισότητα των όρων του ανταγωνισμού** (level playing field) με τις «χώρες εντός συμφωνίας» (agreement countries) – η οποία αναφέρεται στην 24η αιτιολογική σκέψη της οδηγίας του 2003 – έχει επιτευχθεί μόνον εν μέρει και εν πάση περιπτώσει δεν ισχύει στην περίπτωση των χωρών που δεν έχουν προσχωρήσει στη συμφωνία· στην παρούσα πρόταση δεν προβλέπεται **δυνατότητα επέκτασης του πεδίου εφαρμογής της νέας οδηγίας σε τρίτες χώρες**. Παρότι δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο διεξαγωγής διαπραγματεύσεων ενόψει της σύναψης μιας νέας συμφωνίας, εντούτοις η κρίση που πλήττει επί του παρόντος την αγορά καθιστά μάλλον απίθανη βραχυπρόθεσμα τη θετική έκβαση μιας τέτοιας πρωτοβουλίας. Η ισότητα των όρων του ανταγωνισμού δεν θα ήταν ο μόνος στόχος ο οποίος θα υφίστατο πλήγμα: η **διαφυγή κεφαλαίων** θα είχε πολύ σοβαρότερες συνέπειες και αποτελεί ενδεχόμενο σχετικά με το οποίο είχαν εκφραστεί φόβοι στην προαναφερθείσα αιτιολογική σκέψη· εντούτοις, στη νέα πρόταση δεν γίνεται αναφορά στο ενδεχόμενο αυτό. Η ΕΟΚΕ δεν θεωρεί επιθυμητή τη δημιουργία **νέων αποκλίσεων** μεταξύ των υποχρεώσεων των φορέων πληρωμής των κρατών μελών και των αντίστοιχων φορέων άλλων χωρών, είτε πρόκειται για «χώρες εντός συμφωνίας», για τρίτες χώρες ή για άλλα εξαρτημένα ή συνδεδεμένα εδάφη. Η θέση αυτή ισχύει και όσον αφορά την εξαγγελθείσα επέκταση της οδηγίας και σε άλλου είδους έσοδα.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η πρόταση περιέχει μια σειρά νέων ρυθμίσεων σχετικά με τα αποδεικτικά έγγραφα που απαιτείται να προσκομίζονται για τον **εντοπισμό των πραγματικών δικαιούχων και του τόπου φορολογικής κατοικίας τους**. Ειδικότερα, το **άρθρο 3(2)** ορίζει ότι – παράλληλα με την ημερομηνία και τον τόπο γέννησης – πρέπει επίσης να παρέχεται ο αριθμός φορολογικού μητρώου [1], η δομή του οποίου ποικίλλει από τη μια χώρα στην άλλη, ενώ σύμφωνα με την ισχύουσα οδηγία απαιτείται μόνον η παροχή ή του ενός ή του άλλου στοιχείου. Θα μπορούσε ενδεχομένως να επέλθει μια απλοποίηση με την αντικατάσταση του αριθμού φορολογικού μητρώου – όποτε κάτι τέτοιο κρίνεται εφικτό – από τον προσδιορισμό της ημερομηνίας και του τόπου γέννησης, στοιχείο το οποίο θεωρείται επαρκές σε όλα τα κράτη μέλη για την εξακρίβωση της ταυτότητας κάθε μόνιμου κατοίκου.

4.1.1. Πρόσθετη επαχθή απαίτηση συνιστά η υποχρέωση **διαρκούς επικαιροποίησης των** αρχικά παρεχόμενων **αποδεικτικών στοιχείων**. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι μια τέτοιου είδους επικαιροποίηση είναι σχεδόν αδύνατον να εφαρμοστεί, ενώ συγχρόνως αποτελεί εξαιρετικά επαχθή υποχρέωση: κατά συνέπεια, προτείνει τα αποδεικτικά στοιχεία να εξακολουθούν να θεωρούνται έγκυρα, υπό τον όρο ότι πληρούνται τα προβλεπόμενα πρότυπα σχετικά με τη «βέλτιστη διαθέσιμη ενημέρωση».

[1] Στα αγγλικά: TIN (*Tax Identification Number*)· στα γαλλικά: NIF (*Numéro d'Identification Fiscale*).

4.1.2. Θα μπορούσε να πει κανείς, βάσει των διαδοχικών διευκρινίσεων, ότι τόσο ο αριθμός φορολογικού μητρώου (ΑΦΜ), όσο και η επικαιροποίηση των στοιχείων έχουν χαρακτήρα προαιρετικό, με την έννοια ότι πρέπει να γνωστοποιούνται **μόνον όταν βρίσκονται στην κατοχή του ενδιάμεσου**. Έτσι όμως δεν θα είχαν πλέον έρεισμα οι αντιρρήσεις που διατυπώνονται, ούτε συνεπώς οι επαχθείς διαδικασίες.

4.2. Το νέο άρθρο 4(1) διευρύνει την έννοια του πραγματικού δικαιούχου – ενώ συγχρόνως την εναρμονίζει με τους ορισμούς που περιλαμβάνονται στην οδηγία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (2005/60/ΕΚ) – και προβλέπει μια υποχρεωτική διαδικασία έρευνας στην περίπτωση ορισμένων νομικών οντοτήτων και δομών τρίτων χωρών, σύμφωνα με τις ενδείξεις που παρέχονται στο παράρτημα Ι της πρότασης οδηγίας. Κατά συνέπεια, μια πληρωμή που πραγματοποιείται προς όφελος τέτοιων νομικών οντοτήτων ή δομών θεωρείται ότι γίνεται προς όφελος του πραγματικού δικαιούχου, κατά την έννοια των διατάξεων της οδηγίας για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

4.2.1. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τις **αποκλίσεις και τις αντινομίες που υφίστανται μεταξύ των στόχων που επιδιώκονται από την οδηγία σχετικά με τη φορολόγηση των αποταμιεύσεων και από την προαναφερθείσα οδηγία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες**. Ενώ με την πρώτη οδηγία ζητείται από τους φορείς πληρωμής ο προσδιορισμός των φορολογουμένων που πρέπει να δηλώσουν τα εισοδήματα από αποταμιεύσεις στο κράτος μέλος της μόνιμης κατοικίας τους, με τη δεύτερη οδηγία επιβάλλεται στους φορείς πληρωμής να πιστοποιήσουν όχι μόνον την ταυτότητα της επιχείρησης ή της νομικής δομής που είναι δικαιούχος του εκάστοτε λογαριασμού, αλλά και την ταυτότητα του προσώπου που κατέχει, ελέγχει ή αποκομίζει έσοδα από την εν λόγω επιχείρηση ή νομική δομή. Επιπλέον, ενώ η οδηγία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες εφαρμόζεται με τη δέουσα αυστηρότητα *μόνον* σε ύποπτες περιπτώσεις, η υπό εξέταση πρόταση θα πρέπει να ισχύει για *όλους* τους δικαιούχους. Η διαφορά έγκειται στον βαθμό εμβάθυνσης των ερευνών που απαιτούνται για τις περιπτώσεις νομιμοποίησης εσόδων, που υπερβαίνουν κατά πολύ τη «δέουσα επιμέλεια» της φορολογικής νομοθεσίας. Η τήρηση των προτεινόμενων κανόνων δεν είναι λοιπόν απλώς και μόνο δύσκολη, αλλά συγχρόνως δαπανηρή και αβέβαιη.

4.3. Το άρθρο 4(2) αποσαφηνίζει την έννοια του «**φορέα πληρωμής κατά την είσπραξη**»· δηλαδή της μη φορολογούμενης οντότητας η οποία, κατά την έννοια της εθνικής νομοθεσίας της «χώρας κεντρικής διαχείρισης», δεν φορολογείται για τα εισοδήματά της ή για μέρος των εισοδημάτων της που αποδίδονται στα μέλη της τα οποία δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι της χώρας αυτής (οι κατηγορίες των εν λόγω φορέων, οι οποίοι ποικίλλουν από χώρα σε χώρα, παρατίθενται στο Παράρτημα ΙΙΙ της πρότασης οδηγίας). Ως «χώρα κεντρικής διαχείρισης» νοείται η χώρα μόνιμης κατοικίας του προσώπου που κατέχει τον τίτλο της κύριας ιδιοκτησίας και εξασφαλίζει τη διαχείριση των διαφόρων δραστηριοτήτων. Οι πληρωμές που λαμβάνονται ή εξασφαλίζονται προς όφελος του «φορέα πληρωμής κατά την είσπραξη» θεωρείται ότι έχουν πραγματοποιηθεί προς τους **πραγματικούς δικαιούχους**, οι οποίοι είναι οι νόμιμοι αποδέκτες των φορολογήσιμων εισοδημάτων.

4.3.1. Η επέκταση της έννοιας του «φορέα πληρωμής κατά την είσπραξη», που είναι δύσκολο να γίνει αντιληπτή στην πράξη σύμφωνα με τους κανόνες της ισχύουσας οδηγίας, θα μπορούσε να δημιουργήσει σοβαρά διοικητικά και συστημικά προβλήματα στους αρχικούς φορείς, και μάλιστα παρά τον κατάλογο των τυπολογιών που περιέχεται στο Παράρτημα ΙΙΙ. Επιπλέον, ο τόπος «αποτελεσματικού ελέγχου» ενδέχεται να είναι δύσκολο να προσδιοριστεί στην περίπτωση του αρχικού φορέα. Κατά συνέπεια, οι εν λόγω καινοτομίες δημιουργούν σοβαρές αμφιβολίες από πλευράς λειτουργικότητας και διαχείρισης. Όχι μόνον ανατίθενται νέα και επαχθή καθήκοντα και συνακόλουθες ευθύνες στους φορείς πληρωμής κατά την είσπραξη, αλλά συγχρόνως πιστεύεται ότι και οι φορολογικές διοικήσεις θα επιβαρυνθούν με περίπλοκες και δαπανηρές διαδικασίες. Οι ενδιαφερόμενοι φορείς έχουν ήδη υποδείξει τα προβλήματα που αναμένεται ότι θα προκύψουν λόγω της υιοθέτησης των προτεινόμενων μέτρων, προβάλλοντας επιχειρήματα τεχνικής φύσεως τα οποία είναι υπερβολικά πολύπλοκα για τους αδαείς. Η ΕΟΚΕ δεν θεωρεί ότι οφείλει να λάβει θέση επί του θέματος, αλλά καλεί την Επιτροπή και τους νομοθέτες **να συνεκτιμήσουν δεόντως τα προβλήματα που επισημαίνονται από τους ενδιαφερόμενους φορείς**: πολύ συχνά η αδυναμία υλοποίησης των επιδιωκόμενων στόχων απορρέει από το γεγονός ότι η νομοθεσία έχει υποτιμήσει τις πρακτικές δυσκολίες.

4.4. **Το άρθρο 6** αντανακλά την προσπάθεια που καταβάλλει η Επιτροπή προκειμένου **να συμπεριληφθούν στον ορισμό των «τόκων» όλα τα έσοδα που προέρχονται από επενδύσεις**: η μακρά και ενδελεχής απαρίθμηση περιπτώσεων αποσκοπεί στη φορολόγηση ακόμη και των εισοδημάτων που αποτελούν προϊόν **καινοτόμων χρηματοπιστωτικών προϊόντων**, τα οποία είτε είναι ασυνήθιστα είτε δεν καλύπτονται από τους ισχύοντες κανόνες. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι από αυτήν την άποψη η Επιτροπή έχει καταβάλει μια αξιέπαινη προσπάθεια για την εφαρμογή της αρχής της **ίσης φορολογικής μεταχείρισης των φορολογουμένων**, ανεξαρτήτως της μορφής, του ορισμού ή του βαθμού εξειδίκευσης των επενδύσεών τους· συγχρόνως, όμως, κρίνει αναγκαία την **προάσπιση της ανταγωνιστικότητας των χρηματοπιστωτικών και των ασφαλιστικών αγορών** της ΕΕ: η εφαρμογή των κανονιστικών διατάξεων της νέας οδηγίας, ακόμη και εκ μέρους των «χωρών εντός συμφωνίας» και των τρίτων χωρών θα πρέπει επομένως να αποτελέσει **βασική προϋπόθεση προς διαπραγμάτευση** προτού τεθούν σε ισχύ οι νέοι κανόνες. Οποιαδήποτε έλλειψη ισορροπίας η οποία θα έθετε την Ευρώπη σε δυσμενή θέση δεν θα μπορούσε ασφαλώς να εκληφθεί ως η βέλτιστη δυνατή λύση.

4.4.1. Σε διάφορες παραγράφους του εν λόγω άρθρου ορίζονται οι διαδικασίες που οφείλει να τηρεί ο **φορέας πληρωμής**, ο οποίος συχνά αποτελεί διαφορετική οντότητα από τον εκδότη των χρηματοπιστωτικών μέσων ή από τον φορέα παροχής των δεδομένων. Η πλειονότητα των διαδικασιών αυτών περιλαμβάνει αναλύσεις, έρευνες ή αξιολογήσεις οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις δεν εξαρτώνται από τον φορέα πληρωμής: για λόγους στοιχειώδους ίσης μεταχείρισης απαιτείται να προβλεφθεί ρητά ότι ο φορέας πληρωμής – εφόσον αποδείξει ότι έχει, ως όφειλε, πραγματοποιήσει προσεκτικό έλεγχο και ενεργήσει καλή τη πίστη – **δεν είναι υπεύθυνος** έναντι των φορολογικών διοικήσεων **όταν τα κοινοποιούμενα στοιχεία προκύπτουν από πληροφορίες παρεχόμενες από τρίτους** που δεν μπορούν να επαληθευθούν σύμφωνα με τα συνήθη μέσα έρευνας. Θα πρέπει, άλλωστε, να προβλεφθεί εξίσου ρητά ότι η ευθύνη βαρύνει τους ενδιάμεσους φορείς ή τους άμεσα ενδιαφερομένους που έχουν προσκομίσει εσφαλμένες, ελλιπείς ή ψευδείς πληροφορίες.

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2006/112/ΕΚ σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας όσον αφορά τη φοροδιαφυγή που συνδέεται με την εισαγωγή και άλλες διασυνοριακές συναλλαγές»

COM(2008) 805 τελικό - 2008/0228 (CNS)

(2009/C 277/24)

Εισηγητής: **ο κ. Umberto BURANI**

Στις 28 Ιανουαρίου 2009, και σύμφωνα με το άρθρο 93 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την:

«Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2006/112/ΕΚ σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας όσον αφορά τη φοροδιαφυγή που συνδέεται με την εισαγωγή και άλλες διασυνοριακές συναλλαγές»

COM(2008) 805 τελικό - 2008/0228 (CNS).

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του την 1η Απριλίου 2009, με βάση την έκθεση του εισηγητή κ. BURANI.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και της 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 192 ψήφους υπέρ και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Σύνοψη και συμπεράσματα**

1.1. Με την ανακοίνωσή της [1], η οποία υποβλήθηκε ταυτοχρόνως με την πρόταση οδηγίας που εξετάζεται στην παρούσα γνωμοδότηση, η Επιτροπή προτείνει ένα **βραχυπρόθεσμο σχέδιο δράσης** το οποίο είναι ίσως περισσότερο ρεαλιστικό και υλοποιήσιμο από άλλα σχέδια που είχαν εκπονηθεί κατά το παρελθόν για την καταπολέμηση της φορολογικής απάτης. Τα παλαιότερα σχέδια προέβλεπαν ευρύτερες και μακροπρόθεσμες στρατηγικές, αλλά δεν έτυχαν ποτέ συνειδητής υποστήριξης εκ μέρους των διαφόρων κρατών μελών. Το βραχυπρόθεσμο σχέδιο δράσης προβλέπει **κοινά πρότυπα για την εγγραφή** και τη διαγραφή στο σύστημα VIES [2], αποτελεσματικότερα **εργαλεία ελέγχου**, με την ενίσχυση της επικοινωνίας και της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και τη δημιουργία του οργανισμού έρευνας και παρέμβασης Eurofisc. Τέλος, όσον αφορά την **είσπραξη των φορολογικών εσόδων**, εκδόθηκε σχετική πρόταση οδηγίας – ταυτόχρονα με την ανακοίνωση – η οποία αποτελεί την πρώτη συγκεκριμένη πρόταση για την εφαρμογή του σχεδίου δράσης.

1.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ανακοίνωση, η οποία προβαίνει σε μια αρκετά ικανοποιητική περιγραφή της κατάστασης που επικρατεί σχετικά με την εφαρμογή του καθεστώτος του ΦΠΑ, το οποίο εξακολουθεί – έπειτα από αρκετές δεκαετίες εφαρμογής– να χαρακτηρίζεται ως «προσωρινό». Το εν λόγω σύστημα παραμένει ωστόσο υπερβολικά περίπλοκο και δαπανηρό και, κυρίως, συνεχίζει να αφήνει **περιθώρια για τη διάπραξη εκτεταμένης φοροδιαφυγής**. Οι ηλεκτρονικές διαδικασίες συνιστούν απολύτως αναγκαία προϋπόθεση για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, αλλά η αποτελεσματικότητά τους εξαρτάται από την **ομοιόμορφη υιοθέτησή** τους εκ μέρους των κρατών μελών. Προς το παρόν, η απόσταση που μας χωρίζει από την επίτευξη των εν λόγω στόχων είναι ακόμη μεγάλη· επιπλέον, διαφαίνεται κίνδυνος υιοθέτησης αποσπασματικών ή αποκλινουσών εθνικών λύσεων.

1.3. Διατυπώνονται προτάσεις για ορισμένα **στοιχεία τα οποία θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν στο σχέδιο δράσης**: αναθεώρηση του μοντέλου της SCAC (Standing Committee for the Administrative Cooperation - Μόνιμη Επιτροπή Διοικητικής Συνεργασίας)· βελτίωση της διαθεσιμότητας και της δυνατότητας πρόσβασης στις βάσεις δεδομένων και θέσπιση νομοθεσίας με στόχο την εξεύρεση του σημείου ισορροπίας μεταξύ της προστασίας των δεδομένων και της συνεργασίας μεταξύ των διοικήσεων· δημιουργία επαγγελματικών φορέων επιφορτισμένων με την καθιέρωση αμφίδρομης επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων διοικήσεων· πιστοποίηση της αξιοπιστίας των επιχειρηματικών φορέων του κλάδου.

1.4. Η πρόταση οδηγίας αποσαφηνίζει πρωτίστως ορισμένες διατάξεις της βασικής οδηγίας σχετικά με την **απαλλαγή από τον ΦΠΑ**, των οποίων η ερμηνεία αφήνει περιθώρια απάτης: διαπιστώθηκε ότι **η εφαρμογή του κανόνα** σύμφωνα με τον οποίο η απαλλαγή παρέχεται όταν ο εισαγωγέας πωλεί τα εισαγόμενα αγαθά σε κάποιον άλλον υποκείμενο στο φόρο εντός της επικράτειας της ΕΕ **είναι δύσκολο να ελεγχθεί επί τόπου**. Οι νέες διατάξεις προβλέπουν μια σειρά προληπτικών μέτρων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η υποχρέωση του εισαγωγέα να παράσχει *κατά τον χρόνο της εισαγωγής* τα απαιτούμενα στοιχεία για την εξακρίβωση της ταυτότητας του τελικού αποδέκτη.

1.5. Η ΕΟΚΕ επικροτεί ασφαλώς τις εν λόγω διατάξεις, καθώς και εκείνες που αφορούν την **αλληλέγγυα ευθύνη προμηθευτών και πελατών εγκατεστημένων σε διαφορετικά κράτη μέλη**, σε περίπτωση που το ένα εκ των δύο ενδιαφερομένων μερών δεν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του σε ό,τι αφορά τον ΦΠΑ. Δεν πρόκειται εντούτοις για κάποια νέα ή καινοτόμο διάταξη: ο κανόνας αυτός υφίσταται ήδη και εφαρμόζεται αυστηρά στο εσωτερικό των κρατών μελών, αλλά συχνά **παραβλέπεται όταν τίθεται ζήτημα συνεργασίας μεταξύ των διοικήσεων διαφορετικών κρατών μελών**.

[1] COM(2008) 807 τελικό «Μια συντονισμένη στρατηγική για τη βελτίωση της καταπολέμησης της απάτης στον τομέα του ΦΠΑ στην Ευρωπαϊκή Ένωση»

[2] ΦΑΠ Σύστημα Ανταλλαγής Πληροφοριών

1.6. Όσον αφορά την ευθύνη, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή σε ένα ζήτημα το οποίο δεν λαμβάνεται ποτέ υπόψη: πρόκειται για την **ευθύνη των φορολογικών διοικήσεων έναντι των φορολογουμένων, καθώς και για την ευθύνη μεταξύ διοικήσεων**, σε περίπτωση πρόκλησης ζημιών οικονομικής ή νομικής φύσεως εξαιτίας σφαλμάτων ή καθυστερήσεων. Η εφαρμογή μιας στοιχειώδους αρχής περί δικαιοσύνης και διαφάνειας θα μπορούσε να συμβάλει στη διευθέτηση του εν λόγω ζητήματος.

2. **Εισαγωγή**

2.1. Η πρόταση οδηγίας και η **ανακοίνωση** της Επιτροπής αποτελούν συνέχεια δύο άλλων ανακοινώσεων: της ανακοίνωσης του 2006 – η οποία αποτέλεσε το έναυσμα για τη διεξαγωγή μιας πρώτης συζήτησης σχετικά με την ανάγκη «συντονισμένης προσέγγισης» με στόχο την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής γενικώς – και της ανακοίνωσης του 2007 – η οποία επικεντρώθηκε στην απάτη στον τομέα του ΦΠΑ, αναπτύσσοντας τις βασικές συνιστώσες μιας στρατηγικής. Τον Φεβρουάριο του 2008 εγκρίθηκε από το Συμβούλιο μια ακόμη ανακοίνωση με την οποία προτείνεται η υιοθέτηση δύο «φιλόδοξων» μέτρων με στόχο την τροποποίηση του συστήματος ΦΠΑ για την καταπολέμηση της απάτης: ένα σύστημα **φορολόγησης των ενδοκοινοτικών συναλλαγών** και ένα γενικό σύστημα **αντίστροφης επιβάρυνσης**. Η Επιτροπή είχε προσφερθεί να καταρτίσει ένα πιλοτικό πρόγραμμα σχετικά με αυτή τη δεύτερη εναλλακτική λύση, αλλά το Συμβούλιο ECOFIN δεν κατόρθωσε να καταλήξει σε συμφωνία.

2.2. Διαπιστώνοντας την προφανή απουσία πολιτικής βούλησης για την υιοθέτηση κοινής πολιτικής με στόχο την εις βάθος αντιμετώπιση του εν λόγω ζητήματος, η Επιτροπή αναδιπλώθηκε προτείνοντας ένα **βραχυπρόθεσμο σχέδιο δράσης**, συνοδευόμενο από χρονοδιάγραμμα εφαρμογής: πρόκειται για «συμβατική» λύση η οποία θα μπορούσε να έχει περισσότερες πιθανότητες αποδοχής.

2.3. Η υιοθέτηση κοινοτικής προσέγγισης καθίσταται αναγκαία τόσο από νομοθετικής όσο και από λειτουργικής πλευράς η οποία μέχρι στιγμής εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών: οι αποκλίσεις που υφίστανται ως προς τις μεθόδους μεταξύ των διαφόρων διοικήσεων ενθάρρυναν τους φοροδιαφεύγοντες να μετατοπίσουν τις δραστηριότητές τους προς τις χώρες που δεν λαμβάνουν αποτελεσματικά μέτρα. Επιπλέον, τίθεται επίσης ένα ζήτημα όσον αφορά το κόστος συμμόρφωσης των επιχειρήσεων που αναγκάζονται να χρησιμοποιούν διαφορετικές διαδικασίες ανάλογα με τη χώρα στην οποία αναπτύσσουν δράση.

2.4. Η **πρόταση οδηγίας**, η οποία δημοσιεύθηκε ταυτόχρονα με την ανακοίνωση, συνιστά μια πρώτη πρωτοβουλία στο πλαίσιο των συμβατικών μέτρων. Η **ειδική απαλλαγή κατά την εισαγωγή** ρυθμίζεται ήδη από τη βασική οδηγία για τον ΦΠΑ (οδηγία 2006/112/ΕΚ), της οποίας όμως η αρχική διατύπωση άφηνε περιθώρια ερμηνείας που οδήγησαν σε κρούσματα απάτης. Η πρόταση αποσαφηνίζει τις προϋποθέσεις και τα όρια που τίθενται για την απόκτηση δικαιώματος απαλλαγής· συγχρόνως, παρέχει στα κράτη μέλη ένα μέσο για την ανάκτηση του τυχόν απολεσθέντος ΦΠΑ.

3. **Περιεχόμενο της ανακοίνωσης**

3.1. Η εξέταση των μέτρων που υιοθετήθηκαν κατά το παρελθόν, η οποία πραγματοποιήθηκε από την Επιτροπή στο πλαίσιο της ομάδας εμπειρογνωμόνων της στρατηγικής για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής (ATFS), κατέστησε δυνατό τον προσδιορισμό τριών τομέων προτεραιότητας γύρω από τους οποίους πρέπει να διαρθρωθεί η εφαρμογή ενός **βραχυπρόθεσμου σχεδίου δράσης** για την καταπολέμηση της απάτης: λιγότερο διαπερατό σύστημα ΦΠΑ, ενισχυμένα εργαλεία ελέγχου και διερεύνησης, καθώς και βελτιωμένα μέσα για την είσπραξη των φορολογικών εσόδων.

3.2. Όσον αφορά τη **διαπερατότητα του συστήματος**, απαιτούνται σαφή κοινά πρότυπα για την εγγραφή και τη διαγραφή των δεδομένων που τροφοδοτούν το σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με τον ΦΠΑ (VIES - VAT *Information Exchange System*). Σε ορισμένα κράτη μέλη οι αριθμοί φορολογικού μητρώου ΦΠΑ εξακολουθούν να είναι έγκυροι ακόμη και σε περίπτωση που ο υποκείμενος στο φόρο έχει διαπράξει απάτη, γεγονός το οποίο του επιτρέπει να συνεχίσει τη δραστηριότητά του· η Επιτροπή προτίθεται να υποβάλει σύντομα νομοθετική πρόταση σχετικά με τα κοινά πρότυπα για **την εγγραφή και τη διαγραφή στο σύστημα VIES**. Η πρόταση αυτή θα περιλαμβάνει επίσης διατάξεις σχετικά με το δικαίωμα των επιχειρηματιών **να διαθέτουν ηλεκτρονική πρόσβαση στις πληροφορίες** σχετικά με το όνομα, τη διεύθυνση και τον αριθμό φορολογικού μητρώου ΦΠΑ των αντισυμβαλλομένων τους, δικαίωμα το οποίο σε ορισμένα κράτη μέλη είτε δεν αναγνωρίζεται είτε είναι περιορισμένης εμβέλειας. Άλλες διατάξεις θα εστιάζονται σε ένα κοινό σύστημα απλουστευμένης και εκσυγχρονισμένης **τιμολόγησης**. Τέλος, θα προβλεφθούν διατάξεις για την ανταλλαγή πληροφοριών προκειμένου να εξαλειφθούν οι διαφορές ερμηνείας που υφίστανται μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά το απαιτητό του ΦΠΑ και να εξασφαλισθεί η ταυτόχρονη διαβίβαση των εν λόγω πληροφοριών στις ενδιαφερόμενες διοικήσεις.

3.3. Τα **εργαλεία ελέγχου** αποτελούν το πιο ευαίσθητο – και ενδεχομένως το ελλιπέστερο – τμήμα του συστήματος· η προσοχή εστιάζεται στα αδύνατα σημεία του συγκεκριμένου συστήματος, τα οποία έχουν εντοπισθεί εδώ και καιρό: **επικοινωνία, συνεργασία και πρόσβαση στις πληροφορίες**. Δέσμη νομοθετικών προτάσεων επί του θέματος τελεί υπό εξέταση. Ως ελπιδοφόρο επιχειρησιακό μέσο εκλαμβάνεται η δημιουργία του **Eurofisc**, ενός ευρωπαϊκού δικτύου έγκαιρης προειδοποίησης το οποίο εμπνέεται από το σύστημα Eurocanet που δημιουργήθηκε από τη βελγική φορολογική διοίκηση και υποστηρίχθηκε τόσο από την Επιτροπή όσο και από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF).

3.4. Στο τρίτο κεφάλαιο του σχεδίου δράσης, το οποίο αναφέρεται στα **μέσα για την είσπραξη των φορολογικών εσόδων, προβλέπεται μια σειρά μέτρων**. Πρωτίστως, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να λάβουν δικαστικά μέτρα κατά των φοροδιαφευγόντων που αναπτύσσουν δραστηριότητες στο έδαφός τους και των οποίων η δράση προκάλεσε απώλειες ΦΠΑ σε άλλο κράτος μέλος. Το σημαντικότερο τμήμα αφορά ωστόσο την **αρχή της αλληλέγγυας ευθύνης των επιχειρηματικών φορέων που είναι εγκατεστημένοι σε διαφορετικά κράτη μέλη**· η εν λόγω αρχή διαθέτει ήδη νομική βάση αλλά έχει μέχρι στιγμής εφαρμοστεί από κάθε κράτος μέλος μόνον στην επικράτειά του και κατ' αποκλειστικότητα στους επιχειρηματίες που υπόκεινται στη

δικαιοδοσία του. Προβλέπεται επίσης να υποβληθεί μια πρόταση για ενιαία, εκτελεστικά ή προληπτικά, συστήματα με στόχο τη βελτίωση των προοπτικών διασυνοριακής είσπραξης φόρων. Τέλος, θα επιδιωχθεί η οριστική επίλυση του ζητήματος της **διασυνοριακής προστασίας των εσόδων ΦΠΑ**, ανεξαρτήτως του κράτους μέλους στο οποίο πρέπει να καταβάλλονται τα έσοδα αυτά: το ζήτημα αυτό εξετάζεται επί του παρόντος μόνον από περιορισμένο αριθμό κρατών μελών.

4. **Γενικές παρατηρήσεις**

4.1. Η Επιτροπή συνεχίζει το έργο της για την τελειοποίηση των διατάξεων σχετικά με την εφαρμογή, τη διαχείριση και την είσπραξη του ΦΠΑ που εξακολουθεί να θεωρείται ως «προσωρινό σύστημα» 40 έτη μετά από την καθιέρωσή του. Η μετατροπή του συστήματος αυτού σε οριστικό καθεστώς προϋποθέτει την εναρμόνιση των συντελεστών του ΦΠΑ και την παροχή της δυνατότητας στους υποκείμενους στο φόρο να καταβάλλουν το οφειλόμενο ποσό απευθείας στη χώρα τους, εκδίδοντας τιμολόγια με ΦΠΑ όπως συμβαίνει σήμερα στην περίπτωση των εσωτερικών συναλλαγών: ωστόσο, η επίτευξη του εν λόγω στόχου δεν είναι ακόμη ορατή. Το γεγονός αυτό δεν οφείλεται ούτε σε τεχνικά ούτε σε νομικά αίτια: το συγκεκριμένο ζήτημα έχει πολιτική χροιά, με αποτέλεσμα να θέτει σχεδόν δυσεπίλυτα προβλήματα. Τα μέτρα που προτείνονται επί του παρόντος εμπίπτουν συνεπώς στο πλαίσιο των «συμβατικών μέτρων» και αποσκοπούν να καταστήσουν αποτελεσματικό ένα σύστημα που είναι «προσωρινό» μόνο κατ' όνομα.

4.2. Κατόπιν τούτου, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι η συνολική εικόνα του ΦΠΑ δεν είναι εντελώς ζοφερή, παρά τα πολυάριθμα σημεία που χρήζουν βελτίωσης· όμως το σύστημα είναι περίπλοκο, δαπανηρό και, ακόμη χειρότερα, αφήνει περιθώρια για μαζική φοροδιαφυγή σε διεθνή κλίμακα. Το λάθος έγκειται στην ίδια τη σύλληψη του εν λόγω προσωρινού συστήματος που θα μπορούσε να μετατραπεί σε ένα απλούστερο και αποτελεσματικότερο οριστικό καθεστώς μόνο με την επίδειξη πολιτικής βούλησης, η οποία όμως απουσιάζει επί του παρόντος.

4.3. Η Επιτροπή κάνει ό,τι καλύτερο μπορεί για την αντιμετώπιση των σοβαρότερων και προφανέστερων μειονεκτημάτων, καθώς βρίσκεται πιεσμένη μεταξύ του Συμβουλίου – το οποίο αδυνατεί να λάβει ομόφωνες αποφάσεις – και των κρατών μελών – τα οποία με τη στάση τους, το καθένα εντός των δικών του ορίων, επιδιώκουν να επιλύσουν τα προβλήματά τους με δικές τους λύσεις. Ένα πρώτο παράδειγμα που παραθέτει η Επιτροπή είναι οι **ηλεκτρονικές διαδικασίες** που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ των υποκειμένων στο φόρο και των αρμοδίων διοικήσεων. Ορισμένα κράτη μέλη, όπως και διάφορες τρίτες χώρες, συμπορεύονται με τις εξελίξεις ενώ κάποια άλλα υστερούν· η Επιτροπή προβαίνει στην ακόλουθη γενική διαπίστωση: «η διαχείριση του συστήματος ΦΠΑ στην ΕΕ δεν συνάδει με τις εξελίξεις των τεχνολογιών πληροφορικής» ([3]), με την οποία η ΕΟΚΕ δεν μπορεί παρά να συμφωνήσει.

4.4. Κατά συνέπεια δεν προξενεί έκπληξη το γεγονός ότι διάφορα κράτη μέλη – τα πλέον προηγμένα, αλλά και κάποια άλλα – συνεργάζονται με τους επιχειρηματικούς φορείς τους για την εξεύρεση των βέλτιστων δυνατών λύσεων από πλευράς διαχείρισης· το γεγονός αυτό ανησυχεί την Επιτροπή διότι διαβλέπει τον **κίνδυνο αποσπασματικών και αποκλινουσών εθνικών λύσεων** και συνιστά στα κράτη μέλη να συντονίσουν τις ενέργειές τους. Σχετικά με αυτό το θέμα, η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμη την **επίδειξη ρεαλισμού**: όταν το ζητούμενο είναι ο συντονισμός δραστηριοτήτων κοινοτικής εμβέλειας, η Επιτροπή διαθέτει την απαιτούμενη κανονιστική εξουσία, την οποία έχει ασκήσει – και εξακολουθεί να ασκεί – με υποδειγματικό τρόπο. Όταν όμως τα προβλήματα έχουν εσωτερική χροιά και εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των μεμονωμένων κρατών μελών – οπότε η Επιτροπή δεν διαθέτει καμία εξουσία – τότε **οι συστάσεις ασκούν ελάχιστη επίδραση**: κάθε κράτος μέλος μπορεί να προβάλει βάσιμους λόγους για να αιτιολογήσει την αυτόνομη στάση του. Μόνον όταν υπάρχουν κοινά συμφέροντα μεταξύ δύο ή περισσοτέρων χωρών μπορεί να προκύψουν συντονισμένες λύσεις.

4.5. Κατόπιν τούτου, η ΕΟΚΕ συγχαίρει την Επιτροπή για μια πρωτοβουλία η οποία χαρακτηρίζεται με σύνεση ως «πρόταση»: η εν λόγω πρωτοβουλία αφορά τη σύσταση μιας ειδικής ομάδας, με τη συμμετοχή εκπροσώπων των φορολογικών αρχών και των επιχειρήσεων (χωρίς ωστόσο να αναφέρονται οι πιστοποιημένοι φορείς), επιφορτισμένης με την εξεύρεση μιας κοινής προσέγγισης για την αντιμετώπιση των διαφόρων προβλημάτων που ανακύπτουν στις μεταξύ τους σχέσεις. Συνιστάται στα ενδιαφερόμενα μέρη «να διαθέσουν την απαιτούμενη εμπειρογνωμοσύνη και τους πόρους ώστε να στεφθεί το σχέδιο αυτό με επιτυχία»: η ΕΟΚΕ εύχεται η πρωτοβουλία αυτή να έχει αίσια έκβαση.

5. **Παρατηρήσεις σχετικά με ζητήματα που παραμένουν εκκρεμή**

5.1. Η ΕΟΚΕ δράττεται της ευκαιρίας προκειμένου να προτείνει **να συμπεριληφθούν στο σχέδιο δράσης ορισμένα στοιχεία** τα οποία είναι σημαντικά, παρότι δεν συνδέονται άμεσα με την καταπολέμηση της απάτης: οι ικανοποιητικές δομές και οι αποτελεσματικοί κανόνες συμβάλλουν εξ ορισμού στη δημιουργία ενός συστήματος μη διαπερατού από κρούσματα απάτης ή τουλάχιστον συντελούν στην πρόληψη – και στη χειρότερη περίπτωση – στην πάταξη τέτοιων κρουσμάτων.

5.2. Σχετικά με τις **ηλεκτρονικές διαδικασίες** η Επιτροπή έχει ήδη καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1798/2003 του Συμβουλίου, της 7ης Οκτωβρίου 2003, για τη διοικητική συνεργασία στον τομέα του φόρου προστιθεμένης αξίας και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 218/92· στην πράξη διαπιστώνεται ότι το μοντέλο της SCAC (Standing Committee for the Administrative Cooperation - Μόνιμη Επιτροπή Διοικητικής Συνεργασίας) που χρησιμοποιείται για την ανταλλαγή πληροφοριών και τα αιτήματα παρέμβασης χρήζει αναθεώρησης για την καλύτερη προσαρμογή των διαδικασιών στις απαιτήσεις άμεσης και έγκαιρης αντιμετώπισης του εν λόγω ζητήματος.

5.3. Όσον αφορά τις **βάσεις δεδομένων** το θέμα είναι πιο λεπτό· δεν τίθεται απλώς ζήτημα διαθεσιμότητας, αλλά προπαντός ζήτημα **δυνατότητας πρόσβασης και πληρότητας των πληροφοριών**. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα τον ΦΠΑ, δεν έχει βρεθεί ακόμη το **σημείο ισορροπίας μεταξύ της προστασίας των δεδομένων και της συνεργασίας μεταξύ των διοικήσεων**, πράγμα θα επιτευχθεί μόνο με τη **θέσπιση νομοθεσίας** για τον προσδιορισμό των ορίων των αντίστοιχων απαιτήσεων, των δεδομένων που πρέπει να προστατεύονται και εκείνων που δεν χρήζουν προστασίας, καθώς και των περιστάσεων και των μεθόδων που επιτρέπουν την πρόσβαση στις πληροφορίες. Οι συστάσεις και οι συμφωνίες δεν είναι αρκετές: το θέμα αυτό απαιτεί στέρεη νομική βάση με την οποία, χωρίς να θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες, να δίδεται προτεραιότητα στο δημόσιο συμφέρον.

([3]) Ανακοίνωση της Επιτροπής, COM(2008) 807 τελικό· σημείο 4, 1η παράγραφος.

5.4. Ένα πρακτικής φύσεως πρόβλημα που πρέπει να επιλυθεί είναι η **επιτόπια συλλογή πληροφοριών**: τα κράτη μέλη θα πρέπει να δημιουργήσουν επαγγελματικούς φορείς αναφοράς, επιφορτισμένους με τη συλλογή πληροφοριών χρήσιμων για το αιτούν κράτος μέλος και εξουσιοδοτημένους να ανταλλάσσουν τις εν λόγω πληροφορίες με τους ομολόγους τους των άλλων ενδιαφερομένων κρατών μελών. Μια κοινοτική παρέμβαση θα μπορούσε να διευκολύνει τη δημιουργία ενός πραγματικού «δικτύου» ταχείας αντίδρασης, με δυνατότητα άμεσης αμφίδρομης επικοινωνίας δια μέσου αποκλειστικών διαύλων, σε συνεργασία ενδεχομένως και με άλλες ερευνητικές αρχές.

5.5. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι δεν είναι δυνατόν να εξευρεθεί κοινή λύση χωρίς τη **βέλτιστη λειτουργία του συστήματος VIES**, το οποίο παρέχει στις διοικήσεις **δυνατότητα πρόσβασης** στα δεδομένα που σχετίζονται με κάθε συναλλαγή **σε πραγματικό χρόνο**. Το όλο σύστημα εδράζεται στην **αξιοπιστία** των υποκειμένων στο φόρο στους οποίους χορηγείται κωδικός αριθμός αναγνώρισης: για την επίτευξη της εν λόγω αξιοπιστίας επιβάλλεται η προληπτική επαλήθευση της τήρησης των αναγκαίων προϋποθέσεων. Όταν και όποτε καταστεί δυνατό να εκπληρωθούν αυτές οι δύο προϋποθέσεις – λειτουργία σε πραγματικό χρόνο και προληπτική πιστοποίηση – αναμένεται ότι θα επέλθει δραστική μείωση των κρουσμάτων «αλυσιδωτής απάτης» ή απάτης που διαπράττεται από αφανείς εμπόρους («missing traders»).

5.6. Εν αναμονή ολοκληρωμένων λύσεων – οι οποίες αργούν ακόμη – θα μπορούσε ενδεχομένως να διερευνηθεί κατά προτεραιότητα η δυνατότητα «**πιστοποίησης» της αξιοπιστίας των επιχειρηματικών φορέων** του κλάδου βάσει ενιαίων κανόνων για όλες τις χώρες της ΕΕ: εάν σε κάθε ειδικό αριθμό αναγνώρισης ΦΠΑ αντιστοιχούσε ένα πιστοποιητικό εκδιδόμενο από την αρμόδια φορολογική αρχή θα μπορούσε να επιτευχθεί ένα διπλό πλεονέκτημα που συνίσταται στην προστασία τόσο των εθνικών συμφερόντων των κρατών μελών όσο και των εμπορικών συμφερόντων των επιχειρηματικών φορέων της Κοινότητας. Η μετάδοση των εν λόγω πληροφοριών μέσω δικτύου θα καθιστούσε δυνατή την άμεση ενημέρωση σχετικά με οποιαδήποτε μέτρα ανάκλησης ή αναστολής.

6. **Η πρόταση οδηγίας: αποσαφήνιση και νέοι κανόνες**

6.1. Όπως αναφέρεται στο εισαγωγικό τμήμα της πρότασης υπό εξέταση «η παρούσα πρόταση αποτελεί μέρος της πρώτης σειράς προτάσεων που εξαγγέλλονται στην εν λόγω ανακοίνωση». Στόχος είναι να επέλθουν **δύο τροποποιήσεις στη βασική οδηγία για τον ΦΠΑ** (οδηγία 2006/112/ΕΚ), η πρώτη για την αποσαφήνιση ορισμένων διατάξεων σχετικά με την **απαλλαγή από τον ΦΠΑ κατά την εισαγωγή**, των οποίων η ερμηνεία οδήγησε σε κρούσματα απάτης, και η δεύτερη για **την υποχρεωτική – και όχι πλέον προαιρετική – εφαρμογή της αλληλέγγυας ευθύνης** σε ορισμένες περιπτώσεις ενδοκοινοτικής παράδοσης αγαθών.

6.2. Η απαλλαγή από τον ΦΠΑ κατά την εισαγωγή (άρθρο 143 στοιχείο δ) επιτρέπεται όταν μετά από την εισαγωγή ακολουθεί ενδοκοινοτική παράδοση ή μεταφορά των εισαγόμενων αγαθών σε άλλον υποκείμενο στο φόρο σε ένα κράτος μέλος· με πιο απλά λόγια, **η απαλλαγή παρέχεται όταν ο εισαγωγέας πωλεί τα εισαγόμενα αγαθά σε κάποιον άλλον υποκείμενο στο φόρο εντός της επικράτειας της ΕΕ**. Οι φορείς έρευνας σχετικά με την απάτη στα κράτη μέλη επεσήμαναν εκτεταμένη κατάχρηση οφειλόμενη στην «ανεπαρκή» εφαρμογή του εν λόγω κοινοτικού κανόνα στο εθνικό δίκαιο, με αποτέλεσμα – κατά την Επιτροπή – «να μην διασφαλίζεται η παρακολούθηση από τις τελωνειακές και φορολογικές αρχές της μεταφοράς των εισαγόμενων προϊόντων μέσα στην Κοινότητα». Σύμφωνα με τη φορολογική ιδιόλεκτο πρόκειται για **ενδοκοινοτική «αλυσιδωτή απάτη»** (MTIC - ενδοκοινοτική απάτη «του αφανούς εμπόρου»).

6.2.1. Σύμφωνα με τις διατάξεις που ορίζονται στην πρόταση, προβλέπεται η προσκόμιση εγγράφων τεκμηρίωσης τα οποία να αποδεικνύουν ότι ο αιτών την απαλλαγή όντως πληροί τις απαιτήσεις που καθορίζονται ήδη στη βασική οδηγία: απόκτηση αριθμού φορολογικού μητρώου ΦΠΑ ή ορισμό φορολογικού αντιπροσώπου στο κράτος μέλος εισαγωγής· υποχρέωση να δηλωθεί ότι τα αγαθά θα εγκαταλείψουν το κράτος μέλος εισαγωγής προκειμένου να αποσταλούν ή να μεταφερθούν σε άλλο κράτος μέλος· υποχρέωση του εισαγωγέα να παράσχει *κατά το χρόνο της εισαγωγής* τον αριθμό φορολογικού μητρώου ΦΠΑ του αποδέκτη των αγαθών σε ένα άλλο κράτος μέλος.

6.2.2. Η ΕΟΚΕ δεν επιθυμεί να διατυπώσει καμία ιδιαίτερη παρατήρηση, δεδομένου ότι το σκεπτικό στο οποίο βασίζονται εν προκειμένω οι συγκεκριμένες διατάξεις έγκειται στην απαιτούμενη βελτίωση των διοικητικών συστημάτων για την αποτροπή πιθανών κρουσμάτων απάτης. Εξακολουθεί να υπάρχει μόνον κάποια **αμφιβολία σχετικά με τα λεγόμενα «τρίτα εδάφη»**. Ο ορισμός του «κράτους μέλους» σύμφωνα με τη νομοθεσία που διέπει τον ΦΠΑ παρέχεται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, της βασικής οδηγίας· στο επόμενο άρθρο 6 ορίζεται ότι **η οδηγία *δεν* εφαρμόζεται στα «τρίτα εδάφη»** [4], τα οποία απαλλάσσονται από την καταβολή του ΦΠΑ κατά την εισαγωγή δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 143, στοιχείο γ) και δ). Ο εν λόγω κανόνας δεν επιδέχεται διπλή ερμηνεία: θα ήταν ωστόσο σκόπιμο να διευκρινισθεί εάν, και σε ποιο βαθμό, η απαλλαγή αυτή είναι σε θέση να προφυλάξει την εφαρμογή του ΦΠΑ από κρούσματα απάτης.

6.3. Η νέα διάταξη που περιλαμβάνεται στην πρόταση οδηγίας (άρθρο 1, παράγραφος 2) αντικαθιστά το άρθρο 205 της βασικής οδηγίας που προβλέπει ότι πρόσωπο άλλο από τον υπόχρεο του φόρου είναι **αλληλεγγύως υπεύθυνο, από κοινού με τον εξαγωγέα**, για την καταβολή του ΦΠΑ. Στην πράξη και εν πλήρη συντομία, ο εν λόγω κανόνας προβλέπει ότι ο προμηθευτής οφείλει να αναφέρει τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές του για την ενημέρωση του κράτους μέλους του πελάτη σχετικά με τις φορολογητέες πράξεις που πραγματοποιήθηκαν στο έδαφός του.

6.3.1. Η αρχή της αλληλέγγυας ευθύνης αποβλέπει στο να διασφαλισθεί ότι ο προμηθευτής θα μεριμνά όχι μόνον για την εκπλήρωση των δικών του υποχρεώσεων κοινοποίησης, αλλά και εμμέσως για την **ορθή επιλογή και γνώση του πελάτη του**, καθώς και για την εκτίμηση της φερεγγυότητάς του: εάν ο πελάτης δεν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του, το κράτος μέλος, στη δικαιοδοσία του οποίου εμπίπτει, δικαιούται να εισπράξει τον μη καταβληθέντα ΦΠΑ και να επιβάλει ενδεχομένως κάποια χρηματική ποινή. Τα κράτη μέλη έχουν εφαρμόσει επιμελώς τον εν λόγω κανόνα, αλλά **μόνον στην περίπτωση των εγχώριων συναλλαγών**· χωρίς να επιδιώκουν να επεκτείνουν την εφαρμογή της συγκεκριμένης αρχής στις διεθνείς συναλλαγές, τα κράτη μέλη λησμόνησαν την υποχρέωσή τους να συνεργάζονται για την προάσπιση και των συμφερόντων των διοικήσεων των κρατών μελών προορισμού.

---

(4) Εδάφη που αποτελούν τμήμα του τελωνειακού εδάφους της Κοινότητας: το Άγιον Όρος, οι Κανάριες νήσοι, τα γαλλικά υπερπόντια διαμερίσματα, οι νήσοι Ώλαντ (Åland) και οι αγγλονορμανδικές νήσοι· εδάφη που δεν αποτελούν τμήμα του τελωνειακού εδάφους της Κοινότητας: η νήσος Ελιγολάνδη, η περιοχή του Μπύζιγκεν, η Θέουτα, η Μελίλια, το Λιβίνιο, η Καμπιόνε ντ' Ιτάλια και τα ιταλικά ύδατα της λίμνης του Λουγκάνο.

6.3.2. Με τη νέα πρόταση επιδιώκεται να καλυφθεί το κενό αυτό, εφόσον η εφαρμογή της αρχής της αλληλέγγυας ευθύνης επεκτείνεται ρητά και στις διεθνείς συναλλαγές· επισημαίνεται εξάλλου ότι, κατά την Επιτροπή ([5]), η εν λόγω αρχή προβλεπόταν ήδη σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 205, «αλλά μέχρι σήμερα η χρήση της από τα κράτη μέλη έχει περιορισθεί σε εγχώριες συναλλαγές».

6.3.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί πλήρως την πρόταση της Επιτροπής· εφιστά, ωστόσο, την προσοχή στο γεγονός ότι απαιτείται να ρυθμιστεί κανονιστικά και να καταστεί εφικτή η είσπραξη απαίτησης εκ μέρους της διοίκησης ενός κράτους μέλους από πρόσωπο εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος. Η χρήση της δικαστικής οδού συνεπάγεται την εφαρμογή των διατάξεων που διέπουν τη δικαστική συνεργασία· η είσπραξη απαίτησης δια της διοικητικής οδού με τη διαμεσολάβηση της αρμοδίων υπηρεσιών του κράτους μέλους του εξαγωγέα προϋποθέτει σαφείς συμφωνίες, καθώς και την επίλυση των συνακόλουθων νομικών προβλημάτων.

6.3.4. Κρίνεται σκόπιμο να διατυπωθεί μια πρόσθετη παρατήρηση που αν και γενικού περιεχομένου θεωρείται σχετική με την παρούσα πρόταση, η οποία αποσκοπεί πρωτίστως στην προάσπιση των συμφερόντων των φορολογικών διοικήσεων. Σε κανένα σημείο του εγγράφου δεν γίνεται λόγος για **ευθύνες** – όσον αφορά οικονομικές και νομικές απαιτήσεις – **των φορολογικών διοικήσεων έναντι των φορολογουμένων**, εξαιτίας εσφαλμένης ή καθυστερημένης κοινοποίησης των κωδικών αριθμών ΦΠΑ των αντισυμβαλλομένων, ούτε για ευθύνες της διοίκησης ενός κράτους έναντι της αντίστοιχης διοίκησης κάποιου άλλου κράτους. Μια νομοθεσία η οποία διαπνέεται από τις αρχές της δικαιοσύνης και της διαφάνειας θα πρέπει να συνεκτιμά πάντοτε τα δικαιώματα των φορολογουμένων έναντι της πιο ισχυρής κρατικής εξουσίας.

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

([5]) Ανακοίνωση της Επιτροπής, έγγρ. COM(2008) 807 τελικό, σημείο 3.3.1, 2η παράγραφος.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας

COM(2008) 704 τελικό – 2008/0217 (COD)

(2009/C 277/25)

Εισηγητής: ο **κ. Peter MORGAN**

Την 1η Δεκεμβρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την:

Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τους οργανισμούς αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας

COM(2008) 704 τελικό – 2008/0217 (COD)

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του την 1η Απριλίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Morgan.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειας της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την παρούσα γνωμοδότηση με 157 ψήφους υπέρ, 4 ψήφους κατά και 5 αποχές.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η παρούσα γνωμοδότηση έχει ως πλαίσιο αναφοράς τη χειρότερη οικονομική κρίση που εκδηλώθηκε τα τελευταία ογδόντα χρόνια σε καιρό ειρήνης. Η κρίση πλήττει σοβαρά τα συμφέροντα των εργοδοτών, των εργαζομένων και όλων των άλλων ομάδων που εκπροσωπούνται από την ΕΟΚΕ και από την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών γενικότερα. Οι επιχειρήσεις χρεοκοπούν, η απασχόληση μειώνεται, οι κατοικίες κατάσχονται, οι συντάξεις είναι σε κίνδυνο, οι κοινωνικές αναταραχές εξαπλώνονται και οι κυβερνήσεις πέφτουν. Η κύρια αιτία της κρίσης αυτής είναι η απόδοση των μη ρυθμισμένων οργανισμών αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας. Ο ρόλος των οργανισμών αυτών είναι καίριος για τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και, συνεπώς, δεν μπορούν να αφεθούν ανεξέλεγκτοι. Η αυτορρύθμιση απέτυχε παταγωδώς και η απόδοση του τομέα αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας είναι αξιοθρήνητη. Η ΕΟΚΕ στηρίζει πλήρως το σχέδιο ρύθμισης και εγγραφής των οργανισμών αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας.

1.2. Για ιστορικούς λόγους, η δραστηριότητα της αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας συνίσταται σε ένα παγκόσμιο ολιγοπώλιο αποτελούμενο από τους τρεις κύριους οργανισμούς αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας: Fitch, Moody's και S&P. Αν και η έδρα τους είναι στις ΗΠΑ, αποτελούν κύριους παρόχους υπηρεσιών αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας υπόκεινται σε εγγραφή στην Επιτροπή Χρηματιστηρίου στις ΗΠΑ από το 2007. Μέχρι σήμερα, δεν υπάρχει στην ΕΕ απαίτηση εγγραφής. Βεβαίως, η εγγραφή αποτελεί ένα στάδιο που προηγείται της ρύθμισης.

1.3. Στις αρχές του 2007, οι δείκτες καθυστερήσεων και κατασχέσεων για τα στεγαστικά δάνεια υψηλού κινδύνου στις ΗΠΑ αυξήθηκαν αλματωδώς προκαλώντας αναστάτωση στις αγορές χρεογράφων διασφαλιζόμενων με υποθήκες κατοικιών (RMBS) που καλύπτονταν από τέτοια δάνεια και των διασφαλισμένων δανειακών υποχρεώσεων (CDO) που συνδέονταν με τέτοια χρεόγραφα. Δεδομένου ότι η απόδοση των χρεογράφων αυτών συνέχιζε να μειώνεται, οι τρεις οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας που δραστηριοποιούνται περισσότερο στην αξιολόγηση αυτών των τίτλων, υποβίβασαν πολυάριθμες αξιολογήσεις τους. Η απόδοση των εν λόγω οργανισμών στην αξιολόγηση διαρθρωμένων χρηματοπιστωτικών προϊόντων προκάλεσε ερωτήματα σχετικά με την ακρίβεια των αξιολογήσεών τους ως προς την πιστοληπτική ικανότητα γενικά καθώς και ως προς την ακεραιότητα της όλης διαδικασίας.

1.4. Το 2006, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησε την κανονιστική της προσέγγιση στον τομέα των οργανισμών αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας και δήλωσε ότι θα παρακολουθεί πολύ προσεκτικά τις εξελίξεις σε αυτόν τον τομέα. Τον Οκτώβριο του 2007 οι υπουργοί οικονομικών της ΕΕ κατέληξαν σε μια σειρά συμπερασμάτων για την κρίση στα οποία περιλαμβανόταν μια πρόταση για την αξιολόγηση του ρόλου που διαδραματίζουν οι οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας καθώς και για την αντιμετώπιση τυχόν σχετικών ελλείψεων. Αφού διαβουλεύθηκε ευρέως και συνεκτίμησε δραστηριότητες σε άλλες χώρες, η Επιτροπή υπέβαλε την εν λόγω πρόταση κανονισμού.

1.5. Η πρόταση επιδιώκει τέσσερις κύριους στόχους:

— πρώτον, να εξασφαλίσει ότι οι οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας αποφεύγουν τις συγκρούσεις συμφερόντων κατά τη διαδικασία της αξιολόγησης ή τουλάχιστον τις διαχειρίζονται ικανοποιητικά,

— δεύτερον, να βελτιώσει την ποιότητα των μεθοδολογιών που χρησιμοποιούν οι οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας και την ποιότητα των αξιολογήσεων,

— τρίτον, να ενισχύσει τη διαφάνεια, θεσπίζοντας υποχρεώσεις κοινοποίησης για τους οργανισμούς αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας,

— τέταρτον, να διασφαλίσει ένα αποτελεσματικό πλαίσιο εγγραφής και επιτήρησης, αποφεύγοντας την καταχρηστική επιλογή του ευνοϊκότερου ρυθμιστικού καθεστώτος μεταξύ των διαφόρων δικαιοδοσιών της ΕΕ.

1.6. Αφότου δημοσίευσε η Επιτροπή τις νομοθετικές προτάσεις της, δημοσιεύθηκε και η έκθεση της Ομάδας Larosiere. Όσον αφορά τους οργανισμούς αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας, η Ομάδα Larosiere προέβη στις ακόλουθες συστάσεις:

— στο εσωτερικό της ΕΕ, μια ενισχυμένη Ευρωπαϊκή επιτροπή ρυθμιστικών αρχών των αγορών κινητών αξιών (ΕΡΑΑΚΑ) θα είναι υπεύθυνη για την εγγραφή και την εποπτεία των οργανισμών αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας·

— όσον αφορά τους οργανισμούς αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας, πρέπει να πραγματοποιηθεί αναθεώρηση του επιχειρηματικού προτύπου τους, της χρηματοδότησης και της δυνατότητας χωρισμού των δραστηριοτήτων αξιολόγησης και παροχής συμβουλών·

— η χρήση των αξιολογήσεων στη χρηματοπιστωτική ρύθμιση θα πρέπει να μειωθεί εν καιρώ·

— η αξιολόγηση διαρθρωμένων προϊόντων θα τροποποιηθεί με την εισαγωγή χωριστών κωδικών για τα προϊόντα αυτά.

Οι συστάσεις αυτές εξετάζονται στα σχετικά κεφάλαια της γνωμοδότησης.

Ακόμη, η Ομάδα Larosiere παρατήρησε ότι «Καίρια σημασία κατέχει το γεγονός ότι οι ρυθμιστικές αυτές αλλαγές πρέπει να συνοδεύονται από αυξημένη δέουσα επιμέλεια και κρίση εκ μέρους των επενδυτών καθώς και από βελτιωμένη εποπτεία». Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει με έμφαση την παρατήρηση αυτή.

1.7. Η Επιτροπή των Μονίμων Αντιπροσώπων (COREPER) εξέτασε τις νομοθετικές προτάσεις της Επιτροπής. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρόταση έγκρισης αξιολογήσεων της πιστοληπτικής ικανότητας που έχουν εκδοθεί σε τρίτες χώρες.

1.8. Σε γενικές γραμμές, η ΕΟΚΕ στηρίζει τις προτάσεις της Επιτροπής. Οι οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο την ανάπτυξη και την αξιοπιστία των διαρθρωμένων προϊόντων που αποδείχθηκαν τοξικά και κατέστρεψαν περιουσίες αξίας εκατοντάδων δισεκατομμυρίων δολαρίων. Οι διατάξεις του προτεινόμενου κανονισμού είναι το ελάχιστο που απαιτούν οι καταστάσεις. Ακόμη, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι κανόνες δεν θα αποτελέσουν πρόσθετο βάρος για έναν οργανισμό αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας που λειτουργεί ορθά.

1.9. Οι οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας κατέχουν προνομιακή θέση στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών διότι οι ρυθμιζόμενες οντότητες του τομέα οφείλουν να κατέχουν τίτλους αξιών επενδυτικής διαβάθμισης. Και στις δύο όχθες του Ατλαντικού, οι αρχές επέλεξαν να αναγνωρίσουν έναν πολύ μικρό αριθμό οργανισμών αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας για ρυθμιστικούς λόγους. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να χρησιμοποιήσει τη νέα διαδικασία εγγραφής προκειμένου να ανοίξει τη δραστηριότητα της αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας σε περισσότερους οργανισμούς, κυρίως ευνοώντας τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου ευρωπαϊκού οργανισμού και να επαναδιατυπώσει τη χρηματοπιστωτική νομοθεσία έτσι ώστε να αναγνωρίζονται για ρυθμιστικούς λόγους οι αξιολογήσεις από κάθε οργανισμό αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας που είναι εγγεγραμμένος στην ΕΕ. Δεν θα είναι εύκολο για τους νέους αυτούς οργανισμούς να εγκατασταθούν και να αποκτήσουν αξιοπιστία. Ωστόσο, η άνοδος του Fitch κατά την τελευταία δεκαετία, ο οποίος χρηματοδοτήθηκε από μια γαλλική εταιρεία χαρτοφυλακίου, έδειξε ότι τούτο είναι εφικτό.

1.10. Η ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών αποτέλεσε την κινητήρια δύναμη του ολιγοπωλίου των οργανισμών αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας λόγω της σημασίας που προσέδιδε στην αξιολόγηση όσον αφορά τα αποθεματικά κεφάλαια. Η ΕΟΚΕ καλεί τις ευρωπαϊκές ρυθμιστικές αρχές να μην προσδώσουν υπέρμετρη σημασία στην αξιολόγηση, ιδίως μετά τις πρόσφατες εμπειρίες όπου ορισμένες αξιολογήσεις αποδείχθηκαν χωρίς καμία αξία. Τούτο συνάδει και με τη σύσταση της Ομάδας Larosiere ότι δηλ. η χρήση αξιολογήσεων για τη χρηματοπιστωτική ρύθμιση πρέπει να μειωθεί σημαντικά με την πάροδο του χρόνου.

1.11. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης από την Επιτροπή να εξετάσει το ζήτημα της αποποίησης ευθύνης των οργανισμών αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας. Δεδομένου ότι οι δηλώσεις αποποίησης της ευθύνης καθιστούν τις αξιολογήσεις χωρίς καμία αξία, οι ίδιες οι αξιολογήσεις δεν αποτελούν στην πράξη ικανοποιητική βάση για τον καθορισμό του εποπτικού κεφαλαίου. Πρέπει να αναληφθεί δράση για να καταστούν οι οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας υπεύθυνοι για τις αξιολογήσεις τους. Τα πραγματικά λάθη είναι ανεκτά αλλά οι παραλείψεις ως προς την επίδειξη δέουσας επιμέλειας, όχι.

1.12. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρόταση ότι οι οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας πρέπει να είναι νομικά πρόσωπα, εγκατεστημένα στην Κοινότητα και ότι το κράτος μέλος προέλευσης πρέπει να είναι η ρυθμιστική αρχή. Η Επιτροπή παρουσίασε τους λόγους για τους οποίους δεν μεταφέρει τη ρύθμιση και την εποπτεία σε ένα κεντρικό φορέα. Αν και τούτο έρχεται σε αντίθεση με την πρόταση της Ομάδας Larosiere, η ΕΟΚΕ δεν απορρίπτει εξ αρχής την προοπτική μιας νέας εποπτικής αρχής σε επίπεδο ΕΕ, εάν οι διευθετήσεις συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών αποδειχθούν ανεπαρκείς.

1.13. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι η πρόταση κανονισμού αποτελεί ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο. Στα μέτρα εποπτείας που θα διαθέτουν οι αρμόδιες αρχές περιλαμβάνονται η απόσυρση της εγγραφής και η κίνηση ποινικής διαδικασίας. Οι κυρώσεις πρέπει να καλύπτουν τις περιπτώσεις σοβαρών επαγγελματικών παραπτωμάτων και έλλειψης δέουσας επιμέλειας. Οι κυρώσεις πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές. Οι κυρώσεις πρέπει να εφαρμόζονται ομοιόμορφα σε όλα τα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τούτο πρέπει να αποτελεί αντικείμενο συντονισμού από την Ευρωπαϊκή επιτροπή ρυθμιστικών αρχών των αγορών κινητών αξιών (ΕΡΑΑΚΑ).

1.14. Από οργανωτική άποψη, πολλά εξαρτώνται από το ρόλο των ανεξάρτητων μη εκτελεστικών διευθυντών. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι όλοι οι διορισμοί μη εκτελεστικών μελών πρέπει, υποχρεωτικά, να εγκρίνονται εκ των προτέρων από την αρμόδια αρχή. Στην πρόταση, μια τέτοια έγκριση δεν είναι απαραίτητη.

1.15. Η ΕΟΚΕ ζητεί από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών, ως μέρος της οργανωτικής εποπτείας τους, να παρακολουθούν προσεκτικά το συσχετισμό μεταξύ της δραστηριότητας αξιολόγησης και των προσδοκιών των μετόχων. Το επιχειρηματικό πρότυπο ενός οργανισμού αξιολόγησης δεν μπορεί να προσαρμοστεί εύκολα στη δεοντολογία μιας δημόσιας επιχείρησης. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη δομή των επιμισθίων επίδοσης για τα στελέχη. Η Ομάδα Larosiere εξέφρασε την ίδια ανησυχία και ζήτησε να εξεταστεί περαιτέρω το επιχειρηματικό πρότυπο των οργανισμών αξιολόγησης. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Ομάδα Larosiere.

1.16. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τα όσα ορίζει το Άρθρο 7. Η δημοσίευση των μεθοδολογιών θα καταστήσει σαφές το εάν οι αξιολογήσεις καταρτίζονται με ταχείες διαδικασίες ή παρακάμψεις. Ακόμη, οι οργανισμοί αξιολόγησης οφείλουν εφεξής να αξιολογούν τις πηγές ενημέρωσής τους και να διασφαλίζουν ότι είναι επαρκώς αξιόπιστες για να επιτρέπουν την κατάρτιση αξιολόγησης. Επίσης σημαντικό είναι ότι εάν οι κανόνες σχετικά με την αλλαγή μεθοδολογιών και υποθέσεων εργασίας είχαν τεθεί σε ισχύ, θα είχαν διαφανεί τα σφάλματα αξιολόγησης των χρεογράφων που διασφαλίζονταν με υποθήκες κατοικιών (RMBS) πολύ πριν από το 2007.

1.17. Όσον αφορά τη δημοσιοποίηση, η ΕΟΚΕ είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένη διότι η ΕΕ προβαίνει σε ένα πρόσθετο βήμα σε σχέση με τις ΗΠΑ όσον αφορά τα διαρθρωμένα προϊόντα, απαιτώντας να τονίζονται, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, στους πιθανούς επενδυτές τα ενδεχόμενα τοξικά χαρακτηριστικά των προϊόντων αυτών. Η Ομάδα Larosiere πρότεινε τη χρησιμοποίηση χωριστού συστήματος βαθμολόγησης. Τούτη είναι η επιλογή της ΕΟΚΕ.

1.18. Οι αντιρρήσεις για μια χωριστή σειρά συμβόλων αξιολόγησης για διαρθρωμένα προϊόντα εστιάζονται στο ενδεχόμενο ότι μετά τις μαζικές υποβαθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν, τα ομόλογα που φέρουν τη διακριτή αυτή βαθμολόγηση θα θεωρούνται επενδύσεις χαμηλότερης ποιότητας. Κατά την ΕΟΚΕ, τούτο δεν είναι αρνητικό έως ότου τα ομόλογα αυτά να επανακτήσουν μια καλύτερη αξιολόγηση.

1.19. Οι διάφορες γενικές γνωστοποιήσεις τόσο για λόγους ρυθμιστικούς όσο και αγοράς είναι επαρκείς, με δύο όμως επισημάνσεις. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να γίνει πιο σαφής η διάταξη της πρότασης κανονισμού σχετικά με την εξαμηνιαία δημοσιοποίηση των ποσοστών αθέτησης και ο κανόνας γνωστοποίησης του 5 % να αναθεωρηθεί από την ΕΡΑΑΚΑ.

1.20. Έχουν διατυπωθεί ανησυχίες τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Ευρώπη σχετικά με το ενδεχόμενο τα ρυθμιστικά καθεστώτα στις ΗΠΑ και στην ΕΕ να περιλαμβάνουν αντικρουόμενους κανόνες. Ακόμη, διατυπώθηκε και πρόταση για τη διαμόρφωση ενός παγκόσμιου καθεστώτος. Η ΕΟΚΕ τάσσεται ευνοϊκά ως προς το προτεινόμενο καθεστώς της ΕΕ, το οποίο δεν αναμένεται να συγκρουστεί με το αντίστοιχο των ΗΠΑ. Σε περιπτώσεις όπου οι επιχειρήσεις πρέπει να ακολουθούν διαφορετικά πρότυπα που επιβάλλονται από διαφορετικά καθεστώτα, είναι σύνηθες να διαμορφώνονται πολιτικές προσαρμογής στον «υψηλότερο κοινό παρανομαστή». Δεν υπάρχει λόγος για να μην ισχύει αυτή η προσέγγιση και στο εν λόγω ζήτημα.

2. **Εισαγωγή**

2.1. Ένα χρεόγραφο διασφαλιζόμενο με υποθήκες κατοικιών (RMBS) προπαρασκευάζεται από έναν συντονιστή, συνήθως μια επενδυτική τράπεζα, που συγκεντρώνει μια δέσμη ενυπόθηκων δανείων -συνήθως χιλιάδες χωριστά δάνεια- σε ένα αμοιβαίο κεφάλαιο. Η εταιρεία διαχείρισης του αμοιβαίου κεφαλαίου εκδίδει ομόλογα που καλύπτονται από τη δέσμη ενυπόθηκων δανείων. Η εταιρεία αμοιβαίου κεφαλαίου χρησιμοποιεί τις αποδείξεις από τα ομόλογα για να αγοράσει τη δέσμη δανείων. Το συνολικό μηνιαίο επιτόκιο και οι πληρωμές αρχικού κεφαλαίου για την εξυπηρέτηση των ατομικών ενυπόθηκων δανείων της δέσμης χρησιμεύουν για την καταβολή μηνιαίου επιτοκίου και την πληρωμή αρχικού κεφαλαίου στους επενδυτές RMBS. Τρεις κύριες πρακτικές χρησιμοποιούνται για να μετατραπούν αυτές οι δέσμες επισφαλών στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου σε προϊόντα διαβάθμισης ΑΑΑ: (i) το RMBS χωρίζεται σε μερίδια που παρέχουν μια ιεραρχία ασφάλειας και απόδοσης, (ii) υπερκάλυψη κινδύνων έτσι ώστε η αξία της δέσμης δανείων να υπερβαίνει την αξία του RMBS, (iii) υπερβάλλον περιθώριο έτσι ώστε το επιτόκιο του ενυπόθηκου δανείου που οφείλεται από τη δέσμη να υπερβαίνει το ποσό του επιτοκίου RMBS που πρέπει να καταβληθεί. Ακόμη, η βασική υπόθεση ήταν ότι οι τιμές των κατοικιών θα συνέχιζαν να ανεβαίνουν.

2.2. Οι διασφαλισμένες δανειακές υποχρεώσεις (CDO) είναι παρόμοιες ως προς τη σύλληψη με τη διαφορά ότι χρησιμοποιούνται χρεωστικά ομόλογα και όχι ενυπόθηκα δάνεια. Η χρήση RMBS σε διασφαλισμένες δέσμες CDO αυξήθηκε από 43,3 % το 2003 σε 71,3 % το 2006, προσθέτοντας ένα δεύτερο πύργο από τραπουλόχαρτα πάνω στον πρώτο. Η Επιτροπή Χρηματιστηρίου των ΗΠΑ (SEC) βρήκε ένα εσωτερικό ηλεκτρονικό μήνυμα που χαρακτήριζε την αγορά CDO «τερατούργημα». «Ας ελπίσουμε ότι θα είμαστε πλούσιοι και συνταξιούχοι πριν καταρρεύσει αυτός ο πύργος με τα τραπουλόχαρτα».

2.3. Ένα αποφασιστικό βήμα για τη δημιουργία και, τελικά, την πώληση ενός RMBS ή CDO υψηλού κινδύνου είναι ο καθορισμός της διαβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας για κάθε μερίδιο που εκδίδεται από το αμοιβαίο κεφάλαιο. Τον Αύγουστο 2007, η Επιτροπή Χρηματιστηρίου των ΗΠΑ (SEC) ξεκίνησε να εξετάζει το ρόλο των οργανισμών αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας στον κυκεώνα που προκλήθηκε. Η εξέταση εστιάστηκε στον τρόπο με τον οποίο οι οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας είχαν αξιολογήσει τα RMBS και CDO. Οι κύριοι τομείς της εξέτασης περιελάμβαναν:

α) τις πολιτικές αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας, τις διαδικασίες και πρακτικές συμπεριλαμβανομένων και των προτύπων, τις υποθέσεις εργασίας, τα κριτήρια και τα πρωτόκολλα·

β) την επαρκή κοινοποίηση των ανωτέρω·

γ) τη συμμόρφωση στην πράξη των οργανισμών αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας με τις ίδιες τις διαδικασίες τους·

δ) την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών σύγκρουσης συμφερόντων·

ε) την ενδεχόμενη αδικαιολόγητη επιρροή των συγκρούσεων συμφερόντων στις αξιολογήσεις·

2.4. Τα βασικότερα πορίσματα που καταγράφονται είναι τα εξής:

α) Από το 2002, έχουν αυξηθεί σημαντικά τόσο ο αριθμός όσο και η πολυπλοκότητα των συναλλαγών RMBS και CDO· ορισμένοι οργανισμοί αξιολόγησης κατέβαλλαν τεράστιες προσπάθειες για να αντεπεξέλθουν στη μεγέθυνση αυτή, ιδίως των CDO, και τούτο είχε αντίκτυπο στην πληρότητα της διαδικασίας αξιολόγησης·

β) σημαντικές πτυχές της διαδικασίας αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας όπως τα κριτήρια αξιολόγησης δεν κοινοποιούνταν πάντοτε· προσαρμογές που δεν βασίζονταν στο ακολουθούμενο μοντέλο πραγματοποιούνταν χωρίς τεκμηριωμένη συλλογιστική·

γ) κανένας από τους οργανισμούς αξιολόγησης δεν είχε τεκμηριωμένες διαδικασίες αξιολόγησης των RMBS και CDO, ούτε διέθετε ειδικές πολιτικές και διαδικασίες για τον εντοπισμό ή τη διόρθωση σφαλμάτων στα μοντέλα ή τις μεθοδολογίες του·

δ) οι οργανισμοί αξιολόγησης έχουν ξεκινήσει να εφαρμόζουν τις νέες πρακτικές για την εξέταση των πληροφοριών αξιολόγησης που τους παρέχουν οι εκδότες· ωστόσο, προηγουμένως, οι οργανισμοί αξιολόγησης δεν είχαν υποχρέωση να επαληθεύουν τις πληροφορίες που περιλαμβάνονταν στα χαρτοφυλάκια RMBS, ούτε ζητούσαν από τους εκδότες να προσδίδουν τη δέουσα επιμέλεια στα χαρτοφυλάκια αυτά·

ε) οι οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας δεν τεκμηρίωναν πάντοτε σημαντικά στάδια της διαδικασίας αξιολόγησης (συμπεριλαμβανομένης της συλλογιστικής για απόκλιση από τα πρότυπά τους και για τις ενέργειες και αποφάσεις της επιτροπής αξιολόγησης) ούτε τεκμηρίωναν πάντοτε την παρουσία σημαντικών συμμετεχόντων στις επιτροπές αξιολόγησης·

στ) οι διαδικασίες εποπτείας για τις συνεχείς αξιολογήσεις των οργανισμών αξιολόγησης φαίνονται λιγότερο αυστηρές από τις διαδικασίες που ακολουθούνται για τις αρχικές· η έλλειψη πόρων είχε επιπτώσεις στην επικαιρότητα της δραστηριότητας εποπτείας, η εποπτεία που πραγματοποιείτο δεν ήταν επαρκώς τεκμηριωμένη και υπήρχε έλλειμμα στις γραπτές διαδικασίες·

ζ) εντοπίστηκαν προβλήματα στη διαχείριση συγκρούσεων συμφερόντων και στις επιπτώσεις τους στη διαδικασία αξιολόγησης· σημαντικοί συμμετέχοντες στις διαδικασίες αξιολόγησης μπορούσαν να συμμετέχουν και στις συζητήσεις για τις αμοιβές·

η) οι διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου παρουσίαζαν σημαντικές διαφορές· μόνο ένας από τους οργανισμούς αξιολόγησης θεωρείτο ότι διέθετε κατάλληλους ελέγχους συμμόρφωσης.

2.5. Υπάρχει εγγενής σύγκρουση στο επιχειρηματικό πρότυπο του τομέα διότι ο εκδότης χρεογράφων πληρώνει για την αξιολόγηση· τούτο όμως είναι ακόμη πιο έντονο στην περίπτωση των διαρθρωμένων προϊόντων διότι (i) ο συντονιστής είναι ο σχεδιαστής της συμφωνίας με αποτέλεσμα να διαθέτει επαρκή ευελιξία ώστε να διαρθρώσει το προϊόν κατά τρόπο που να βελτιστοποιεί τις αξιολογήσεις·επίσης, ο συντονιστής μπορεί να επιλέξει τον οργανισμό αξιολόγησης που θα δώσει στην έκδοση ευνοϊκή αξιολόγηση και (ii) υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση συντονιστών.

2.6. Σε δείγμα 642 συναλλαγών RMBS, 12 συντονιστές διεκπεραίωσαν το 80 % από αυτές· σε δείγμα 368 συναλλαγών CDO, 11 συντονιστές διεκπεραίωσαν το 80 % από αυτές. 12 από τους 13 εγγυητές χρεογράφων RMBS ήταν και οι 12 μεγαλύτεροι εγγυητές χρεογράφων CDO. Ο συνδυασμός της επιρροής των συντονιστών στον καθορισμό της επιλογής του οργανισμού αξιολόγησης και η μεγάλη συγκέντρωση συντονιστών με την επιρροή αυτή φαίνεται ότι όξυναν τις εγγενείς συγκρούσεις συμφερόντων στο πρότυπο αμοιβής «ο εκδότης πληρώνει».

2.7. Η Επιτροπή Χρηματιστηρίου των ΗΠΑ (SEC) δημοσίευσε τα πορίσματά της τον Ιούλιο του 2008, αφού είχε ήδη διατυπώσει κανονιστικές προτάσεις για διαβούλευση. Νέοι κανονισμοί δημοσιεύθηκαν στις ΗΠΑ στις 3 Δεκεμβρίου 2008. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την πρόταση κανονισμού της -COM(2008) 704 τελικό- στις 12 Νοεμβρίου 2008. Η παρούσα γνωμοδότηση αναφέρεται στην πρόταση αυτή.

2.8. Διερεύνηση δεν πραγματοποιούν μόνο οι ρυθμιστικές αρχές. Στις 18 Οκτωβρίου 2008, οι Financial Times (FT) δημοσίευσαν ανάλυση του ρόλου του οργανισμού Moody's στην κρίση των δανείων υψηλού κινδύνου, και ο Moody's δεν το αρνήθηκε. Ορισμένες από τις σκέψεις που περιλαμβάνονται στο άρθρο, παρατίθενται στα σημεία 2.9 έως 2.12.

2.9. Ο Moody's εισήχθη στο χρηματιστήριο το 2000. Μετά την εισαγωγή, η αλλαγή ήταν ραγδαία. Σημειώθηκε απότομη συγκέντρωση κερδών. Τα διευθυντικά στελέχη απέκτησαν δικαιώματα προαίρεσης μετοχών. Η πορεία του οργανισμού άλλαξε. Ο Moody's σημείωσε τα υψηλότερα περιθώρια κέρδους από οποιαδήποτε άλλη επιχείρηση στο δείκτη S&P 500. Διατήρησε τη θέση αυτή για πέντε συνεχή έτη. Οι τιμές των μετοχών αυξήθηκαν κατά 500 % κατά τα πρώτα τέσσερα έτη συναλλαγών, σε μια εποχή όπου η υπόλοιπη αγορά ήταν πεσμένη. Τα κέρδη του Moody's αυξήθηκαν κατά 900 % σε μια δεκαετία.

2.10. Στις αρχές της χιλιετίας, ήταν σχεδόν αδύνατο να αξιολογηθεί ένα CDO με διαβάθμιση τριπλό Α από τον Moody's εάν η κάλυψη αποτελείτο αποκλειστικά από ενυπόθηκα δάνεια. Ο οργανισμός είχε μια μακροχρόνια επίδοση «διαφοροποίησης» που δεν επέτρεπε σε ομόλογα με ομοιογενή κάλυψη να αξιολογούνται με την υψηλότερη διαβάθμιση. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα να απολέσει ο Moody's μερίδιο αγοράς διότι οι δύο ανταγωνιστές δεν εφάρμοζαν ένα τέτοιο κανόνα σύνεσης. Ο Moody's απέσυρε τον κανόνα αυτό το 2004 και, στη συνέχεια, το μερίδιο αγοράς του εκτοξεύθηκε.

2.11. Το 2006, ο Moody's άρχισε να αξιολογεί CPDO – δανειακές υποχρεώσεις σταθερού ποσοστού. Η αξιολόγηση έδινε διαβάθμιση τριπλού Α. Ο Fitch, από τον οποίο δεν είχε ζητηθεί να αξιολογήσει κανένα CPDO, είχε δηλώσει ότι, σύμφωνα με τα μοντέλα του, τα ομόλογα αυτά αξιολογούνταν μόλις πάνω από τη διαβάθμιση «κερδοσκοπικά» (σκουπιδο-ομόλογα). Τα CPDO χαρακτηρίστηκαν ως τα πλέον προσοδοφόρα προϊόντα που είχε διαχειριστεί ποτέ ο Moody's. Στις αρχές του 2007, διαπιστώθηκε σφάλμα στον κώδικα υπολογιστή για την προσομοίωση της απόδοσης των CPDO. Διαπιστώθηκε ότι το προϊόν είχε υπερτιμηθεί έως και τέσσερις διαβαθμίσεις. Το σφάλμα δεν κοινοποιήθηκε ούτε στους επενδυτές, ούτε στους πελάτες. Ο κώδικας αναθεωρήθηκε και παρείχε και πάλι αξιολογήσεις διαβάθμισης τριπλού Α. Στη συνέχεια, και αφού οι FT αποκάλυψαν το σφάλμα, ξεκίνησαν εσωτερικές πειθαρχικές διαδικασίες.

2.12. Στα μέσα του 2007, ο τομέας της κατοικίας στις ΗΠΑ ήταν ήδη σε πλήρη εξέλιξη. Τότε, ο Moody's συνειδητοποίησε ότι τα πρότυπά του ήταν ακατάλληλα. Τον Αύγουστο 2007, άρχισε να υποβιβάζει τις αξιολογήσεις των ομολόγων που καλύπτονταν από ενυπόθηκα δάνεια και ο κυκεώνας ξεκίνησε. Στους τελευταίους μήνες του έτους, ο Moody's υποβάθμισε περισσότερα ομόλογα από όσα είχε υποβαθμίζει και τα 19 προηγούμενα έτη μαζί. Moody's επιμένει ότι δεν υπήρχε τρόπος να προβλέψει την έναρξη της πιστωτικής κρίσης αλλά βέβαια δεν είχε επικαιροποιήσει τις βασικές στατιστικές υποθέσεις του σχετικά με την αμερικανική αγορά ενυπόθηκων δανείων από το 2002. Το ίδιο το προσωπικό του συζητούσε το ζήτημα το 2006 αλλά δεν διατίθεντο πόροι για να γίνει η απαραίτητη ανασκόπηση και επανεκτίμηση.

2.13. Συγκεκριμένα στοιχεία από τη SEC και ανεπίσημα στοιχεία από τους FT συγκλίνουν ότι χρειάζονται πολλές αλλαγές για να μπορέσουν οι οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας να ανταποκριθούν στο ρόλο τους και να τηρήσουν τα αναμενόμενα πρότυπα.

3. **Τα κύρια σημεία της πρότασης κανονισμού**

Πλαίσιο εγγραφής και επιτήρησης

3.1. Το άρθρο 2 ορίζει ότι ο εν λόγω κανονισμός ισχύει για τις αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας οι οποίες προορίζονται να χρησιμοποιηθούν για κανονιστικούς σκοπούς ενώ το άρθρο 4 ορίζει ότι τα πιστωτικά ιδρύματα δύνανται να χρησιμοποιούν μόνο για κανονιστικούς σκοπούς τις αξιολογήσεις που εκδίδονται από τους οργανισμούς αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας οι οποίοι έχουν συσταθεί στην Κοινότητα και είναι εγγεγραμμένοι σύμφωνα με τον κανονισμό.

3.2. Το άρθρο 12 ορίζει ότι ένας οργανισμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας μπορεί να υποβάλει αίτηση εγγραφής προκειμένου να εξασφαλίσει ότι οι αξιολογήσεις του μπορούν να χρησιμοποιηθούν για κανονιστικούς σκοπούς, εφόσον πρόκειται για νομικό πρόσωπο εγκατεστημένο στην Κοινότητα. Η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους προέλευσης εγγράφει τον οργανισμό αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας εφόσον αυτός συμμορφώνεται προς τους όρους που ορίζονται στον κανονισμό. Η εγγραφή ισχύει για ολόκληρη την επικράτεια της Κοινότητας.

3.3. Η αρχική αίτηση εγγραφής απευθύνεται στην ΕΡΑΑΚΑ (Ευρωπαϊκή επιτροπή ρυθμιστικών αρχών των αγορών κινητών αξιών) που τη διαβιβάζει στο αρμόδιο κράτος μέλος) ή κράτη μέλη) προέλευσης (άρθρο 13), όπου εξετάζεται (άρθρο 14) και, στη συνέχεια, λαμβάνεται απόφαση για την έγκριση ή την απόρριψη από το κράτος μέλος προέλευσης σε διαβούλευση με την ΕΡΑΑΚΑ (άρθρο 15). Υπάρχουν επίσης διατάξεις για την απόσυρση της εγγραφής σε περίπτωση που ο οργανισμός δεν πληροί πλέον τις προϋποθέσεις (άρθρο 17). Οι οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας οφείλουν να υποβάλουν αίτηση εγγραφής εντός εξαμήνου από τη θέση σε ισχύ του κανονισμού (άρθρο 35).

3.4. Το Άρθρο 20 περιγράφει τις αρμοδιότητες των αρμόδιων αρχών. Τούτες δεν επεμβαίνουν στο περιεχόμενο των αξιολογήσεων της πιστοληπτικής ικανότητας. Ωστόσο,

— έχουν πρόσβαση σε οποιοδήποτε έγγραφο οποιασδήποτε μορφής και στην παραλαβή του εγγράφου ή αντιγράφου αυτού,

— ζητούν πληροφορίες από οποιοδήποτε πρόσωπο και, εάν απαιτείται, το καλούν και θέτουν ερωτήματα προκειμένου να αποκτήσουν πληροφορίες,

— διενεργούν επιτόπου επιθεωρήσεις με ή χωρίς προειδοποίηση,

— ζητούν αρχεία τηλεφωνικών κλήσεων και διαβίβασης δεδομένων.

3.5. Το άρθρο 21 ορίζει τα μέτρα εποπτείας που διαθέτουν οι αρμόδιες αρχές. Σε αυτά περιλαμβάνονται η εγγραφή, η προσωρινή απαγόρευση της έκδοσης αξιολογήσεων πιστοληπτικής ικανότητας, η αναστολή της χρήσης των αξιολογήσεων του οργανισμού, η έκδοση ανακοίνωσης ότι ένας οργανισμός παραβιάζει τις κανονιστικές υποχρεώσεις και η κίνηση ποινικής δίωξης.

3.6. Τα άρθρα 22 έως 28 ορίζουν λεπτομερώς τη συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων αρχών έτσι ώστε η εγγραφή και η εποπτεία να είναι αποτελεσματικές στο σύνολο της εσωτερικής αγοράς. Τα άρθρα 29 και 30 περιλαμβάνουν προβλέψεις για τη συνεργασία με τρίτες χώρες.

3.7. Το άρθρο 31 αναφέρεται στις κυρώσεις που επιβάλλουν οι αρμόδιες αρχές. Ορίζει ότι οι κυρώσεις πρέπει να καλύπτουν, τουλάχιστον, τις περιπτώσεις σοβαρών επαγγελματικών παραπτωμάτων και έλλειψης δέουσας επιμέλειας. Οι κυρώσεις πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές.

Ανεξαρτησία και αποφυγή σύγκρουσης συμφερόντων

3.8. Το άρθρο 5 παρ. 1 ορίζει ότι ένας οργανισμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας διασφαλίζει ότι η έκδοση μιας αξιολόγησης δεν επηρεάζεται από τυχόν υπάρχουσες ή ενδεχόμενες συγκρούσεις συμφερόντων. Οι Ενότητες Α (Οργανωτικές απαιτήσεις) και Β (Λειτουργικές απαιτήσεις) του Παραρτήματος Ι του κανονισμού καθορίζουν σημαντικούς ελέγχους και εξισορροπητικούς μηχανισμούς.

3.9. Οργανωτική ευθύνη φέρει το διοικητικό ή το εποπτικό συμβούλιο. Η ανώτερη διοίκηση πρέπει να έχει καλή φήμη. Θα πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον τρία ανεξάρτητα μη εκτελεστικά διευθυντικά στελέχη. Η αμοιβή τους θα είναι ανεξάρτητη από την επιχειρηματική απόδοση. Η θητεία τους είναι προκαθορισμένης διάρκειας και δεν πρέπει να υπερβαίνει τα πέντε έτη. Δεν δύναται να ανανεωθεί και ορίζονται περιορισμοί για την καθαίρεσή τους εντός της θητείας. Όλα τα μέλη του διοικητικού ή του εποπτικού συμβουλίου πρέπει να έχουν σχετική εμπειρία και ένα τουλάχιστον ανεξάρτητο μέλος πρέπει να διαθέτει εις βάθος γνώση των διαρθρωμένων αγορών τιτλοποίησης.

3.10. Τα ανεξάρτητα μέλη έχουν ιδιαίτερο καθήκον να παρακολουθούν την πολιτική και τη διαδικασία αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας και την απουσία σύγκρουσης συμφερόντων. Οι πολιτικές και οι διαδικασίες πρέπει να συμμορφώνονται με τον κανονισμό. Τα ανεξάρτητα μέλη πρέπει να υποβάλλουν κατά περιόδους γνωμοδοτήσεις για τα ζητήματα αυτά στο διοικητικό συμβούλιο και στις αρμόδιες αρχές, σύμφωνα με τα σχετικά αιτήματα. Προκειμένου τα ανεξάρτητα μέλη να εργάζονται αποτελεσματικά, τα συστήματα αξιολόγησης πρέπει να είναι διαμορφωμένα ορθά, να υποστηρίζονται από εσωτερικούς μηχανισμούς ελέγχου και να υπόκεινται σε ανεξάρτητη εξέταση.

3.11. Από λειτουργική άποψη, οι οργανισμοί αξιολόγησης οφείλουν να εντοπίζουν και να εξαλείφουν ή, εάν χρειάζεται, να κοινοποιούν υφιστάμενες ή ενδεχόμενες συγκρούσεις συμφερόντων. Κοινοποιούνται τόσο προσωπικές όσο και εταιρικές συγκρούσεις συμφερόντων. Για παράδειγμα, ένας οργανισμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας δεν παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες στην αξιολογούμενη οντότητα ή σε οποιουσδήποτε σχετιζόμενους με αυτήν τρίτους σχετικά με την εταιρική ή νομική δομή, το ενεργητικό, το παθητικό της αξιολογούμενης οντότητας ή οποιωνδήποτε σχετιζόμενων με αυτήν τρίτων. Επίσης, ένας οργανισμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας διασφαλίζει ότι οι αναλυτές του δεν υποβάλλουν προτάσεις ή συστάσεις, επίσημα ή ανεπίσημα, σχετικά με τον σχεδιασμό των διαρθρωμένων χρηματοπιστωτικών μέσων για τα οποία ο οργανισμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας αναμένεται να εκδώσει αξιολόγηση.

3.12. Ένας οργανισμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας τηρεί αρχεία και ιστορικό ελέγχων όλων των δραστηριοτήτων του, συμπεριλαμβανομένων όλων των εμπορικών και τεχνικών συναλλαγών με τις αξιολογούμενες οντότητες. Τα αρχεία αυτά πρέπει να φυλάσσονται και να δίνονται στην αρμόδια αρχή μόλις αυτή τα ζητήσει.

Εργαζόμενοι

3.13. Το άρθρο 6 ορίζει ότι οι εργαζόμενοι που εμπλέκονται στη διαδικασία αξιολόγησης πρέπει να διαθέτουν την κατάλληλη γνώση και εμπειρία· δεν πρέπει να συμμετέχουν σε εμπορικές διαπραγματεύσεις με τις αξιολογούμενες οντότητες· δεν μπορούν να εργαστούν σε καμία οντότητα για λιγότερα από δύο και περισσότερα από τέσσερα έτη και οι αμοιβές τους δεν συνδέονται με το ύψος των εσόδων που εισπράττει ο οργανισμός αξιολόγησης από τις αξιολογούμενες οντότητες για τις οποίες είναι υπεύθυνοι.

3.14. Το Παράρτημα 1, Ενότητα 3 ορίζει περαιτέρω κανόνες σχετικά με τους εργαζόμενους. Οι κανόνες αυτοί απαγορεύουν στους αναλυτές ή στα σχετιζόμενα με αυτούς πρόσωπα να κατέχουν ή να συναλλάσσονται με χρηματοπιστωτικά μέσα οποιασδήποτε οντότητας για την οποία είναι υπεύθυνοι ή να ζητούν δώρα ή διευκολύνσεις από την οντότητα αυτή. Άλλες διατάξεις αφορούν την εμπιστευτικότητα και την ασφάλεια των πληροφοριών.

3.15. Δύο διατάξεις αφορούν τη μετέπειτα απασχόληση αναλυτή από μια οντότητα που είχε αποτελέσει αντικείμενο αξιολόγησης από τον ίδιο. Υπάρχει επίσης διάταξη που ορίζει ότι όταν ένας αναλυτής προσλαμβάνεται από αξιολογούμενη οντότητα, οι σχετικές εργασίες του αναλυτή επανεξετάζονται για τα τελευταία 2 έτη πριν από την αποχώρησή του.

Μεθοδολογίες αξιολόγησης

3.16. Το άρθρο 7 ορίζει ότι ένας οργανισμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας κοινοποιεί στο κοινό τις μεθοδολογίες, τα μοντέλα και τις βασικές παραδοχές αξιολόγησης που χρησιμοποιεί στη διαδικασία αξιολόγησης. Λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε η ποιότητα των πληροφοριών που χρησιμοποιεί για την έκδοση μιας αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας να είναι επαρκής και οι εν λόγω πληροφορίες να προέρχονται από αξιόπιστες πηγές.

3.17. Ένας οργανισμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας παρακολουθεί τις αξιολογήσεις και επανεξετάζει τις δικές τους αξιολογήσεις εφόσον απαιτείται. Όταν οι μεθοδολογίες, τα μοντέλα ή οι βασικές παραδοχές αξιολόγησης τροποποιούνται, ένας οργανισμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας κοινοποιεί αμέσως τις ενδεχόμενες επιπτώσεις, επανεξετάζει τις σχετικές αξιολογήσεις και αξιολογεί εκ νέου με βάση τα νέα δεδομένα.

Κοινοποίηση και παρουσίαση των αξιολογήσεων της πιστοληπτικής ικανότητας

3.18. Το άρθρο 8 ορίζει ότι ένας οργανισμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας κοινοποιεί οποιαδήποτε αξιολόγηση, καθώς και τυχόν αποφάσεις διαγραφής μιας αξιολόγησης σε μη επιλεκτική βάση και εγκαίρως.

3.19. Η Ενότητα Δ του Παραρτήματος 1 ορίζει την υποχρέωση του οργανισμού αξιολόγησης να κοινοποιεί τα εξής:

— το κατά πόσον η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας έχει κοινοποιηθεί στην αξιολογούμενη οντότητα πριν από τη διάδοσή της καθώς και για το εάν έχει τροποποιηθεί μετά την κοινοποίηση αυτή·

— την κύρια μεθοδολογία αξιολόγησης η οποία χρησιμοποιήθηκε για τον καθορισμό της αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας·

— τη σημασία κάθε κατηγορίας αξιολόγησης·

— την ημερομηνία κατά την οποία η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας εκδόθηκε για πρώτη φορά για διανομή και την ημερομηνία της τελευταίας ενημέρωσής της.

Ένας οργανισμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας δηλώνει ρητά και ευδιάκριτα τυχόν χαρακτηριστικά και περιορισμούς της αξιολόγησης, ιδίως όσον αφορά την ποιότητα των διαθέσιμων πληροφοριών και την επαλήθευσή τους.

3.20. Σε περίπτωση που η έλλειψη αξιόπιστων δεδομένων ή η πολυπλοκότητα της δομής ενός νέου μέσου ή η ποιότητα των διαθέσιμων πληροφοριών δεν είναι ικανοποιητική ή εγείρει σοβαρά ερωτήματα σχετικά με την ικανότητα ενός οργανισμού αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας να παράσχει αξιόπιστη αξιολόγηση, ο οργανισμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας δεν εκδίδει την αξιολόγηση ή αποσύρει την υπάρχουσα αξιολόγηση.

3.21. Κατά την ανακοίνωση μιας αξιολόγησης, ένας οργανισμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας εξηγεί τα βασικά στοιχεία της αξιολόγησης. Ειδικότερα, όταν αξιολογεί ένα διαρθρωμένο χρηματοπιστωτικό μέσο, ο οργανισμός αξιολόγησης παρέχει πληροφορίες σχετικά με την ανάλυση απωλειών και χρηματορροών που πραγματοποίησε.

3.22. Ακόμη, όσον αφορά τα διαρθρωμένα χρηματοπιστωτικά μέσα, ένας οργανισμός αξιολόγησης οφείλει να εξηγεί την αξιολόγηση στην οποία προέβη σχετικά με τις διαδικασίες δέουσας επιμέλειας που εκτελέστηκαν στο επίπεδο των υποκείμενων περιουσιακών στοιχείων (όπως μια δέσμη ενυπόθηκων δανείων). Εάν στηρίχθηκε σε αξιολόγηση τρίτου, οφείλει να αναφέρει με ποιο τρόπο τούτη επηρεάζει το αποτέλεσμα της τελικής αξιολόγησης.

3.23. Το άρθρο 8 αναφέρεται στο ζήτημα των αξιολογήσεων των διαρθρωμένων χρηματοπιστωτικών μέσων οι οποίες δεν είναι συγκρίσιμες με εκείνες των παραδοσιακών χρεωστικών μέσων. Συνεπώς, οι οργανισμοί αξιολόγησης οφείλουν, είτε να υιοθετήσουν διαφορετικά σύμβολα και να εγκαταλείψουν το γνωστό αλφαβητικό σύστημα, είτε, σε διαφορετική περίπτωση, να επισυνάπτουν λεπτομερή εξήγηση της διαφορετικής μεθοδολογίας αξιολόγησης για τα μέσα αυτά και της διαφοράς των χαρακτηριστικών κινδύνου σε σχέση με τα συνήθη χρηματοπιστωτικά μέσα.

Γενικές και περιοδικές κοινοποιήσεις

3.24. Τα άρθρα 9 και 10 ορίζουν την υποχρέωση κοινοποίησης και το Παράρτημα 1, Ενότητα Ε δίνει περισσότερες σχετικές διευκρινίσεις. Οι γενικές κοινοποιήσεις είναι δημόσιες και πάντοτε ενημερωμένες. Αναφέρονται συγκεκριμένα στα σημαντικότερα στοιχεία κανονιστικής ρύθμισης όπως στις συγκρούσεις συμφερόντων, ρυθμίσεις σχετικά με τις αμοιβές, τις μεθοδολογίες, τα μοντέλα και τις βασικές παραδοχές αξιολόγησης, τις αλλαγές στις πολιτικές και διαδικασίες κτλ.

3.25. Οι περιοδικές κοινοποιήσεις περιλαμβάνουν δεδομένα σχετικά με τα ποσοστά αθέτησης των υποχρεώσεων σε εξαμηνιαία βάση καθώς και δεδομένα σχετικά με τους πελάτες σε ετήσια βάση.

3.26. Ακόμη, απαιτείται η κατάρτιση ετήσιας έκθεσης διαφάνειας. Σε αυτήν πρέπει να περιλαμβάνονται τα αναλυτικά στοιχεία της νομικής δομής και της κυριότητας του οργανισμού αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας, η περιγραφή του εσωτερικού συστήματος ποιοτικού ελέγχου, τα στατιστικά στοιχεία για την κατανομή του προσωπικού, η περιγραφή της πολιτικής τήρησης αρχείων, το αποτέλεσμα του ετήσιου εσωτερικού ελέγχου της συμμόρφωσης προς τις απαιτήσεις ανεξαρτησίας, η περιγραφή της εναλλαγής διοίκησης και αναλυτών ως προς τους πελάτες, οι πληροφορίες σχετικά με τα έσοδα και η δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης.

4. **Η προοπτική της ΕΟΚΕ**

4.1. Οι οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας κατέχουν προνομιακή θέση στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών διότι οι ρυθμιζόμενες οντότητες του τομέα οφείλουν να κατέχουν τίτλους αξιών επενδυτικής διαβάθμισης. Και στις δύο όχθες του Ατλαντικού, οι αρχές επέλεξαν να αναγνωρίσουν έναν πολύ μικρό αριθμό οργανισμών αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας για ρυθμιστικούς λόγους. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να χρησιμοποιήσει τη νέα διαδικασία εγγραφής προκειμένου να ανοίξει τη δραστηριότητα της αξιολόγησης σε περισσότερους οργανισμούς, κυρίως ευνοώντας τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου ευρωπαϊκού οργανισμού και να επαναδιατυπώσει τη χρηματοπιστωτική νομοθεσία έτσι ώστε να αναγνωρίζονται για ρυθμιστικούς λόγους οι αξιολογήσεις από κάθε οργανισμό αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας που είναι εγγεγραμμένος στην ΕΕ.

4.2. Η ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών αποτέλεσε την κινητήρια δύναμη του ολιγοπωλίου των οργανισμών αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας λόγω της κανονιστικής σημασίας που προσδίδετο στην αξιολόγηση όσον αφορά τα αποθεματικά κεφάλαια. Η ΕΟΚΕ καλεί τις ευρωπαϊκές ρυθμιστικές αρχές να μην προσδώσουν υπέρμετρη σημασία στην αξιολόγηση, ιδίως μετά τις πρόσφατες εμπειρίες όπου οι αξιολογήσεις αποδείχθηκαν χωρίς καμία αξία.

4.3. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να εξετάσει το ζήτημα των δηλώσεων αποποίησης ευθύνης των οργανισμών αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας. Οι δηλώσεις αυτές αναφέρουν ότι «κάθε χρήστης των πληροφοριών που περιλαμβάνονται στο παρόν έγγραφο δεν πρέπει να βασίζεται σε οποιαδήποτε αξιολόγηση πιστοληπτικής ικανότητας ή άλλης γνώμης που περιλαμβάνεται σε αυτό προκειμένου να λάβει επενδυτική απόφαση». Το να προβάλλεται το επιχείρημα ότι οι αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας είναι απλές γνώμες και ότι δεν πρέπει να βασίζεται κανείς σε αυτές αποτελεί κοροϊδία της έννοιας του εποπτικού κεφαλαίου, όπως αποδεικνύεται με την κρίση που διανύουμε. Ο νέος κανονισμός θα πρέπει να περιλαμβάνει απαίτηση από τους οργανισμούς πιστοληπτικής ικανότητας να στηρίζουν τις αξιολογήσεις τους.

4.4. Η ΕΟΚΕ στηρίζει επίσης την πρόταση ότι οι οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας πρέπει να είναι νομικά πρόσωπα, εγκατεστημένα στην Κοινότητα και ότι το κράτος μέλος προέλευσης πρέπει να είναι η ρυθμιστική αρχή. Ωστόσο η ΕΟΚΕ δεν απορρίπτει εξ αρχής την προοπτική μιας νέας εποπτικής αρχής σε επίπεδο ΕΕ, εάν οι διευθετήσεις συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών αποδειχθούν ανεπαρκείς.

4.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι η πρόταση κανονισμού αποτελεί ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο όπως δείχνουν τα άρθρα 21 και 31 (βλ. σημεία 3.5 και 3.7 ανωτέρω). Η έλλειψη τέτοιου είδους κυρώσεων έχει επικριθεί στους αντίστοιχους κανονισμούς των ΗΠΑ. Είναι σημαντικό να εφαρμόζονται οι κυρώσεις με την ίδια αυστηρότητα σε όλα τα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τούτο πρέπει να αποτελεί αντικείμενο συντονισμού από την Ευρωπαϊκή επιτροπή ρυθμιστικών αρχών των αγορών κινητών αξιών (ΕΡΑΑΚΑ).

4.6. Οι προτεινόμενες οργανωτικές ρυθμίσεις είναι πολύ καλά σχεδιασμένες. Η απαίτηση διορισμού τριών ανεξάρτητων μη εκτελεστικών διευθυντών συνάδει με τον κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης που έχει υιοθετηθεί τόσο στο Ηνωμένο Βασίλειο όσο και σε άλλες χώρες. Πολλά εξαρτώνται από το ρόλο των ανεξάρτητων μη εκτελεστικών διευθυντών. Η συμπεριφορά και η απόδοσή τους θα είναι καθοριστικές για την επιτυχία των οργανωτικών κανόνων. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι όλοι οι διορισμοί μη εκτελεστικών μελών πρέπει, υποχρεωτικά, να εγκρίνονται εκ των προτέρων από την αρμόδια αρχή. Στην πρόταση, μια τέτοια έγκριση δεν είναι απαραίτητη.

4.7. Ο Fitch ανήκει κατά 80 % στην Fimalac SA, η οποία με τη σειρά της ανήκει κατά 73 % από τον Marc de Lacharriere. Η S&P αποτελεί μέρος του ομίλου εταιριών McGraw Hill. Μέχρι το 2000, ο Moody's αποτελούσε μέρος του ομίλου Dun and Bradstreet. Τα στοιχεία που παραθέτει η έρευνα των FT υπονοούν ότι μετά το 2000, ο γνωστός επαγγελματισμός του Moody's διαβρώθηκε από επιταγές που επέβαλε η παρουσία του στο Χρηματιστήριο. Η ΕΟΚΕ ζητεί από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών, ως μέρος της οργανωτικής εποπτείας τους, να παρακολουθούν προσεκτικά το συσχετισμό μεταξύ της δραστηριότητας αξιολόγησης και των προσδοκιών των μετόχων. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη δομή των επιμισθίων βράβευσης των στελεχών.

4.8. Λειτουργικά, οι απαγορεύσεις που παρουσιάζονται αναλυτικά στο σημείο 3.11 ανωτέρω κατέχουν κύρια σημασία προκειμένου να ελέγχεται και να αποφεύγεται το σημαντικότερο στοιχείο συγκρούσεων συμφερόντων που έχει εντοπιστεί. Ένας οργανισμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας δεν μπορεί πλέον να αξιολογεί μια συναλλαγή για την οποία έχει παράσχει συμβουλές.

4.9. Οι κανόνες όσον αφορά τους εργαζομένους έχουν σχεδιαστεί και για να εξαλείψουν συγκρούσεις συμφερόντων. Στην περίπτωση των εξωτερικών ελεγκτών, υφίστανται όρια για το χρονικό διάστημα για το οποίο ένας αναλυτής μπορεί να ασχολείται με έναν πελάτη, αν και το όριο των τεσσάρων ετών μπορεί να επεκταθεί στα πέντε. Όπως ισχύει και για τους ελεγκτές και για όλους τους κλάδους του τομέα χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, οι αναλυτές δεν επιτρέπεται να έχουν συμφέροντα σε τίτλους ή μετοχές πελάτη τους. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι πλέον οι οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας θα τηρούν αυτούς τους κανόνες σύνεσης.

4.10. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με τα όσα ορίζει το Άρθρο 7 διότι θεωρεί ότι θα αντιμετωπίσει τις προφανέστατες καταχρήσεις που διαπίστωσε η έρευνα της SEC. Η δημοσίευση των μεθοδολογιών θα καταστήσει σαφές το εάν οι αξιολογήσεις καταρτίζονται με ταχείες διαδικασίες ή παρακάμψεις. Ακόμη, οι οργανισμοί αξιολόγησης οφείλουν εφεξής να αξιολογούν τις πηγές ενημέρωσής τους και να διασφαλίζουν ότι είναι επαρκώς αξιόπιστες για να επιτρέπουν την κατάρτιση αξιολόγησης. Επίσης σημαντικό είναι το γεγονός ότι εάν οι κανόνες σχετικά με την αλλαγή μεθοδολογιών και υποθέσεων εργασίας είχαν τεθεί σε ισχύ, θα είχαν διαφανεί τα σφάλματα αξιολόγησης των χρεογράφων που διασφαλίζονταν με υποθήκες κατοικιών (RMBS) πολύ πριν από το 2007. Η ΕΟΚΕ προτείνει η συμμόρφωση με το άρθρο 7 να παρακολουθείται στενά και, εάν υπάρχει λόγος, να ενισχυθούν οι ρυθμίσεις του.

4.11. Το άρθρο 8 καλύπτει το κενό απαιτώντας την κοινοποίηση του τρόπου με τον οποίο ο οργανισμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας εφάρμοσε τις διατάξεις του άρθρου 7. Η ΕΟΚΕ είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένη διότι η ΕΕ προβαίνει σε ένα πρόσθετο βήμα σε σχέση με τις ΗΠΑ όσον αφορά τα διαρθρωμένα προϊόντα, απαιτώντας να τονίζονται, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, τα ενδεχόμενα τοξικά χαρακτηριστικά των προϊόντων αυτών.

4.12. Οι αντιρρήσεις για μια χωριστή σειρά συμβόλων εστιάζονται στο ενδεχόμενο ότι μετά τις μαζικές υποβαθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν, τα ομόλογα που φέρουν τη διακριτή αυτή βαθμολόγηση θα θεωρούνται επενδύσεις χαμηλότερης ποιότητας. Κατά την ΕΟΚΕ, τούτο δεν είναι αρνητικό έως ότου τα ομόλογα αυτά να επανακτήσουν μια καλύτερη αξιολόγηση.

4.13. Το έργο του COREPER υπογράμμισε το γεγονός ότι η πρόταση κανονισμού δεν ασχολείται συγκεκριμένα με τις αξιολογήσεις που καταρτίζονται σε τρίτες χώρες. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρόταση του COREPER ότι τέτοιου είδους αξιολογήσεις μπορούν να χρησιμοποιούνται για κανονιστικούς σκοπούς στην ΕΕ όταν έχουν εγκριθεί από έναν οργανισμό αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας που είναι εγγεγραμμένος στην ΕΕ υπό την προϋπόθεση ότι:

— οι δύο εμπλεκόμενοι οργανισμοί αποτελούν μέρος του ίδιου ομίλου·

— ο οργανισμός εκτός ΕΕ συμμορφώνεται με υποχρεώσεις παρόμοιες με εκείνες των ευρωπαϊκών κανονισμών·

— υπάρχει αντικειμενικός λόγος για την έκδοση αξιολόγησης από τρίτη χώρα·

— υπάρχει σταθερή συνεργασία μεταξύ των σχετικών αρμόδιων αρχών.

4.14. Οι διάφορες κοινοποιήσεις τόσο για λόγους ρυθμιστικούς όσο και ενημέρωσης της αγοράς φαίνονται τελικά επαρκείς, με δύο όμως επισημάνσεις.

— Τα ποσοστά αθέτησης είναι σημαντικά διότι μετρούν το επίπεδο της ποιότητας της δραστηριότητας αξιολόγησης του κάθε οργανισμού αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας. Στις ΗΠΑ, οι απαιτήσεις είναι συγκεκριμένες: οι οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας δημοσιεύουν στατιστικές για ένα, τρία και δέκα έτη σε κάθε κατηγορία αξιολόγησης έτσι ώστε να καθίσταται εμφανές κατά πόσο έχουν προβλεφθεί ορθά τα ποσοστά αθέτησης. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να καταστεί πιο συγκεκριμένη η διάταξη του εν λόγω κανονισμού σχετικά με το θέμα αυτό.

— Υπάρχει επίσης η απαίτηση γνωστοποίησης των πελατών που εκπροσωπούν ποσοστό άνω του 5 % του κύκλου εργασιών. Το όριο αυτό μπορεί να είναι πολύ χαμηλό. Θα πρέπει να επανεξεταστεί από την ΕΡΑΑΚΑ.

Βρυξέλλες, 13 Μαΐου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Σχέδιο δράσης για την εφαρμογή της στρατηγικής της ΕΕ για την υγεία των ζώων»

(COM(2008) 545 τελικό)

(πρόσθετη γνωμοδότηση)

(2009/C 277/26)

Εισηγητής **ο κ.NIELSEN**

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, στις 24 Φεβρουαρίου 2009, σύμφωνα με το άρθρο 29Α των διατάξεων εφαρμογής του Εσωτερικού Κανονισμού της, να καταρτίσει πρόσθετη γνωμοδότηση με θέμα:

«Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών Σχέδιο δράσης για την εφαρμογή της στρατηγικής της ΕΕ για την υγεία των ζώων»

(COM(2008) 545 τελικό).

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές εργασίες της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 17 Απριλίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Nielsen.

Κατά την 453η σύνοδο ολομέλειας της 13ης και 14ης Μαΐου 2009 (συνεδρίαση της 13ης Μαΐου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 189 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 11 αποχές.

1. **Συμπέρασμα**

1.1. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρόταση της Επιτροπής για την εφαρμογή της στρατηγικής για την υγεία των ζώων και αναγνωρίζει ότι η Επιτροπή έλαβε ευρύτατα υπόψη τις παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ οι οποίες διατυπώθηκαν επ' ευκαιρία της παρουσίασης της πρότασης για τη νέα στρατηγική. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την προτροπή της για την ενίσχυση των δράσεων της Ε.Ε. όσον αφορά την πρόληψη, την επιτήρηση και την καταπολέμηση των σοβαρών μεταδοτικών ασθενειών των ζώων, πολλές από τις οποίες συνεχίζουν να εγκυμονούν κινδύνους σε παγκόσμιο επίπεδο. Γι' αυτό η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι οι μελλοντικοί κανόνες της Ε.Ε. θα επηρεάσουν, όσο το δυνατόν περισσότερο, τον υπόλοιπο κόσμο, ενώ η Επιτροπή πρέπει να συμβάλει ώστε να κατανοηθεί η νέα νομοθεσία της Ε.Ε. στις ενδιαφερόμενες τρίτες χώρες και να αξιοποιηθούν από τα κράτη μέλη η εμπειρογνωμοσύνη και οι πόροι για την αντιμετώπιση των κρίσεων. Οι δράσεις πρέπει να ενταθούν όσον αφορά τις αναπτυσσόμενες χώρες και πρέπει να δοθεί ύψιστη προτεραιότητα στην κατάρτιση δεικτών, δεδομένης της θεμελιώδους σημασίας τους. Επίσης, είναι σημαντικό να διατηρηθεί το κτηνιατρικό ταμείο και να εναρμονισθεί η συγχρηματοδότηση των κρατών μελών ώστε να αποφευχθούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.

2. **Ιστορικό**

2.1. Η ΕΟΚΕ συμφώνησε το 2007 με την πρόταση της Επιτροπής για μια νέα στρατηγική με αντικείμενο την υγεία των ζώων για την περίοδο 2007-2013 [1]. Το υπό εξέταση πρόγραμμα δράσης αποτελεί ανάλυση της στρατηγικής με χρονοδιάγραμμα για 31 λεπτομερείς δράσεις [2], που θα εφαρμοστούν μέχρι το 2013, σε τέσσερις τομείς (προτεραιότητα, νομοθετικό πλαίσιο, πρόληψη και έρευνα, κ.λπ.). Τα σημαντικότερα στοιχεία είναι ένας νέος νόμος της Ε.Ε. για την υγεία των ζώων καθώς και η επανεξέταση των δαπανών και της κατανομής ευθυνών. Στα ανωτέρω προστίθενται η πρόθεση της ΕΕ να καταστεί, μακροπρόθεσμα. μέλος στον Παγκόσμιο Οργανισμό για την Υγεία των Ζώων (OIE), τα μέτρα για τα υγειονομικά εμπόδια στις εξαγωγές, η κατάταξη σε κατηγορίες και η προτεραιότητα στους κινδύνους που εγκυμονούν οι ασθένειες των ζώων και στους χημικούς κινδύνους, οι κατευθυντήριες γραμμές για τη βιοασφάλεια σε σχέση με τις αγέλες στα σύνορα, η ανάπτυξη ηλεκτρονικών συστημάτων πληροφόρησης, η ενίσχυση των τραπεζών αντιγόνων και εμβολίων της ΕΕ, η ανάπτυξη νέων φαρμάκων και εμβολίων καθώς και η επιτήρηση της αντίστασης των ζωονοσογόνων μικροοργανισμών στα αντιβιοτικά. Ο απώτερος στόχος είναι η απλοποίηση και η βελτίωση της ισχύουσας και της νέας νομοθεσίας, καθώς και η διασφάλιση πιο αποτελεσματικών κανόνων. Συνεπώς, η Επιτροπή θα αξιολογεί συστηματικά κάθε πρόταση και βάσει αυτής θα εξετάζει τις δυνατές εναλλακτικές λύσεις, για να διασφαλιστεί μια καλύτερη και απλούστερη νομοθεσία.

---

(1) Ανακοίνωση της Επιτροπής του 2007, σχετικά με μια νέα στρατηγική σχετικά με την υγεία των ζώων για την Ευρωπαϊκή Ένωση (2007-2013), σύμφωνα με την οποία «η πρόληψη είναι καλύτερη από τη θεραπεία» COM(2007) 539 τελικό, και γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της 16.1.2008 ΕΕ C 151 της 17.6.2008

(2) Η Ανακοίνωση της Επιτροπής (COM(2008)545) αναφέρεται σε 21 πρωτοβουλίες, αλλά ο εσωτερικός προγραμματισμός της Επιτροπής βασίζεται σε 31 πρωτοβουλίες. Βλ. http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/strategy/pillars/action_en.htm

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1. Το πρόγραμμα δράσης είναι σημαντικό και καλά μελετημένο, η δε ΕΟΚΕ εκτιμά το μεγάλο βαθμό διαφάνειας και τη βούληση για συνεργασία, που χαρακτήρισαν μέχρι τώρα τη διαδικασία, και το γεγονός ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη τις παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ. Όμως, τώρα πρέπει να σημειωθεί πρόοδος σε ό,τι αφορά τον προσδιορισμό των τομέων που θα περιλαμβάνει το πρόγραμμα δράσης και την προτεραιότητα που δίδεται σε αυτούς Αυτό πρέπει να γίνει με βάση τη σύγκριση των κινδύνων που εγκυμονούν για τον άνθρωπο οι ζωονόσοι, του πόνου που προκαλούν στα ζώα καθώς και τη συνεκτίμηση των οικονομικών συνεπειών για τους παραγωγούς και τις επιχειρήσεις.

3.2. Όπως έχει επισημανθεί παλαιότερα από την ΕΟΚΕ, έχει καθοριστική σημασία για την αξιοπιστία της ΕΕ να τηρούν τα θεσμικά της όργανα και τα κράτη μέλη τις προθεσμίες υποβολής, έγκρισης και εφαρμογής, που όρισαν τα ίδια, για συγκεκριμένα μέτρα, πράγμα που δυστυχώς αποτελεί συχνότερα την εξαίρεση παρά τον κανόνα. Γι' αυτό είναι σημαντικό να ταχθούν τουλάχιστον από την Επιτροπή ρεαλιστικές προθεσμίες, για την υποβολή των προτάσεων και των εκθέσεων της και να τηρηθούν έμπρακτα.

3.3. Συνεπώς, όσον αφορά τις προθεσμίες για μεμονωμένα μέτρα, θα πρέπει να γίνει σαφές ότι το προτεινόμενο ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα νομοθετικών πρωτοβουλιών/ημερομηνία λήξης αναφέρεται στην υποβολή της πρότασης και όχι στην οριστική απόφαση, που θα είναι το αποτέλεσμα της χρονοβόρας διαδικασίας η οποία θα ακολουθήσει. Η δήλωση ότι οι ειδικές δράσεις για την καλή μεταχείριση των ζώων, που περιγράφονται στο αντίστοιχο πρόγραμμα δράσης για το 2006 ([3]), αποτελούν τώρα αναπόσπαστο τμήμα της στρατηγικής για την υγεία των ζώων είναι πολύ ασαφής, εφόσον το σχετικό χρονοδιάγραμμα παραβιάστηκε, ήδη, σοβαρά αμέσως μετά την υποβολή του.

3.4. Ένα στοιχείο που έχει καθοριστική σημασία είναι να συμβάλουν τα μεμονωμένα μέτρα στην αύξηση του επιπέδου προστασίας, και να γίνουν πιο αποτελεσματικά. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να τηρείται πάντα η αρχή της αναλογικότητας και να γίνουν προσπάθειες για τη βελτίωση και την απλοποίηση των νομοθετικών πλαισίων. Είναι επίσης σημαντικό να παρακολουθείται η στρατηγική για την υγεία των ζώων σε ανοικτή συνεργασία με τα κράτη μέλη και τους ενδιαφερόμενους οργανισμούς, μεταξύ άλλων, μέσω του προγράμματος επικοινωνίας και της συμβουλευτικής επιτροπής για την υγεία των ζώων.

4. **Ειδικές παρατηρήσεις**

4.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον γενικό στόχο για τη δημιουργία ενός νομοθετικού πλαισίου, που θα θεσπίζει κοινές αρχές και απαιτήσεις στον τομέα της υγείας των ζώων και θα παραπέμπει στην ισχύουσα νομοθεσία σε τομείς όπως η ευημερία των ζώων, η επισιτιστική ασφάλεια, η δημόσια υγεία, η γεωργική πολιτική, κλπ. Η απλούστευση και η αποτελεσματικότητα της νομοθεσίας θα συμβάλλουν συγχρόνως στη δημιουργία ενός πιο κατανοητού και διαφανούς τομέα πολιτικής, συγχρόνως όμως προϋποθέτουν μια διακλαδική προσέγγιση και συνεκτίμηση όσον αφορά την επισιτιστική ασφάλεια, την υγεία των ζώων και την προστασία από τις μεταδοτικές ασθένειες. Είναι ανάγκη να αξιοποιηθούν οι συμπράξεις στους εν λόγω τομείς. Παράλληλα, η καλή μεταχείριση των ζώων πρέπει να αποτελέσει, περισσότερο από ό,τι στο παρελθόν, αναπόσπαστο μέρος της πολιτικής για την υγεία των ζώων, όπου αυτό είναι ενδεδειγμένο.

4.2. Η κατάταξη σε κατηγορίες των ασθενειών των ζώων και ο ορισμός του αποδεκτού επιπέδου κινδύνου συνιστούν μεγάλη πρόκληση για την εταιρική σχέση. Η εργασία πρέπει, καταρχήν, να υλοποιηθεί σε επιστημονική βάση, έτσι ώστε να κατηγοριοποιηθούν οι ασθένειες με βάση την επιδημιολογία και τις δυνατότητες ελέγχου. Συνεπώς, είναι συγχρόνως απαραίτητο να συνεκτιμώνται οι οικονομικές και οι εμπορικές συνέπειες των ασθενειών.

4.3. Οι παρεμβάσεις και οι πόροι, στα πλαίσια του σχεδίου δράσης, θα επικεντρώνονται στις ασθένειες που αφορούν ιδιαίτερα το κοινό. Πρόκειται στην ουσία για ασθένειες που αποτελούν απειλή για την ανθρώπινη υγεία, όμως η «σχέση με το κοινό» και η σχετική χρηματοδότηση πρέπει να περιλαμβάνουν και τις ασθένειες που έχουν σημαντικές οικονομικές συνέπειες για τις επιχειρηματικές δράσεις και, κατά συνέπεια, για την οικονομία των κρατών μελών.

4.4. Είναι επίσης σημαντικό να επιδιωχθεί μεγαλύτερη συμφωνία μεταξύ των νόμων της ΕΕ και των συστάσεων του Παγκόσμιου Οργανισμού για την Υγεία των Ζώων, εφόσον η ισχύουσα στον τομέα νομοθεσία πρέπει να απλουστευθεί και να αναθεωρηθεί. Πρέπει επίσης να αποφεύγονται περιττοί περιορισμοί όσον αφορά τον ανταγωνισμό μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών. Κατά την προπαρασκευή της νέας νομοθεσίας για τον κτηνιατρικό τομέα και για την καλή μεταχείριση των ζώων, η ΕΕ πρέπει να καταβάλει προσπάθειες για την κατανόησή της σε τρίτες χώρες, επιδιώκοντας όσο το δυνατόν μεγαλύτερη εναρμόνιση.

4.5. Το επιδιωκόμενο «αποτελεσματικό και υπεύθυνο πρότυπο για την κατανομή των δαπανών» πρέπει να συνεχίσει να βασίζεται στην κοινή χρηματοδότηση από την ΕΕ και τα κράτη μέλη, πρέπει όμως να συνεκτιμά και την ευθύνη του κλάδου και τις μέχρι σήμερα δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν με σκοπό την πρόληψη ασθενειών και την καταπολέμησή τους. Η χρηματοδότηση της ΕΕ μέσω του κτηνιατρικού ταμείου πρέπει να διατηρηθεί, ενώ πρέπει να εναρμονισθεί η συγχρηματοδότηση των κρατών μελών, για να αποφευχθεί η στρέβλωση του ανταγωνισμού λόγω των διαφορών κατανομής μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής χρηματοδότησης. Θα πρέπει να είναι δυνατή η καταβολή αποζημίωσης για την κάλυψη τόσο των άμεσων όσο και των έμμεσων δαπανών, έτσι ώστε να διατηρηθούν τα κίνητρα για τη δήλωση των περιπτώσεων εμφάνισης μεταδοτικών ασθενειών των ζώων, ανεξάρτητα από την μελλοντική στρατηγική για την υγεία των ζώων. Όπως αναφέρθηκε από την Επιτροπή, χρειάζεται να πραγματοποιηθεί εμπεριστατωμένη ανάλυση των υφισταμένων δυνατοτήτων πριν να καταρτισθεί πρόταση για ένα εναρμονισμένο πρότυπο όσον αφορά την κατανομή των δαπανών.

4.6. Ο τομέας των τροφίμων έχει μεγάλη σημασία για την υγεία των ζώων, και ως εκ τούτου, η διαχείριση των ζωοτροφών είναι σημαντική όσον αφορά την προστασία από την διάδοση των ασθενειών. Η ΕΟΚΕ φρονεί, όμως, ότι η αιτιολόγηση της πρότασης για τη συμπερίληψη οικονομικών εγγυήσεων δεν είναι εμπεριστατωμένη. Προφανώς δεν έχουν ληφθεί υπόψη τα συμπεράσματα της παρούσας έκθεσης για τις οικονομικές εγγυήσεις στον τομέα των τροφίμων ([4]).

([3]) COM (2006) 13 τελικό σχέδιο δράσης για την προστασία και την καλή μεταχείριση των ζώων, γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της 26.10.2006, ΕΕ C 324 της 30.12.2006.

([4]) COM(2007) 0469 τελικό, σχετικά με τα εφικτά συστήματα οικονομικών εγγυήσεων στον κλάδο των ζωοτροφών με περιγραφή των υφισταμένων ρυθμίσεων.

4.7. Όπως έχει τονίσει παλαιότερα η ΕΟΚΕ, μεταξύ άλλων για λόγους αποδοχής του από τον πληθυσμό, ο εμβολιασμός πρέπει να πραγματοποιείται για την καταπολέμηση της εκδήλωσης ασθενειών, εάν μπορεί επωφελώς να αντικαταστήσει ή να συμπληρώσει τη σφαγή υγιών ζώων. Όπως έχει τονίσει και η Επιτροπή, πρέπει να πραγματοποιείται αφού ληφθεί υπόψη η συγκεκριμένη κατάσταση και να βασίζεται σε αρχές και παράγοντες αναγνωρισμένους, όπως στην ύπαρξη εμβολίων και την αποτελεσματικότητά τους, σε έγκυρα πειράματα, σε διεθνείς κατευθυντήριες γραμμές και πιθανά εμπορικά εμπόδια, στη σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας καθώς και σε πιθανούς κινδύνους σε σχέση με τον εμβολιασμό.

4.8. Επιπλέον, είναι ανάγκη να συνεχισθούν οι προσπάθειες στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης, όπως είναι επίσης σημαντικό να φροντίσει η Επιτροπή ώστε να γίνει ευρύτερα και γενικότερα κατανοητή η πολιτική εμβολιασμού της ΕΕ και πέραν των συνόρων της, με σκοπό να μειωθεί ο αριθμός των περιπτώσεων αμφιβολίας στις εξαγωγές.

4.9. Μέχρι τώρα, η αντιμετώπιση των σοβαρών κρίσεων ήταν, σε μεγάλο βαθμό, υπόθεση του κράτους μέλους και της σχετικής τρίτης χώρας, πράγμα που είναι πολύ σημαντικό ώστε και στο μέλλον να λύνονται τα προβλήματα μεταξύ των εμπλεκομένων μερών. Ο σημερινός καταμερισμός εργασίας υπήρξε επιτυχής και, κατά συνέπεια, πρέπει να διατηρηθεί η δυνατότητα των ατομικών διαπραγματεύσεων, υπό την προϋπόθεση ότι η Επιτροπή θα ενημερώνεται συνεχώς.

4.10. Οι περισσότερες γεωργικές εκμεταλλεύσεις εφαρμόζουν σήμερα πολλά μέτρα, που αποτελούν συνδυασμό συγκεκριμένων δράσεων, στερεότυπων πράξεων και κοινής λογικής. Όμως αυτό έχει ως αποτέλεσμα την πρόκληση σοβαρής νομικής ανασφάλειας, στην περίπτωση που αυτά τα εθελοντικά μέτρα για την προστασία από τη διάδοση των ασθενειών, που πολύ συχνά υλοποιούνται κατόπιν πρωτοβουλίας των παραγωγών ή κατόπιν συμβουλών οργανώσεων, πρέπει να εφαρμοσθούν στα πλαίσια της επεξεργασίας ενός προτύπου για την κατανομή των δαπανών.

4.11. Μολονότι εκ πρώτης όψεως φαίνεται δικαιολογημένο να εκτιμάται κατά πόσον ο κτηνοτρόφος έλαβε, σε κάθε περίπτωση, τα κατάλληλα μέτρα για να εμποδίσει την έναρξη και την εξάπλωση μίας μεταδοτικής ζωονόσου, δημιουργείται, παρόλα αυτά, πρόβλημα όταν η εκτίμηση αυτή λαμβάνεται ως βάση για την απόφαση αποζημίωσης. Λόγω ανεπαρκών γνώσεων σχετικά με τις συνέπειες που έχει η λήψη προληπτικών μέτρων στα διάφορα είδη ζώων, είναι σήμερα πολύ δύσκολο να εφαρμοστούν στην πράξη παρόμοιες ρυθμίσεις. Είναι επομένως απαραίτητο να πραγματοποιηθεί μια εργασία έρευνας και ανάπτυξης για να εντοπισθούν οι δυνατότητες και η πιθανότητα εφαρμογής τους στην πράξη.

4.12. Οι βασικοί κανόνες για τη βιοασφάλεια πρέπει να θεσπισθούν με νόμο, ο οποίος θα μπορεί να συμπληρωθεί με ειδικότερους νόμους υπό μορφή κατευθυντήριων γραμμών προσαρμοσμένων στα διάφορα είδη ζώων ή στις μεθόδους παραγωγής (π.χ. ερασιτέχνες αγρότες). Επιπλέον είναι αναγκαίο να συνεχισθούν οι δράσεις πληροφόρησης σε συνεργασία με τις αρχές και τις επαγγελματικές οργανώσεις.

4.13. Η έρευνα, η ανάπτυξη και η παροχή συμβουλών είναι σημαντικοί παράγοντες για την υλοποίηση του στόχου της στρατηγικής. Οι περισσότερες έρευνες είναι χρήσιμες μόνο από τη στιγμή που τα πορίσματά τους θα εφαρμοστούν στην παραγωγή, στην παροχή συμβουλών και στον έλεγχο. Συνεπώς, η μεταφορά γνώσεων αποτελεί σημαντικό πεδίο δράσης. Το «Θεματολόγιο στρατηγικής έρευνας» δεν εστιάζεται στην πρόληψη με τη μορφή δράσεων που δεν συνεπάγονται τη χρήση κτηνιατρικών φαρμάκων. Οι οργανώσεις των κτηνοτρόφων πρέπει συνεπώς να συμμετέχουν σε μεγαλύτερο βαθμό στις ενέργειες για την εξεύρεση λύσεων από ό,τι φαίνεται να έχει πρόθεση η Επιτροπή.

4.14. Σε πολλά κράτη μέλη, υπάρχει αυξημένος κίνδυνος να θεσπισθούν προδιαγραφές σύμφωνα με τον χαμηλότερο κοινό παρονομαστή. Κράτη μέλη που το επιθυμούν, πρέπει να μπορούν να πρωτοπορήσουν, εφόσον αυτό δεν βλάπτει τα συμφέροντα της Κοινότητας. Αυτό θα βοηθήσει στην απόκτηση εμπειριών οι οποίες θα αξιοποιηθούν στη συνέχεια από τα λοιπά κράτη μέλη. Ως παράδειγμα μπορεί να αναφερθεί ότι η Επιτροπή υπολογίζει να υποβάλει την πρόταση για την ηλεκτρονική ταυτοποίηση των βοοειδών για να αντικατασταθεί η ενώτια σήμανση το νωρίτερο το 2011, μετά την οποία θα ακολουθήσει μία χρονοβόρα διαδικασία λήψης απόφασης. Με δεδομένα τα σαφή πλεονεκτήματα που προσφέρει η μέθοδος αυτή με τον περιορισμό του φόρτου εργασίας στις εκμεταλλεύσεις, τη βελτιωμένη καταγραφή των υποβληθέντων σε θεραπευτική αγωγή ζώων και, ως εκ τούτου, την αύξηση της αποτελεσματικότητας των αναλύσεων καθώς τη βελτιωμένη ασφάλεια των προϊόντων, πρέπει να υπάρξει μέριμνα για να επισπευστεί η καθιέρωσή της.

Βρυξέλλες 13 Μαΐου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Ανακοίνωση αριθ.	Περιεχόμενα *(συνέχεια)*	Σελίδα
2009/C 277/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση του πλαισίου για την εξάπλωση των ευφυών συστημάτων μεταφορών στον τομέα των οδικών μεταφορών και για τις διεπαφές με άλλους τρόπους μεταφοράς» COM(2008) 887 τελικό – 2008/0263 (COD)	85
2009/C 277/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί θέσπισης προγράμματος ενίσχυσης της οικονομικής ανάκαμψης με τη χορήγηση κοινοτικής χρηματοδοτικής συνδρομής για έργα στον τομέα της ενέργειας» COM(2009) 35 τελικό – 2009/0010 (COD)	90
2009/C 277/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο «Πρωτοβουλία για τις πρώτες ύλες – Κάλυψη των ουσιωδών αναγκών μας για ανάπτυξη και απασχόληση στην Ευρώπη» COM(2008) 699 τελικό	92
2009/C 277/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Ανακοίνωση της Επιτροπής για την «Αντιμετώπιση της κρίσης της ευρωπαϊκής αυτοκινητοβιομηχανίας» COM(2009) 104 τελικό	98
2009/C 277/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών» COM(2008) 869 τελικό - 2008/0252 (CNS)	100
2009/C 277/22	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 92/85/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή μέτρων που αποβλέπουν στη βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας κατά την εργασία των εγκύων, λεχώνων και γαλουχουσών εργαζομένων» COM(2008) 637 τελικό – 2008/0193 (COD)	102
2009/C 277/23	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση οδηγίας για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/48/ΕΚ για τη φορολόγηση των υπό μορφή τόκων εισοδημάτων από αποταμιεύσεις» COM(2008) 727 τελικό - 2008/0215 (CNS)	109
2009/C 277/24	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2006/112/ΕΚ σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας όσον αφορά τη φοροδιαφυγή που συνδέεται με την εισαγωγή και άλλες διασυνοριακές συναλλαγές» COM(2008) 805 τελικό - 2008/0228 (CNS)	112
2009/C 277/25	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας COM(2008) 704 τελικό – 2008/0217 (COD)	117
2009/C 277/26	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Σχέδιο δράσης για την εφαρμογή της στρατηγικής της ΕΕ για την υγεία των ζώων» (COM(2008) 545 τελικό)	125

Τιμή συνδρομής 2009 (χωρίς ΦΠΑ, συμπεριλαμβανομένων των εξόδων ταχυδρομείου για κανονική αποστολή)

Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρές L + C, μόνο έντυπη έκδοση	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	1 000 EUR ετησίως (*)
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρές L + C, μόνο έντυπη έκδοση	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	100 EUR μηνιαίως (*)
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρές L + C, έντυπη έκδοση + ετήσιο CD-ROM	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	1 200 EUR ετησίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρά L, μόνο έντυπη έκδοση	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	700 EUR ετησίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρά L, μόνο έντυπη έκδοση	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	70 EUR μηνιαίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρά C, μόνο έντυπη έκδοση	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	400 EUR ετησίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρά C, μόνο έντυπη έκδοση	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	40 EUR μηνιαίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρές L + C, μηνιαίο συγκεντρωτικό CD-ROM	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	500 EUR ετησίως
Συμπλήρωμα της Επίσημης Εφημερίδας, σειρά S — Δημόσιες συμβάσεις και διαγωνισμοί, CD-ROM, δύο εκδόσεις την εβδομάδα	πολύγλωσσο: 23 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	360 EUR ετησίως (= 30 EUR μηνιαίως)
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρά C — Διαγωνισμοί	γλώσσα(-ες) ανάλογα με το διαγωνισμό	50 EUR ετησίως

(*) Πώληση ανά τεύχος:
— έως 32 σελίδες: 6 EUR
— από 33 έως 64 σελίδες: 12 EUR
— περισσότερες από 64 σελίδες: η τιμή ορίζεται κατά περίπτωση.

Η συνδρομή στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, που εκδίδεται στις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι δυνατή σε 22 γλωσσικές εκδόσεις. Περιλαμβάνει τις σειρές L (Νομοθεσία) και C (Ανακοινώσεις και Πληροφορίες).

Για κάθε γλωσσική έκδοση απαιτείται ξεχωριστή συνδρομή.

Σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 920/2005 του Συμβουλίου, που δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα L 156 της 18ης Ιουνίου 2005, τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν υποχρεούνται, προσωρινά, να συντάσσουν και να δημοσιεύουν στα ιρλανδικά όλες τις πράξεις. Γι' αυτό, η Επίσημη Εφημερίδα στα ιρλανδικά πωλείται ξεχωριστά.

Η συνδρομή για το Συμπλήρωμα της Επίσημης Εφημερίδας (σειρά S — Δημόσιες συμβάσεις και διαγωνισμοί) περιλαμβάνει 23 επίσημες γλωσσικές εκδόσεις σε ένα ενιαίο πολύγλωσσο CD-ROM.

Με απλή αίτηση, οι συνδρομητές της *Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης* έχουν δικαίωμα να λαμβάνουν διάφορα παραρτήματα της Επίσημης Εφημερίδας. Ενημερώνονται για την έκδοση των παραρτημάτων με «Σημείωμα προς τον αναγνώστη» που δημοσιεύεται στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

Πωλήσεις και συνδρομές

Οι προς πώληση εκδόσεις της Υπηρεσίας Εκδόσεων διατίθενται στους εμπορικούς μας αντιπροσώπους. Κατάλογο των εμπορικών μας αντιπροσώπων θα βρείτε στο Διαδίκτυο, στη διεύθυνση:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_el.htm

Το EUR-Lex (http://eur-lex.europa.eu) παρέχει άμεση και δωρεάν πρόσβαση στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο ιστοχώρος αυτός επιτρέπει την πρόσβαση στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* καθώς και στις συνθήκες, στη νομοθεσία, στη νομολογία και στις προπαρασκευαστικές πράξεις.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση: http://europa.eu

Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
2985 Λουξεμβούργο
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

EL